

SAVONIA

■ OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA

TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN TUNNISTAMINEN

Eläinten hyvinvointi ja hygienia maidontuotannossa

TEKI-
JÄT:

Henna Julkunen
Jonna Siponen

Koulutusala Luonnonvara- ja ympäristöala	
Koulutusohjelma Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma	
Työn tekijät Henna Julkunen ja Jonna Siponen	
Työn nimi Täydentävien ehtojen tunnistaminen. Eläinten hyvinvointi ja hygienia maidontuotannossa.	
Päiväys	13.03.2017
Sivumäärä/Liitteet	74/4
Ohjaajat Kati Partanen ja Heli Wahlroos	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani Juha Lappalainen, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Täydentävät ehdot ovat vaatimuksia, joita tuottajan tulee noudattaa saadakseen viljelijätukia. Eläinten hyvinvoinnin ja maidontuotannon hygienian vaatimukset perustuvat eläinsuojelulakiin (1996/247), eläinsuojeluasetukseen (1996/389), valtioneuvoston asetukseen nautojen suojelusta (592/2010), elintarvikelakiin (2006/23) ja maa- ja metsätalousministeriön alkutuotantoasetuksiin. Valvontaviranomaiset tekevät tiloille tarkastuksia, joissa tarkastetaan, ovatko vaaditut asiat kunnossa. Jos tarkastuksessa havaitaan laiminlyöntejä, voi seuraamus siitä olla tukien menetys tai takaisin maksu. Vaatimuksien tunnistaminen on ollut viljelijöille ongelmallista ja sen seurauksena on tuottajille tullut tukimenetyksiä.</p> <p>Eläinvalvontaa tehdään vuosittain noin 1 500 tilalle, ja suurin osa (75 %) tiloista valitaan otantatarkastuksiin riskiperusteisesti. Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointi- ja hygienia tarkastuksen tekee läänineläinlääkäri. Eläinten hyvinvointitarkastus noudattaa lähes samaa kaavaa kuin eläinsuojelutarkastus. Täydentävien ehtojen hygienia tarkastuksessa keskitytään vain maidonsäilytys- ja käsittelytiloihin sekä lypsyhygieniaan, jolloin tarkastettavia kohteita on vähemmän kuin kunnanviranomaisen tekemässä navettahygieniatarkastuksessa. Vuonna 2016 eläinten hyvinvointia koskeva valvonta laajentui ja valvottavia kohteita tuli enemmän, sillä EU-komission mukaan valvonta ei Suomessa aiemmin ollut riittävää, ja laiminlyöntejä havaittiin Suomessa huomattavasti vähemmän kuin muualla EU:ssa. Valvottavien kohteiden lisääntyminen johti siihen, että tukimenetyksiä odotettiin tulevan vielä enemmän.</p> <p>Opinnäytetyössä selvennettiin täydentävien ehtojen vaatimuksia, jotta tuottajien tukimenetykset vähenisivät. Työssä keskityttiin eläinten hyvinvointiin ja hygieniaan maidontuotantotiloilla. Vaatimuksia selvennettiin teema-haastattelujen avulla sekä valvonnassa käytettävillä ohjeilla. Haastattelut tehtiin Eviran ylitarkastajille ja ProAgrian neuvojalle. Lisäksi tutkittiin hallinto-oikeuden ratkaisuja aiheeseen kuuluvista tapauksista.</p> <p>Täydentävien ehtojen vaatimukseen ei ole yksiselitteisiä raja-arvoja vaan ne on tulkittava jokaisella tilalla sille sopivalla tavalla. Eläimen hyvinvoinnista kertoo kuitenkin eniten sen kunto, josta näkee millaisissa olosuhteissa se on elänyt. Laiminlyönti suhteutetaan karjakokoon riippuen sen vakavuudesta. Maitohuoneen hygieniassa tärkeintä on, että siellä ei varastoida pesu- tai muita vaarallisia aineita, ja tuhoeläintorjunnasta huolehditaan. Uusi alkutuotantoasetus antaa väljyyttä sille, mitä maitohuoneessa saa säilyttää, kunhan elintarvikehygieniasta ei vaarannu. Jos vähäinen laiminlyönti voidaan korjata tarkastuksen aikana, katsotaan se kunnossa olevaksi. Valvojien päätöksiä oli kumottu hallinto-oikeudessa ainoastaan muutoseikkojen takia.</p> <p>Haastatteluista ja koulutuksista kävi ilmi, että koulutukselle on yhä tarvetta kaikilla osapuolilla. Täydentävien ehtojen opas ei ole riittävän yksityiskohtainen, ja lisää tietoa on hankala löytää. Tuottajat eivät välttämättä erota tarkastuksia toisistaan, vaan uskovat kunnan viranomaisen tekemän tarkastuksen perusteella, että asiat ovat kunnossa. Tämän takia tarkastuksia pitäisi yhtenäistää, ja tarkastajia kouluttaa antamaan enemmän neuvoja. Tuottajille lisää tietoa voitaisiin jakaa esimerkiksi sähköisen palvelun avulla, johon voisi lähettää anonyymisti kuvia ja kysymyksiä epäselvistä kohdista.</p>	
Avainsanat Täydentävät ehdot, maidontuotanto, alkutuotanto, hygienia, eläinten hyvinvointi, tukiehdot, eläinsuojelu	

Field of Study Natural Resources and the Environment			
Degree Programme Degree Program in Agriculture and Rural Development			
Author(s) Henna Julkunen ja Jonna Siponen			
Title of Thesis Cross Compliances. Animal Welfare and Hygiene in Milk Production.			
Date	13.03.2016	Pages/Appendices	74/4
Supervisor(s) Kati Partanen ja Heli Wahlroos			
Client Organisation /Partners Juha Lappalainen, MTK			
<p>Abstract</p> <p>The Cross compliances are rules that farmers must follow to if they want to claim EU support. Animal welfare and hygiene rules are based on laws, which are animal welfare law (1996/247), animal welfare regulation (1996/89), regulation of protection of bovine animals (592/2010), law of foodstuff (2006/23) and the regulations of Ministry of Agriculture and Forestry of primary production. Control officials make inspections to make sure that the rules are being followed. If the inspector finds non-compliances on the farm, there might be a deduction to the farm payments or a repayment. Recognizing Cross compliance rules has been difficult to farmers and many have had losses of support.</p> <p>Inspections concerning animal welfare are done for around 1 500 farms per year and most of them (75 %) are chosen based on risks. The Cross compliance inspections are made by Province Veterinarians. The inspection is almost the same as the animal welfare inspection made by the county veterinarians. The Cross compliance inspection concerning hygiene focuses only on the space where milk is stored and cooled and on milking procedures. This means that there are less issues inspected compared to the regular inspection made by the county which covers the hole cow house. The animal welfare inspection was broadened in the year 2016 and there were more issues added to be inspected. This is because the EU stated that Finland had not filled the requirements of the inspections because there were less non-compliances found than in other EU-countries. That is why there more losses of support expected.</p> <p>This thesis clarifies the Cross compliance rules to prevent those losses. The thesis concentrates on animal welfare and hygiene on milk farms. The rules are clarified with interviews from the chief inspectors from Evira and from the advisor from ProAgria and with instructions used by the inspectors. There were also court judgements studied concerning these topics.</p> <p>There are no unambiguous limits in the Cross compliance rules which makes them hard to follow. Each farm must find their own way of following the rules. The look of the animal tells most of the welfare of the animal and of the circumstances it has lived in. The non-compliance is with respect to the farm size depending on the severity of the matter. The most important thing in the hygiene of the milk storing room is that there are no dangerous matters stored and the prevention of pests is taking care of. The new primary production regulation gives more freedom of what can be stored in the milk storing room as long as the hygiene of the milk is not endangered.</p> <p>It was clear from the interviews and discussions that education of all parties is still necessary. The Cross compliance guide book is not detailed enough and more information is difficult to find. The farmers do not recognise the different inspections apart but trust that if one inspector has checked the farm, everything is in order. This is why different inspections should be integrated and the inspectors should be trained to give more advice. For farmers there could be an electronic service provided to give information on unclear matters.</p>			
Keywords Cross compliances, milk production, animal welfare, primary production, hygiene, support			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	SUOMEN JA EUROOPAN UNIONIN TUKIJÄRJESTELMÄT	7
2.1	Maatalouden tuet	7
2.2	Eläinten hyvinvointi ja elintarviketurvallisuus täydentävissä ehdoissa	8
3	TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN VALVONTA.....	10
3.1	Eläinten hyvinvoinnin valvonta	12
3.2	Maidontuotannon hygienian valvonta	15
3.3	Laiminlyöntien seuraamukset	16
3.4	Valvontojen tuloksia Suomessa ja EU:ssa	19
4	TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI	22
5	TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN HYVINVOINTIVAATIMUKSET MAIDONTUOTANNOSSA..	24
5.1	Eläinsuojelulain vaatimukset nautojen pitopaikalle.....	25
5.2	Eläinsuojelulain mukaiset tilavaatimukset naudoille	28
5.3	Olosuhteet eläinsuojassa	31
5.4	Nautojen hyvinvoinnin mittarit eläinsuojelulaissa.....	31
5.5	Naudan ravinnon turvaaminen	33
5.6	Vasikoiden hyvinvointi eläinsuojelulaissa	35
6	TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN HYGIENIVAATIMUKSET MAIDONTUOTANNOSSA.....	39
6.1	Alkutuotantopaikkojen vaatimukset.....	39
6.2	Alkutuotantopaikan toiminnalliset vaatimukset	40
6.3	Alkutuotantopaikka ja omavalvonta	41
6.4	Alkutuotantopaikan kirjanpito.....	42
6.5	Alkutuotantopaikan hygienia	44
6.6	Maituhuoneen hygienia.....	46
6.7	Maidon hygieniavaatimukset	47
7	TUTKIMUSMENETELMÄT	50
7.1	Laadullinen tutkimus	50
7.2	Tutkimusaineiston analysointi ja tulkinta	51
7.3	Tutkimusetiikka ja tutkimuksen luotettavuus.....	51
7.4	Tutkimuksen aineisto.....	53
7.4.1	Haastattelut Eviralle.....	53

7.4.2	Haastattelu ProAgrialle.....	54
8	TUTKIMUKSIEN TULOKSET	55
8.1	Viljelijöiltä kysyttyä.....	55
8.2	Eläinten hyvinvointi täydentävissä ehdoissa	56
8.2.1	Eläinsuojelulain vaatimukset pitopaikalle.....	57
8.2.2	Eläinsuojelulain mukaiset tilavaatimukset naudoille.....	58
8.2.3	Olosuhteet eläinsuojassa.....	59
8.2.4	Nautojen hyvinvoinnin mittarit eläinsuojelulaissa	61
8.2.5	Naudan ravinnon turvaaminen	62
8.2.6	Vasikoiden hyvinvointi eläinsuojelulaissa.....	63
8.3	Maidontuotannon hygienia täydentävissä ehdoissa.....	65
8.3.1	Maituhuoneen hygienia	65
8.3.2	Maidon hygieniavaatimukset.....	68
8.4	Hallinto-oikeuden päätökset.....	69
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	70
9.1	Täydentävien ehtojen haasteita.....	70
9.2	Kehitysideoita	72
10	PÄÄTÄNTÖ.....	74
11	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	75
	LIITTEET.....	81
	LIITE 1: Otantaan perustuvat eläinsuojelutarkastukset ja täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointivalvonta.	
	LIITE 2. Maidontuotantotilan hygieniatarkastuskertomukseen liittyvä tarkastuslista vuodelle 2015.	
	LIITE 3. Elintarvikkeiden tuotantoa koskeva täydentävien ehtojen valvonta – Eläintilat 2016.	
	LIITE 4. Ote Eviran ohjeesta Nautojen puhtauden arviointi teurastamossa. Likaisuuden arviointi.	

1 JOHDANTO

Täydentävien ehtojen noudattamisessa on havaittu puutteita ja seuraamukset niistä ovat kovia, koska ne ovat muuttuneet koskemaan kaikkia tukia. Täydentävät ehdot ovat vaatimuksia, joita viljelijän tulee noudattaa saadakseen viljelijätukia. Tuet, joiden saamiseen edellytetään täydentävien ehtojen noudattamista ovat perustuki, viherryttämistuki, nuoren viljelijän tuki, peltokasvipalkkio, lamm- ja vuohipalkkiot, lypsylehmäpalkkio, nautapalkkio, ympäristökorvaus, luonnonmukaisen tuotannon korvaus, luonnonhaittakorvaus, eläinten hyvinvointikorvaus ja pohjoiset hehtaarituet. EU-komission mukaan täydentäviä ehtoja ei Suomessa valvota riittävän tarkasti, koska puutteita ei ole löytenyt muihin maihin verrattuna niin paljon. Tämän vuoksi komissio vaatii, että valvontaa laajennetaan. (Maaseutuvirasto 2015a; Vainio 2016.)

MTK eli maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto on huomannut, että täydentävien ehtojen noudattamisessa on puutteita ja vaatiikin, että täydentävien ehtojen ongelmia ryhdytään selvittämään. MTK on käynyt keskustelua yhdessä maatalousministeriön kanssa toimenpiteistä millä täydentäviin ehtoihin saataisiin selvyttä. MTK on maanviljelijöiden, metsänomistajien ja maaseutuyrittäjien etujärjestö. (Vuorela 2016.)

Toimenpiteisiin on jo ryhdytty ja täydentävien ehtojen noudattamiseen on olemassa neuvontaa, joka on osa Manner-Suomen maaseudunkehittämissuunnitelmaa NEUVO2020. Neuvojarekisteri löytyy Maaseutuviraston sivuilta ja viljelijä maksaa neuvonnasta vain arvonnalisäveron. Neuvontaan ovat oikeutettuja kaikki maatalouden harjoittajat, jotka ovat hakeneet tukia. Neuvoja auttaa täydentävien ehtojen vaatimusten noudattamisessa perehtymällä tilan erityispiirteisiin. (Maaseutuvirasto 2015b.)

Opinnäytetyö käsittelee ja tutkii täydentävien ehtojen noudattamista suomalaisilla maidontuotantotiloilla. Selvitys on tarpeellinen, koska vuoden 2016 alusta tuotantoeläinten hyvinvointia koskeva valvonta on laajentunut ja kattaa nyt lähes koko eläinsuojelulainsäädännön. Näin ollen valvontakohteiden määrä kasvaa ja laiminlyöntejä voi löytyä enemmän. Suuriakin tukimenetyksiä on tuottajille tullut ja tässä työssä selvitetään mistä ongelmat ehtojen noudattamisessa johtuvat. Työhön kerättyä tietoa voivat hyödyntää sekä tuottajat työssään, että asiantuntijat suunnitellessaan neuvontaa ja koulutusta. Työssä keskitytään maitotilojen eläinten hyvinvointivaatimuksiin sekä selvitetään tuotantotilan hygieniavaatimuksia. Maatalouden kirjaamisvaatimuksia ei tässä opinnäytetyössä käsitellä. Kirjaamisvaatimuksista on tehty opas, joka löytyy Maaseutuviraston internetsivuilta. Opinnäytetyön toimeksiantajana on MTK ja vastuuhenkilönä Juha Lappalainen. (Maaseudun tulevaisuus 2015; Maaseutuvirasto 2016b; Reku 2016.)

2 SUOMEN JA EUROOPAN UNIONIN TUKIJÄRJESTELMÄT

Suomen maatalouspolitiikka perustuu Euroopan Unionin yhteiseen maatalouspolitiikkaan (*Common Agricultural Policy* eli *CAP*), jota EU:ssa on noudatettu jo 1960-luvulta. Suomen tukijärjestelmä ja tukimuodot noudattavat EU:n yleistä linjaa ja ovat suunnilleen samanlaisia kuin muissakin EU-maissa. EU:n maatalouspolitiikka on uudistunut vuosikymmenten saatossa, ja nykyään sen keskeisiä asioita ovat markkinalähtöisyys, eläinten hyvinvointi sekä elintarviketurvallisuus. Maataloustuotteiden hintoja on EU:ssa laskettu lähelle maailmanmarkkinahintoja huomattavan ylituotannon takia, ja hintojen lasku on pyritty korvaamaan maanviljelijöille suoralla tuella. Suomi maksaa viljelijöille myös kansallisia tukia. Maataloustukien saaminen edellyttää viljelijältä tukiehtojen noudattamista. (Maa- ja metsätalousministeriö s.a.; Virtuaalilikylä s.a.)

Maataloustukia säädellään EU:n asetuksilla sekä kansallisilla laeilla. EU:lla on ensisijainen päätäntävalta maatalouspolitiikassa Euroopan Unionin sisällä, ja kaikkien kansallisten asetusten on pohjauttava EU:n asetuksiin. Kansallisia lakeja täydentävät valtioneuvoston sekä maa- ja metsätalousministeriön asetukset. Kansallinen maatalouspolitiikan valmistelu on pääasiassa tukijärjestelmien ehtojen tulkintaa ja säädösten toimeenpanoa. Kaikki EU-maat ovat kuitenkin mukana EU:n maatalouspolitiikan muutoksissa ja osallistuvat valmisteluun. Valmistelussa Suomi pyrkii vaikuttamaan päätöksen tekoon Suomea koskevissa asioissa toimeenpanon ja käytännön vaikutusten kannalta tilatasolla. (Maa- ja metsätalousministeriö, s.a.)

Maatalouden tukijärjestelmä koostuu useasta tukivälineestä, jotka voidaan jakaa niiden rahoituslähteen perusteella. Niitä ovat suorat tuet, jotka ovat EU:n kokonaan rahoittamia, maaseudun kehittämissohjelmien tuet, jotka ovat EU:n osittain rahoittamia sekä kansalliset tuet. Tukimuotoja on useita ja niillä kaikilla on omat ehtonsa. Tukien määräytymisperusteita on kuitenkin pyritty yhtenäistämään vuoden 2015 uudistuksessa. (Maa- ja metsätalousministeriö, s.a.)

2.1 Maatalouden tuet

Nykyisellä tukikaudella 2015–2020 EU:n suoria tukia ovat pinta-alan perusteella maksettava perustuki, ympäristötehokkuutta edistävä viherryttämistuki, maataloustoiminnan harjoittamista helpottava nuoren viljelijän tuki sekä tuotantosidonnainen tuki, jolla turvataan kotimaisen raaka-aineen saatavuutta elintarviketeollisuuteen. Tuotantosidonnaisia tukia ovat eläinpalkkiot, joita ovat lypsylehmä-, nauta-, uuhi-, kuttu-, teuraskaritsa-, ja kilipalkkio sekä peltokasvipalkkio. Tuotantosidonnaisen tuen maksaminen on jäsenmaalle vapaaehtoista, muiden suorien tukien maksaminen on pakollista. Suomessa tuotantosidonnaista tukea maksetaan kotimaisen tuotannon säilyttämiseksi. EU:n osittain rahoittamat tuet kuuluvat maaseudun kehittämissohjelmaan, joita ovat eläinten hyvinvointikorvaus, luonnonhaittakorvaus sekä ympäristökorvaus. Muita kehittämissohjelman tukia ovat investointituet, nuorten viljelijöiden aloitustuet sekä luomutuet. (Maa- ja metsätalousministeriö s.a.)

Kansalliset tuet rahoitetaan kokonaan valtion kassasta ja niitä ovat C-tukialueella maksettava maataloustuotantoa alueellisesti ylläpitävä pohjoinen tuki, AB-tukialueella maksettava Etelä-Suomen kansallinen tuki, sokerijuurikkaan tuki sekä mehiläistalouden tuki. Kansallisiin tukiin kuuluvat myös kriisituot. (Maa- ja metsätalousministeriö s.a.)

EU:n lainsäädäntö kattaa kaikki EU:n suorat tuet ja EU:n osaksi rahoittamat tuet, joiden lisäksi siinä on säädetty lait maaseudun kehittämisen yritys- ja hanketuella, maatalouden rakennetuella sekä markkinatuella. Kansalliset lait täydentävät Euroopan yhteisön säätämiä lakeja, jos ne täyttävät vain lain vähimmäisvaatimukset. Kansallinen lainsäädäntö kattaa kaikki kansalliset tuet ja Euroopan yhteisön lainsäädäntöä täydentävät valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön asetukset EU:n maksamille tuille. Kansalliseen lainsäädäntöön kuuluvat ohjelmakorvaukset ovat luonnonhaittakorvaus, ympäristökorvaus, luonnonmukaisen tuotannon korvaus, eläinten hyvinvointikorvaus ja ei-tuotannollisten investointien korvaus. Lisäksi kansallinen lainsäädäntö kattaa luomulainsäädännön. (Maa- ja metsätalousministeriö s.a.)

Maaseutuviraston (2016) täydentävien ehtojen oppaassa kappaleessa yksi on lueteltu tuet, joita haikiessa on noudatettava täydentäviä ehtoja:

- *Perustuki*
  - *Viherryttämiskuki*
  - *Nuoren viljelijän tuki*
  - *Peltokasvipalkkio*
  - *Lammas- ja vuohipalkkio*
  - *Lypsylehmäpalkkio*
  - *Nautapalkkio*
  - *Ympäristökorvaus*
  - *Luonnonmukaisen tuotannon korvaus*
  - *Luonnonhaitakorvaus*
  - *Eläinten hyvinvointikorvaus*
  - *Pohjoiset hehtaarituet (Vain osa hyvän maatalouden ja ympäristön ehdoista koskee pohjoisia hehtaaritukia. Ehdot koskevat valtioneuvoston asetuksen (4/2015) § 4:n, § 11:n, § 12:n 3 momentin ja § 13–15:n osalta)*
- (Maaseutuvirasto, 2016)

2.2 Eläinten hyvinvointi ja elintarviketurvallisuus täydentävissä ehdoissa

Täydentävät ehdot pohjautuvat eläinten hyvinvoinnin osalta EU:n neuvoston direktiiviin tuotantoeläinten suojelusta (98/58/EY) sekä neuvoston direktiiviin vasikoiden suojelusta (2008/119/EY). Suomi on täydentänyt EU:n vaatimuksia eläinsuojelulaille (1996/247), eläinsuojeluasetuksella (1996/396) sekä valtioneuvoston asetuksella nautojen suojelusta (592/2010). Eläinsuojelulain kokonaisuudistusta suunnitellaan parhaillaan. Vanha laki on vuodelta 1996, ja uudistuksen tarkoituksena on tuoda laki ajan tasalle turvaamaan eläinten hyvinvointia ja tehostaa valvontaa eläinten suojeluun liittyen. Uutta lakia on työstetty jo vuodesta 2012 lähtien, ja se pohjautuu asiantuntijaselvityksiin eläinten hyvinvoinnista. Selvityksiä on tehty esimerkiksi lehmien pidosta parsinavetassa sekä sikojen tiineyshäkkien käytöstä. Kansalaisilla on ollut mahdollisuus osallistua lain valmisteluun antamalla palautetta uudistushankkeen aikana maa- ja metsätalousministeriön sivuilla. Toistaiseksi noudatetaan

kuitenkin vielä vanhaa vuodelta 1996 olevaa lakia. (Maa- ja metsätalousministeriö; ESL 1996/247; 98/58/EY: 2008//119/EY.)

Täydentävät ehdot koostuvat neljästä eri osasta eli ehdonalasta, joita ovat:

- *ympäristö, ilmastonmuutos ja maan hyvä maatalouskunto (hoitovaatimukset 1–3 ja toimenpidevaatimukset 1-7)*
  - *kansanterveys sekä eläinten ja kasvien terveys (hoitovaatimukset 4-10)*
  - *eläinten hyvinvointi (hoitovaatimukset 11–13)*
  - *pysyvä laidun*
- (Evira 2016b, s. 4–7.)

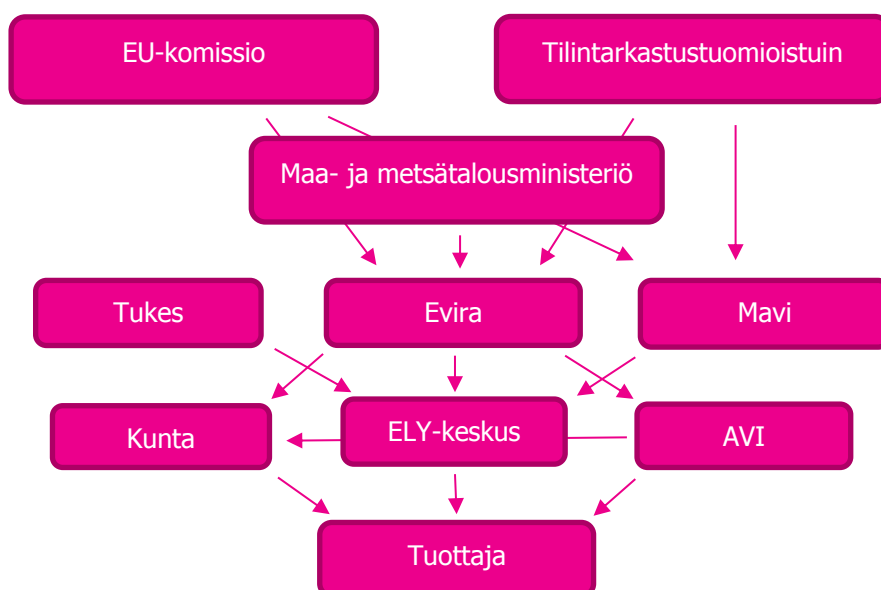
Valvonta laajentui vuonna 2016 koskemaan melkein koko tuotantoeläinten eläinsuojelulainsäädännön. EU-komission mukaan valvonta ei aiemmin ole ollut riittävää, ja laiminlyöntejä on Suomessa havaittu huomattavasti vähemmän kuin muualla EU:ssa tehdyissä otannoissa. Tämän johdosta vuonna 2015 tuli voimaan valtioneuvoston asetus (7/2015), joka yhtenäistää Suomen ja EU:n eläinten hyvinvointia koskevat täydentävät ehdot. Valvontakohteita on lisätty, ja uusia vuonna 2016 ovat esimerkiksi nautojen pitopaikan ja laitteiden kunto, puhtaus ja turvallisuus sekä kuolleiden eläimien kirjanpito. (Maa- ja metsätalousministeriö 2016; Vna 7/2015.)

Elintarviketurvallisuus on yksi tärkeimmistä osa-alueista EU:n maatalouspolitiikassa, ja siihen kuuluu koko ruokaketju alkutuotannosta kuluttajan lautaselle. Poliitiikan tavoitteena on, että kuluttajille päätyessään ruoka on turvallista ja hygieenistä, ja elintarvikkeet pystytään jäljittämään. Tavoitteena on myös, että tuotantoeläimet ovat terveitä ja niiden rehut turvallisia. Elintarviketurvallisuutta säätelevät EU:n yhteiset säädökset, jotta vapaa kauppa unionin sisällä voidaan toteuttaa turvallisesti. Elintarviketurvallisuuspolitiikka perustuu tieteellisiin tutkimuksiin sekä riskien arvioimiseen. EU:n toimielinten apuna ovat riippumattomat viranomaiset, kuten Euroopan elintarvikeviranomainen, jotka antavat tieteellistä neuvontaa komissiolle. (Euroopan komissio 2014.) Maidontuotantotiloilla hygieeniavaatimukset ovat tärkeitä raaka-aineen puhtauden säilyttämiseksi, ja niitä varten onkin täydentävissä ehdoissa oma lukunsa, jossa käsitellään maidontuotantotilan vaatimukset, maidon jäähditys ja lypsyhygieniä sekä raakamaidon laatu. Täydentävät ehdot perustuvat EU:n yhteiseen elintarvikelainsäädäntöön ((EY) N:o 178/2002), jota Suomen elintarvikelaki (23/2006) sekä asetukset täydentävät. (ETL 2006/23; Euroopan parlamentti 2016; Maaseutuvirasto 2015a.)

3 TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN VALVONTA

Eläinten suojeluun ja elintarvikehygieniaan liittyvissä asioissa Maa- ja metsätalousministeriö (MMM) on ylin viranomainen. MMM:n alaisuudessa toimivan Elintarviketurvallisuusviraston eli Eviran vastuulle kuuluvat eläinsuojeluun ja eläinkuljetukseen liittyvän lainsäädännön valvonta, jota se ohjaa ja kehittää. Eviralle kuuluvat myös elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvät kohteet, kuten kasvinterveys, siemenkauppa, hukkakaura-, rehu- ja lannoitevalvonta sekä kasvinsuojeluaineiden valvonta. Lisäksi Eviralle kuuluu eläinten merkinnän ja rekisteröinnin sekä luonnonmukaisen tuotannon valvonta. Eläinsuojelu- ja tuotantotilojen hygieniatarkastuksia tekevät Eviran valvomana aluehallintoviraston (AVI) läänineläinlääkärit sekä kunnan virkaeläinlääkärit, joita läänineläinlääkärit ohjaavat. ELY-keskuksen vastuulla valvonnassa ovat eläinten merkintä ja rekisteröinti sekä rehu- ja kasvinsuojeluaineet. ELY-keskuksen valvojien työtä ohjaavat Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira) sekä Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes). (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2015; Eläinten hyvinvointikeskus 2016; Evira 2015; Evira 2016a, 6–10.)

Maaseutuvirasto (Mavi) valvoo pelto- ja eläintuet, joita maidontuotannossa ovat eläinten hyvinvointikorvaus, lypsylehmäpalkkio, EU:n nautapalkkio sekä alkuperäisrotusopimukset. Varsinaiset tarkastukset tekee ELY-keskuksen tarkastaja. Mavin valvonnoissa tarkistetaan tilan eläinmäärä, korvamerkki, eläinrekisteri, tilan eläinluettelo sekä tositteet, kuten eläinten osto- ja myyntitositteet, teurastodistukset sekä eläinlääkärin todistukset. Valvonta jaetaan pinta-alaperusteisten ja eläinperusteisten tukien mukaan. Pinta-ala perusteisten tukien tarkastuksia tehdään nykyisellä ohjelmakaudella noin seitsemälle prosentille tuenhakijoista, joka on noin 3 500 maatilaa. Eläinvalvontaa tehdään noin 1 500 tilalle. Eri virastojen valvontasuhteet on kuvattu kuviossa 1. (Kuvio 1.) (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2015; Maaseutuvirasto s.a.)

KUVIO 1. Tukiehtojen valvonta Suomessa (Siponen 2016.)

Täydentävien ehtojen valvontaa on laajennettu vuonna 2016 koskemaan kaikkia tuotantoeläinlajeja, ja niihin on tullut uusia valvontakohteita, jotka luetellaan Maaseutuviraston (2016a) täydentävien ehtojen oppaassa kappaleessa 6.1 seuraavasti:

Vuodesta 2016 lähtien uusia valvontakohteita kaikille tuotantoeläimille ovat rakennusten ja laitteiden materiaalit, pitopaikan turvallisuus ja puhtaanapito, ulkotarhaa koskevat vaatimukset, automaattisten ruokinta- ja juottolaitteistojen käyttö ja tarkastaminen, eläinten tarkastaminen riittävän usein sekä kuolleista eläimistä pidettävä kirjapito. Lisäksi eri eläinlajeille on uusia kutakin eläinlajia koskevia valvontakohteita

Euroopan unioni säätelee täydentävien ehtojen valvontaa kaikissa jäsenmaissa, jotta se tehtäisiin samalla tavalla joka valtiossa. Valvonnalla pyritään varmistamaan, että maksettujen tukien ehdot täytetään sekä turvataan viljelijän oikeusturva ja tasapuolinen kohtelu. Ohjeistuksen valvonnalle Suomessa tekee Maaseutuvirasto, joka kouluttaa ELY-keskuksen tarkastajat sekä vastaa tukien maksusta ja tukiehtojen noudattamisesta. Myös Maaseutuviraston toimintaa valvotaan EU-komission ja EU:n tilintarkastustuomioistuimen toimesta. Tilintarkastustuomioistuin on riippumaton tarkastaja, jossa on jäsenenä yksi henkilö jokaisesta EU-maasta. Tuomioistuin auttaa komissiota talousarviossa, ja raportoi varainhoidosta sekä mahdollisista laittomuuksista. (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2015; Euroopan unioni 2015.)

EU velvoittaa jäsenmaat valvomaan EU:n rahoittamia maataloustukia, ja komissio valvoo jäsenmaissa tehtävien valvontojen määrää ja laatua. Jos tämä valvontavelvoite ei täyty, voi laiminlyönnistä olla jäsenmaalle seuraamuksena niin sanottu rahoitusoikaisu, joka tarkoittaa käytännössä, että EU pidättää osan jäsenvaltion viljelijätukien rahoituksesta. Rahoitusoikaisu voi olla laiminlyönnin suuruudesta riippuen 2–10 prosenttia, mutta vakavimmissa tapauksissa jopa 100 prosenttia. (Evira 2016b, 4–7.)

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella ((EY) N:o 882/2004) sekä valtioneuvoston asetuksella (1452/2006) on säädetty eläinten hyvinvoinnin ja maidontuotannon hygienian valvonnasta. Täydentävien ehtojen valvontaa tehdään kaikille otantatiloille, joilla on ”tuotantoeläimiä maataloustarkoituksessa.” Valvontaa tehdään siis, vaikka tila ei hakisi maataloustukia. Jos tällaiselle tilalle tulee seuraamuksia, ne kohdistetaan peltotukiin. Seura- ja harraste-eläimet eivät kuulu täydentävien ehtojen valvontaan, ellei niitä toimiteta teuraaksi tai niistä saatavat tuotteet tule elintarvikeketjuun. Tarkastuksia saattaa osua samalle tilalle useita saman vuoden sisällä, mutta niitä ohjeistetaan yhdistämään mahdollisuuksien mukaan. (Evira 2016b, 4–7.)

Evira suunnittelee Suomen elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman eli VASUN. VASU pitää sisällään elintarvikeketjun tavoitteet, toimenpiteet ja hankkeet sekä kuvauksen valvonnasta. Lisäksi siinä määritetään valvonnan linjaus Suomessa. Vasu toimii koko valvontahenkilöstön käsikirjana, ja sitä käyttämällä varmistetaan elintarvikeketjun valvonnan tehokkuus. Vasu perustuu EU:n valvonta-asetukseen ((EY) N:o 882/2004) eläinten hyvinvoinnista, rehu- ja elintarvikelainsäädännöstä ja kasvinterveyslainsäädännöstä, jonka mukaan jokaisella jäsenvaltiolla on oltava

valvontasuunnitelma. Evira raportoi valvontasuunnitelman toteutumisesta EU:n komissiolle vuosittain. (Evira 2016c.) Eläinten hyvinvoinnin tavoitteet on määritetty Vasuun seuraavasti:

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tavoitteena on ennaltaehkäistä tarttuvia eläintauteja ja ylläpitää eläinten terveyden korkeaa tasoa, parantaa eläinten hyvinvointia sekä suojella ihmisten terveyttä eläimistä ihmisiin tarttuvilta taudeilta ja haitallisilta aineilta. (Evira 2014.)

3.1 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinsuojelulainsäädännön noudattamista valvotaan otantaan perustuvilla valvonnoilla (substanssi-valvonta), epäilyyn perustuvilla valvonnoilla sekä täydentävien ehtojen valvonnoilla. Lisäksi voidaan tehdä hallinnollista valvontaa. Suurin osa (75 %) tiloista valitaan otantatarkastuksiin riskiperusteisesti ottaen huomioon aiemmat valvonnat sekä havaitut puutteet ja eläinmäärä. Loput (25 %) valitaan valvontaan satunnaisesti. Kohdennuksella pyritään ottamaan mukaan myös sellaisia tiloja, joille tarkastusta ei ole ennen tehty. EU:n komissio vaatii, että valvottavien tilojen määrä on oltava kattava, mutta niiden määrä on päätetty kansallisesti. Nautatiloista tarkastus tehdään vuosittain noin 1,5 prosentille. Täydentävät ehdot pohjautuvat lainsäädäntöön, eikä niissä ole lain ulkopuolisia vaatimuksia. Niitä on kuitenkin valvottu erillisillä valvonnoilla vuodesta 2007. (Evira 2016d, 4–8.)

Täydentävien ehtojen valvonta sekä otantaan perustuva eläinsuojeluvalvonta (substanssivalvonta) voidaan tehdä samalla valvontakerralla. Substanssivalvonnassa tarkastetaan, täyttyvätkö lainsäädännön minimivaatimukset tilalla ja täydentävien ehtojen tarkastuksessa katsotaan, täyttyvätkö täydentäviin ehtoihin kuuluvat vaatimukset. Täydentävien ehtojen valvontaan valitaan tilat satunnaisotannalla tai tarkastus voidaan tehdä laajennusvalvontana. Täydentävien ehtojen otannat tehdään yhdelle eläinlajille, mutta tarkastuskäynnillä valvotaan kaikki tilalla havaitut tuotantoeläinlajit. Laajennusvalvonta tehdään, jos tilalla havaitaan puutteita jossain muussa valvonnassa tai siitä saadaan tieto muuta kautta. Otantaan perustuvaa eläinsuojeluvalvontaa voidaan siis laajentaa täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonnaksi, jos tilalla todetaan laiminlyöntejä esimerkiksi hygieniatarkastuksen yhteydessä. Laajennus voidaan tehdä jo paikan päällä. Laajennettu valvonta tehdään joissain tapauksissa myös hallinnollisesti, jolloin läänineläinlääkäri tekee tarkastuksen ilman tilalla käyntiä eläinsuojeluviranomaisen tarkastuskertomuksen tai päätöksen perusteella. (Evira 2016a, 6–10.)

Aluehallintovirastossa (AVI) työskentelevät läänineläinlääkärit ovat eläinsuojeluviranomaisia omalla toimialueellaan, ja hoitavat substanssivalvonnat, täydentävien ehtojen eläinsuojelutarkastukset sekä elintarvikkeiden tuotantoa koskevan täydentävien ehtojen valvonnan. Läänineläinlääkärit myös ohjaavat, ja avustavat kunnaneläinlääkäreitä. Valvontaan erikoistuneet kunnan eläinlääkärit (tarkastuseläinlääkärit) ja kunnan eläinlääkärit tekevät myös muut tarkastukset, kuten navettahygieniatarkastukset. Kunnan eläinlääkärit tekevät suurimman osan epäilyyn perustuvista valvonnoista. Myös poliisi toimii eläinsuojeluviranomaisena tarvittaessa. Näille eläinsuojeluviranomaisille voi yksityinen henkilö ottaa yhteyttä jos epäilee, että eläinten hoidossa ei noudateta eläinsuojelulakia. Myös AVIN valtuuttama eläinsuojeluvalvoja voi tehdä tarkastuksia, mutta ei kotirauhan piirissä. Eläinsuojeluvalvojat

voivat antaa neuvoja ja avustaa eläinsuojeluviranomaista, mutta vain viranomaiset voivat antaa kieltoja ja määräyksiä. AVI:n valtuuttamalla eläinsuojeluviranomaisella on ilmoitusvelvollisuus eläinsuojeluviranomaiselle. (Eläinten hyvinvointikeskus 2016; Evira 2015; Evira 2016a, 6–10.)

Täydentävien ehtojen eläinsuojeluvalvonnassa käytetään niin sanottuja indikaattoreita, joilla mitataan vaatimukset tilasta, hoidosta ja olosuhteista. (Eläinten hyvinvointikeskus 2016.) Valvonnan tarkoitus on tarkistaa täyttyvätkö täydentävien ehtojen vaatimukset niiden tukien osalta, joita on haettu. Evira on tehnyt ohjeistuksen tarkastajille (liite 1), joka on Eviran tulkinta lainsäädännön (Vna 7/2015) soveltamisesta. Nautojen osalta valvotaan eläinsuojelulakia, eläinsuojeluasetusta ja valtioneuvoston asetusta nautojen suojelusta. Tuotantoeläimille on Valtioneuvoston asetuksessa 2015/7 asetettu täydentävien ehtojen eläinsuojeluvalvonnan vaatimukset. Valvontakäyntejä voidaan yhdistää eri viranomaisten kanssa niin, että valvotaan samalla esimerkiksi elintarvikkeen tuotantohygieniaa. Tarkastukset tehdään pääasiassa ilmoittamatta tilalle ennalta. (Evira 2016a.)

Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonnoissa valvotaan samoja asioita kuin otantaan perustuvissa eläinsuojeluvalvonnoissa (liite 1.), lukuun ottamatta seuraavia kohtia (Evira 2016a.):

* Haittaeläinten torjunnasta on huolehdittava (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 3.)

* Eläinsuojassa olevat naudat on voitava hätätilanteessa poistaa nopeasti eläintiloista (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 3).

*Kytkeytyneenä pidettävät lehmät ja hiehot pääsevät laitumelle tai jaloittelutarhaan. Lypsylehmät ja pääasiassa maidontuotantoa varten kasvatettavat hiehot, jotka pidetään kytkettyinä, tulee päästää vähintään 60 päivänä laitumelle tai muuhun tarkoitukseenmukaiseen jaloittelutilaan ajanjaksona, joka alkaa 1 päivänä toukokuuta ja päättyy 30 päivänä syyskuuta. Jaloittelutilan pinta-alan on oltava vähintään 6 m² siellä pidettävää nautaa kohden. Pinta-alan on oltava kuitenkin aina vähintään 50 m². Hieholla tarkoitetaan vähintään 8 kuukauden ikäistä poikimatonta naaraspuolista nautaa. (ESL 4.4.1996/247, § 3; VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 2, § 17.)

*Naudat on totutettava kylmäkasvatukseen vähitellen, eikä kylmään tottumattomia eläimiä saa siirtää lämpimästä pitopaikasta suoraan kylmäkasvatukseen kylmänä vuodenaikana (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 11).

*Naudat eivät saa olla jatkuvasti alltiina melulle, joka ylittää 65 desibeliä (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 5).

*Hoidossa olevan eläimen terveydestä ja yleisestä hyvinvoinnista sekä eläimen puhtaudesta ja sen tarvitsemasta muusta keuhkohoidosta on huolehdittava. Tarvittaessa makuualue on kuivitettava. Tilalla on riittävästi pätevää henkilökuntaa huolehtimassa eläimistä. (ESL 4.4.1996/247, § 4–5; ESA 7.6.1996/396, § 4, § 8; VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 4.)

*)Täydentävien ehtojen osalta lääkinnällisestä hoidosta pidettävä kirjanpito valvotaan elintarvikehygieniatarkastuksen yhteydessä (Evira 2016a).

*Nautojen sorkat on tarkastettava riittävän usein ja hoidettava tarvittaessa (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 11).

*Runsaassa maidossa olevat lypsylehmät on lypsettävä vähintään kaksi kertaa päivässä (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 15).

*Pihatossa nautojen kulkukäytävien ja jaloittelualueiden on oltava sellaisia, että ehkäistään sosiaalisesta arvojärjestyksestä aiheutuvien käyttäytymisongelmien syntymistä. Nautaryhmiä yhdistettäessä tai tuotaessa uusia eläimiä karjaan on erityistä huomiota kiinnitettävä sosiaalisten suhteiden uudelleenmuodostumisesta mahdollisesti aiheutuviin käyttäytymisongelmiin. (ESL 4.4.1996/247, § 3–4; ESA 7.6.1996/396, § 1; VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 9.)

*Nautojen pitopaikassa ei saa käyttää sähköistettyä parsivahtia (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 6).

*Eläimen lopettaminen on suoritettava mahdollisimman nopeasti ja kivuttomasti. Eläimen saa lopettaa vain lopettamisen osaava henkilö. Nauta saadaan lopettaa Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1099/2009 liitteessä I mainituilla menetelmillä niihin liittyvien vaatimusten mukaisesti. (ESL 4.4.1996/247, 32 §; (EY) N:o 1099/2009 liite I.)

• Käytetty lopetusmenetelmä kirjataan lomakkeelle. Eläinlääkäriin tulee tarkastaa, että lopetukseen käytettävä laite on asianmukainen. (Evira 2016a.)

*Eläimen haltijan hallussa olevan naudan saa keinosiementää eläimen haltija ja tämän palveluksessa oleva, jos siementäjä on suorittanut kyseisen eläinlajin keinosiementämisen ammattitaitovaatimukset sisältävän tutkinnon osan (ESL 4.4.1996/247 § 29).

*Naudan sarven aiheen tuhoaminen alle neljän viikon ikäiseltä vasikalta on sallittu ainoastaan käyttämällä kylmä- tai kuumapolttoa. Polttamiseen käytettävä väline tai laite on pidettävä puhtaana ja toimintakuntoisena. Kuumapolttoa käytettäessä polttoraudan on oltava punahehkuun kuumennettu koko polttamisen ajan ja sillä saa polttaa sarvenaihetta enintään 20 sekunnin ajan. Kutakin sarvenaihetta saa polttaa vain kerran. Polton aikana on huolehdittava siitä, ettei nauta pääse liikuttamaan päätään. (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 16.)

Valvontaa on kehitetty vuodesta 2007 tarkastavien eläinlääkärien virkojen lisäämisellä. Eläinlääkintähuoltolailla (765/2009) on pyritty erottamaan tarkastuseläinlääkärien tehtävät kunnaneläinlääkäreistä ja vuonna 2014 Suomessa olikin jo 56 tarkastuseläinlääkäreitä, jotka käyttivät 44 työvuotta eläinsuojeluvalvontaan. Tämän lisäksi läänineläinlääkärit tekivät 21,5 henkilötyövuotta eläinsuojeluvalvontaa vuonna 2014. Evira toteuttaa parhaillaan eläinten hyvinvoinnin toimenpideohjelmaa laiminlyöntien vähentämiseksi, jossa keskitytään usein toistuviin laiminlyönteihin. Toimenpideohjelma aloitettiin vuonna 2010, jolloin ensimmäisenä oli käsittelyssä vasikoiden hyvinvointi. Toimenpideohjelma selvittää valvonnoissa yleisimmin esiintyviä puutteita ja kehittää näiden pohjalta toimia, joilla parantaa eläinten hyvinvointia. Toimenpideohjelma suunnitellaan yhdessä eri sidosryhmien kanssa, jossa mietitään erilaisia toimenpiteitä, kuten koulutusta, tiedotusta ja hankkeita. (Eläinten hyvinvointikeskus 2016; Evira 2016e; 765/2009.)

3.2 Maidontuotannon hygienian valvonta

Maidontuotannon hygieniaa valvotaan maidontuotantotilan hygieniatarkastuksilla (navettahygieniatarkastus) sekä täydentävien ehtojen elintarvikkeiden tuotantoa koskevassa maidontuotantotilalla tehtävässä valvonnassa, joka käsittää täydentävien ehtojen hygieniavalvonnan. Navettahygieniatarkastuksessa valvotaan, että elintarvikkeita tuottava tila noudattaa hygieniavaatimuksia sekä maidontuotannon erityisvaatimuksia, noudattaa kirjanpito vaatimuksia lääkityksestä sekä kielletyistä aineista. Täydentävien tarkastuksessa valvotaan täyttääkö tila täydentävien ehtojen vaatimukset maidontuotannon hygienialle. Hygieniatarkastus tehdään Eviran maidontuotantotilan hygieniatarkastuskertomuksen tarkastuslistan mukaan, jossa luetellaan kaikki tarkastettavat kohdat. Täydentävien ehtojen tarkastuskohdat on merkitty tarkastuskertomukseen IND-merkinnällä (liite 2). Täydentävien ehtojen hygienian valvontaan on myös oma ohjeensa Elintarvikkeiden tuotantoa koskeva täydentävien ehtojen valvonta (liite 3.). Täydentävien ehtojen hygieniatarkastuksen tekee aluehallintoviraston läänineläinlääkäri. (Evira 2015; Evira 2016f, 1–2.)

Täydentävien ehtojen maidontuotannon hygieniavalvonnassa valvottavat asiat on säädetty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksissa (EY) N:o 852/2004 elintarvikehygieniasta ja (EY) N:o 853/2004 eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä sekä valtioneuvoston asetuksessa 7/2015 täydentävien ehtojen lakisääteisistä hoitovaatimuksista sekä hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimuksista ja näiden valvonnasta, joka täydentää Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta 1306/2013. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa 1368/2011 määrätään elintarvikkeiden alkutuotannon elintarvikehygieniasta. (Evira 2016f, 25.)

Navettahygieniatarkastus tehdään kolmen vuoden välein, tosin siihen vaikuttavat tilan erityispiirteet, kuten lypsytapa, navetan tyyppi, eläinten terveystiedot, maidon laatu sekä myydäänkö tilalta raakamaitoa suoraan kuluttajille. Tarkastuksen tekee kunnan virkaeläinlääkäri. Puutteista annetaan ensin toimenpidemääräys ja sille määräaika, jonka jälkeen voidaan käyttää pakkokeinoja. Jos puutetta ei ole korjattu määräaikaan mennessä tai puute aiheuttaa elintarvikkeen terveydelle haitalliseksi, voi viranomainen kieltää elintarvikkeen alkutuotannon kokonaan tai väliaikaisesti. (Evira 2015.) Elintarvikevalvonnasta on säädetty Valtioneuvoston asetuksessa 420/2011. Hygieniavalvonnassa tarkastetaan:

- *Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 852/2004 elintarvikehygieniasta (yleinen elintarvikehygieniasetus): liite I*
- *Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 853/2004 eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä (eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieniasetus) (muutos (EY) N:o 1662/2006): liite III jakso IX luku I*
- *Elintarvikelaki 23/2006 (muutos 352/2011) 22 §*
- *Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikkeiden alkutuotannon elintarvikehygieniasta 1368/2011 (alkutuotantoasetus): pykälät sekä liite 1, liite 2 luku 4 ja liite 3*
- *Valtioneuvoston asetus 1258/2011 eräistä elintarvike turvallisuuksiriskeiltään vähäisistä toiminnoista (asetus vähäriskisistä toiminnoista): 2 § ja 3 §.*
- *Maa- ja metsätalousministeriön asetus 699/2013 raakamaidon tuotannon ja luovutuksen elintarvikehygieniasta (raakamaitoasetus).*
(Evira 2015.)

3.3 Laiminlyöntien seuraamukset

Jos tilalla havaitaan lieviä puutteita eläinten hyvinvoinnissa tai maidontuotannon hygieniavaatimuksissa, voi eläinsuojeluviranomainen antaa neuvoja epäkohtien korjaamiseen. Jos tarkastuksessa ilmenee säädöksen rikkomisia, tilalle annetaan kiello jatkaa säädösten rikkomista tai määrätään eläinten omistaja korjaamaan tilanne lainsäädännön vaatimalle tasolle määräajassa. Viranomaisen voi myös määrätä rikkomuksista uhkasakon tai uhkan. Tilanteen vaatiessa eläinsuojeluviranomainen ryhtyy välittömiin kiireellisiin toimenpiteisiin, kuten ruuan ja juoman järjestämiseen tai eläinten lopettamiseen. (ESL 4.4.1996/247, § 4; Evira 2016i, 4–7.)

Jos epäillään tahallista täydentävien ehtojen noudattamatta jättämistä, voidaan viljelijää epäillä petoksesta ja asiasta tehdään tarvittaessa rikosilmoitus poliisille. Valvontaa jatketaan epäilystä huolimatta normaalisti. Tarkastuksen estäminen johtaa tukihakemuksen hylkäämiseen. (Evira 2016i, 4–7.)

Viljelijälle täydentävien ehtojen laiminlyönnistä voi seuraamuksena olla 0, 1, 3 tai 5 prosentin takaisinperintä tuista. Kolmen prosentin seuraamus on pääsääntöinen, joka tarkoittaa, että tarkastajalla on oltava perusteltu syy käyttää muuta seuraamusprosenttia. Jos laiminlyönti on vähäinen ja lyhytaikainen eläinten hyvinvoinnin kannalta, voi tarkastaja antaa varhaisvaroituksen, jonka määräaikaan mennessä laiminlyönti on korjattava. Merkittävimmistä eläinten hyvinvointiin vaikuttavista asioista ei voi antaa varhaisvaroitusta. Näitä on esimerkiksi riittävän ravinnon tai veden antaminen. (Evira 2016h s. 2–3.) Täydentävien ehtojen tarkastuksessa havaittujen laiminlyöntien seuraamukset kohdistuvat kaikkiin tuottajan saamiin EU:n suoriin sekä osarahoitteisiin tukiin (Evira 2016i s. 4–7). Eviran ohjeessa (2016b) laiminlyönnit arvioidaan seuraavilla perusteilla:

Vähäinen laiminlyönti = Jos laajuus, vakavuus ja kesto arvioidaan nollassi, käytetään varhaisvaroituskirjettä, jossa annetaan viljelijälle määräaika laiminlyönnin korjaamiselle -> kts. yleisohje 8.2.

1 = laiminlyönti, joka on tavanomaista laiminlyöntiä vähäisempi

3 = tavanomainen laiminlyönti (pääsääntöisesti annettava seuraamus)

5 = tavanomaista vakavampi laiminlyönti

Laajuutta arvioidessa mietitään, onko laiminlyönnillä kauaskantoisia vaikutuksia vai rajoittuvatko ne kyseiseen maatilaan. Vakavuuden arvioinnissa otetaan huomioon se, kuinka merkittäviä seurauksia laiminlyönnistä on aiheutunut kyseisen vaatimuksen tavoitteisiin nähden. Kestoa arvioidaan sen perusteella, kuinka kauan laiminlyönnistä aiheutuvat vaikutukset jatkuvat tai miten helposti vaikutukset saadaan lopetettua.

Eviran ohjeessa (2016h, s. 3–5) täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointivalvontaa tekeville läänineläinlääkäreille on kuvattu alla olevia esimerkkejä avuksi laajuuden, vakavuuden ja keston arvioinnissa. Esimerkit eivät ole sitovia.

Laajuus:

- *Jos 100 vasikan kasvattamossa on yksi tai kaksi tilapäisesti märkää yksittäiskarsinaa, kyseessä voi olla laajuudeltaan vähäinen laiminlyönti -> laiminlyönnin laajuus 0*

- *Jos 100 vasikan kasvattamossa on muutama tilapäisesti märkä yksittäiskarsina, kyseessä voi olla laajuudeltaan tavanomaista vähäisempi laiminlyönti -> laiminlyönnin laajuus 1*
- *Jos tilan kolmesta vasikkakarsinasta kaksi on märkiä, kyseessä voi olla tavanomainen laiminlyönti -> laiminlyönnin laajuus 3*
- *Jos 1000 eläimen lihasikalassa eläimille ei ole tarjolla lainkaan virikemateriaalia, kyseessä on laaja, useiden eläinten hyvinvointia heikentävä tekijä -> laiminlyönnin laajuus 5*

Vakavuus:

- *Jos vasikan karsina on märkä, mutta eläin on kuiva ja puhdas ja tilanne korjataan välittömästi tarkastuksen yhteydessä, kyseessä voi olla vakavuudeltaan vähäinen laiminlyönti -> laiminlyönnin vakavuus 0*
- *Jos koneellisen ilmanvaihdon hälytysjärjestelmää ei ole testattu säännöllisesti, kyseessä voi olla tavanomaista vähäisempi laiminlyönti -> laiminlyönnin vakavuus 1*
- *Jos sairaalla vasikalla ei ole jatkuvasti saatavilla puhdasta vettä, kyseessä voi olla eläinten hyvinvoinnin kannalta tavanomainen laiminlyönti -> laiminlyönnin vakavuus 3*
- *Jos tilan eläinten ruokkimisen tai juottamisen laiminlyöminen on ilmeistä ja tapahtunut suhteellisen pitkällä ajanjaksolla, kyseessä voi olla eläinten hyvinvoinnin kannalta vakava laiminlyönti -> laiminlyönnin vakavuus 5*

Kesto:

- *Kestoa arvioitaessa tulee huomioida, kuinka kauan tilanne on ennen tarkastushetkeä kestänyt ja mahdollisesti tulee kestäämään.*
- *Jos alle 2 viikon ikäisellä vasikalla ei tarkastushetkellä ole riittävän hyvin kuivitetua makuupaikkaa sekä on ilmeistä, ettei tilanne ole jatkunut pitkään (eläin puhdas), kyseessä voi olla kestoaltaan tavanomaista vähäisempi laiminlyönti -> laiminlyönnin kesto 1.*
- *Jos tarkastaja perustellusti määrää havaitun laiminlyönnin korjattavaksi pitkän määräajan kuluessa (esim. pitopaikan rakenteissa havaittu merkittävä puute on korjattava viimeistään uuden eläinerän saavuttua), kyseessä voi olla tavanomaista pysyvämpi laiminlyönti -> laiminlyönnin kesto 5.*

Tarkastaja arvioi tilakäynnillä myös onko mahdollinen laiminlyönti vähäinen, toistuva, tahallinen tai onko laiminlyöntiin syynä ylivoimainen este. Jos havaitaan, että viljelijä ei ole korjannut vähäistä laiminlyöntiä, voi seuraus olla takautuva ja toistuva, jolloin se takautuu ensimmäiseltä havaintovuodelta ja toistuu seuraavana havaintovuotena. Jos laiminlyönti on toistuva, voi seuraamusprosentti olla enintään 15. Jos laiminlyönti toistuu edelleen, voidaan se tulkita tahalliseksi, josta seuraamus on 15–100 prosenttia. Pääsääntöisesti tahallisuudesta annetaan 20 prosentin suuruinen sanktio. Laiminlyönnin ei kuitenkaan tarvitse olla toistuva ollakseen tahallinen. (Evara 2016h; Evara 2016b, 14–21.) Evara (2015h) tulkitsee EU-tuomioistuimen tahallisuuden määritelmää seuraavasti:

EU-tuomioistuimen mukaan tahallisen noudattamatta jättämisen käsitettä on tulkittava siten, että tahallisuuden edellytyksenä on, että tuensaaja rikkoo täydentäviä ehtoja koskevia sääntöjä joko siten, että hänen tarkoituksenaan on mainittujen sääntöjen noudattamatta jättäminen, tai siten, että hänellä ei ole tällaista päämäärää, mutta hän hyväksyy mahdollisuuden, että tällainen noudattamatta jättäminen saattaa tapahtua.

Laiminlyönti katsotaan tahalliseksi sen vakavuuden ja toistuvuuden perusteella. Tahalliseksi katsottava vakava laiminlyönti voi olla esimerkiksi eläimen kuoleminen nälkään. Ylivoimaiseksi esteeksi katsotaan seuraavat asiat ((EU) N:o 1306/2013):

- a) tuensaajan kuolema;*
  - b) tuensaajan pitkäaikainen työkyvyttömyys harjoittaa ammattiaan;*
  - c) tilaan merkittävällä tavalla vaikuttava ankara luonnonmullistus;*
  - d) tilan kotieläinrakennusten tuhoutuminen onnettomuudessa;*
  - e) eläinkulkuauti tai kasvitauti, joka vahingoittaa viljelijän koko karjaa tai osaa siitä, tai vastaavasti viljelykasveja;*
  - f) koko tilan tai sen merkittävän osan pakkolunastus, jos kyseinen pakkolunastus ei ollut ennakoitavissa hakemuksen jättöpäivänä*
- (Evisa 2016h.)

Tarkastaja eli valvontaeläinlääkäri täyttää tarkastuksesta havaintopöytäkirjan, johon kirjataan tarkastuksen kohteet ja havaitut laiminlyönnit. Havaitut laiminlyönnit kirjataan laiminlyöntien arviointilomakkeeseen. Vähäisestä laiminlyönnistä tarkastaja tekee varhaisvaroitusjärjestelmän mukaisen ilmoituksen eli varoituskirjeen. Tarkastaja arvioi laiminlyöntilomakkeeseen laiminlyönnin vakavuuden, laajuuden, keston, toistuvuuden ja tahallisuuden, joiden perusteella laiminlyönnille ehdotetaan seuraamusprosenttia. Tarkastajan tulee kertoa epäillyistä laiminlyönneistä myös suullisesti, jotta viljelijä voi pyytää selventämään epäselviä tapauksia. Myös hallinnollisesta tarkastuksesta tehdään valvontapöytäkirja, joka lähetetään viljelijälle. Jos laiminlyönnejä havaitaan, lähetetään aina kuulemis- kirje, johon viljelijän on mahdollista tehdä vastine. (Evisa 2016i, 4–7.)

Jos tilalle tulee sanktioita eri ehdonaloilta samana vuonna, lasketaan ne yhdeksi seuraamusprosentiksi. Esimerkiksi kolmen prosentin seuraamus maidontuotannon hygieniavalvonnasta ja kolmen prosentin seuraamus eläinten hyvinvoinnin valvonnasta lasketaan yhteen, josta seuraamusprosentiksi tulee kuusi. Lopulliseksi seuraamusprosentiksi tulee kuitenkin viisi, koska se on maksimi. Toistuvuus ja tahallisuus nostavat seuraamusprosenttia. (Evisa 2016h.)

Viljelijälle lopulliset seuraamusprosentit selviävät vasta, kun ELY-keskus lähettää täydentävien ehtojen pöytäkirjan valvontavuoden loppupuolella tai seuraavan vuoden alussa. ELY-keskuksen koordinaattori kokoaa pöytäkirjaan tilan koko vuoden täydentävien ehtojen valvonnat, niissä havaitut laiminlyönnit ja vahvistaa seuraamusprosentit. Lopullisen seuraamusprosentin määrää siis ELY-keskus tarkastajan muistion perusteella. Sanktioiden kokonaissumma voi olla korkea, koska pöytäkirjaan on laskettu yhteen sekä peltovalvonnat että eläinvalvonnat. Laiminlyönnit kuitenkin erotellaan pöytäkirjassa. Tämän jälkeen ELY-keskus tai kunnan maatalousviranomaisen tekee päätöksen takaisinperinnästä. Viljelijä voi hakea päätökseen muutosta ELY-keskuksesta tai valittaa siitä Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. (Evisa 2016b, 14–21; Evisa 2016i, 4–7.)

3.4 Valvontojen tuloksia Suomessa ja EU:ssa

Valvottavilla kohteilla pyritään vuonna 2016 kattamaan koko EU:n eläinten hyvinvointia koskeva lainsäädäntö (Eläinten hyvinvointikeskus 2016). Kuitenkin jo 2015 vuoden otantatarkastusten sanktiot olivat suurempia ja vakavampia laiminlyöntejä havaittiin kaksinkertainen määrä edellisvuoteen verrattuna. Tämän lisäksi myös pienempien sanktioiden määrä lisääntyi. Sanktioiden määrän lisääntyminen voi Eviran eläinten hyvinvoinnin valvonta 2015 -raportin mukaan johtua laiminlyöntien vaka-voitumisen lisäksi myös valvontaan kohdistetusta koulutuksesta ja eläinlääkärien määrän lisääntymisestä. Nämä mahdollistavat enemmän ja laadukkaampia valvontoja. (Evira 2016d, 13–14.)

Vuonna 2015 otantaan perustuvia eläinsuojelutarkastuksia tehtiin 188 nautatilalle ja epäilyyn perustuvia tarkastuksia 6018 tilalle. 23 prosentilla nautatiloista havaittiin laiminlyöntejä otantatarkastuksissa. Tarkastukset tehdään Suomessa neljän aluehallintoviraston alueella sekä Ahvenanmaan valti-oviraston alueella. (Evira 2016d, 13–14.)

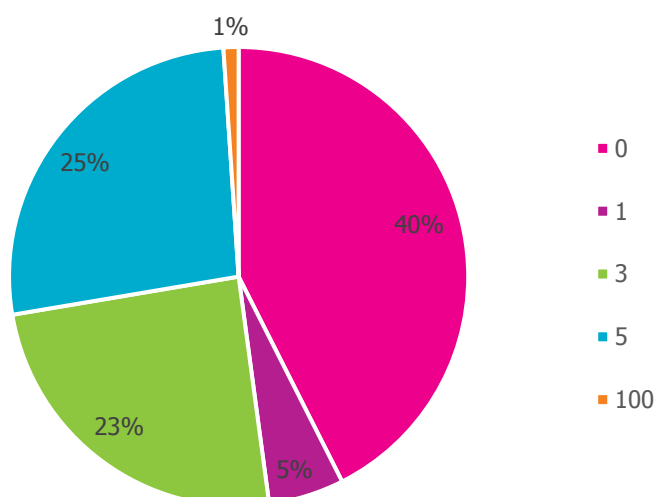
Vuonna 2015 täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvontaa tehtiin yhteensä 194 tilalle, jossa oli mukana kaikki eläintilat. Laiminlyöntejä havaittiin näistä 14 prosentilla. Laiminlyöntien määrät ovat vähentyneet vuodesta 2011 vuoteen 2015 (taulukko 1). Vuonna 2016 laiminlyöntejä on alustavan tiedon mukaan havaittu vielä vähemmän. Koko vuoden tulokset julkistetaan myöhemmin. (Evira 2016d, 13–14; Mattila 2016.)

TAULUKKO 1. Otantaan perustuvien täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonnassa havaittujen laiminlyöntien määrä vuosina 2010–2016 (Evira 2011, s. 11–12; Evira 2016d, s. 13–14.)

2010	2011	2012	2013	2014	2015
15 %	18 %	17 %	12 %	14 %	14 %

Yleisimpiä laiminlyöntejä olivat kuivituksen puute varsinkin vasikoilla ja hiehoilla. Vanhemmilla nautoilla laiminlyönnit liittyivät ruokintaan ja juottamiseen. Tarkastetuista tiloista 40 prosentille ehdotettiin tukiseuraamusprosentiksi 0, jolloin laiminlyönti on ollut erittäin vähäinen, mutta toiseksi eniten seuraamusprosentiksi ehdotettiin viittä prosenttia eli laiminlyönti arvioitiin tavanomaista vakavammaksi 25 prosentilla tiloista. Tavanomaista vakavampien laiminlyöntien määrä on lisääntynyt 2012 vuodesta 19 prosenttia. Otannoissa kahdelle tilalle annettiin 100 prosentin seuraamus tahallisesta laiminlyönnistä. Seuraamusprosenttien tarkempi jakaantuminen ilmenee kuviosta 2. (Evira 2016d, 13–14.)

Seuraamusprosenttien jakautuminen

KUVIO 2. Seuraamusprosenttien jakautuminen täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin otanta-tarkastuksissa kaikkien eläinlajien osalta vuonna 2015 (Evira 2016d, 13–14).

Myös täydentävien ehtojen valvonnassa tehdään epäilyyn perustuvaa valvontaa, jota kutsutaan laajennusvalvonnaksi. Laajennusvalvonnassa suurimmalta osalta valvotuista löytyy yleensä puutteita. Täydentävien ehtojen valvonnassa havaittuja laiminlyöntejä oli vuonna 2015 kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin otantaan perustuvissa valvonnoissa, mikä Eviran valvontaraportin mukaan muuttuisi vuonna 2016, kun täydentävien ehtojen valvontaa laajennetaan. (Evira 2016, s. 13.)

Kaikki vuoden 2016 valvontojen tulokset julkistetaan myöhemmin, mutta Itä-Suomessa tulokset on koottu jo suurimmalta osalta vuotta yhteen. Itä-Suomessa valvontoja tehtiin vuonna 2016 yhteensä 44 tilalle, joista kolmella havaittiin puutteita. Koko Suomessa laiminlyöntejä on havaittu poikkeuksellisen vähän. Läänineläinlääkäri Jan Mattilan esityksen mukaan Itä-Suomessa havaittuja laiminlyöntejä ovat olleet voimassa olevan vesinäytteen puuttuminen, pahasti kulunut ruokintapöytä, rikkiäisiä parsirakenteita, sorkkien hoidon laiminlyöntejä sekä ruokinnan laiminlyöntejä. (Mattila 2016.)

EU-komission raportin mukaan Irlannissa vuonna 2015 täydentävien ehtojen tarkastuksia eläinten hyvinvoinnin osalta tehtiin yhteensä 1350. Vuosina 2012–2014 laiminlyöntejä havaittiin 60–70 per vuosi. Yleisin näistä oli hännän katkaisu, joka johtaa 5 prosentin sanktioon. Näiden laiminlyöntien määrä pysyi samana koko ajanjakson. (European Commission, Directorate-general for health and food safety 2016.) Häntien katkaisua lehmille tehdään hygieniasyistä, lypsäjien terveyden takia ja paremman maidon laadun takia. Hännän katkaisua on tehty eri puolilla maailmaa, kuten Venäjällä (kuva 1). (Veterinary Medicine Extension 2010.)

KUVA 1. Kaikilta lypsylehmiltä on katkaistu hännät (Julkunen 2016-08-01).

Iso-Britanniassa vuonna 2013 yleisimpiä täydentävien ehtojen tarkastuksissa havaittuja laiminlyön-
tejä vasikoilla ovat myös olleet kuivituksen puute ja riittämätön karsinoiden puhdistus ja desinfiointi.
Aikuisilla eläimillä hyvinvointiin liittyvät puutteet ovat olleet sairaista eläimistä huolehtiminen, osaa-
van ja riittävän henkilökunnan puuttuminen sekä vaaralliset rakenteet eläinsuojassa. (Gov.uk 2014.)

4 TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI

Täydentävien ehtojen noudattaminen on vaatimuksena useimmista viljelijöille maksettavista EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tuista, ja ne koskivat 7,5 miljoonaa viljelijää vuonna 2016. EU:n tilintarkastustuomioistuimen arvion mukaan tukia, joiden saamiseen täydentäviä ehtoja on noudatettava, maksettiin 47 miljardia euroa vuonna 2015. Täydentävät ehdot ovat olleet käytössä vuodesta 2005, ja ne koostuvat kahdesta eri kokonaisuudesta: lakisääteisistä hoitovaatimuksista, joihin kuuluu ympäristö, elintarviketurvallisuus, kasvien terveys sekä eläinten terveys ja hyvinvointi sekä lisävaatimuksista, joita ovat hyvän maatalous- ja ympäristökunnan vaaliminen. Täydentävien ehtojen tavoitteena on edistää kestävästä maataloutta parantamalla viljelijöiden tietoisuutta vaatimusten noudattamisen tärkeydestä sekä edistää EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukauttamista yhteiskunnan odotuksiin yhdenmukaistamalla toimintapolitiikkoja. (Euroopan tilintarkastustuomioistuin 2016.)

EU-komission vastuulla täydentävien ehtojen täytäntöönpanossa on noudattaa EU:n yleistä toimintakehystä sekä suosituksia, jotka perustuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston antamiin asetuksiin sekä laatia toimintakehys ja täytäntöönpano-ohjeet jäsenvaltioille. Lisäksi komissio tarkistaa, että jäsenvaltiot noudattavat säännöksiä, ja soveltaa rahoitusoikaisua, jos jäsenvaltion järjestelmä on puutteellinen. Komissiolle kuuluu myös tarkistaa, että täydentävien ehtojen tavoitteet on saavutettu ja raportoida tulokset. Jäsenvaltioiden vastuulla on ehkäistä sääntöjen noudattamatta jättämiset, sekä korjata tapaukset, joissa niitä ei ole noudatettu. Jäsenvaltion on myös tehtävä tarkastuksia vähintään yhteen prosenttiin viljelijöistä, antaa seuraamuksia ja periä tukia takaisin, jos sääntöjä on rikottu. Jäsenvaltioiden on raportoitava komissiolle valvonnan tulokset sekä tilinpäätökset ja rahoituskertomukset. (Euroopan tilintarkastustuomioistuin 2016.)

EU:n tilintarkastustuomioistuin julkaisee erityiskertomuksia, joissa käsitellään eri talousarvio- tai hallinnon alojen tuloksellisuutta ja säännönmukaisuutta tarkastuksien tuloksien avulla. Jo vuonna 2008 EU:n tilintarkastustuomioistuimen julkaisemassa erityiskertomuksessa todettiin, että täydentävät ehdot aiheuttivat vaikeuksia monimutkaisuutensa takia, eikä niiden käyttö ole ollut vaikuttava toimintatapa. Vuoden 2016 erityiskertomuksessa todetaan, että yhteisen maatalouspolitiikan kauden 2014 – 2020 osalle tehdyistä muutoksista huolimatta hallinto- ja valvontajärjestelmää olisi tarpeen yksinkertaistaa. Lisäksi todetaan, että ehtojen noudattamatta jättäviin viljelijöihin sovellettava seuraamusjärjestelmä ei ole riittävän yhdenmukainen vaan valvonnassa käytettäviä osoittimia, vakavuutta, laajuutta, kestoja, toistuvuutta ja tahallisuutta oli eri jäsenvaltioissa sovellettu samankaltaisissa tapauksissa hyvin erilaisilla. Käynnissä olevalle ohjelmakaudelle on tavoitteena tehdä vielä muutokset, jotka pyrkivät johdonmukaistamaan täydentävien ehtojen koko järjestelmää, ja tekemään siitä näkyvämmän sekä poistaa sellaiset vaatimukset, jotka eivät liity riittävästi maataloustoimintaan. Valvontojen tuloksista raportissa todetaan, että viljelijät ovat alkaneet tiedostaa täydentävien ehtojen vaatimusten noudattamisen paremmin, mutta valvonnoissa havaittuja laiminlyöntejä havaitaan yhä paljon (taulukko 2). (Euroopan tilintarkastustuomioistuin 2016.)

TAULUKKO 2. Täydentävien ehtojen valvonnoissa havaitut laiminlyönnit Euroopan unionissa kaikilla ehdonaloilla (Euroopan tilintarkastustuomioistuin 2016).

2011	2012	2013	2014	2015
21 %	20 %	20 %	25 %	29 %

Tilintarkastustuomioistuin on havainnut eri maiden valvonnoissa eroja varsinkin tahallisen noudattamatta jättämisen osalta, jota sovellettiin joissain jäsenmaissa tiukemmin kuin toisissa. Esimerkiksi Tšekin tasavallassa ja Bulgariassa ei tahallisia rikkomuksia todettu lainkaan, Romaniassa, Portugalissa ja Unkarissa hyvin vähän ja Liettuassa, Kreikassa, Puolassa, Ranskassa ja Irlannissa paljon enemmän. Jäsenvaltioiden maksajavirastoista ja maataloustuottajien etujärjestöistä kävi ilmi, että tahallisuutta on vaikea todistaa, ellei tekijä jää kiinni itse teossa. (Euroopan tilintarkastustuomioistuin 2016.)

5 TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN HYVINVOINTIVAATIMUKSET MAIDONTUOTANNOSSA

Eläinten hyvinvointivaatimukset on määritelty EU:n direktiiveissä (tuotantoeläin- ja vasikkadirektiivi), sekä Suomen omassa lainsäädännössä (eläinsuojelulaki 4.4.1996/247, eläinsuojeluasetus 7.6.1996/396 ja valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta 592/2010). Vaatimukseen kuuluu eläinten pitopaikalle asetetut vaatimukset, tilavaatimukset, eläinsuojan olosuhteet, eläinten hyvinvoinnin mittarit, ravinnon saanti ja vasikoiden hoidolle asetetut vaatimukset. (Evira 2016a, 5–6.) Aluksi määritetään pitopaikka sekä tuotantoeläin. Kappaleessa käydään läpi kaikki eläinten hyvinvointia koskevat vaatimukset, joita tuotantoeläintenpitäjän on noudatettava saadakseen tukia. Vaatimukset, jotka eivät kuulu täydentäviin ehtoihin, on merkitty tekstiin.

Eläinten terveys ETT ry on julkaissut kansalliset ohjeet nautojen hyvinvointiin, joissa selvennetään lainsäädännön vaatimuksia yksityiskohtaisesti sekä selitetään miksi kullakin tavalla on hyvä toimia. Lisäksi ohjeissa selitetään nautojen käyttäytymistä ja syitä käyttäytymishäiriöihin. Ohjeeseen on kirjattu nautoihin liittyvät suositukset juomaveden vaatimuksista, lämpötilasuositukset sekä makuuparsien mitat. (Eläinten terveys ETT ry 2006.)

Paikkaa, missä eläimiä pidetään, kasvatetaan, hoidetaan tilapäisesti tai pysyvästi kutsutaan eläinten pitopaikaksi. Eläinsuojelulaki 4.4.1996/247 ja eläinsuojeluasetus 7.6.1996/396 sekä valtioneuvoston asetus nautojensuojelusta 592/2010 säätelevät kuinka eläimiä tulee pitopaikoissa hoitaa, kohdella ja käsitellä. Näitä edellä mainittuja asioita säätelevät myös valtioneuvoksen asetukset sekä asetukset ja päätökset maa- ja metsätalousministeriön osalta. Alkutuotantopaikan ja eläintenpitopaikan välinen ero on siinä, että alkutuotantopaikassa asiaa katsotaan maidon hygieenisyyden kannalta ja eläinten pitopaikassa asiaa katsotaan eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta. Esimerkiksi alkutuotantopaikassa eläintilat eivät saa olla likaisia siksi, että se ei vaikuttaisi maidon hygieeniseen laatuun. Eläinten pitopaikka taas ei saa olla likainen, koska se vaikuttaa negatiivisesti eläimen hyvinvointiin. (Evira 2010.)

Tuotantoeläimellä tarkoitetaan eläintä, joka kasvatetaan elintarvikkeeksi villan, nahan tai muun maataloustuotannon valmistamiseen (ESA 7.6.1996/396, § 5). Eläinsuojelulaki (4.4.1996/247), eläinsuojeluasetus (7.6.1996/396), eläinkuljetuslaki (29.12.2006/1429) ja eläinkuljetusasetus ((EY) N:o 1/2005) säätelevät tuotantoeläiminä käytettyjen eläimien pitoa, hoitoa ja kohtelua. Valtioneuvosto on myös asettanut säädöksen nautojen suojelusta (2013/584), jota noudatetaan lopetettaessa ja teurastettaessa eläin. Eläinsuojeluvaatimuksia säädetään lisäksi valtioneuvoston asetuksilla nautojen ja muiden tuotantoon tarkoitettujen eläimien pitopaikkojen osalta. Yllä mainituissa asetuksissa käsitellään eri eläinlajien yksityiskohtaisia pitopaikkojen kokoa sekä ulkoiluun tarkoitettujen tarhojen kokoa. Lisäksi asetuksissa käsitellään eläinten käsittelyä ja kohtelua sekä hoitoa koskevia vaatimuksia. Myös Euroopan neuvostolla on vaatimuksia ja suosituksia tuotantoeläimien suojelusta, joita Suomessa on sitouduttu noudattamaan. (Evira 2016j.)

Tässä opinnäytetyössä naudalla tarkoitetaan yli 6 kuukautta vanhaa nautaeläintä. Nautaeläimellä viitataan lypsylehmiin, emolehmiin ja sonneihin. Vasikalla viitataan alle 6 kuukauden ikäiseen nautaan ja nuorkarjalla yli 6 kuukauden ikäiseen poikimattomaan nautaan. Pihatolla tarkoitetaan sellaista rakennusta, jossa naudat pystyvät syömään, makaamaan ja liikkumaan silloin, kun haluavat.

5.1 Eläinsuojelulain vaatimukset nautojen pitopaikalle

Eläinsuojelulailla (4.4.1996/247, § 3) pyritään suojelemaan eläimiä ”kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta.” Lain päämääränä on edesauttaa eläinten hyvinvointia ja niiden hyvää kohtelua. Tarpeettoman kärsimyksen tuottaminen eläimille on kielletty eikä niitä saa kohdella huonosti. Yleisen periaatteen mukaan eläintenpitäjän on otettava huomioon eläimen fysiologiset ja lajinmukaiset tarpeet sekä pyrittävä edistämään eläimen terveyttä. (ESL 4.4.1996/247, § 3.)

Eläinsuojelulaki (4.4.1996/247, § 4) edellyttää, että nautojen pitopaikan tulee olla sellainen, mikä ottaa eläimen lajinmukaiset tarpeet huomioon, sen tulee tarjota riittävästi suojaa ja valoa sekä sen on oltava eläimelle turvallinen. Eläinsuojeluasetuksessa (7.6.1996/396, § 1) säädetään, että eläintenpitopaikassa on myös oltava mahdollisuus tutkia ja tarkastaa eläimet ilman suurempia vaikeuksia. Eläimen tulee pitopaikassa päästä suojaan epäsuotuisilta sääoloilta, kuten tuulelta, sateelta, kylmyydeltä ja kuumuudelta. Pitopaikan suunnittelu ja rakennusvaiheessa on otettava huomioon paloturvallisuutta koskevat ohjeet. Pitopaikan suunnitteluvaiheessa on myös pidettävä mielessä, että rakennuksen tulee olla eläimille turvallinen ja palo-, sekä eläinten karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäiset. (ESA 7.6.1996/396, § 1.)

Valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta (529/2019, § 3) edellyttää, että hätätilanteen sattuessa eläimet on pystyttävä poistamaan nopeasti tuotantorakennuksesta. Tämä ei kuitenkaan kuulu täydentävien ehtojen vaatimukseen (Evira 2016a). Nautojen kanssa kosketuksissa olevat rakenteet, karminat ja laitteet eivät saa aiheuttaa vaaraa naudalle ja niiden tulee olla helposti puhtaana pidettäviä sekä perusteellisesti desinfioitavissa. Kuvassa kaksi näkyvät parsirakenteet voivat Eviran mukaan vaarantaa eläimen terveyden (kuva 2). Eläinten pitopaikkojen ja siellä olevien laitteiden puhtaudesta pitää huolehtia. Eläinalueiden seinien materiaali on oltava myrkytöntä. (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 3.)

KUVA 2. Kuluneita rakenteita (Siponen 2017-01-20).

Valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta (592/2010, § 4) edellyttää, että eläintilan lattia ei ole vaaraksi eläimelle. Lattia on voitava pitää helposti puhtaana ja sitä on kuivitettava tarvittaessa. Riti-läpohjalla olevan eläintilan lattian aukkojen on oltava sen kokoisia, että ne ovat eläimille turvallisia. Eläinten sorkat eivät saa juuttua lattian rakenteisiin kiinni. (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 4.) Valtioneuvoston asetuksen nautojen suojelusta (592/2010, § 9) mukaan pihattonavetassa eläimille tarkoitetut kulkuväylät on mitoitettava niin, että sosiaalisesta arvojärjestyksestä aiheutuvat konfliktitilanteet jäävät mahdollisimman vähäisiksi, vaikka se ei kuulu täydentävien ehtojen vaatimuksiin (Evira 2016a). Eläinsuojan lattiarakenteiden on oltava sellaisia, että nestemäiset eritteet imeytyvät kuivikkeisiin tai poistuvat siitä (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 4). Esimerkiksi pihattonavetoien lantakäytävillä saa olla jonkin verran eritettä, joka on nestemäistä (kuva 3). Lehmien sorkkien kokonaan upotessa eritteeseen lattialla on liikaa ulostetta. (Evira 2016a, 15.) Eläinsuojeluasetuksen (4.4.1996/396, § 3) mukaan

eläinsuojan seinien ja lattian on oltava rakenteiltaan ja materiaaleiltaan siellä pidettävälle eläimelle sopivia. Eläinsuojan lattia ei saa olla liukas ja se on voitava pitää helposti kuivana. Rakolattiassa, reijitetyssä tai verkkopohjaisessa lattiassa aukkojen on oltava reunoiltaan sileitä ja kooltaan ja muodoltaan sellaisia, että eläimelle ei aiheudu vahingoittumisen vaaraa. Eläimellä on oltava käytettävissä sopiva makuupaikka.

KUVA 3. Pihatossa lehmien sorkat eivät saa upota nesteeseen kokonaan (Julkunen 2016-08-01).

Valtioneuvoston asetuksella nautojen suojelusta (592/2010, § 3) säädetään, että eläintilojen kunnossapidosta on huolehdittava niin, että mitkään siellä olevat rakenteet, laitteet tai varusteet eivät aiheuta turvallisuusriskiä naudan terveydelle ja hyvinvoinnille. Nautojen terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavat eläintilat ja siihen kuuluvat laitteet on tarkastettava kerran päivässä, pidettävä puhtaana sekä desinfioitava tarvittaessa. Pitopaikassa olevat viat, mitkä voivat vaikuttaa eläimen terveyteen ja hyvinvointiin on korjattava välittömästi (kuvat 4–6). (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 3.)

KUVA 4. Rikkinäiset parsirakenteet voivat aiheuttaa vaaran eläimen vahingoittumiselle, joten niistä voi tulla sanktio (Siponen 2017-01-20).

KUVA 5. Liian kulunut ja vaikeasti puhtaana pidettävä ruokintapöytä (Itä-Suomen aluehallintovirasto 2016-10-24).

KUVA 6. Esimerkki helposti puhtaana pidettävästä ruokintapöydästä (Farmit.net s.a.).

Nautojen ruokintaan tarkoitetut laitteet ja välineet on oltava sellaiset, että ne eivät ole vaarallisia eläimille. Eläinsuojassa ei saa olla tuhoeläimiä ja niiden torjunnasta tulee huolehtia. (VNA nautojen

suojelusta 592/2010, § 3–4.) Tuhoeläinten torjumisesta huolehtiminen ei kuitenkaan kuulu täydentävien ehtojen vaatimuksiin (Evira 2016a, 15). Eläinsuojelulain (4.4.1996/247, § 12) mukaan laitteita ja välineitä, jotka ovat tarkoitettuja eläinten kiinni ottamiseen, teurastamiseen, kuljettamiseen, tainnuttamiseen ja lopettamiseen, ei saa itse valmistaa, myydä, tuoda maahan tai luovuttaa eikä käyttää, jos ne eivät tue eläimen hyvinvointia. Tämä ei ole täydentävien ehtojen vaatimus. (Evira 2016a).

5.2 Eläinsuojelulain mukaiset tilavaatimukset nautoille

Asetukset ja lait säätävät erilaisia tilavaatimuksia nautojen pitopaikalle. Naudalla on oikeus kuivaan ja puhtaaseen makuupaikkaan (kuva 7). Pitopaikassa eläinten on pystyttävä vapaasti seisomaan ja lepäämään niille luonnollisessa asennossa. Naudan tulee pystyä liikkumaan ja nousemaan ylös sen lajinomaisella tavalla (kuvat 8 ja 9). Pihattonavetoissa kaikkien eläinten on mahdollista yhtä aikaa makaamaan. (ESA 7.6.1996/396, § 1.) VNA nautojen suojelusta (592/2010, § 4) edellyttää, että makuualueet on kuivitettava tarvittaessa. Pihatossa pidettäville eläimille pitäisi jokaiselle olla makuuparsi, lantakäytävää ei voida laskea makuupaikaksi. Poikkeustapauksena pystytään pitämään järjestyä, missä lehmillä on parsien lisäksi jokin muu osoitettu makuupaikka. Makuupaikan tulee soveltaa eläimen makuualustaksi ja se voi olla esimerkiksi erillinen kuivitettu alue. Arvioitaessa makuupaikkojen kuivuutta ja puhtautta tulee katsoa kuinka likaisia eläimet ovat. (Evira 2016a, 15–16.)

KUVA 7. Huonosti kuivitettu alusta edesauttaa eläimen likaantumista (Julkunen 2016-08-01).

Eläintenpito parsinavetassa on sallittua, mutta parren tulee olla eläimelle tarpeeksi pitkä ja leveä siihen, että eläin pystyy seisomaan ja makaamaan tasaisella alueella (kuvat 8 ja 9) (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 8). Eläimen tulee kuitenkin kytkettynäkin pystyä syömään, nousemaan ylös, makaamaan sekä pitämään huolta kehostaan. Kytkemiseen käytettävä laite ei muutoinkaan saa vahingoittaa eläintä. (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 12.)

KUVA 8. Naudalla on oltava hyvin tilaa levätä ja nousta makuulta sekä laskeutua makuulle parressa (Siponen 2017-01-20).

KUVA 9. Eviran mukaan tämä parsipaikka vaikuttaa liian kapealta lehmälle (Koivisto 2016-05-09).

Eläimen ollessa kytkettynä pitää parren etuosan olla pohjaltaan kiinteä sekä eläimen taakse sijoitettu lantakouru on katettava ennen poikimista (kuva 10) (VNA nautojensuojelusta 592/2010, § 14). Kytkettynä oleville naudoille on määritelty valtioneuvoston asetuksessa nautojen suojelusta (592/2019, § 17) erityisiä alla mainittuja jaloitteluun liittyviä vaatimuksia, mutta ne eivät kuulu täydentävien ehtojen vaatimuksiin (Evira 2016a).

Lypsylehmät ja pääasiassa maidontuotantoa varten kasvatettavat hiehot, jotka pidetään kytkettyinä, tulee päästää vähintään 60 päivänä laitumelle tai muuhun tarkoituksenmukaiseen jaloittelutilaan ajanjaksona, joka alkaa 1 päivänä toukokuuta ja päättyy 30 päivänä syyskuuta. Jaloittelutilan pinta-alan on oltava vähintään 6 neliometriä siellä pidettävää nautaa kohden. Pinta-alan on oltava kuitenkin aina vähintään 50 neliometriä.

Aluehallintovirasto voi myöntää vapautuksen 1 momentista tarkoitetusta laitumelle tai jaloittelutilaan pääsyä koskevasta vaatimuksesta, jos tuotantotilalla ei ole käytettävissä sopivaa laidunta tai jos muuta jaloitteluun soveltuvaa tilaa ei ole mahdollista kohtuudella järjestää taikka jos vaatimuksen noudattaminen on kohtuutonta liikenteeseen, maastoon tai etäisyyteen liittyvistä syistä. Vapautus myönnetään enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan ja se peruutetaan, jos vapautuksen myöntämisen edellytykset lakkaavat.

KUVA 10. Eviran mukaan myös ritilä tulee kattaa poikimisen ajaksi parsinavetassa (Julkunen 2016-08-01).

Valtioneuvoston asetuksella nautojen suojelusta (592/2010, § 10) säädetään vaatimuksia ulkotarhalle, jossa eläimiä pidetään. Eläimillä tulee olla mahdollisuus päästä suojaan suoralta auringonpaisteelta ja epäsuotuisilta sääoloilta myös laitumella ja tarhassa. Laitumien ja tarhojen materiaalit on valmistettava naudoille sopivasta materiaalista. Laitumelle ja ulkotarhaan johtavien teiden tulee olla turvallisia eivätkä eläimet saa niissä liikkeussaan likaantua tarpeettomasti. Aitojen kunnosta on pidettävä huolta, että eläimet eivät pääse karkaamaan. Aidat saavat olla sähköistettyjä, mutta ne eivät saa aiheuttaa eläimelle tarpeetonta tuskaa ja kärsimystä. (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 10.) Ympäri vuotisesti ulkona olevien nautojen pitopaikassa täytyy olla asianmukainen tila, minne eläimet voidaan siirtää hoitoa tarvitessaan. Tarvittaessa eläin pitää voida myös eristää muista naudoista tähän asianmukaiseen tilaan. (ESA 7.6.1996/396, § 7.) Kaikki naudat ja niiden pitopaikat tulee olla rekisteröityjä ja naudat tulee merkitä asianmukaisella tavalla. Lisätietoja merkitsemisestä ja rekisteröinnistä saa Eviran internetsivuilta. (Evira 2014.) Valtioneuvoston asetuksella nautojen suojelusta (592/2010, § 10) säädetään seuraavasti:

Ympäri vuotisesti ulkona kasvatettavilla naudoilla on oltava pitopaikassaan kyseessä olevan nautarodun tarpeet ja ympäristöolosuhteet huomioon ottaen asianmukainen suoja epäsuotuisia sääolosuhteita vastaan. Suojassa on oltava kuivitettu makuualue, johon kaikki eläimet mahtuvat ja pääsevät yhtä aikaa makuulle. Kuivikkeita on vaihdettava tai lisättävä tarpeeksi usein ja huolehdittava siitä, että makuualue pysyy riittävän kuivana eikä pääse jäätymään.

Säänsuojaksi hyväksytään esimerkiksi rakennus tai katos, jossa on kolme seinää. Joissain tapauksissa myös luonnonympäristö voidaan hyväksyä riittäväksi säänsuojaksi, jos siellä on esimerkiksi niin tiheä puusto tai sellainen maasto, että se antaa eläimelle riittävän suojan. Mikäli naudat on mahdollista siirtää väliaikaisesti sisätiloihin huonojen sääolosuhteiden vuoksi, laitumelle ei vaadita erillistä säänsuojaa. Säänsuojan riittävyyttä arvioitaessa otetaan huomioon monia asioita, kuten vuodenaika, sääolosuhteet sekä eläimen yksilökohtaiset tarpeet. Eläimen yksilökohtaisina tarpeina pidetään sen ikää, rotua ja fysiologista tilaa, kuten esimerkiksi tiineys. Yllä mainitut asiat vaikuttavat eläimen säänsuojan tarpeeseen. (Evira 2016a, 16.) Vaikka kylmäkasvatukseen totuttaminen ulkona kasvatettaville eläimille ei ole täydentävien ehtojen vaatimuksena (Evira 2016a), siitä on säädetty valtioneuvoston asetuksella nautojen suojelusta (592/2010, § 11) seuraavasti:

eläimet on totutettava kylmäkasvatukseen vähitellen, eikä kylmään tottumattomia eläimiä saa siirtää lämpimästä pitopaikasta suoraan kylmäkasvatukseen kylmänä vuodenaikana.

5.3 Olosuhteet eläinsuojassa

Valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta (592/2010, § 5) edellyttää, että eläinsuoja on lajille sopiva. Eläintilojen ilmanvaihto on suunniteltava niin, ettei sinne pääse haitallisia kaasuja, pölyä, vetoa tai liiallista kosteutta, joka voisi vaarantaa eläimen terveyttä tai hyvinvointia. Eläintenpitopaikan meteliraja ei saa jatkuvasti ylittää 65 desibeliä. (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 5.) Vaade metelirajasta ei kuitenkaan kuulu täydentävien ehtojen vaatimuksiin. Ilmanlaatua arvioidaan aistinvaraisesti, mutta lisäksi voidaan käyttää mittaamiseen tarkoitettuja laitteita. (ESA 7.6.1996/396, § 2).

Jos eläinten terveys ja hyvinvointi ovat täysin riippuvaisia automaattisesta ilmanvaihtojärjestelmästä, pitopaikassa on oltava varajärjestelmä, jolla turvataan eläinten hyvinvointi myös ilmanvaihtokoneen häiriöiden aikana. Koneellistetusta ilmanvaihtojärjestelmästä on löydettävä toimiva hälytysjärjestelmä, joka ilmoittaa häiriöistä. Hälytysjärjestelmä pitää testata riittävän usein, että järjestelmän toimintakunto voitaisiin taata. (Evira 2016a, 18.) Valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta (592/2010, § 5) säättää, että eläinten pitopaikan tulee lämpötilaltaan olla lajille sopiva. Lämpötilan sopivuus tarkastetaan eläimistä välittyvien aistinvaraisten havaintojen, kuten esimerkiksi tärinän tai makuuasennon perusteella (Evira 2016a, 26). Eläintiloissa tulee valaistuksen olla lajille sopiva ja riittävä siihen, että eläimet saadaan hoidettua ja tarkastettua tarpeen mukaan (ESA 7.6.1996/396, § 2).

Koneellisia ilmanvaihtojärjestelmiä on erilaisia. Yksi niistä on alipainejärjestelmä, jossa navetasta tuleva poistoilma poistetaan tiloista koneellisesti. Ilmanvaihtojärjestelmää, millä tuloilma tulee tiloihin koneellisesti, kutsutaan ylipainejärjestelmäksi. Tasapaineeksi kutsutaan järjestelmää, jossa sekä korvaus- että poistoilma kulkevat koneellisesti. Useimmat navetat, joissa on koneellinen ilmanvaihto toimivat alipainejärjestelmällä ja silloin tilalla on varauduttava esimerkiksi huolto- tai sähkökatkoksien varalle. Navetoissa, joissa on lisäksi luonnollinen ilmanvaihtojärjestelmä, ei tarvita erillistä hälytysjärjestelmää. Hälytysjärjestelmä kuitenkin vaaditaan vaikka tilalla olisi automaattinen varavoiman käynnistyminen sähkökatkojen aikana. Järjestelmäksi voidaan lukea myös esimerkiksi syttyvä valo tai ilmoitus puhelimeen häiriöistä. Varajärjestelmäksi ilmanvaihdon häiriötilanteissa voidaan lukea ovien ja ikkunoiden aukaiseminen. Tämän ilmanvaihdon tehokkuutta sekä riittävyttä voidaan arvioida aistinvaraisesti sekä niin sanotulla talouspaperitestillä, kun katkaistaan ilmanvaihtojärjestelmä hetkeksi. Kirjanpitovelvollisuutta hälytysjärjestelmän toimivuuden testaamisesta ei ole. (Evira, 2016a s. 18.)

5.4 Nautojen hyvinvoinnin mittarit eläinsuojelulaissa

Eläimien hyvinvointia arvioidaan eläimen ulkoisen olemuksen perusteella. Ulkoiseen olemukseen kuuluu muun muassa eläimen puhtaus. Eläimen puhtautta arvioitaessa luokitellaan eläimet kolmeen erilaiseen puhtausluokkaan. Nämä ovat puhdas tai hieman likainen, likainen ja erittäin likainen.

Naudan jalkojen ollessa kinnerten sekä etupolvien yläpuolelta alkaen kuivat tai melkein kuivat, eikä siinä esiinny likaa tai lantaisuutta luokitellaan eläin puhtaaksi. Hieman likaiseksi eläin luokitellaan silloin, kun sen pienellä alueella on likaa tai lantaisuutta. Likaiseksi eläin luokitellaan silloin kun likaa, lantaisuutta tai kosteutta näkyy laajahkolla alueella eläimen kehossa. Likaisessa eläimessä saattaa myös esiintyä kämmentä suurempi lantapanssarialue tai lantapanssaria useissa eri kohdissa. Lisäksi eläimen iholla voi esiintyä lantapanssarin aiheuttamia vaurioita, kun se luokitellaan likaiseksi. Naudan ollessa lähes kokonaan nestemäisen lian peitossa tai siinä esiintyy laajoja lantaisuus-alueita, luokitellaan se erittäin likaiseksi (liite 4). Lisää naudun likaisuusluokituksista voi lukea Eviran (2016m.) nautojen puhtauden valvonta teurastamossa -ohjeesta. (Evira 2015m, 13–24.)

Arvioitaessa karjan puhtautta huomioidaan kuitenkin kokonaisuus. Toimenpiteisiin ei yleensä ryhdytä, jos keskikokoisessa karjassa eläimistä yksi tai kaksi ovat likaisia ja karjan muut eläimet puhtaita. Arvion tekijän on kuitenkin suotavaa antaa ohjeita eläimien puhtaana pitoon tällaisessa tilanteessa. Karjassa oleva yksikin erittäin likainen eläin vaatii eläinsuojelullisiin toimenpiteisiin ryhtymistä. (Evira 2016a, 19.) Valtioneuvoston asetuksen nautojen suojelusta (592/2010, § 4) mukaan ”tarvittaessa nautojen makuualue on kuivitettava.” Täydentävien ehtojen vaatimuksiin ei kuulu (Evira 2016a) eläinsuojelulain (4.4.1996/247, § 6) säädös, joka edellyttää seuraavaa:

Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. Eläimen on saatava riittävästi sille sopivaa ravintoa, juotavaa ja muuta sen tarvitsemaa hoitoa. Eläimen sairastuessa sen on saatava asianmukaista hoitoa.

Ihmisten välittömässä valvonnassa ja tavoitettavissa pidettävät eläimet kuuluvat kategoriaan, jota koskee päivittäinen tarkastusvelvollisuus (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 11). Eläinsuojeluasetus (7.6.1996/396, § 11) määrää seuraavasti:

Eläimen sairastuessa tai vahingoituessa sille on viipymättä annettava tai hankittava asianmukaista hoitoa. Sairas tai vahingoittunut eläin on tarvittaessa sijoitettava asianmukaiseen tilaan erilleen muista eläimistä. Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava tai teurastettava.

Saarilaitumilla ja muilla laajoilla alueilla pidettävien eläinten osalta voidaan poiketa päivittäisestä tarkastusvelvollisuudesta, kuitenkin asiaa tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon eläimen fysiologinen tila sekä alueen turvallisuus ja kuinka nautojen juottaminen on toteutettu. Nämäkin alueet tulee tarkastaa viikossa monta kertaa, että eläimen sairastuessa se saisi hoitoa mahdollisimman pian. Sairastuessaan tai loukkaantuessaan nauta on hoidettava asianmukaisesti. Hoitotoimenpiteitä varten on oltava siihen tarkoitettu asianmukainen tila myös saarilaitumilla ja muilla laajoilla alueilla. Tilassa on otettava huomioon eläimen tarve esimerkiksi lisälämmölle tai pehmeämmälle makuualustalle. (Evira, 2016a, 19.) Valtioneuvoston asetuksessa nautojen suojelusta (592/2010, § 11) on määrätty seuraavasti:

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin tarkastukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota tiineyden loppuvaiheessa, poikimisen aikana ja kun hoito-olosuhteissa tapahtuu merkittäviä muutoksia. Vasikat sekä kytkettyinä pidettävät naudat on tarkastettava vähintään kaksi kertaa päivässä. Tarvittaessa eläin on eristettävä muista eläimistä.

Eläinsuojelulain (4.4.1996/247, § 26a) mukaan tuotantoeläinten omistajan tulee pitää kirjaa tilalla kuolleista eläimistä. Saman pykälän mukaan tuottajan tulee pitää kirjanpitoa tuotantoeläimille annetuista lääkkeistä. Kirjanpito voidaan toteuttaa kirjallisessa tai sähköisessä muodossa. Kirjanpitoa annetuista lääkkeistä ei valvota täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointivalvonnassa, mutta täydentävien ehtojen osalta nämä valvotaan elintarvikehygieniatarkastuksen yhteydessä (Evira 2016a, 20.) Eläinten hyvinvoinnista huolehtimiseen kuuluu myös eläimen lopettaminen mahdollisimman nopeasti ja kivuttomasti (ESL 4.4.1996/247, § 32). Käytetty lopetusmenetelmä pitää kirjata ylös ja eläinsuojelutarkastuksessa eläinlääkäri tarkastaa onko lopetukseen käytetty väline sallittujen listalla. Tämä ei kuitenkaan kuulu täydentävien ehtojen vaatimuksiin (Evira 2016a). Neuvoston asetus (EY) N:o 1099/2009 säätelee liitteessään 1 eläimen lopettamiseen liittyvät vaatimukset. Eläinten hyvinvointiin kuuluu myös, että ”eläimen häntää ei saa pitää jatkuvasti sidottuna” (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 11).

Valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta (592/2010, § 15) säätelee vaatimuksia eläinten hyvinvoinnista huolehtimiseen, kuten ”runsaassa maidossa oleva lypsylehmä on lypsettävä vähintään kaksi kertaa päivässä” sekä ”nautojen sorkat tulee tarkastaa riittävän usein ja hoidettava tarvittaessa” (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 11). Vaade sorkkien tarkastamisesta ja hoitamisesta ei kuulu täydentävien ehtojen vaatimuksiin. (Evira 2016a.)

Eläintilojen oviaukot ja kulkuväylät on oltava niin tilavia, että eläin pystyy liikkumaan hyvin paikasta toiseen, näin pystytään ehkäisemään sosiaalisesta kanssakäymisestä aiheutuvia nautojen välisiä konfliktitilanteita. (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 9). Sähköistettyjen parsivahtien käyttäminen on kiellettyä (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 6). Eläinsuojelulaki (4.4.1996/247, § 29) asettaa säädöksiä nautojen keinosiemennyksen harjoittamiseen, joiden mukaan nautojen siementämiseen vaaditaan ammattitaitoa. Ammattitaitoa saadaan esimerkiksi käymällä keinosiemennyksen sisältämä tutkinnon osa sen tarjoavissa oppilaitoksissa (Evira 2016a, 21). Nämä vaatimukset eivät myöskään kuulu täydentäviin ehtoihin. (Evira 2016a.)

5.5 Naudan ravinnon turvaaminen

Eläinsuojelulain (4.4.1996/247, § 5) mukaan ”eläimen on saatava riittävästi sille sopivaa ravintoa, juotavaa ja muuta sen tarvitsemaa hoitoa”. Valtioneuvoston asetuksella nautojen suojelusta (592/2010, § 6) säädetään, että eläimet on opetettava automaattisille ruokintalaitteille. Yllä mainittu asetus määrää myös, että pihattonavetassa on oltava vähintään yksi juoma-astia tai juottolaite ”jokaista alkavaa 10 lypsylehmää kohden”. Muilla kuin lypsylehmillä on oltava vähintään yksi juoma-astia tai juomalaite alkavaa 20 eläintä kohti. Jos nautoja on yli kymmenen, juoma-astaita tai juottolaitteita on oltava vähintään kaksi. Mikäli naudat pystyvät juomaan juoma-astiasta samanaikaisesti, juoma-astian pinta-ala on suhteutettava yllä mainitun laskukaavan mukaisesti. Jokaisenaudan

ulottuvilla on oltava vettä. (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 6.) Tässä tarkoitetaan pihattonavetalla sellaista tilaa, jossa naudat pääsevät vapaasti syömään ja makaamaan. Pihatton sisällä olevia karsinoita, joihin naudat on lajiteltu esimerkiksi tuotantomäärän mukaan, koskevat ryhmäkarsinan vaatimukset juomapaikkojen määrästä. Ryhmäkarsinoissa pidettävien nautojen riittävä juomapaikkojen määrä arvioidaan tapauskohtaisesti. Arviointiin vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi tilanne, jossa kahdessa karsinassa olevilla naudoilla on yhteinen juoma-astia. Tällöin on myös varmistettava, että hierarkiassa alimpina olevat eläimet pääsevät myös juomaan, silloin kun haluavat. Arviointiin vaikuttaa myös millä virtausnopeudella vesi tulee juomakuppiin. Riittävän juoma-astioiden määrän arvioimisen apuna pystytään käyttämään pihatoille annettua vaatimusta astioiden määrästä. (Evara 2016a, 21–22.)

Usealle eläimelle tarkoitetun juomavesialtaan reunan riittävä pituus arvioidaan myös tapauskohtaisesti. Arvion tekijän on varmistuttava, että kaikki eläimet saavat riittävästi vettä. Evaran ohjeen mukaan arvioidessa reunan pituuden riittävyttä voidaan käyttää apuna lypsykarjarakentamisen MMM:n asetuksessa esitettyä 10 cm/lehmä minimivaatimusta. Emolehmätillä, jossa emällä on vieroittamaton vasikka laskettaessa pihatton juomapaikkojen riittävyttä, ei vasikkaa tarvitse laskea mukaan. Valtioneuvoston asetuksen nautojen suojelusta (592/2010, § 13) mukaan ”nautojen juoma-astiat ja juottolaitteet on pidettävä puhtaina. Virtsa ja ulosteet eivät saa liata rehua tai juomavettä”. Jos nauvoja pidetään kylmäpihatossa, vesikuppien täytyy olla lämmitettyjä. Ulkona ympärivuotisesti olevilla naudoilla on oltava asianmukaiset ruokinta-astiat ja lämmitettävä juomakuppi, jos veden pysymistä sulana ei pystytä muutoin varmistamaan. (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 6.)

Eläinsuojelu asetuksen (7.6.1996/396, § 9) mukaan ”ruokinnassa on otettava huomioon kunkin eläimen tarpeet ja varmistettava, että jokainen eläin saa ravintoa riittävästi”. Naudoille sopivasta ruokintapöydän pituudesta määrätään valtioneuvoston asetuksella nautojen suojelusta (592/2010, § 13). Yllä mainitun asetuksen mukaan kaikkien eläinten on mahdollista syömään ruokintapöydälle yhtä aikaa, jos rehua ei ole jatkuvasti tarjolla.

Ruokintapöydän tulee olla pituudeltaan vähintään 70 cm täysikasvuista nautaa kohden ja 40cm eläintä kohden joka kuuluu nuorkarjaan, jos rehua ei ole eläimille jatkuvasti tarjolla. Ruokintapöydän vähimmäispituus täysikasvuista nautaa kohden on 40 cm ja 30 cm nuorkarjaan laskettavaa eläintä kohden, jos rehua on vapaasti tarjolla. (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 9.) Nuorkarjalla tarkoitetaan tässä kaikkia alle 22 kuukauden ikäisiä nautoja. Vaikka laissa ja asetuksissa ei säädetä, että automaattisten ruokinta- ja juomalaitteiden rikkoutumisen varalle pitää olla varajärjestelmä, se on vaateena täydentävissä ehdoissa. Varajärjestelmäksi lasketaan myös käsin tehtävä juotto ja ruokinta. (Evara 2016a, 22.) Eläinsuojeluasetuksen (7.6.396/1996, § 4) mukaan

pitopaikka ja siihen liittyvät sellaiset laitteet, joista eläinten terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä tai hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi ja, jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka.

5.6 Vasikoiden hyvinvointi eläinsuojelulaissa

Alle kuusi kuukautta vanha nauta määritellään vasikaksi. Samoin kuin yli kuusi kuukautta vanhojen nautojen myös vasikoiden pitopaikan, tilavaatimusten, ruokinnan ja juoton sekä hyvinvoinnin mittarit pohjautuvat myös eläinsuojelulakiin 4.4.1996/247, eläinsuojeluasetukseen 7.6.1996/396 ja valtioneuvoston asetukseen nautojen suojelusta 592/2010. Joitakin lisäkohtia kyseisissä laeissa on asetettu vasikoihin kohdistuen, ja niihin perehdymme tässä kappaleessa. Esimerkiksi vasikoiden ruokinnassa on otettava huomioon erityisiä säädöksiä. Valtioneuvoston asetuksen nautojen suojelusta (592/2010, § 13) määrää seuraavasti:

Jokaisen eläimen on saatava ravintoa riittävästi. Ruokinnassa on otettava huomioon kunkin eläimen tarpeet. Rehun on oltava hyvälaatuista ja vasikoille sopivaa. Vasikan on saatava ternimaitoa tai sitä korvaavaa valmistetta mahdollisimman pian syntymän jälkeen, kuitenkin viimeistään kuuden tunnin kuluessa syntymästä. Yli kahden viikon ikäisten vasikoiden on saatava päivittäin korsirehua. Korsirehun määrää on lisättävä siten, että kahdeksan viikon ikäiselle vasikalle annetaan vähintään 50 g ja 20 viikon ikäiselle vasikalle vähintään 250 g korsirehua päivittäin. Rehussa on myös oltava riittävästi rautaa.

Alle kuuden kuukauden ikäiset naudat tulee ruokkia ja juottaa vähintään kaksi kertaa päivässä. Vasikoiden saatavilla pitää olla riittävästi vettä, joka on puhdasta. Jos vasikka on sairastunut tai vahingoittunut sillä täytyy olla jatkuvasti puhdasta vettä saatavilla. Kuumalla ilmalla vasikoilla täytyy olla jatkuvasti puhdasta juomavettä. (VNA nautojen suojelusta 592/2010, 13 §.) Kuumana ilmaa voidaan pitää yli hellerajan ylittävää lämpötilaa. Vasikoiden ollessa maitojuotolla on juomaa tai vettä oltava tarjolla niin paljon, että ne pystyvät täyttämään juoma tarpeensa. (Evara 2016a, 30.) Vasikoilla pitää olla jokaista alkavaa 20 eläimen ryhmää kohti ainakin yksi juottolaite tai juoma-astia. Eli 11 vasikan ryhmässä juoma-astioita pitää olla vähintään kaksi. Jos vasikoita on alle kymmenen on niillä silti oltava vähintään yksi juomakuppi. Juoma-astioiden ollessa sellaisia, että niistä pystyy juomaan useampi eläin yhtä aikaa, pitää juomapaikkojen lukumäärän vastata yllä mainittua juottolaitteiden lukumäärää. (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 6.) Juomapaikkojen lukumäärän riittävyttä tarkastellaan tapauskohtaisesti. Arviointiin vaikuttaa esimerkiksi kuinka monta vasikointa on, jos vierekkäisissä karsioinnissa on yhteinen juomakuppi. Virtausnopeus millä vesi tulee kuppiin, vaikuttaa olennaisesti myös arviointiin veden riittävydestä. Ryhmäkarsinoiden veden riittävyden arvioinnissa pystytään käyttämään apuvälineenä samaa vaatimusta pihatoiden vesiasistoiden määrästä kuin yli kuusi kuukautta vanhoilla nauoillakin. Vieroittamattomia emiensä kera olevia vasikoita ei lasketa mukaan, kun arvioidaan emolehmien ja vasikoiden juomapaikkojen riittävyttä pihattonavetassa. (Evara 2016a, 30.)

Valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta (592/2010, 12 §) mukaan "vasikkaa ei saa pitää parteen, karsinaan tai muuhun rakenteeseen kytkettynä muutoin kuin tilapäisesti enintään tunnin ajan eläimen ruokkimisen tai muun hoitamisen ajan." Vasikan yksittäiskarsinan tilavaatimuksia määrää valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta (592/2010, § 7) seuraavasti:

yksittäiskarsinassa pidettävän vasikan karsinan on oltava vähintään vasikan säkäkorkeuden levyinen ja karsinan pituuden vähintään vasikan pituus mitattuna turvasta lantioluun istuinkyhmyyn kerrottuna 1,1:llä.

Yli kahdeksan viikon ikäisen vasikan pitäminen yksittäiskarsinassa on kiellettyä. Alle kahdeksan viikon ikäisen yksittäiskarsinassa pidettävän vasikan karsinan seinien on oltava sellaiset, että se pystyy näkemään ja koskettelemaan muita vasikoita (kuva 11). Poikkeuksena tähän on sairas vasikka, jota voi pitää umpiseinäisessä karsinassa. (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 7.) Mikäli yli kahdeksan viikon iän saavuttanutta vasikkaa pidetään umpiseinäisessä karsinassa eristyksissä muista eläimistä johtuen eläinlääketieteellisistä syistä, täytyy tarkastajan se kirjata ylös. Tällaisia hyväksyttäviä syitä eristää vasikka on esimerkiksi vasikan huomattava alikehittyneisyys ja sen sairaus. (Evira 2016a, 25.) Vasikalta ei myöskään saa sitoa turpaa kiinni (VNA nautojen suojelusta 592/2010, 14 §).

KUVA 11. Seinämä yksilökarsinoiden välissä. Jos vasikat eivät ylety mitään kautta koskettamaan toisiaan, katsotaan tämä laiminlyönniksi (Siponen 2017-01-20.)

Valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta (592/2010, § 7) mukaan vasikoiden ryhmäkasvatuksen tilavaatimukset määräytyvät seuraavasti:

Jos vasikoita pidetään ryhmässä, vasikoiden käytettävissä olevan tilan on oltava sellainen, että eläimet voivat kääntyä ympäri ja asettua vaivatta makuulle. Karsinassa on oltava tilaa jokaista alle 150 kilogramman painoista vasikkaa kohden vähintään 1,5 neliometriä, vähintään 150 kilogramman mutta alle 220 kilogramman painoista vasikkaa kohden vähintään 1,7 neliometriä ja vähintään 220 kilogramman painoista vasikkaa kohden vähintään 1,8 neliometriä. (Kuva 12.)

KUVA 12. Kahdelle vasikalle on karsinassa oltava tilaa vähintään 3 neliometriä (Siponen 2017-01-20).

Vasikkaigluissa pidettävien vasikoiden iglun ulkopuolella oleva ulkoilualue mitataan myös vasikalla käytettävissä olevaan tilaan, mutta jos vasikka suljetaan esimerkiksi kylmällä säällä iglun sisään, hyväksyttävään alaan lasketaan vain iglun lattiapinta-ala (kuva 13) (Evira 2016a, s. 25). Valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta (592/2010, § 7) edellyttää, että alle kaksi viikkoa vanhoilla vasikoilla on makuupaikan oltava kuivitettu hyvin. Asianmukaisena kuivikkeena pystytään pitämään, kutterinpurua, olkea tai turvetta (kuva 14). Hiekka ei ole asianmukainen kuivike alle kahden viikon ikäisillä vasikoilla, koska kylmyytensä vuoksi se ei sovi makuualustaksi. Makuualue pystytään testaamaan kuivaksi asettumalla siihen itse 10 sekunniksi polvilleen, ja mikäli polvet ovat kuivat ylös noustessa, on kuiviketta silloin riittävästi. (Evira 2016a, s. 25.)

KUVA 13. Iglujen pinta-alaan lasketaan mukaan myös ulkopuolinen alue (Julkunen 2016-08-01).

KUVA 14. Olki käy hyvin vasikoiden kuivikkeeksi. Eviran mukaan tämä on hyvin kuivitettu alle 2 kahden viikon ikäisen vasikan ryhmäkarsina. (Julkunen 2016-08-01.)

Alle 4 viikon ikäiselle vasikalle tehtävän sarvenaiheen tuhoaminen edellyttää, että sarvenaiheen saa tuhota pelkästään käyttämällä kuuma- tai kylmäpolttoa. Polttamiseen käytettävän laitteen pitää olla puhdas ja käyttökelpoinen. Edellytetään, että kuumapoltto laitteen täytyy olla kuumennettuna punahelkuun tauotta koko polttamiseen kestävän ajan. Sarvenaihetta saa polttaa laitteella vain yhden kerran ja enintään kaksikymmentä sekuntia. Tehdessä yllä mainittua operaatiota pitää huolehtia siitä, että vasikka pysyy paikoillaan koko toimenpiteen ajan. (VNA nautojen suojelusta 592/2010, § 16.) Sarvenaiheen tuhoamiseen liittyvät säädökset eivät kuitenkaan ole täydentävien ehtojen vaatimuksena (Evira 2016a).

6 TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN HYGIENIAVAATIMUKSET MAIDONTUOTANNOSSA

Täydentävien ehtojen hygieniavaatimukset käsitellään EU:n yhteisessä lainsäädännössä ((EY) 2002/178) sekä kansallisessa lainsäädännössä (ETL 13.1.2006/23) alkutuotantopaikkojen vaatimuksissa. Niissä määritetään alkutuotantopaikka, alkutuotannon toimija, alkutuotantopaikan toiminnalliset vaatimukset sekä alkutuotantopaikan kirjanpito- ja omavalvontavaatimukset. (Evira 2016g.) Eläinten hyvinvointi vaatimukset käsitellään eläinten pitopaikkoja koskevissa vaatimuksissa eläinsuojelulaissa (4.4.1996/247). Lisäksi rikoslaissa (1889/39) säädetään eläinsuojelulainsäädännön noudattamatta jättämisestä koituvat rangaistukset.

Maa- ja metsätalousministeriön alkutuotantoasetukset täydentävät lakeja hygieniavaatimuksista. Vaatimuksia on säädetty asetuksessa elintarvikkeiden alkutuotannon elintarvikehygieniasta 1368/2011 ja 699/2013 sekä asetuksessa raakamaidon tuotannon ja luovutuksen elintarvikehygieniasta 699/2013. Alkuvuodesta 2017 voimaan tulleet asetukset 83/2017 ja 84/2017, muuttavat osittain vuonna 2013 annettua asetusta raakamaidon tuotannon ja luovutuksen elintarvikehygieniasta sekä elintarvikkeiden alkutuotannon elintarvikehygieniasta. Evira ei ole vielä tulkinnut uusia asetuksia. (MMM alkutuotantoasetus 1368/2011; MMM alkutuotantoasetus 699/2013; MMM alkutuotantoasetus 83/2017.)

Seuraavissa luvuissa käydään läpi maidontuotannon hygieniavaatimuksia, jotka pohjautuvat lakeihin ja asetuksiin sekä kerrotaan kuinka Evira niitä tulkitsee. Hygieniavaatimuksissa käsitellään alkutuotantopaikkojen vaatimukset, omavalvontaan ja kirjanpitoon liittyvät vaatimukset sekä alkutuotantopaikan hygieniavaatimukset. Tekstissä on mainittu ne kohdat, jotka eivät koske täydentäviä ehtoja. Aluksi määritetään alkutuotantopaikka sekä alkutuotannon toimija. Lopuksi käsitellään maito huoneen ja maidon hygieniavaatimukset.

6.1 Alkutuotantopaikkojen vaatimukset

Alkutuotantopaikaksi kutsutaan tuotantotilaa, missä elintarvikkeiden alkutuotantoa harjoitetaan. Alkutuotannoksi määritellään kasvien viljely ja kasvatusta, jotka käytetään elintarvikkeiksi, sadonkorjuu, maidontuotanto sekä jokainen eläintuotannon vaihe ennen kuin eläin teurastetaan. Lisäksi kalastaminen ja luonnonvaraisten valmisteiden keräily ovat alkutuotantoa (yleinen elintarvikeasetus ((EY) N:o 178/2002, § 3). Myös elävien eläinten kuljetus luetaan alkutuotannoksi, kun se toimitetaan seuraavaan käsittelypaikkaan, mutta maidon kuljetusta meijeriin ei lueta alkutuotannoksi. (Evira 2016g.) Vähäinen alkutuotannon tuotteiden luovutus suoraan kuluttajalle katsotaan myös alkutuotannoksi ja alkutuotannon toiminnosta säädetään valtioneuvoston asetuksella eräistä elintarviketurvallisuusriskeiltään vähäisistä toiminnoista (2011/1258). Elintarvikkeiden jalostusta ei katsota alkutuotannoksi. ((EY) 2002/178.)

Henkilö tai yritys joka harjoittaa alkutuotantoa katsotaan alkutuotannon toimijaksi. Vaatimukset ovat samoja kaikilla tiloilla. Elintarvikkeiden alkutuotantoon, jotka saadaan sienistä, kasveista tai eläimistä sovelletaan elintarvikkelakia ja Euroopan yhteistä lainsäädäntöä sekä lakia eläinten lääkitsemisestä ja

asetuksia jotka ovat annettu näiden nojalla. Omien tuotteidensa turvallisuudesta on viljelijä itse vastuussa. Viljelijällä on oltava lisäksi riittävät tiedot tuottamistaan elintarvikkeista ja terveysvaaroista, joita sen käsittelyyn saattaa liittyä. Viljelijän vastuulla on myös, että hänelle työtä tekevät henkilöt ovat perehtyneet riittävästi elintarvikehygieniaan. (Evira 2016g.) Elintarvikehygieniää koskevat alkutuotannon vaatimukset käsitellään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa 852/2004, jota täydentää Euroopan parlamentin asetus 853/2004 eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä. Euroopan yhteinen lainsäädäntö ja kansallinen lainsäädäntö löytyvät Euroopan parlamentin ja neuvoston yleisestä elintarvikeasetuksesta 178/2002 sekä elintarvikelaista 23/2006.

6.2 Alkutuotantopaikan toiminnalliset vaatimukset

Viljelijän tulee heti ilmoittaa kunnan elintarvikeviranomaiselle, jos hän epäilee tuottamansa elintarvikkeen sisältävän terveysvaaran ihmiselle sekä tarvittaessa ryhtyä vetämään tuote takaisin markkinoilta (ETL 13.1.2006/23, § 24). Alkutuotannon toimijan tehtävänä on myös huolehtia, että tuotteen saapuessa vähittäismyyntiin sen jäljitettävyyden on oltava kunnossa. Jäljitettävyyden turvataan kirjanpidon avulla ja lähettämällä tiedot vähittäismyyntiin sekä huolehtimalla, että pakkausmerkinnät ovat paikoillaan. Elintarvikkeet eivät saa joutua tekemisiin rehun lisäaineiden, eläinlääkkeiden, kasvinsuojeluaineiden, lannoitevalmisteiden tai *biosidien* kanssa. *Biosideja* ovat muun muassa desinfiointiaineet ja jysijäntorjunta-aineet. Elintarvikkeiden turvallisuus taataan varastoimalla vaaralliset kemikaalit oikein ja käyttämällä niitä oikein. Alkutuotannon toimijan havaitessa ongelmia, pitää hänen ryhtyä toimeen asian korjaamiseksi, jos asialla on vaikutusta elintarviketurvallisuuteen. ((EY) N:o 852/2004, liite 1.)

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (1368/2011, § 7) säädetään veden laatuvaatimuksista. Maitotilan käyttämästä vedestä pitää tutkia ainakin *Escherichia coli* ja suolistoperäiset *enterokokit* sekä väri ja haju, jotka voidaan tutkia aistinvaraisesti (MMM alkutuotantoasetus 1368/2011, § 7). Näytteet tulee tutkituttaa laboratoriossa, joka on hyväksytty tutkimaan viranomaisnäytteitä, kansallisessa vertailulaboratoriossa tai omavalvontalaboratoriossa (ETL 13.1.2006/23, § 39). Jos vedessä epäillään esiintyvän joitakin sellaisia tekijöitä, jotka voisivat vaarantaa elintarvikkeiden turvallisuuden, myös nämä tekijät on tutkittava. Näytteiden ottoa helpottamaan vesilaitoksen tai vesiosuuskunnan piiriin kuuluva tuottaja voi halutessaan tiedustella vedentoimittajan halukkuutta ottaa näytteitä maituhuoneensa vesipisteestä. Jos tilalla ei ole muuta vedenlähdettä kuin pintavettä, voidaan sitä käyttää maidon kanssa kosketuksiin joutuvien pintojen puhdistamiseen. Yllä mainittua vettä saa kuitenkin käyttää vain, jos se täyttää asetuksen vaatimukset. Kunnan elintarvikeviranomaiselta saa neuvoja pintaveden riskien arvioinnissa. Pintavettä käytettäessä tulisi vesi pumpata mahdollisimman syvältä. (Evira, 2016l.) Veden laatuvaatimuksista voidaan antaa yhden prosentin sanktio, jos esimerkiksi edellisestä vesitutkimuksesta on aikaa reilusti yli kolme vuotta. (Evira 2016f, s. 33–35.) Uudessa asetuksessa (84/2017, liite 1) veden tutkimisesta määrätään seuraavasti:

Alkutuotannon toimija vastaa siitä, että vedestä on tehty tämän liitteen mukaiset tutkimukset. Jos vedessä on syytä epäillä esiintyvän tekijöitä, jotka voivat vaarantaa alkutuotannon tuotteiden ja niistä saatavien elintarvikkeiden turvallisuuden, on vedestä lisäksi tehtävä näitä tekijöitä koskevat tutkimukset. Tutkimukset on tehtävä ennen

veden käyttöönottoa ja sen jälkeen säännöllisesti kolmen vuoden välein. Jos vesi on terveydensuojelulain (763/1994) 16 §:ssä tarkoitetun talousvettä toimittavan laitoksen toimittamaa vettä, ei luvun 2 mukaisia tutkimuksia tarvitse tehdä. Alkutuotannon toimijan on ryhdyttävä toimenpiteisiin veden laadun parantamiseksi, jos vesi ei täytä tämän liitteen mukaisia laatuvaatimuksia ja jos raja-arvosta poikkeaminen voi vaarantaa toimijan tuottaman elintarvikkeen turvallisuuden.

Uusin tutkimustodistus tulee säilyttää siten että se on pyydetessä esitettävissä tai jälkikäteen toimitettavissa valvontaviranomaiselle.

6.3 Alkutuotantopaikka ja omavalvonta

Eläimiä on käsiteltävä ja hoidettava niin, että niiden terveydentila on sellainen, että elintarvikkeeksi menevän tuotteen hygieeninen laatu turvataan (ETL 13.1.2006/23, § 12). Sellaisten tartuntatautien pääsy ja leviäminen, jotka tarttuvat eläimistä ihmisiin, on pyrittävä estämään (ETL 13.1.2006/23, § 25). Uuden eläimen eristäminen muista on yksi keino ehkäisyssä tautiriskiä vastaan. Tautipainetta pystyy myös pienentämään hankkimalla eläimiä vain sellaisesta paikasta, jonka terveystilanne tunnetaan. (Maaseutuvirasto 2016.) Viljelijä on veloitettu ilmoittamaan tautiepäilystä viranomaiselle ja hänen on ryhdyttävä asianmukaisiin toimenpiteisiin asian korjaamiseksi, jos tauteja ilmenee (ETL 13.1.2006/23, § 24).

Elintarvikelain (ETL 13.1.2006/23, § 22) mukaan kunnan elintarvikeviranomaiselle tulee kaikkien alkutuotannon harjoittajien ilmoittaa alkutuotantopaikasta sekä siellä tehtävästä toiminnasta. Kun ilmoitus alkutuotantopaikasta on tehty, kunnan valvontaviranomainen ilmoittaa toimijalle saaneensa asiaa koskevat tiedot. Alkutuotannon toimijan on myös ilmoitettava tilalla tapahtuvista suurista muutoksista, jos sellaisia tilalla tapahtuu sekä ilmoitettava myös toiminnan keskeytymisestä yli vuodeksi tai toiminnan lopettamisesta. (ETL 13.1.2006/23, § 22.) Ilmoituksesta on käytävä ilmi luovutetaanko tilalta raaka- ja ternimaitoa suoraan kuluttajalle. Ilmoitukseen on myös sisällytettävä tieto siitä, jos tilalta toimitetaan ternimaitoa vähittäismyyntiin pakattuna tai jäädytettynä. (Vna 2011/1258, § 3 liite 3.) Opastusta ja lisätietoja saa Eviralta, aluehallintaviranomaisilta sekä oman kunnan elintarvikeviranomaiselta. Suoraan kuluttajalle saa tilalta myydä enintään 2500 kg ternimaitoa sekä raakamaitoa vuodessa (Vna eräistä elintarviketurvallisuusriskeiltään vähäisistä toiminnoista 2011/1258, § 2–3).

Valvontajärjestelmää jolla pyritään varmistamaan, että elintarvikkeet täyttävät niille asetetut vaatimukset, kutsutaan omavalvonnaksi (Evira 2016g). Alkutuottajalta on löydyttävä kirjallinen kuvaus hänen pitämästään omavalvonnasta. (MMM 1367/2011 asetus ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta, § 5). Tällä omavalvonnalla tarkoitetaan tilan toimintatapojen kuvaamista, mutta se ei edellytä sellaisten toimenpiteiden kirjausta, jotka tehdään säännöllisesti. Omavalvontaa ei vaadita sellaisilta alkutuotannon toimijoilta, jotka myyvät tilalta tuotteita suoraan kuluttajalle vähäisissä määrin. (Evira 2016g.)

Omavalvonnan kuvaus voi olla samankaltainen ohje, joka tilalla on ulkopuolisen työntekijän perehdyttämiseen. Ulkopuolisen pitää pystyä toimimaan perehdytysohjeen mukaan. Vapaamuotoinen kuvaus täyttää vaatimukset, kun siinä kuvataan hygieniavaatimusten toteuttaminen kyseessä olevalla

tilalla. Ohjeesta on löydyttävä esimerkiksi kunkin puhdistuskohteen puhdistustapa, siinä on mainittava mitä ainetta puhdistukseen käytetään sekä kuinka usein kyseinen kohde pitää puhdistaa. Vaapaamuotoisen kuvauksen vaihtoehtona voidaan laatimisen apuna käyttää toimialan yhdistysten ja yritysten valmiiksi laatimia mallilomakkeita. Omavalvonnan kuvaus ei ole täydentävien ehtojen vaatimuksena. (Evira 2016l.)

6.4 Alkutuotantopaikan kirjanpito

Elintarvikelain (13.1.2006/23, § 18) vaatimusten mukaan alkutuotannon toimija on veloitettu pitämään kirjanpitoa. Kirjanpito on todella tärkeää muun muassa, jos tilalta myydään eläimiä tai toimitetaan niitä teuraaksi, silloin kirjanpidolla varmistetaan eläimien jäljitettävyyttä ((EY) 2002/178, § 18.) Läänineläinlääkäri tekee eläimistä saatavia elintarvikkeita koskevan täydentävien ehtojen valvonnan, myös kirjanpitojen osalta alla olevissa vaatimuksissa mainitussa laajuudessa. Maaseutuviraston täydentävien ehtojen oppaassa (2016) on määritelty mitä asioita kirjanpidosta pitää vähintään käydä ilmi ja kuinka kauan tietoja täytyy säilyttää (taulukko 3). Kirjanpitoa pidetään muun muassa eläinten lääkintä- ja terveystieteissä, mutta se voi olla myös jokin muu alkutuotantopaikanjärjestelmä ja sitä voidaan pitää yhdessä tai useammassa tiedostossa. On erittäin suositeltavaa laatia ja säilyttää kirjanpito huolella, sillä se on yksi tarkastuksen osa täydentävien ehtojen valvonnassa ja tietojen puuttuessa voidaan toiminta katsoa säännösten vastaiseksi sekä siitä voi aiheutua tukien menetyksiä. (Maaseutuvirasto 2016.)

TAULUKKO 3. Alkutuotannon toimijan kirjanpitovelvoite ja tietojen säilytysaika vuosissa (MMM alkutuotantoasetus 1368/2011, § 5 liite 1.)

Elintarvikkeiksi toimitetut alkutuotannontuotteet	1 vuosi
Kaikki tutkimukset, tarkastukset ja näytteet	3 vuotta ja vesitutkimus 5 vuotta
Kasvinsuojeluaineiden ja <i>biosidien</i> käyttö	3 vuotta
Eläimet jotka on välitetty elintarvikkeeksi ja eläimet jotka on vastaanotettu	1 vuosi
Eläimille ravinnoksi annettu rehu ja sen alkuperä	5 vuotta
Eläimille annetut lääkkeet ja hoidot. Hoitojen päivämäärät ja lääkkeiden varoajat	5 vuotta
Maidon säilytyslämpötila	1 vuosi
Automaattilypsyä käyttävien toimenpiteet	1 vuosi

Elintarviketurvallisuuden näkökulmasta näytteistä tutkimuksista ja tarkastuksista on löydyttävä tiedot kolme vuotta ja vesitutkimuksista viisi vuotta vielä tutkimusten jälkeen. Näitä tietoja ovat muun muassa tulokset vesitutkimuksista, kasvinsuojeluinajämäläytökset ohjelmasta, salmonellavalvonnasta, utaretulehdustutkimuksista sekä hygieniatarkastuksen tarkastuskertomukset maidontuotanto tiloilta, lihantarkastuspäätökset, tiedot sairauksista, tiedot mitä tarkastuseläinlääkäri on antanut toimijalle

sekä tarkastuskäynnit salmonellan valvontaohjelmaan. (MMM alkutuotantoasetus 1368/2011, § 5 liite 1.)

Kirjanpitoon merkitään taudit, jotka vaikuttavat eläinperäisten tuotteiden turvallisuuteen (MMM alkutuotantoasetus 1368/2011, § 5 liite 1). Kirjanpitoon on merkittävää mahdolliset karjassa on esiintyvät positiiviset Salmonella- ja EHEC- löydöt sekä listerioosi, pernarutto, tuberkuloosi ja luomistauti. Näiden edellä mainittujen esiintymisestä toimijan tulee myös ilmoittaa maidon vastaanottajalle. Maidon vastaanottajan vaihdoksen yhteydessä tilallinen on velvollinen toimittamaan tiedot uudelle vastaanottajalle viimeisen vuoden ajalta. Raakamaidon luovuttaminen tilalta suoraan kuluttajalle on kiellettyä, jos karjassa on esiintynyt edellä mainittuja eläintauteja. Luovutusta suoraan kuluttajalle voidaan jatkaa, jos toimija pystyy todistamaan, että tila on vapautunut kyseessä olevasta eläintaudista. On kuitenkin otettava huomioon muualla lainsäädännössä säädetty asiat liittyen eläintauteihin. (Evira 2016l.)

Tilalla, missä käytetään kasvinsuojeluaineita tai *biosideja*, tiedot käytetyistä aineista pitää säilyttää 3 vuotta. Tiedostoista tulee löytyä käytetyn aineen nimi, minkä verran sitä on käytetty sekä milloin sitä on käytetty. Tilan hankkiessa uusia eläimiä tai myydessä eläimiä teuraaksi on niistä säilytettävä tiedot yhden vuoden verran. Rehu, jota eläimille syötetään sekä mistä syötettävä rehu on saatu, kirjataan ylös kirjanpitoon ja näiden tietojen on löydyttävä kirjanpidosta seuraavat viisi vuotta. (MMM alkutuotantoasetus 1368/2011, § 5 liite 5.) Kirjanpidosta tulee löytyä myös kaikki lääkkeet joita eläimillä on käytetty sekä muut hoidot. Hoitojen päivämäärät tulee kirjata ylös sekä lääkkeiden varoajat ja niiden tiedot tulee voida osoittaa viisi vuotta. ((EY) 2002/178, § 14.) Tuotantoeläimille saa käyttää vain Suomessa sallittuja lääkkeitä ja niitä tulee käyttää eläinlääkärin antimien ohjeiden mukaan. Lisää eläinten lääkekirjanpidosta voi lukea Maaseutuviraston (2016) täydentävien ehtojen oppaasta kohdasta 5.2.

MMM alkutuotantoasetuksen (1368/2011, § 5, liite 1) mukaan lypsykarjatiloiilla maidon säilytyslämpötila tulee ottaa ylös jokaisella lypsykerralla ja nämä tiedot tulee voida säilyttää kirjanpidossa yhden vuoden ajan. Automaattilypsyä käytävillä tiloilla on erityisiä vaatimuksia kirjanpidon suhteen. Automaattilypsytiloilla tulee kirjata ylös, jos on joutunut ohjamaan erilleen jonkun lehmän maidon. Kirjaus tulee myös löytyä, jos lehmä on poikunut ja sen seurauksena tuottaa ternimaitoa tai, jos eläin on lääkitty. Kirjanpidossa on oltava merkintä minne maito on ohjattu edellä mainituissa tilanteissa. (MMM alkutuotantoasetus 1368/2011, § 5 liite 1.) Automaattilypsissä saattaa esimerkiksi ohjelman häiriön takia jäädä lypsylaitteet pesemättä. Automaattilypsykoneisto pesee itse itsensä, mutta toisinaan siinä voi tulla häiriöitä, kun kalibrointi on vaurioitunut vaikka lehmän potkun seurauksena. Näistä kaikista yllä olevista ja muista automaattikoneiston häiriöistä on pidettävä kirjaa ja niitä tulee säilyttää kirjanpidossa vähintään yhden vuoden ajan. (Maaseutuvirasto, 2016.) Uudesta asetuksesta (84/2017 liite 2) on poistunut seuraava kohta:

Alkutuotantopaikalta luovutettavasta raakamaidosta on sen lisäksi, mitä eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygienia-asetuksen liitteen III jakson IX luvun I kohdassa III säädetään, tutkittava kokonaispesäkeluku ja somaattisten solujen määrä vähintään

kerran kuukaudessa puolen vuoden ajan alkutuotantopaikan ensimmäisen automaattisen lypsylaitteiston käyttöönoton jälkeen.

Riittävänä kirjanpitona maa- ja metsätalousministeriön alkutuotantoasetukselle (1368/2011, § 5) voidaan pitää säilytettyjä dokumentteja maidon keräilyn yhteydessä todetusta lämpötilasta. Asetuksessa ei ole säädetty kuinka usein ja millä tapaa kirjaukset pitää tehdä. Evira suosittelee kuitenkin kirjaamaan lämpötilan jokaisen lypsykerran yhteydessä. Automaattilypsytiloilla suositus on kirjata maidon lämpötila kaksi kertaa päivässä. Kyseistä lypsylaitteistoa käyttävillä tiloilla kirjanpidoksi hyväksytään automaattinen lämpötilanseurantajärjestelmä ja sen tallentamat lämpötilatiedot. Järjestelmän toimivuutta tulee kuitenkin seurata vaikka käytössä olisi automaattinen seurantajärjestelmä. (Evira 2016l.)

6.5 Alkutuotantopaikan hygienia

Maidontuotantotiloille on säädetty myös erityisvaatimuksia edellä mainittujen alkutuotantoa koskevien vaatimusten lisäksi. Rakennukset, missä maidontuotantoon tarkoitettuja eläimiä pidetään ja lypsetään sekä käsitellään maidontuotantoon tarkoitettuja välineitä, pitää olinpaikaltaan sekä rakenteiltaan olla semmoinen, että tilassa on parhaimmat mahdollisuudet pitää huolta eläinten terveydestä ja puhtaudesta, lypsyhygieniasta sekä raakamaidon laadun hygieenisyydestä. Tilojen tulee olla sellaiset, että siellä ei ole mitään mikä voisi alentaa maidon hygieenistä laatua. Muut eläimet tuotantopaikassa eivät saa vaarantaa maidon tai rehun hygieniaa ja lannan joutuminen rehun tai juomaveden sekaan on estettävä. ((EY) 853/2004, liite 3.) Rehuvarastot tulee suojata haittaeläimiltä. Alkutuottajan on huolehdittava siitä, että maidon käsittelyssä käytettäville laitteille ja välineille on asianmukainen tila, missä ne voidaan säilyttää ja puhdistaa. Maidontuotantotiloissa vieraileville on oltava tilalla suojaruusteet ja pesu sekä tarvittaessa desinfiointimahdollisuus käsille ja välineille. (MMM alkutuotantoasetus 699/2013, § 5 liite 1.) Uudessa alkutuotantoasetuksessa (83/2017) liitteessä 1 tuotantotilojen hygieniasta on säädetty seuraavasti:

1. Lannan kulkeutuminen eläinten rehuun ja juomaveteen, ruokintapöydille ja -laitteisiin sekä luovutettavan raakamaidon jäähdytys- ja annostelutiloihin ja tilan mahdollisiin elintarvikehuoneistoihin on mahdollisimman pitkälle estettävä.

2. Mikäli tuotantotiloissa on muita eläimiä kuin lypsykarjaa, näistä ei saa aiheutua haittaa rehu- ja maitohygienialle. Luovutettavan raakamaidon jäähdytys- ja annostelutiloihin ei saa päästää mitään eläimiä. Rehuvarastot sekä ruokintalaitteet tulee suojata haittaeläimiltä, kuten linnuilta ja jyrsijöiltä. Haittaeläimiä tulee torjua säännöllisesti.

3. Eläinten juomakupit ja -altaat, ruokintapöydät sekä ruokinta- ja rehunkäsittelylaitteet on puhdistettava ja tarvittaessa desinfioitava riittävän usein sekä aina, jos niihin todetaan joutuneen eläinten ulostetta.

4. Eläimet ja erityisesti niiden utareet lähialueineen on pidettävä niin puhtaina kuin mahdollista. Eläimillä tulee olla mahdollisimman puhdas ja kuiva makuualusta. Maidontuotantotilalla, jolla harjoitetaan automaattilypsyä, toimijan on omavalvonnassa varmistuttava vedinten ja utareiden puhtaudesta.

5. Tilalla vierailevia henkilöitä varten tulee olla tarjolla asianmukaiset suojavaatteet ja -jalkineet sekä mahdollisuus käsien, jalkineiden ja välineiden pesuun sekä tarvittaessa desinfiointiin. Tarpeettomia vierailuja tilalla on vältettävä.

(Maaseutuvirasto 2017.)

Kohta 5. ei kuulu täydentävien ehtojen maidontuotantotilojen hygienivaatimuksiin

Alkutuotannon toimijalle on myös olemassa vaatimuksia eläimien suhteen. Eläinten puhtaudesta tulee huolehtia, ne eivät saa olla likaisia eivätkä sairaita siinä määrin, että se voisi heikentää maidon hygieenistä laatua (kuva 15). Karjasta päivittäin huolehtiva ihminen on velvoitettu seuramaan eläimien kuntoa ja puhtautta. Sairaats eläimet tulee eristää muista maidontuotantoeläimistä, jos epäilty tauti on sellainen, että se saattaisi heikentää maidon hygieenistä laatua. (Maaseutuvirasto 2016; (EY) N:o 852/2004 liite 1.)

KUVA 15. Puhtaat lypsylehmät tukevat maidon hygieenistä laatua (Julkunen 2016-08-01).

Sairastunut tai eläin, jonka epäillään sairastuneen, on eristettävä muista maitoa tuottavista eläimistä ((EY) 853/2004, liite 3). Eristämisellä tarkoitetaan, että eläin ei pääse kosketuksiin lajitovereidensa kanssa. Tämä voidaan toteuttaa erottavalla aitauksella pihatossa ja laitumella. Parsinavetassa eristäminen voidaan toteuttaa ryhmittelemällä sairastuneet eläimet yhteen osaan navettaa, tai jättämällä yksi tyhjä parsipaikka sairaiden ja terveiden väliin. Sairaats eläimet tulee lypsää muiden eläinten jälkeen ja niiden hoitoon ja lypsyyri käytettävät välineet pitää desinfioida hyvin käytön jälkeen. (Evira 2016l.)

Eviran valvontaoppaan mukaan tämä tarkoittaa, että eläimillä ei saa olla esimerkiksi vuotavaa tulehdusta sukuelinten alueella, ripulia tai kuumetta aiheuttavaa suolitulehdusta, utaretulehdusta tai haavoja utareissa. Asiat selvitetään tarkastuksessa haastattelemalla ja havainnoimalla eläinten terveyttä silmämääräisesti. Lehmien utareterveydestä kertoo raakamaidon laatututkimus. Tutkimuksen tulokset tulee löytyä tilalta. Kolmen prosentin seuraamus voi tulla esimerkiksi, jos maidontuotannossa on useita lehmiä, joilla on utarehaavoja tai, jos tuottajalla ei ole esittää suunnitelmaa sairaiden eläinten eristämiseksi. Esimerkkinä tavallista vakavammasta laiminlyönnistä (5 %) oppaassa on elintarvike-turvallisuuden vaarantava tauti lypsyyri olevalla eläimellä, jota ei ole eristetty muista. (Evira 2016f, 26.)

6.6 Maitohuoneen hygienia

Maidon jäädytys- ja säilytystiloille on myös vaatimuksia. Maitohuone ei saa olla suorassa yhteydessä tiloihin missä pidetään eläimiä, eikä maitohuoneeseen saa kulkeutua likaa tai hajua muista tiloista. Maitohuone tulee erottaa tällaisista tiloista välitilan ja kahden sellaisen oven avulla, mitkä voi laittaa kiinni tai yhden oven avulla mistä likaiselta puolelta virtaava ilma ei ole maitohuoneeseen päin. (MMM alkutuotantoasetus 1368/2011, § 8 liite 1.) Esimerkiksi maitohuoneeseen kuljettaessa eläintiloista päin tulee eläintenpitotilojen ovi pystyä sulkemaan ennen maitohuoneen oven avaamista. Näin estetään likaisen ilmavirran tulo maitohuoneeseen. Tarkastettaessa ei yleensä mitata ilmavirran suuntaa laitteiden avulla vaan se mitataan aistinvaraisesti. Maitohuoneessa ei saa säilyttää mitään muita välineitä kuin niitä joita tarvitaan lypsyllä. (Evira 2016l.)

Eviran valvontaoppaan mukaan yksi ovi eläintiloista maitohuoneeseen ja ilmavirta selvästi maitohuoneeseen päin katsotaan vähäiseksi laiminlyönniksi (1 %). Jos ovea ei ole ollenkaan ja ilmavirta maitohuoneeseen eläintiloista on vähäinen, voi tarkastaja katsoa tämän olevan tavanomainen laiminlyönti (3 %). Oven puuttuminen ja selvä ilmavirta maitohuoneeseen eläintiloista voidaan katsoa tavanomaista vakavammaksi laiminlyönniksi (5 %). (Evira 2016f, 27.) Uudesta asetuksesta (84/2017 liite 2) tämä vaatimus on poistettu kokonaan.

Tuotteiden valmistaminen maitohuoneessa on kielletty, mutta raaka- ja ternimaitoa saa laskea kuluttajan omiin astioihin. Ternimaidon pakkaus vähittäismyyntipakkauksiin on myös sallittua, jos tarkoituksena on jäädyttää maito tai toimittaa se vähittäismyyntiin. Lypsyliinojen ja lypsyhaalareiden pesu maitohuoneessa sallitaan. Utareliivien ja muu navetan likapyykin pesu on kuitenkin kiellettyä maitohuoneessa. Rehujen käsittely ja säilyttäminen maitohuoneessa on myös kiellettyä, mutta esimerkiksi tilalla tuotettua vasikan rehuksi käytettävää ternimaitoa tai muuta maitoa siellä saa kuitenkin käsitellä ja säilyttää. Nämä yllämainitut rehuksi menevät maidot on säilytettävä omissa erillisissä astioissaan, erillään elintarvikkeeksi menevästä maidosta. (Evira 2016l.)

Maa- ja metsätalousministeriön alkutuotantoasetus (1368/2011, § 8 liite 1) määrää seuraavasti: "maitohuonetta saa käyttää vain maidon ja lypsyvälineiden käsittelyyn liittyvään toimintaan ja maito on luovutukseen asti säilytettävä näissä tiloissa." Nämä tarvikkeet on kuitenkin säilytettävä niin, että elintarvikkeen turvallisuus ei vaarannu esimerkiksi joutumalla maidon sekaan. Maitohuoneessa säilytettävät tarvikkeet pitää säilyttää niin, että ne eivät vaikeuta tilan puhtaanapitoa. (Evira 2016l.)

Maitohuoneessa säilytetään vain maidon käsittelyssä säännöllisesti käytettäviä aineita ja tarvikkeita kohtuullinen määrä ((EY) 853/2004, liite 3). Esimerkiksi suuremmat pesuaine-erät pitäisi säilyttää muualla varastossa. Eviran mukaan käytössä olevat pesuaineet saavat olla maitohuoneessa (kuva 16). Tilasäiliön ollessa sijoitettuna väliseinän avulla kahteen eri tilaan, katsotaan maitohuoneeksi tila, jossa tehdään lypsyä avustavia toimenpiteitä sekä missä tapahtuu maidon jäädytys, ilmanerotus ja siivilöinti. (Evira 2016e.) Yllä mainitsemaa tilaa koskevat maa- ja metsätalousministeriön (1368/2011) liitteen 2 alkutuotantoasetuksen vaatimukset maitohuoneelle. Evira suosittelee tilasäiliön "huohottimen" sijoittamista maitohuoneen puolelle (Evira 2016l.).

KUVA 16. Vain käytössä olevat pesuaineet saavat olla maitohuoneessa. (Siponen 2017-01-20).

Jos maitohuoneessa olevat tavarat eivät kuitenkaan estä maitohuoneen puhtaanapitoa ja ne voidaan poistaa maitohuoneesta tarkastuksen aikana, katsotaan tämä Eviran oppaan mukaan kunnossa olevaksi. Laiminlyönnin seuraamusprosenttiin vaikuttaa se, kuinka monta kiellettyä asiaa maitohuoneessa tehdään tai säilytetään. Tarkastaja arvioi myös näiden toimien vaikutusta maidon hygieenisyyteen. Esimerkkinä yhden prosentin seuraamuksesta on utareliivien pesu tai pölyämättömän rehun käsittely maitohuoneessa. (Evira 2016f, 27–28.)

Uudesta asetuksesta (847/2017, liite 2) maitohuoneen vaatimukset ovat poistuneet ja korvattu seuraavasti: "Maidon jäähdytys- ja säilytysolosuhteet eivät saa heikentää maidon elintarviketurvallisuutta" ja "Tiloissa, joissa maitoa joko säilytetään tai jäähdytetään, ei saa harjoittaa toimintaa, joka heikentää maidon elintarviketurvallisuutta."

Maitohuoneeseen ei saa päästää tuhoeläimiä ((EY) 853/2004, liite 3). Tuhoeläimiksi katsotaan lintu, jyrsijät ja hyönteiset. Niiden pääsyä maitohuoneeseen tulee estää esimerkiksi verkoilla ikkunoissa, pyydyksillä ja kärpäspaperilla. Torjunta ei kuitenkaan saa vaarantaa elintarviketurvallisuutta. Eviran valvontaoppaan mukaan vähäiseksi laiminlyönniksi (1 %) voidaan katsoa verkkojen puuttuminen ikkunoista tai, jos maitohuoneessa on runsaasti kärpäsiä. (Evira 2016f, 29–30.)

6.7 Maidon hygieniavaatimukset

Tukia saavan on myös sitouduttava noudattamaan vaatimuksena olevaan lypsyhygieniaa. Lypsäjän tulee huolehtia lypsyhygienian onnistumisesta. Utareet ja vetimet tulee puhdistaa huolellisesti ennen lypsyä. Lypsyn jälkeen laitettavia vedinkastoja saa käyttää ainoastaan välittömästi lypsyn jälkeen. maitoa (MMM alkutuotantoasetus 1368/2011, § 8 liite 1.) Uudessa alkutuotantoasetuksessa (847/2017) ei vedinkastoon liittyvää vaatimusta enää ole. Lypsäjän on pidettävä huoli siitä, että lypsylaitteiston suodattimet vaihdetaan ennen lypsyn aloittamista ja tarvittaessa myös kesken lypsyn. Automaattitiloilla minimivaatimus on, että suodatin vaihdetaan kaksi kertaa päivässä. (MMM alkutuotantoasetus 1368/2011, § 8 liite 1.) Elintarvikkeeksi tarkoitetun maidon on oltava laadultaan hyvää ja lypsäjän on pidettävä huoli siitä, että tankkiin ei mene huonolaatuista maitoa. ((EY) 853/2004, liite 3.)

Tarkastaja valvoo kaikki maidon kanssa kosketuksissa olevat pinnat ja niiden lähialueet. Lypsyhygienian valvonnassa katsotaan ennen lypsyä tapahtuva lähialueiden puhdistus, vedinkaston käyttö ja maitosuodattimet. Jos yksi näistä ei toteudu, voi valvoja antaa yhden prosentin sanktion. Valvonta voidaan toteuttaa lypsyä seuraamalla tai keskustelemalla. (Evara 2016f, 32–33.)

Utaretulehdukseen tai muuhun huonoon hygieeniseen laatuun viittaavaa maitoa ei saa lypsää tankkiin, jos maito on tarkoitettu elintarvikkeeksi. Eläimet, joissa on viitteitä siitä, että ne voisivat sairastaa utaretulehdusta, ovat lääkittyjä tai varoajalla sekä eläimet joilla on sellaisen tarttuvan taudin oireita, mikä maidon välityksellä voi tarttua ihmiseen tulee lypsää viimeiseksi ja erilleen muusta maidosta. Edellä mainittu maito on lypsettävä erillisellä lypsykoneella, käsin tai sellaisella laitteistolla minkä voi puhdistaa heti lypsyn jälkeen. Kyseiset lehmät on lypsettävä erilleen eikä näiden lehmien maitoa saa luovuttaa elintarvikkeeksi. (MMM alkutuotantoasetus 1368/2011, § 8 liite 1.)

Tunnistettavalla utaretulehduksella tarkoitetaan sellaista tulehdusta missä maitoon tai utareeseen on tullut muutoksia. Utareessa olevien haavojen vuoksi tulehduseritettä voi joutua maitoon, siksi utarehaavasta kärsivän naudnan maitoa ei saa lypsää elintarvikkeeksi. (Evara 2016l.) Jos tuottajalla ei ole riittävää suunnitelmaa maidon lypsämiseksi erikseen, katsotaan tämä tavanomaiseksi laiminlyönniksi (3 %) (Evara 2016f, 33).

Ternimaito eli lehmän tuottama maito heti poikimisen jälkeen on lypsettävä ja säilytettävä erilleen muusta maidosta. Tuotantoeläimille saa käyttää vain Suomessa sallittuja lääkkeitä ja niitä tulee käyttää eläinlääkärin antimien ohjeiden mukaan. Alkutuotannon toimijalta vaaditaan suunnitelma siitä kuinka lääkittynä olevan eläimen maito pystytään erottamaan muusta maidosta koko lääkityksen ja varoajan ajan. Lääkityt eläimet pitää pystyä tunnistamaan karjan seasta koko lääkityksen ja varoajan ajan. Automaattiseen lypsylaitteistoon on sisällyttävä järjestelmä, joka tunnistaa muuttuneen maidon ja ohjaa sen erilleen muusta maidosta. Järjestelmään on pystyttävä syöttämään tiedot eläimestä, jonka maito halutaan lypsää erilleen muusta elintarvikkeeksi tarkoitettusta maidosta. (MMM alkutuotantoasetus 1368/2011, § 8 liite 2.)

Täydentävien ehtojen vaatimuksena on myös säädöksiä lypsykoneen huollosta sekä maidon kanssa kosketuksiin joutuvista pinnoista (Evara 2016f, 31). Maidon kanssa kosketuksiin joutuvien pintojen tulee olla materiaaliltaan sileitä, pestäviä sekä myrkyttömiä ((EY) 853/2004, liite 3). Lypsylaitteisto on pestävä käytön jälkeen ja sen on aina oltava toimintakunnonlaan hyvä sekä puhdas. Lypsykone tulee pestä aina käytön jälkeen sekä desinfioitava tarvittaessa. Tämän jälkeen laitteisto tulee huuhdella vedellä, joka on puhdasta. Lypsykonetta tulee huoltaa sekä testata tarpeen mukaan ja säännöllisesti, näin pystytään varmistamaan laitteiston toiminta. (MMM alkutuotantoasetus 1368/2011, § 8 liite 2.) Huolloista ja testauksista on säilytettävä kuitit, että ne voidaan tarvittaessa esittää valvontaviranomaiselle. Vähäiseksi laiminlyönniksi katsotaan laitteiston kuluneet ja täten vaikeasti puhdasta pidettävät pinnat, jos maidon pesäkemäärä on lähellä sallittua ylärajaa. (Evara 2016f, 31–32.)

Tilalta myytävä raakamaito on jäähdytettävä mahdollisimman pian +6 asteeseen tai sen alle ja sitä tulee säilyttää samaisessa lämpötilassa. Maidon lämpötila saa olla korkeintaan +6 astetta, silloin kun se siirretään kuljetussäiliöön. Kuitenkin yksittäistapauksissa on sallittavaa maidon siirtäminen kuljetussäiliöön +10 asteisena, jos kuljetussäiliössä oleva maito ei tämän takia ylitä +6 asteen lämpötilaa. Jäätyä maito ei saa. Raakamaidon, joka luovutetaan tilalta suoraan kuluttajalle, on täytettävä solupitoisuutta ja kokonaispesäkelukua koskevat vaatimukset. Taulukossa 4 kuvataan nämä edellä vaaditut asiat. (MMM alkutuotantoasetus 1368/2011, § 8 liite 3.)

TAULUKKO 4. Lehmän maidon solulukua ja kokonaispesäkelukua koskevat vaatimukset (MMM alkutuotantoasetus 1368/2011, § 10, liite 3).

Tankkimaito	
Kokonaispesäkeluku	<i>2 kk geometrinen keskiarvo alle 100 000 pmy/ml</i>
Soluluku	<i>3 kk geometrinen keskiarvo alle 400 000 kpl/ml</i>
Suoraan kuluttajalle myytävä raakamaito	
Kokonaispesäkeluku	<i>alle 50 000 pmy/ml</i>
Soluluku	<i>alle 250 000 kpl/ml</i>

Kokonaispesäkeluvun kahden kuukauden geometrisen kokonaispesäkeluvun tulee olla alle 100 000 pmy/ml ja sen varmentamiseksi tulee maidosta ottaa näytteet vähintään kaksi kertaa kuukaudessa. Soluluvun kolmen kuukauden geometrisen keskiarvon tulee olla alle 400 000kpl/ml ja näyte sen varmistamiseksi otetaan vähintään yhden kerran kuukaudessa. Maidon kuljetussäiliönkuljettaja ottaa nämä näytteet. Kuluttajalle suoraan myydyin lehmän raakamaidon kokonaispesäkeluvun tulee olla alle 50 000 pmy/ml ja soluluvun alle 250 000kpl/ml. (MMM alkutuotantoasetus 1368/2011, § 10 liite 3.)

7 TUTKIMUSMENETELMÄT

Opinnäytetyö tehtiin empiirisenä tutkimuksena, jossa käytettiin elektronisen tiedonhaun lisäksi laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää sekä havainnointia. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää mitä epäselvyyksiä tuottajilla on täydentävissä ehdoissa maidontuotannon hygienian ja eläinten hyvinvoinnin osalta. Lisäksi selvitetään vastaukset näihin epäselvyyksiin eri organisaatioilta. Tutkimuksen tavoitteena on helpottaa täydentävien ehtojen vaatimusten noudattamista ja vähentää mahdollisia laiminlyöntejä. (Hirsjärvi ym. 2014, 13–16.)

Opinnäytetyössä käydään läpi täydentävien ehtojen vaatimukset sekä lait, joihin täydentävät ehdot pohjautuvat. Koulutuksista, sähköpostikyselystä ja muista tilanteista saadut havainnot täydentävien ehtojen epäselvyyksistä on kerätty haastattelujen pohjaksi. Epäselviä vaatimuksia selvennetään haastattelujen vastausten perusteella. (Hirsjärvi ym. 2014, 34–37)

Käytämme tutkimuksessamme puolistrukturoitua haastattelua (teemahaastattelu). Haastatteluilla pyritään käymään läpi täydentävien ehtojen vaatimukset, joissa on tulkinnanvaraisuutta, joka vaikeuttaa asian ymmärtämistä. Eviralta asiat pyrittiin selvittämään valvonnan näkökulmasta eli haastatteluissa käydään läpi mitä valvontatilanteessa kyseisestä asiasta tarkastetaan ja miten. ProAgri-alta haastattelussa selvitetään, missä asioissa virheitä maataloilla yleisemmin tehdään. Näitä vastauksia vertaillaan opinnäytetyössä. Vastausten perusteella tuottaja voi itse tarkastaa onko asia kunnossa vai ei. Ongelmat ja lisähaastatteluiden vastaukset kootaan yhteen tarkastuslistaksi ja tulokset luovutetaan MTK:lle. Opinnäytetyössä pohditaan ratkaisuja tutkimusongelmaan tulosten perusteella. Opinnäytetyön pohjalta tehdään opas tuottajille yhdessä Savonia ammattikorkeakoulun, MTK:n ja Eviran kanssa. (Hirsjärvi;ym. 2014, 47–48)

7.1 Laadullinen tutkimus

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus toteutetaan usein haastatteluna, kuten tässäkin opinnäytetyössä. Tutkimushaastattelut jaetaan yleisesti strukturoituihin ja strukturoimattomiin haastatteluihin. Strukturoidussa haastattelussa (lomakehaastattelu) suunnitellaan valmiit kysymykset ja vastausvaihtoehdot lomakkeelle valmiiksi. Tämän tarkoituksena on, että haastattelijalla ei ole mitään vaikutusta haastateltavaan. Strukturoimaton (avoin haastattelu) haastattelu muistuttaa enemmän vapaata keskustelua, missä haastattelu muokkautuu keskustelun edetessä. Näiden välimuotojakin käytetään, silloin kyseessä on puolistrukturoitu haastattelu (teemahaastattelu), jossa on etukäteen suunniteltu näkökohta tai teema, mutta kysymykset ovat vapaita. (Ruusuvuori;ym. 2005.)

Puolistrukturoidussa eli teemahaastattelussa mietitään etukäteen teemat, joilla saadaan vastaukset tutkimusongelmaan. Teemahaastattelu on kuitenkin lähempänä strukturoimatonta haastattelua, jolloin haastatteluissa voi olla samaa vain teema, mutta se ei kuitenkaan ole täysin vapaa. Tämän opinnäytetyön tutkimuksessa käytetään teemahaastattelua, missä kysymyspohja on valmiina, mutta vastausvaihtoehdot ei ole mahdollista laatia. Lisäksi haastatteluissa voidaan tällöin vapaasti esittää lisäkysymyksiä ja se muistuttaa enemmän vapaata keskustelua. Haastattelujen avulla selvennetään

tutkimusongelmaa ja kerätään ohjeita tuottajille. Teemahaastatteluja tehtiin Eviran täydentävien ehtojen hygieniasiantuntijalle sekä Eviran eläintenhyvinvointi asiantuntijalle. Lisäksi haastateltiin ProAgrian Neuvo2020 neuvojaa. (liitteet 1 ja 2). (Hirsjärvi ym. 2014, 47–48; Vilka 2015, 122–127.)

7.2 Tutkimusaineiston analysointi ja tulkinta

Tutkimuksen tulosten analysointivaihe on tutkimuksen tärkein vaihe, joka jaetaan kolmeen osaan. Ensimmäiseksi tarkistetaan tiedot puutteiden ja virheellisyyksien varalta. Seuraavaksi tietoja täydennetään tarvittaessa lisähaastatteluilla ja kyselyillä. Kolmanneksi aineisto järjestetään tallennusta ja analysointia varten. Lisäksi kvalitatiivinen tutkimusaineisto kirjoitetaan puhtaaksi eli litteroidaan sanasta sanaan. Tarkkuudesta ei kuitenkaan ole yksiselitteistä ohjetta vaan se riippuu millainen analyysi aineistosta on tarkoitus tehdä. (Hirsjärvi ym. 2014, 216–217.) Tutkimusaineistosta eli haastatteluiden vastauksista analysoidaan tutkittavien ongelmien yleisyyttä sekä huomioidaan toistuvuus. Toistuvuus kertoo ongelman yleisyydestä ja näin ollen kehittämiskohteesta. Haastatteluista saatu aineisto on tärkein osa opinnäytetyötä ja vastausten litteroinnin jälkeen tietoja täydennettiin lisähaastatteluilla sähköpostin välityksellä. (Hirsjärvi ym. 2014, 221–230.)

Kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän analysointia voidaan tehdä koko prosessin ajan, koska tutkimusta tehdään usein useassa eri vaiheessa sekä rinnakkain eri menetelmillä, kuten haastatteluilla ja havainnoimalla. Analyysitavaksi valitaan keino, jolla saadaan paras vastaus tutkimusongelmaan. Tässä opinnäytetyössä samankaltaisia haastatteluja tehdään vain kaksi (Eviralle ja ProAgrialle), ja tuloksia yhdistellään vain niiltä osin, kuin ne eroavat toisistaan. Haastattelujen tulokset toimivat ohjeena tuottajille, jonka vuoksi haastattelujen vastaukset pyritään kirjoittamaan mahdollisimman tarkasti ja tulkintaa pyritään välttämään. (Hirsjärvi ym. 2014, 151–152.)

7.3 Tutkimusetiikka ja tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksessa tärkeää on sen pätevyys vastata niihin kysymyksiin, joihin sen on tarkoituskin vastata. Luotettavuudella mitataan tuloksien tarkkuutta sekä toistuvuutta. Pätevyydellä (*validius*) tarkoitetaan sitä, että tutkittavat ymmärtävät kysymykset oikein ja samalla tavalla. Tämän vuoksi tutkimus on suunniteltava huolella, ja sen muuttujat mietittävä tarkoin, jotta vältytään tulosten vääristymiseltä ja saadaan vastaus koko tutkimusongelmaan eikä mitään olennaista jää selvittämättä. Suunniteltaessa tutkimusta on mietittävä, miten pätevästi tutkimus vastaa tutkimusongelmaan. Tässä opinnäytetyössä selvitetään mitä ongelmia täydentävien ehtojen noudattamisessa on ja miksi. Jotta tutkimusongelma pystytään tarkasti määrittämään, on tausta-aineiston huolellinen kerääminen myös tärkeää. Tausta-aineistoon kuuluu muun teoriatiedon lisäksi myös ennen kyselyä tehdyt haastattelut. (Vilka 2015, 193–194.)

Reliabiliteetilla eli tutkimuksen luotettavuudella tarkoitetaan tutkimustulosten satunnaisuutta eli toistettavuutta. Tutkimustulosten tulisi olla samat kysyttäessä samalta henkilöltä vaikka tutkija vaihtuisi. Myös tällä pyritään siihen, että muuttujat eli kyselyssä kysyttävät asiat ymmärretään samalla tavalla.

Luotettavuutta parantaa kysymyksen suunnittelu niin, että niissä ei ole tulkinnan varaa ja näyttämällä kysely ulkopuoliselle ennen sen julkaisua. Näillä kahdella mittarilla mitataan tutkimuksen kokonaisluotettavuutta. Hyvä kokonaisluotettavuus saavutetaan, kun satunnaisuutta on hyvin vähän ja otanta edustaa perusjoukkoa hyvin. Virheet eivät välttämättä vaikuta tutkimuksen tuloksiin, mutta tutkijan on kuitenkin otettava niihin kantaa. (Vilka 2015, 193–194.)

Sellaisiakin tutkimuksia on olemassa, joihin pätevyiden ja luotettavuuden mittaaminen ei välttämättä sovi. Näitä voivat olla esimerkiksi haastattelututkimukset, joissa ei ole kahta samanlaista tutkittavaa ihmistä, minkä vuoksi ei myöskään ole kahta samanlaista haastattelua. Laadullisen tutkimuksen pätevyyttä voidaan kuitenkin määrittää tutkimustulosten vastaavuudella tutkimuksen päämäärien kanssa. Menetelmässä on vertailtava haastatteluja ja otettava kantaa muihin tutkimuksiin. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa se kuinka tarkasti tutkija selostaa toteutuksen kaikki vaiheet. On tärkeää selostaa haastattelun olosuhteet ja paikat, sekä siihen käytetty aika ja muut tilanteeseen vaikuttavat asiat. Näin perustellaan, mihin tutkija perustaa tulkintansa vastauksista. Selostukseen voidaan liittää suoria lainauksia haastatteluista. (Hirsjärvi ym. 2014, 231–233; Vilka 2015, 195–198.)

Tutkimuksessa on tärkeää olla objektiivinen sekä kielellisesti, että menetelmällisesti. Tutkijan tulkintaan tutkimuksesta ei saa vaikuttaa tutkijan tausta eivätkä arvot. Kuitenkin jo tutkimusongelman muotoilu ja menetelmien valinta saattavat jäädä yksipuolisiksi, mikä vääristää tausta-aineiston hankintaa ja lähteiden käyttöä. Tutkimuksen objektiivisuutta voidaan mitata toistamalla tutkimus samoista lähtökohdista, mutta tutkimuksen toteuttaja on eri. Tutkimuksessa tulisi käyttää aineistoa, joka on ristiriidassa omien käsitteiden kanssa ja esittää se rehellisesti. Myös tuloksien kirjoittamisessa voi tulla ongelmia objektiivisuuden kanssa ja kirjoittaminen pitäisikin aina olla persoonatonta ja tutkijan niin sanotusti näkymätön. Raportoitaessa opinnäytetyön tutkimuksen tuloksista on oltava tarkka, etteivät omat mielipiteet vaikuta tuloksien tulkintaan eivätkä raportoinnin sävyyn. Raportoinnissa ei voi asettua kenenkään puolelle, vaan asiat tulee kirjoittaa puolueettomasti. (Hirsjärvi ym. 2014, 309–312.) Määrällistä tutkimusta tehdessä on helpompi olla objektiivinen, koska tutkittavia ei tavata henkilökohtaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa objektiivisuutta auttaa huolellisesti strukturoitu eli suunniteltu ja vakioitu haastattelulomake. (Vilka 2007, 16.)

Tutkimuksen teossa tulisi noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä, joka tarkoittaa, että tutkimuksen tiedonhankinnan ja tulosten julkistamisen periaatteet ovat yleisesti hyväksytyjä. Suomessa tutkimuseettisyyttä valvoo esimerkiksi tutkimuseettinen neuvottelukunta, joka on laatinut ohjeet tutkimuseettisille periaatteille. Näiden ohjeiden mukaan tutkimuksen on noudatettava tiedeyhteisön toimintatapoja, johon kuuluu rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Tutkimuksessa käytettävien menetelmien tulisi olla tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia, otettava huomioon muiden tekemät tutkimukset, täyttää tieteelliselle tiedolle asetetut vaatimukset sekä noudattaa hyvää hallintokäytäntöä. Tutkimuksen tekoon osallistuvien vastuut ja velvollisuudet tulisi kirjata sopimukseen. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu, että toisten tekstiä ei lainata luvottomasti, omia tutkimuksia ei väitetä uusiksi, jos niistä on muokattu vain pieniä osia, tuloksia ei muokata, raportoinnin on oltava totuudenmukaista ja sen puutteet on kerrottava eikä toisten tutkijoiden osuutta

työhön saa vähätellä. Tutkimukseen osallistuvien on päätettävä itse halustaan osallistua tutkimukseen ja heiltä on pyydettyä suostumus. Tutkijan on perehdytettävä tutkittava siitä mitä tutkitaan ja mitä tulee tapahtumaan tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Tutkittavan on oltava kykenevä ymmärtämään annettu tieto. (Hirsjärvi ym. 2014, 23–27.)

7.4 Tutkimuksen aineisto

Opinnäytetyö aloitettiin selvittämällä täydentävien ehtojen taustakirjallisuutta. Tausta selvitystä tehtiin useista lähteistä ja ne koottiin yhteen raporttiin. Tämän jälkeen ryhdyttiin etsimään tutkimusaineistoa, osallistumalla täydentävien ehtojen koulutukseen Ylivieskassa maaliskuussa 2016. Koulutuksessa saatiin ajankohtaista tietoa viljelijöiltä sekä heitä mietityttävistä asioista täydentävien ehtojen vaatimuksissa. Myöhemmin näitä aineistoja hyödynnettiin Eviralle tehtävässä haastattelussa. Tutkimusaineiston keräämistä jatkettiin osallistumalla tukihakukoulutukseen Kälviällä huhtikuussa 2016, mistä saatiin myös pohjaa tuleville haastatteluille. Tietoa yritettiin ensin saada haastatteleamalla läänineläinlääkäreitä, mutta he eivät halunneet osallistua haastatteluihin.

Pohjaa haastatteluille kerättiin myös viljelijöille lähetettävien sähköpostien avulla. Sähköpostikyselyn tarkoituksena oli saada tietoa, mitkä asiat täydentävissä ehdossa ovat vaikeita viljelijöille. Sähköpostikysely lähetettiin 1300 nautatilalle Pohjois-Suomessa, joista vastauksia saatiin yksi. Aineistoa työhön kerättiin myös kyselemällä tuottajilta henkilökohtaisesti heitä täydentävissä ehdoissa askarruttavista asioista. Teemahaastattelut tehtiin Eviran ylitarkastajille eläinten hyvinvoinnista vastaavalle Taina Mikkoselle ja elintarviketurvallisuudesta vastaavalle Noora Tolinille. Lisäksi haastateltiin Neuvo 2020 -neuvojaa Terttu Murtolaa ProAgrialta neuvonnallisen näkökulman saamiseksi. Lokakuussa 2016 haettiin tutkimuslupaa Itä-Suomen sekä Hämeenlinnan hallinto-oikeuksilta. Anomalla tutkimuslupaa selvitettiin, millaisia päätöksiä hallinto-oikeus on tehnyt eläinten hyvinvointiasioissa, kun viljelijä on valittanut tarkastajan päätöksestä. Näitä tietoja hyödynnettiin pohjana Eviralle tehdyssä haastattelussa sekä opinnäytetyön johtopäätöksissä.

7.4.1 Haastattelut Eviralle

Evira on perustettu toukokuussa vuonna 2006, jolloin muodostettiin virasto yhdistämällä maa- ja metsätalouden hallinnonalalla Elintarvikevirasto, Kasvintuotannon tarkastuskeskus sekä Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitos. Virastoon siirrettiin yllämainittujen lisäksi samalla myös toimeenpanotehtäviä maa- ja metsätalousministeriön elintarvike- ja terveysosastolta ja tietopalvelukeskuksesta. Viraston tarkoitus on varmistaa tutkimusten ja valvonnan avulla elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu sekä kasvien ja eläinten terveys. Päämäärä pyritään saavuttamaan ennaltaehkäisevillä toiminnoilla (Evira, 2016k.)

Ennen haastatteluja Eviran asianosaisille lähetettiin saateviesti sähköpostitse ja kysyttiin halukkuutta haastateltavaksi. Saatesähköpostissa esiteltiin työntekijät ja toimeksiantaja sekä kerrottiin työntarkoitus. Haastattelu toteutettiin henkilökohtaisesti loppuvuodesta 2016 EVIRAN päätoimipaikan kokoustilassa Mustialantie kolmessa. Valmistautuminen toteutettiin etsimällä kaikki saatavilla oleva

tieto täydentävien ehtojen tarkastamisesta sekä haastattelua varten tulostettiin Eviran ohje (156501/1) koskien nautojen hyvinvoinnin valvontaa (liite 1). Hygienihaastattelu tehtiin Eviran täydentävien ehtojen hygieniatarkastusohjeen perusteella (liite 3). Paikalla olivat haastateltavat Taina Mikkonen ja Noora Tolin sekä opinnäytetyöntekijät Henna Julkunen ja Jonna Siponen. Haastattelun punaisena lankana toimi eläinsuojelulaki, eläinsuojeluasetus sekä valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta. Haastattelu eteni vaatimuksien läpi käymisellä, ja jokaisen vaatimuskohdan jälkeen haastateltavilta kysyttiin, kuinka asia tarkastetaan valvonnan yhteydessä. Haastattelu kesti noin kolme tuntia, joka oli jo ennalta sovittu aikataulu. Keskustelu nauhoitettiin ja puhtaaksi kirjoitettu versio siirrettiin myöhemmin opinnäytetyöhön. Haastatteluun käytettävä aika oli rajallinen, jonka takia sovittiin että opinnäytetyöntekijät voivat lähettää vielä tarkentavia kysymyksiä haastateltaville sähköpostin välityksellä. Lisäkysymyksiä lähetettiin sähköpostitse Taina Mikkoselle ja Noora Tolinille.

7.4.2 Haastattelu ProAgrialle

Täydentävien ehtojen vaatimuksista haastateltiin myös ProAgrian neuvo2020 -neuvojaa tammi-kuussa 2017. Suomalainen neuvonta- ja kehittämisorganisaatio ProAgria tarjoaa palveluja maatalous- ja maaseutuyrittäjille ympäri Suomen. Yrityksen toimialoja ovat lypsykarjatilojen kehittäminen, kasvintuotannon kehittäminen, lihantuotantotilojen kehittäminen, hevostilojen kehittäminen, luomutuotanto, elintarvikkeet, urakointi, matkailu ja ruoka, kalat sekä kalavesialueet ja muu yritystoiminta. (ProAgria, 2014.)

Neuvojalle soitetiin saatesoitto, jolla tiedusteltiin halukkuutta osallistua haastatteluun. Saatesoiton jälkeen lähetettiin vielä saatekirje sähköpostin välityksellä, missä kerrattiin puhelimessa sovitut asiat kuten ajankohta. Haastattelussa käytiin läpi täydentävien ehtojen vaatimukset eläinten hyvinvoinnin ja maidontuotannon hygienian osalta ja kuinka neuvonta kohdistuu niihin. Haastatteluun valmistautttiin samalla tavalla kuin Eviran haastatteluun. Paikalla olivat haastateltava Terttu Murtola sekä opinnäytetyöntekijä Jonna Siponen. Työn toinen tekijä Henna Julkunen osallistui haastatteluun puhelimen välityksellä. Haastattelupaikkana oli ProAgrian toimisto Iisalmessa. Haastattelu nauhoitettiin Savonia ammattikorkeakoululta lainatulla nauhurilla. Nauhoitus kirjoitettiin puhtaaksi, jonka jälkeen ainestoa käytettiin opinnäytetyössä. Neuvojalle lähetettiin 24.1.2017 tarkentavia lisäkysymyksiä sähköpostin välityksellä neuvo2020 hinnoista. Maaseutuvirastolle lähetettiin myös kysymyksiä 24.1.2017 neuvo2020 palvelujen käytöstä Pohjois- ja Ylä-Savon alueella.

8 TUTKIMUKSIEN TULOKSET

Seuraavissa luvuissa käydään läpi haastattelujen tulokset, jotka saatiin eläinten hyvinvoinnista vastaavalta Eviran ylitarkastajalta, hygienian valvonnasta vastaavalta ylitarkastajalta sekä ProAgrian Neuvo 2020 -neuvojalta. Haastatteluissa käytettiin pohjana Eviran tarkastuslistaa, jota läänineläinlääkärit käyttävät apuna tarkastuksessa. (liitteet 1 ja 2). Alla käydään myös läpi tulokset joita saatiin viljelijöille tehdystä sähköpostikyselystä sekä tulokset, joita etsittiin koulutustilaisuuksista sekä hallinto-oikeuksien päätöksistä.

ProAgrian Neuvo 2020 –neuvojan mukaan neuvonnan tarkoitus on viedä täydentävien ehtojen vaatimukset käytäntöön. Neuvontakäynti kestää keskimäärin kahdesta kolmeen tuntia ja se toteutetaan ProAgrian suunnitteleman asialistan mukaan. Käynnin aikana neuvoja kirjaa ylös tilan mahdolliset muutostarpeet sekä muut huomiot ja lähettää tarkastuslistan huomioineen palvelun tilaajalle. Neuvonnassa ei oteta kantaa tuleeko jostain asiasta sanktio vai ei, koska tilanne voi muuttua tarkastukseen mennessä eikä sanktiota ole tarkoitus käyttää neuvonnassa pelotteluun.

Haastatteluilla haettiin tuottajille vinkkejä ja ohjeita, kuinka noudattaa eläinten hyvinvointi- ja maidontuotannon hygieniavaatimuksia. Eviralle tehdyistä haastatteluista saatiin tietää täydentävien ehtojen tarkastuksessa tarkastettavat asiat ja miten tarkastuksessa havaitut asiat tulkitaan. ProAgrian neuvojan haastattelusta selvisi asiantuntijan näkökulmia vaatimukseen. ProAgrialta saatiin myös selville tiloilla yleisimmin olevat puutteet, joista voi tulla laiminlyönti täydentävien ehtojen tarkastuksessa. Haastatteluissa käsiteltiin niitä vaatimuskohtia, joissa on huomattu olevan ongelmia ja jotka ovat epäselviä. Pohjaa haastatteluihin saatiin kahdesta eri täydentävien ehtojen koulutuksesta, joissa tuottajat toivat ongelmia esille sekä viljelijöille tehdystä sähköpostikyselyn vastauksesta. Hallinto-oikeuksien päätöksistä etsittiin syitä, miksi tarkastuseläinlääkäreiden päätöksiä oli kumottu.

Eviralle tehdyissä lisähaastatteluissa sähköpostin välityksellä selvitettiin miksi Suomessa ei ole täytetty valvontavaatimuksia. Eviran mukaan Suomessa ei ole täytetty valvontavaatimuksia, koska Suomen kansallisissa säädöksissä ei ole ollut kaikkia tuotantoeläin- ja vasikkadirektiivissä määrättyjä asioita. Tämän vuoksi niitä ei ole tarkastettu täydentävien ehtojen tarkastuksessa ja valvonta on ollut puutteellista.

8.1 Viljelijöiltä kysyttyä

Viljelijöille tehdyn sähköpostikyselyn vastauksessa ilmeni epäselvyyksiä sanktioiden annossa sekä asioita, joiden ei tiedetty edes kuuluvan valvontaan. Vastaajan mielestä kolmen ja viiden prosentin sanktioita annetaan liian helposti, ja tehokkaampaa olisi antaa määräaika asioiden korjaamiseen ennen sanktion antamista. Lisäksi vastauksessa toivottiin ”kaiken kattavaa kirjausmallia” yksittäisten lomakkeiden sijaan. Kirjanpitolomakkeet ovat vastaajan mielestä liian hajallaan, ja paperilomakkeiden käyttö vanhanaikaista.

Viljelijöille suunnattujen koulutusten aikana nousi esille kysymyksiä muun muassa palosammuttimen paikasta ja riittävästä karpästen torjunnasta maitohuoneessa. Yhdelle viljelijälle täydentävien ehtojen tarkastuksen yhteydessä läänineläinlääkäri oli sanonut, että palosammutin täytyy poistaa maitohuoneesta. Kyseiselle viljelijälle oli paloviranomainen kuitenkin jo aiemmin neuvonut, että maitohuoneessa täytyy olla palosammutin. Näin ollen viljelijä oli erittäin hämmentynyt siitä, että kummanko määräystä pitää noudattaa. Viljelijöitä mietitytti myös, että kuinka tarkastajat päättävät milloin karpäsiä on liikaa. Viljelijöitä mietityttäviä asioita kysyttiin Eviralla tehdyissä haastatteluissa, jonka tulokset selviävät myöhemmin tässä kappaleessa.

Henkilökohtaisesti tuottajilta kyselemällä, selvitettiin millaiseksi viljelijä, jolla ei ole vielä ollut täydentävien ehtojen tarkastusta kokee täydentävien ehtojen vaatimusten vaikeuden. Viljelijä luottaa siihen, että kunnaneläinlääkäriin tekemä navettahygieniatarkastus takaa, että hänen tilallaan myös täydentävien ehtojen hygieniavaatimukset täyttyvät. Eviralla tehdyssä haastattelussa kuitenkin selvisi, että näissä tarkastuksissa on erilaiset vaatimukset.

8.2 Eläinten hyvinvointi täydentävissä ehdoissa

Eläinten hyvinvointivaatimuksiin saatiin tietoa pitopaikan vaatimuksista, eläinten tilavaatimuksista, eläinsuojan olosuhteista sekä ravinnon turvaamisesta. Kun halutaan tietää kuinka eläin voi, katsoo sekä tarkastaja että neuvoja eläintä itseään. Eläimen kuntoluokka, puhtaus tai likaisuus, karvan kunto, liikkuminen sekä muu käyttäytyminen paljastavat kuinka eläin voi. Siksi tarkastuksen tekee eläinlääkäri, joka osaa arvioida näitä asioita. Merkkejä, jotka kertovat, että kaikki ei ole hyvin, voivat olla esimerkiksi erilaiset hankaumat, alhainen kuntoluokka, likainen eläin tai sairastelu. Eläinten liikkumisesta voi päätellä esimerkiksi lattioiden liukkautta tai jalkavaivoja.

Tarkastuksessa havaitut asiat mietitään aina tapauskohtaisesti ja, suhteutetaan karjan kokoon asiasta riippuen. Eviran mukaan tapaus, joka on laiminlyönnin rajalla, pitää aina tulkita tuottajan hyväksi. Laiminlyönti, joka voidaan korjata tarkastuksen aikana, katsotaan kunnossa olevaksi. Täydentävien ehtojen tarkastuksessa annetaan neuvoja tarvittaessa niistäkin asioista, jotka eivät tarkastukseen kuulu. Täydentävien ehtojen tarkastuksessa voidaan myös ottaa yhteyttä toiseen virastoon, jos havaitaan laiminlyönti, joka ei kuulu meneillään olevaan tarkastukseen. Sähköpostikyselyyn saadussa vastauksessa esille nousivat kuluneet rakenteet, kuten ruokintapöytä.

Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointitarkastus on osaksi samaa sisältöä kuin eläinsuojelutarkastus. Eläinsuojelutarkastuksessa kuitenkin on enemmän asioita, joita käynnillä tarkastetaan. Jos tarkastaja huomaa täydentävien ehtojen tarkastuksessa eläinsuojelullisen rikkomuksen voi tarkastaja pyytää tilalle lisäksi eläinsuojelutarkastuksen, vaikka kyseinen rikkomus ei olisi täydentävien ehtojen vaatimuksena. Tämän vuoksi täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointitarkastuksen tekijän on oltava tietoinen myös asioista mitkä tarkastetaan eläinsuojelutarkastuksessa.

Eviran mukaan tarkastuksilla neuvotaan käytännössä paljon. Tuottajajärjestöiltä on tullut toive, että neuvontaa tulisi olla enemmän ja tarkastajia onkin ohjeistettu neuvontaan. Tarkastajan on kuitenkin

puututtava lainsäädännön puutteisiin. Neuvoja antamalla ennaltaehkäistään asioiden menemistä huonompaan suuntaan. Tarkastaja voi antaa vähäisestä laiminlyönnistä myös varhaisvaroituksen (0 %), jolle tarkastaja päättää määräajan. (Mikkonen 2016-12-13.)

8.2.1 Eläinsuojelulain vaatimukset pitopaikalle

Eviran ylitarkastajan Taina Mikkosen mukaan pitopaikan yleisiä vaatimuksia tarkastettaessa katsotaan ensin yleistä näkymää eläinsuojasta. Onko likaista, onko rikkiäisiä rakenteita ja laitteita. Lähtökohta on, että tuotantoympäristö on eläimille turvallinen. Jos tarkastaja havaitsee esimerkiksi rikkiäisen palkin lattiassa, katsoo hän tarkemmin merkkejä haavoittumisesta eläimissä. Tuottajalta edellytetään, että lattia korjataan, koska se on eläimille riski. Jos tarkastuksessa löytyy loukkaantuneita eläimiä, on asia silloin vakavampi. Loukkaantunut eläin tarkoittaa, että asiaan ei ole puututtu ajoissa, mikä on aiheuttanut eläimelle tarpeetonta kärsimystä. (Mikkonen 2016-12-13.)

Mikkosen (2016-12-13) mukaan lähtökohtana tarkastuksessa on eläinten tarkkailu, joka kertoo navetan olosuhteista. Pienetkin vauriot otetaan huomioon, jos niitä esiintyy monella eläimellä. (Kuva 17.) Vaurion esiintyminen useilla eläimillä tarkoittaa, että ongelma on jatkunut pitkään, eikä siihen ole puututtu riittävän aikaisin. Jos esimerkiksi parren rakenteessa on ongelma ja nähdään, että vauriot johtuvat siitä, niin tämä otetaan huomioon. Vaikka tilalla olisi vain yksittäisiä eläimiä, joilla vaatimukset eivät täyty, katsotaan tämä laiminlyönniksi. Seuraamuksena laiminlyönnistä käytetään pääsääntöisesti kolmea prosenttia. Tarkastus on käytännössä enemmän yleiskatsaus, jossa valvojalla ei ole aikaa tarkkailla jokaista eläintä yksitellen. Yleiskatsauksella huomataan kuitenkin esimerkiksi parsiongelmat helposti, jos eläimet eivät makaa. Lehmissä näkyvät ihovauriot voivat myös johtua vääränlaisesta kuivikemateriaalista. Yksi erä liian karkeaa purua riittää aukomaan eläinten jalkoja. (Mikkonen 2016-12-13.)

KUVA 17. Hankaumia polvissa ja kintereissä. Pienetkin vauriot otetaan Eviran mukaan valvonnassa huomioon, jos niitä esiintyy usealla eläimellä. (Julkunen 2016-08-0; Siponen 2017-01-20.)

Pitopaikan yleisissä vaatimuksissa ProAgrian neuvontakäynnillä esille nousseita asioita ovat olleet esimerkiksi vialliset laitteet, parsirakenteet ja rikkiäiset ritiläpalkit. Jos useissa eläimissä näkyy mureneita tai kulumia samassa paikassa, mietitään yhdessä mistä ne johtuvat ja mitä asialle voisi tehdä. Palovaaran riskejä havainnoidaan myös yhdessä yrittäjän kanssa. Sähkölaitteet ohjeistetaan laittamaan kuntoon ja omille paikoilleen. Havaittuja paloturvallisuusriskejä ovat olleet esimerkiksi

suuri määrä pölyä lypsyrobotin päällä, irralleen jääneitä johdonpäitä sekä katkaisimien puuttumista (kuva 18). Poistumisreittien tukkeeksi on voitu esimerkiksi rakentaa lisäparsia tai reitin eteen on varastoitu tavaraa. (Murtola 2017-01-18.)

KUVA 18. Suuri määrä pölyä sähkölaitteiden päällä voi olla paloturvallisuusriski (Julkunen 2016-08-01).

Terttu Murtolan (2017-01-18) mukaan eläimien käytöshäiriöt kuten se, että eläin ei liiku navetassa, kielii liukkaista latioista. Pihattonavetoissa liukkaat betonipalkit hioutuvat vuosien kuluessa tehden latioista liukkaat. Näitä voidaan ehkäistä karhentamalla betonipalkit uudestaan. Avokoururatkaisuissa karhentaminen toimii myös. Puun käyttäminen eläintilojen rakennusmateriaalina on yleistä, mutta puu kuluu ja sitä on uusittava. Kuluneet ja lehmien järsimät puurakenteet ovat hankalia pitää puhtaana, ja pesuvedet voivat valua rakenteista eristeisiin. (Murtola 2017-01-18.)

ProAgrian neuvojalle vastaan tulleita ulkotarhojen ja laitumien kulkureittien turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat olleet reittien kivisyys sekä ”juoksuhautatyypiset” syvennykset sisääntulon luona. Syvennykset johtuvat usein katolta putoavista sadevesistä, jos järjestelmä ei ole kunnossa. (Murtola 2017-01-18.)

Haittaeläinten torjunta selvitetään tarkastuksessa Mikkosen (2016-12-13) mukaan kyselemällä. Kärpäset luetaan haittaeläimiksi, ja niiden torjumisesta on huolehdittava. Kärpäset kertovat tilan hygieniasta. Linnut luetaan haittaeläimiksi vain hygieniapuolella. (Mikkonen 2016-12-13.)

8.2.2 Eläinsuojelulain mukaiset tilavaatimukset naudoille

Jokaisella naudalla pitää olla parsipaikka tarkastushetkellä. Jos näin ei ole, mutta tilanne voidaan korjata tarkastuksen aikana, katsotaan se kunnossa olevaksi. Pienehkössä navetassa tarkastaja voi laskea parret, isommissa katsotaan yleisesti. Parsipaikka on oltava jokaisella, koska naudat syövät ja makaavat mielellään samaan aikaan. Jos tiloissa on kuitenkin jokin muu paikka minne voi käydä makaulle, lasketaan se parsipaikaksi. Lantakäytävä ei ole hyväksyttävä parsipaikka, ja yhdestäkin eläimestä ilman parsipaikkaa pitäisi tulla seuraamus. Jos eläimen voi kuitenkin siirtää heti toiseen karsinaan, asia on kunnossa. Tarkastajan tarkoitus ei ole kaivaa asioita, joista voisi antaa sanktioita vaan tarkoituksena on lain noudattaminen ja eläinten hyvinvointia vaarantavien asioiden havainnoiminen. (Mikkonen 2016-12-13.)

Valvonnassa yksittäistapaukset harkitaan yleensä suhteessa karjakokoon riippuen asiasta. Jos kymmenestä eläimestä kaksi ei mahdu kunnolla parteen, on se selkeä laiminlyönti. Suuressa karjassa harkitaan tapauskohtaisesti. Jos esimerkiksi yksi nauta sadoista eläimistä ei mahdu parteen, katsotaan tämä lieväksi laiminlyönniksi (0–1 %). On kuitenkin iso hyvinvointiongelma, jos eläin ei pääse makaamaan (kuva 19). Valvonta onkin suhteuttamista laiminlyönnin vakavuuden ja eläinmäärän välillä eikä absoluuttisen yksiselitteisiä vastauksia ole. (Mikkonen 2016-12-13.)

KUVA 19. Naudalla ei ole riittävästi tilaa parressa. Jos karsinassa ei ole muuta tilavampaa paikkaa, jossa maata, katsotaan tämä Eviran mukaan laiminlyönniksi (Koivisto 2016-05-09.).

Ulkotarhan vaatimuksissa ei ole Eviran yhtä oikeaa vastausta vaan hyviä pohjamateriaaleja on useita. Näitä voivat olla hiekka tai betoni, mutta myös nurmi tai savi. "Oleellista on se, että tarha on turvallinen ja pysyy niin kuivana, etteivät eläimet likaannu tarpeettomasti." Tätä varten voi joutua salaojittamaan tarhan pohjan. Aitarakenteiden on oltava kunnossa ja eläimiä mahdollisesti vahingoittavia teräviä asioita, kuten nauloja ei saa rakenteissa tai tarhassa olla. (Mikkonen 2016-12-13.)

8.2.3 Olosuhteet eläinsuojassa

Tilojen ja laitteiden puhtautta tarkastettaessa katsotaan ovatko materiaalit, kuten juoma-astiat puhtaita vai eivät. Käytännössä tällä direktiivillä tarkoitetaan esimerkiksi tilojen pesua kanaerien välissä tai sairastapauksissa. Taina Mikkosen (2016-12-13) mukaan juoma-astiassa saa olla likaa tilapäisesti. Pidempään pesemättä jääneisiin juoma-astioihin kertyy limaa, jolloin tarkastaja havaitsee, että astioita ei ole pesty säännöllisesti (kuva 20). Jos yksi juomakuppi tai allas on täynnä likaa ja muut ovat puhtaita, ei sitä välttämättä katsota laiminlyönniksi vaan asia käsitellään tapauskohtaisesti. Jos tuotantorakennuksen seinät näyttävät siltä, että niitä ei ole koskaan pesty, voi tarkastaja kiinnittää asiaan huomiota tietäen kuitenkin, että navetta ei pysy pitkään puhtaana. (Mikkonen 2016-12-13.)

Kuva 20. Juoma-astiassa saa olla likaa tilapäisesti (Siponen 2017-01-20.)

Terttu Murtolan (2017-01-18) mukaan automaattilypsyssä ei ole mahdollista pestä koko navettaa kerralla, koska kaikkien eläinten ulos laittaminen yhtä aikaa ei ole mahdollista. Pesu suoritetaan tällöin osastoittain. Yleensä navettaa ei pestä joka vuosi, vaan pesutiheys on joka toinen tai kolmas vuosi. Tilat ovat pesun tarpeessa, kun siellä rupeaa näkymään pölyä ja hämähäkinseittejä. (Murtola 2017-01-18.)

Eläinsuojien lattiat vaihtelevat eri eläinlajeilla, joten tärkeämpää tarkastuksessa on katsoa ovatko rakenteet ehjiä. Lattioiden liukkautta ei tarkastuksessa testata, koska se on vaikea todeta, mutta kaikkia kohtia voidaan peilata eläimeen. Tällöin kiinnitetään huomiota naudan kävelytyyliin ja siihen onko nestemäistä eritettä paljon. Teoriassa pykälä mahdollistaa liukkauden testaamisen, mutta näissä annetaan yleensä enemmän neuvontaa kuin määräyksiä. (Mikkonen 2016-12-13.)

Valaistusta ei naudoilla tarkastuksessa mitata, mutta mietitään voiko eläintiloissa lukea sanomalehteä. Pimeitä "vasikkanurkkia" ei hyväksytä ja niistä voi tulla laiminlyönti. Naudoille ei ole selkeitä valaistus- tai lämpötilarajoja, koska nautarotuja on monenlaisia. Tämän vuoksi yksiselitteistä tutkimusta asiasta ei ole tehty, joten olosuhteet ovat hyvin tulkinnallisia asioita. Jos jokin asia on laiminlyönnin rajalla, tulee tarkastajan tulkita asia aina tuottajan hyväksi. Tulkinnanvaraisuudesta on hyötyä tuottajallekin, koska se mahdollistaa asioiden arvioimisen tapauskohtaisesti. (Mikkonen 2016-12-13.)

Valvontaohjeissa sanotaan, että ilmanlaadun mittaamisessa tulisi käyttää mittauslaitteita. Käytännössä tämä tarkastetaan kuitenkin aistinvaraisesti. Esimerkiksi ammoniakki on helppo havaita, koska sen haistaa ja tuntee. Mittaus tehdään vasta hyvin poikkeuksellisessa tapauksessa. Huonosta ilmanlaadusta voi teoriassa tulla sanktioita ilman mittaustakin. Jotta sanktioita voidaan antaa ilman mitausta, on perustelujen oltava kuitenkin erittäin selkeät. Jos esimerkiksi tarkastajaa yskittää ja hän näkee, että eläimet oireilevat voidaan tämä katsoa laiminlyönniksi. Kynnys siihen on kuitenkin korkea, koska tarkkaa määritelmää ilman laadulle ei ole. Paperitestiä tarkastuksessa ei välttämättä käytetä. (Mikkonen 2016-12-13.) Murtola (2017-01-18) on huomannut, että erityisesti vasikkatilojen ilmanlaatu on joissakin tapauksissa ollut huonoa. Tilakäynneillä havaittuja asioita ovat esimerkiksi olleet ilmanvaihtoaukkojen tukkiminen pakkaspäivinä ja niiden kiinni unohtaminen sään lauhtuessa, jonka seurauksena ilmankosteus nousee. (Murtola 2017-01-18.)

Nauta kestää kylmää hyvin, mutta eläinten käyttäytymisestä näkee lämpötilan sopivuuden. Liian kuumassa eläimet voivat "läähättää". (Mikkonen 2016-12-13.) Liian kuumasta lämpötilasta ei Mikkosen (2016-12-13) mukaan ollut kuitenkaan koskaan annettu sanktioita, ennemmin katsottiin tapauskohtaisesti mitä asialle olisi voinut tehdä. Terttu Murtola (2017-01-18) on tiläkänneillä huomannut, että eläimillä ei ole mitään hätää nollan alapuolellakaan. Kylmässä laitteiden toimintahäiriöitä tulee enemmän ja siksi lämpötila voi vaikuttaa myös eläinten hyvinvointiin. (Murtola 2017-01-18.)

8.2.4 Nautojen hyvinvoinnin mittarit eläinsuojelulaissa

Jos eläimet ovat tarkastushetkellä likaisia, kertoo se Taina Mikkosen (2016-12-13) mukaan pidempään kestäneestä ongelmasta. Jos eläimet ovat likaisia ja parret kuitenkin puhtaita ja kuivia, käydään keskustelu tapauskohtaisesti. Likaisuus arvioidaan tapauskohtaisesti ja suhteutetaan karjamäärään. Jos esimerkiksi yksi kolmesta sadasta eläimestä on likainen ja sille löytyy järkevä selitys, ei tätä katsota laiminlyönniksi. Jos kuitenkin viidenneks karjan eläimistä on likaisia, voidaan tämä tulkita laiminlyönniksi. Ehdottomia rajoja ei tästäkään voi laittaa ja tarkastajalla on oltava riittävästi vapauksia arvioida tilanne itse, koska tarkastajat ovat ainoita henkilöitä, jotka näkevät kokonaistilanteen. Yksikin erittäin likainen eläin katsotaan laiminlyönniksi, koska laajalle levinnyt lantapanssari aiheuttaa laajojen ihoalueiden palamista. Jos karjassa on likaisia eläimiä, tulisi niiltä ajella karvat ja lantapanssari pois. (Mikkonen 2016-12-13.) Terttu Murtolan (2017-01-18) kokemuksen mukaan eläimen likaisuus johtuu yleensä vääränlaisesta ryhmittelystä, niskapuomin väärästä paikasta tai eläinten liian suuresta koosta parsien mitoitukseen nähden.

Maidontuotantotilalla eläinentarkastusvelvollisuuden minimivaatimus tarkoittaa Taina Mikkosen (2016-12-13) mukaan lypsyn aikana tapahtuvaa eläinten tarkkailua. Tarkastuksessa tämä käydään läpi keskustelemalla tai tilannekohtaisesti. Jos laitumella makaa tarkastuksen hetkellä nauta, joka ei nouse ylös, katsotaan merkkejä siitä onko se maannut jo pitemmän aikaa vai onko esimerkiksi kiipeytynyt yön aikana. Haavaumat ja kärpäsen toukat kertovat, että nauta on ollut pidempään paikallaan. (Mikkonen 2016-12-13.)

Kävellessä nautojen seassa tarkastaja näkee, jos eläinten liikkumisessa ongelmia ja näkykö hoitamattomia sorkkia. Ei ole olemassa prosentteja moniko eläin saa ontua. Täydentävien ehtojen tarkastuksen yhteydessä voi antaa tarvittaessa määräyksen sorkkahoidon tilaamisesta esimerkiksi kolmen kuukauden kuluessa, vaikka ehto ei kuulu täydentäviin ehtoihin. Useimmiten asiassa annetaan kuitenkin neuvontaa. Määräyksen pystyy tekemään täydentävien ehtojen tarkastuksessa, vaikka ehto ei kuulu täydentäviin ehtoihin, koska otantaan perustuva tarkastus tehdään täydentävien ehtojen tarkastuksen yhteydessä. Tällöin otantaan perustuvan tarkastuksen pöytäkirjaan tehdään merkintä ja annetaan määräys. Määräyksien määräajoilla ei ole ohjearvoja vaan ne annetaan tapauskohtaisesti ja tarkastajan harkinnan mukaan. Neuvojan mukaan naudat hännän sitominen voi joskus olla tarpeen, kuten parsinavetassa lypsyn aikana, jolloin häntä saattaa aiheuttaa lypsäjälle työturvallisuusriskin. (Mikkonen 2016-12-13.)

8.2.5 Naudan ravinnon turvaaminen

Terttu Murtolan (2017-01-18) kokemusten mukaan vesialtaiden riittävä lukumäärä on yksi eniten havaituista asioista neuvontakäynneillä. Parsinavetoissa vesialtaiden lukumäärä on erittäin selkeä, mutta pihatoissa erilaiset allasratkaisut luovat haasteita. Asiaan on jouduttu kysymään paljon tarkennusta Ely-keskukselta ja läänineläinlääkäreiltä. Juomakuppien lukumäärän lisäksi esille on nousut myös kuppien toimivuus ja vedentulo niihin. Vesi saatetaan esimerkiksi sulkea vuotavasta kuppista korjauksen ajaksi ja unohdetaan sitten aukaista. Yhden kupin ollessa rikki vaatimus ei enää toteudukaan. Murtolan (2017-01-18) mielestä vesi on tärkeä tekijä, ja siitä ei saisi eläimillä olla puutetta. Neuvontakäynnillä havainnoidaan juoma-astioiden lukumäärän lisäksi myös lehmien virtsan väriä. Jos vedestä on puutetta, on virtsa keltaista. (Murtola 2017-01-18.)

Neuvojan mukaan ELY-keskusten välillä lehmien juoma-altaiden pituuden riittävydessä ja kymmenen senttimetrin suosituksen tulkinnassa on eroja. Neuvontakäynnillä seurataan kuinka monta lehmää pystyy yhtäaikaisesti juomaan juoma-altaasta, jonka perusteella määritetään altaan riittävyys sen hetkiseen eläinmäärään nähden. Jono juomapaikkojen luona on myös yksi veden riittävyden mittari. Veden virtausnopeuksien riittävydessä kannattaa Murtolan mukaan kiinnittää huomiota parsinavetoiden päädyissä sijaitseviin vesikuppeihin, koska usein näiden juomakuppien virtausnopeus ei ole riittävä. Ratkaisuja yritetään löytää esimerkiksi miettimällä vesilinjan huuhtomista tai venttiilien puhdistamista. Juomaveden riittävä lämpötila voidaan päätellä eläimen juomatavoista, sillä eläin loiskuttaa vettä ympärilleen ja leikkii vedellä kielellään, jos se on liian kylmää. (Murtola 2017-01-18.)

Juomakuppien määrä ja juoma-altaiden reunan pituus ovat lainsäädännön minimivaatimuksia. Tarkastuksessa katsotaan myös eläinten kuntoa eli näyttääkö siltä, että eläimet eivät ole päässeet juomaan ja onko juoma-altaille tai kupeille jonoa ja montako eläintä altaalle mahtuu kerrallaan juomaan. Tähän vaikuttaa myös altaan muoto sekä sen sijainti. 10 sentin pituus ei ole lainsäädännössä määrätty vaan suositus, joka on annettu helpottamaan arviointia lypsykarjarakennusta suunniteltaessa. Jos vaatimus alittuu sen verran, että yhden naudan siirto tai lisäastian siirtäminen tilaan korjaa asian tarkastushetkellä, katsotaan asia kunnossa olevaksi. Veden virtausnopeus mitataan laittamalla sanko juomakupin alle ja painamalla läpistä. Yleensä tarkastus tehdään kuitenkin silmämääräisesti kokeilemalla näyttääkö virtaus normaalilta. (Mikkonen 2016-12-13.)

Ravinnon riittävyttä tarkastellessa Terttu Murtola havainnoi neuvontakäynneillä eläimien kuntuoluokkaa, pötsintäyteyttä, lannan koostumusta ja eläimien tuotosta ja tekee niiden perusteella arvion rehun laadusta. Neuvo2020 tilakäynneillä esille nousseita asioita ovat olleet ruokintapöydillä olevat asiaan kuulumattomat tavarat. Näitä ovat esimerkiksi kivet ja puun kappaleet. Jos tällaisia tavaroita löytyy ruokintapöydältä paljon, mietitään voisiko esimerkiksi niittokorkeutta muuttaa. (Murtola 2017-01-18.)

Eviran mukaan ruokintapöydällä ei saa olla eläimiä (esimerkiksi kissa, koira, vuohi tai vasikka.) likamassa rehua. Ruokintapöydällä ei saa myöskään olla pinttynyttä likaa tästä voi tulla huomautus

(kuva 21). Rehua katsotaan silmämääräisesti ja rehun laadusta kertoo enemmän eläinten hyvinvointi, kuten kuntoluokka ja karvan kiilto. Jos on syytä, tarkastaja pyytää rehuanalyysin katsottavaksi. (Mikkonen 2016-12-13.)

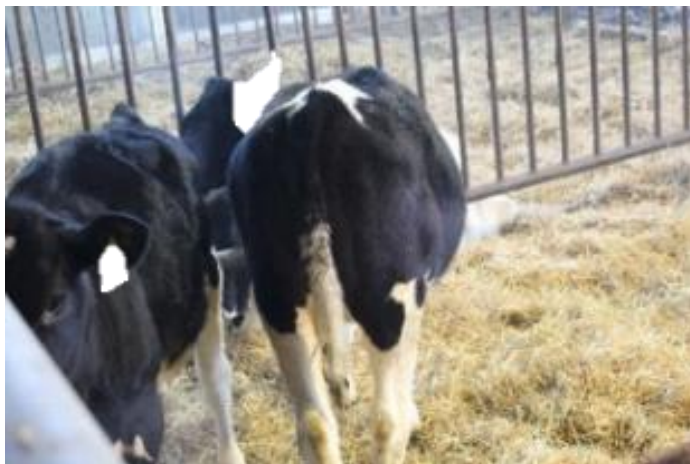

KUVA 21. Vanhaa rehua ruokintapöydällä. Läänineläinlääkäriin tulkittavaksi jää, katsotaanko tämä pinttyneeksi liaksi. (Siponen 2017-01-20.)

Jos ruokintapöytä ei ole täynnä tarkastushetkellä, ei tästä vielä tule sanktiota vaan riittävän ravinnon saaminen katsotaan eläimien kuntoluokasta. Tällöin ruokintapöydän pituuden on kuitenkin oltava riittävä, jotta kaikki mahtuvat samanaikaisesti syömään. Sanktiota liian vähäisestä ravinnosta ei voi antaa ilman tietoa eläinten kuntoluokasta. Tarkastaja voi ottaa kuvia todisteeksi tilanteesta, jotka selventävät todellista tilannetta mahdollisessa oikeuskäsittelyssä. (Mikkonen 2016-12-13.)

8.2.6 Vasikoiden hyvinvointi eläinsuojelulaissa

Terttu Murtolan (2017-01-18) mukaan vaatimus hyvin kuivitetusta makuualueesta on yksi eniten nousseista asioista neuvontakäynneillä. Riittävänä kuivituksena ei voida pitää sillä hetkellä makuualueella olevaa kymmenen senttimetrin purukerrosta. Miettimällä kuivituksen riittävyttä katsotaan vasikkaa kokonaisuutena. Eläimestä näkee, minkälaisissa olosuhteissa se on ollut aiemmin. Esimerkiksi polvista näkee, onko kuivitus ollut riittävä toissapäivänä (kuva 22). Yleisimmin kuivituksen haasteina on ollut purun pysyminen makuualueella. Neuvonnan yhteydessä pohditaan esimerkiksi erilaisia esteitä, joilla puru saataisiin pysymään alustalla, koska se ei ole syy olla käyttämättä kuiviketta. (Murtola 2017-01-18.)

KUVA 22. Oikein kuivitetulla makuualustalla eläimet pysyvät puhtaina (Siponen 2017-01-20).

Vasikka kertoo myös ulkoisella olemuksellaan, onko se juonut ja syönyt riittävästi. Laitteisiin totuttamattoman vasikan erottaa jo ulkonäön perusteella, koska energianpuute iskee siihen todella nopeasti. Vesiasia on noussut käynneillä esille myös vasikoiden kohdalla. Jos ilma ei ole todella lämmin, ei vasikoille tarvitse vaatimusten mukaan olla vettä jatkuvasti tarjolla, poikkeuksena tästä eläinten hyvinvointikorvaus. On kuitenkin hyvä muistaa, että vasikka tarvitsee vettä kuivarehun syöntiin. Vasikka ei rupea syömään kuivarehua, jos sillä on puutetta nesteestä, koska kuiva-aine kuivattaa vasikkaa lisää. (Murtola 2017-01-18.) Eviran mukaan helleraja vasikoilla on 25 astetta, jolloin vettä on oltava jatkuvasti saatavilla. Vasikat ovat herkempiä kylmälle ja räikeissä tapauksissa, joissa lumi tulee sisään, on annettu sanktioitakin. (Mikkonen 2016-12-13.)

8.3 Maidontuotannon hygienia täydentävissä ehdoissa

Hygieniavaatimuksissa eniten ongelmia on ollut maitohuoneessa. Sekä neuvonnassa, että tarkastuksissa on havaittu maitohuoneissa sellaista tavaraa, joka ei kuulu maidon käsittelyyn. Tuholaisten torjunta on myös monessa paikassa ollut riittämätöntä. Haittaeläimet ja niiden sallittu määrä nousivat esille myös sähköpostikyselyyn saadusta vastauksesta. Haastatteluissa keskityttiinkin näiden asioiden ratkaisemiseen. Lisäksi käytiin läpi mitä täydentävien ehtojen hygieniatarkastukseen kuuluu. Koulutuksissa tuottajien esille nostamia asioita olivat vaahtosammuttimen sijoittaminen, navettakissat sekä karpäspaperin täysinäisyys, joita haastatteluissa kysyttiin myös. (Tolin 2016-12-13; Murtola 2017-01-18.) Vaatimusten tulkinnanvaraisuus nousi esille myös sähköpostikyselyn vastauksessa maitohuoneen oven kohdalla:

Viljelijöitä närästää lisäksi laaja tulkinnan varaisuus valvonnoissa. Maitohuoneen ovi ei riitä vaan sen on oltava suljettuna. Siis jos huomaat sulkea oven ennen valvontaa, tilanne on ok. Maitohuoneiden ovet lienevät olleet avoimia niin kauan kuin lehmiä on ollut ja kukaan ei liene tästä suurta haittaa kokenut. Ja jostakinhan sinne maitohuoneeseen on kuljettava - lypsytyössä jatkuva ovien aukominen ja sulkeminen haittaa itse työn suorittamista.

Uusi alkutuotantoasetus on Eviran mukaan tuonut väljyyttä maitohuoneen hygieniavaatimukseen, kun osa vaatimuksista on poistunut sieltä kokonaan. Sana maitohuone on myös korvattu uudessa alkutuotantoasetuksessa maidon jäähdytys- ja säilytystilalla. Eviran mukaan maidon jäähdytys- ja säilytystiloissa voidaan nyt tehdä myös muita toimintoja, kunhan elintarvikkeen hygieniä ei vaarannu. Evira ei ole vielä tulkinnut uutta alkutuotantoasetusta, joten näistä toiminnoista ei vielä ole tarkempaa tietoa. (Tolin 2016-12-13.)

Omavalvonta ja kirjanpito vaatimukset on käsitelty luvuissa 6.3. ja 6.4 eikä niitä käyty haastatteluissa läpi muuten kuin veden tutkimuksen osalta. Tarkastuksissa sanktioita on annettu veden laatututkimuksen tai siitä saatavan todistuksen puuttumisesta. Maidontuotantotilan hygieniatarkastus ja täydentävien ehtojen maidontuotannon hygieniatarkastus ovat kaksi eri tarkastusta. Kunnalle kuuluvassa tarkastuksessa valvotaan laajemmin koko tuotantotila ja täydentävien ehtojen tarkastuksessa keskitytään täydentävien ehtojen vaatimukseen, jotka rajoittuvat maitohuoneeseen ja lypsytarkkailuun. Täydentävien ehtojen tarkastuksessa on pysyttävä siihen kuuluvissa asioissa, koska sanktioita ei voi antaa muista kuin täydentävissä ehdoissa säädettyistä asioista. Virastot kuitenkin keskustelevat keskenään ja läänineläinlääkäri voi ilmoittaa kunnalle tarkastuksen tarpeesta. (Tolin 2016-12-13.)

8.3.1 Maitohuoneen hygienia

ProAgrian neuvojan havaintojen mukaan erityisesti maitohuoneessa säilytettävät tavarat ovat nousseet käynneillä esille. Maitohuoneessa on tapana säilyttää paljon tavaraa, joka ei mitenkään liity maidonkäsittelyyn tarvittaviin välineisiin. Eviran ylitarkastajan Noora Tolinin (2016-12-13) mukaan palosammutin ei liity lypsämiseen ja maidonkäsittelyyn ja olisi parempi, jos sen voisi sijoittaa maitohuoneen ulkopuolelle. Maitohuoneessa palosammutin kannattaa sijoittaa seinälle, jotta se ei estä lattian pesua. Myöskään esimerkiksi tuttisankoja ei saa säilyttää maitohuoneessa, mutta jos sangot

voidaan poistaa tilasta tarkastuksen aikana ja tarkastaja katsoo, että ne eivät ole vaarantaneet maidon hygieenistä laatua tai vaikeuttaneet maitohuoneen puhtaanapitoa. Nykyisen alkutuotantoasetuksen sanamuoto on väljempi, joten tuttisankoista ei todennäköisesti sanktioita anneta. Maitohuoneessa ei kuitenkaan saa säilyttää vaarallisia aineita, mutta käytössä olevat pesuaineet saavat siellä olla (kuva 23). (Tolin 2016-12-13.)

KUVA 23. Noora Tolin tulkitsi kuvan seuraavasti: "Kaikki kuvan tavarat eivät liity maidon ja lypsylväineiden käsittelyyn (vanhan asetuksen vaatimus) ja tavara myös hankaloittaa puhtaanapitoa. Joukossa voi olla myös vaarallisia aineita, joiden varastoinnin tulisi tapahtua muualla". (Siponen 2017-01-20.)

Maitohuoneen ja toimiston välillä ei Eviran ylitarkastajan (2016-12-13) mukaan tarvitse olla ovea. "Vaatimus ovista on koskenut vain ovia maitohuoneen ja eläintilojen tai likaisten tilojen välillä. Tämä vaatimus on nyt poistettu alkutuotantoasetuksesta (muutos 84/2017)." "Alkutuotantoasetuksen muutos (MMM 84/2017) antaa väljyyttä sen tulkintaan mitä maidon jäähdytys- ja säilytystiloissa saa tehdä ja säilyttää, kunhan elintarviketurvallisuus ei heikenny" (kuva 24). (Tolin 2016-12-13.)

KUVA 24. Maitohuoneen ja toimiston välillä tulisi neuvojan mukaan olla ovi, mutta Eviran mukaan sitä ei vaadita (Siponen 2017-01-20).

Vanhan asetuksen mukaan maitohuoneen ja eläintilojen välissä tulisi olla kaksi ovea, mutta yksi ovi riittää, jos ilmavirta on maitohuoneesta eläintiloihin. Noora Tolinin (2016-12-13) mukaan tämä vaatimus on kuitenkin poistunut uudesta asetuksesta. Maidon elintarviketurvallisuus ei saa kuitenkaan heikentyä (kuva 25). (Tolin 2016-12-13.)

KUVA 25. Kahden oven vaatimus on poistunut uudesta alkutuotantoasetuksesta, mutta maidon elintarviketurvallisuus ei saa kuitenkaan heikentyä (Siponen 2017-01-20).

Eviran mukaan kärpästen torjunnassa katsotaan onko tila edes yrittänyt torjua kärpäsiä. Kärpästen torjunnaksi katsotaan verkot ikkunoissa, kärpäspaperit sekä ovien pitäminen pääsääntöisesti kiinni. Jos kärpäsiä on todella paljon, torjunnasta ei ole huolehdittu. Yksittäinen erittäin täysi kärpäspaperi ei pitäisi aiheuttaa sanktioita. Jos samat paperit näyttäisivät olleen käytössä vuoden, voi siitä seurauksena tulla sanktio. (Tolin 2016-12-13.)

Neuvojan mukaan ennalta ehkäisevä torjunta toimii taistelussa kärpäsiä vastaan eli pidetään tilat siisteinä ja puhdistetaan karsinat usein. Kärpästen määrää voidaan vähentää myös torjunta-aineilla ja petokärpäsilä. Petokärpäset ovat tehokkaita kärpästen vähentäjiä ja toimivat tiloilla, joilla kärpästen määrä ei voida enää vähentää hygieniatasoa nostamalla. (Murtola 2017-01-18.)

Täydentävät ehdot eivät vaadi pitämään kirjanpitoa rottien torjunnasta, mutta tarkastaja katsoo torjutaanko niitä esimerkiksi pitämällä verkkoja ikkunoissa sekä pitämällä pääsääntöisesti ovia suljettuina. Rottia ei saa näkyä varsinkaan maituhuoneessa. Tämä katsotaan kuitenkin tapauskohtaisesti, mutta rotta maituhuoneessa on aina huono merkki. Tarkastajan tehtävänä on myös havainnoida rotan papanoiden esiintyvyyttä ja jälkiä jyräjyistä. Jos tarkastajaa havaitsee puutteita torjunnassa ja näkee esimerkiksi rottia, voi siitä tulla seuraamuksena sanktio. (Tolin 2016-12-13.)

Maituhuoneen lattialla oleva linnun uloste ei aiheuta välittömästi sanktiota, vaikka se onkin jälki haittaeläimestä. Jos ikkunoista puuttuu verkkoja, jotka estävät lintujen sisään tulemisen ja lisäksi löytyy jälki haittaeläimestä, aiheuttaa se sanktion. Pelkkä jälki tuholaisesta ei aiheuta toimenpiteitä. Tarkastaja ei odota, että navetta olisi kokonaan linnuton, mutta katsoo kuitenkin, että lintuja yritetään torjua. Lintuja ei myöskään saa olla runsaasti etenkin ruokintapöydän yläpuolella. Tarkastuksen yhteydessä voidaan antaa neuvoja esimerkiksi geelistä, joka näyttää lintujen silmiin palavalta ja ehkäisee näin lintuongelmaa navetassa. Murtolan havaintojen mukaan naakat ovat tulevaisuudessa iso ongelma, koska ne kulkevat parvissa ja näin ollen tuhoavat ja saastuttavat rehuvarastoja. (Tolin 2016-12-13.)

Paljon keskustelua herättäneet navettakissat saavat olla navetassa, mutta eivät maituhuoneessa (kuva 26). Automaattisesti sanktiota ei tule, jos tarkastaja havaitsee kissan maituhuoneessa. Sanktio

voidaan antaa, jos maito huoneessa havaitaan merkkejä eläinten ruokkimisesta tai useammasta eläimestä. Vaikka laiminlyönti katsotaan kunnossa olevaksi, jos sen voi korjata tarkastuksen aikana, ei kissankupin pois vieminen automaattisesti tarkoita, että sanktioita ei tulisi. (Tolin 2016-12-13.)

KUVA 26. Eläintiloissa saa olla muita eläimiä, kunhan ne eivät vaaranna rehun hygieniaa. Maito huoneeseen lemmikit eivät kuulu. (Farmit.net.)

8.3.2 Maidon hygienia vaatimukset

Eviran mukaan täydentävien ehtojen tarkastuksessa voidaan seurata myös lypsyä, jolloin katsotaan vetimien, utareiden ja lypsyn hygieenisyyttä. Tarkastaja valvoo kaikki maidon kanssa kosketuksissa olevat pinnat ja niiden lähialueet. Lypsylaitteiden tarkastaminen on yksi tarkastuksen kohde täydentävissä ehdoissa. Tarkastaminen tapahtuu katsomalla missä kunnossa nännikumit ovat, koska kulu-neisiin nännikumeihin voi jäädä kasvamaan bakteereita.

Maidon solulukumäärä ja bakteereita voidaan käyttää apuna hygieniatarkastuksessa, mutta muita maidonpitoisuuksia ei täydentävissä ehdoissa ole omana valvottavana asiana. Niiden kautta pystytään kuitenkin arvioimaan muita varsinaisia valvottavia asioita kuten eläinterveyttä ja laitteiden puhtautta. Tankin likaisuus tarkastetaan ulkopuolelta. Kriittisimpiä kohtia tilatankissa ovat hanan sekä tarkistusluukun alue. (Tolin 2016-12-13.)

8.4 Hallinto-oikeuden päätökset

Hallinto-oikeuksien päätöksistä etsittiin syitä, miksi tarkastuseläinlääkäreiden päätöksiä oli kumottu. Päätöksiä saatiin yhteensä 31, joista eläinsuojelutarkastukseen liittyviä tapauksia oli 12. Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointitarkastuksiin liittyviä valituksia oli kaksi ja täydentävien ehtojen hygieniatarkastuksiin liittyviä tapauksia kaksi. Yksi täydentävien ehtojen hygieniatarkastukseen liittyvistä läänineläinlääkärin päätöksistä oli kumottu. Muihin tarkastuksiin liittyviä päätöksiä oli kumottu yhteensä seitsemän, joista kaksi osittain. Muita tapauksia oli neljä.

Hallinto-oikeus on kumonnut valvontaeläinlääkäreiden päätöksiä kuulemisvirheiden takia, riittämättömien todisteiden tai epätarkkojen perusteluiden takia. Tuottajalla on oikeus kuulemiseen ja kuuleminen on tehtävä ennen päätöksen tekoa. Muutoin kuin riittävien todisteiden puuttuessa, hallinto-oikeus oli katsonut eläinlääkäreiden arvioinnin esimerkiksi eläinten kunnosta ja juomavesialtaiden likaisuudesta oikeaksi. Tapauksista ei voi päätellä, onko sanktioita annettu oikein perusteiden puuttuessa. Useissa tapauksissa tilanteen oli käynyt toteamassa tilalla useampi kuin yksi eläinlääkäri, jossain tapauksissa jopa kolme.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Täydentävien ehtojen tarkoituksena on ollut yhtenäistää EU:n maatalouspolitiikkaa sekä lisätä viljelijöiden tietoisuutta vaatimuksista. Kuten EU-komission raportista kävi ilmi, ei yhtenäistäminen ole vielä onnistunut, koska eri maiden valvonnoissa on eroja. Täydentävät ehdot ovat tuoneet hallintoon lisää työtä erillisten tarkastusten myötä ja raportissa todettiin, että täydentävien ehtojen monimutkaisuus vaikeuttaa vaatimusten noudattamista. Hallinnossa ja valvontajärjestelmässä olisi myös tarvetta yksinkertaistamiselle. Valvonnassa tarkastetaan samoja asioita eri tarkastuksissa eri tarkastajien toimesta, kuten esimerkiksi täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointivalvonnassa sekä eläinsoojelutarkastuksessa. Täydentävät ehdot aiheuttavat myös viljelijöille lisätyötä, koska vaatimukset on opetettava ja ne muuttuvat tai laajenevat vuosittain. Samat vaatimukset ovat kuitenkin myös Suomen lainsäädännössä, jota jokaisen tulee noudattaa, vaikka ei tukia hakisikaan. (Euroopan tilintarkastustuomioistuin 2016.)

EU pyrkii kuitenkin selkeyttämään täydentäviä ehtoja ja kehittämään niitä, että ne vastaisivat paremmin tavoitteisiinsa ja olisivat riittävän selkeitä (Euroopan tilintarkastustuomioistuin 2016.) Eläinten hyvinvointiasioita onkin syytä yhtenäistää eri valtioiden välillä, koska hyvinvointi ja hygienia eivät ole kaikkialla samalla tasolla. Elintarviketurvallisuus on yksi tärkeimmistä asioista EU:n maatalouspolitiikassa, kun elintarvikkeita viedään ympäri maailmaa. EU:n ja Suomen korkea vaatimustaso elintarvikehygieniassa ja eläinten hyvinvoinnissa takaa kuluttajille turvallisia elintarvikkeita, jolloin vältytään ruokaskandaaleilta ja tautien leviämiseltä. Korkeat vaatimukset ja standardit varmistavat korkealaatuisia ja eettisesti tuotettuja elintarvikkeita, jotka ovat Euroopan Unionin ja Suomen myyntivaltti.

9.1 Täydentävien ehtojen haasteita

Täydentävien ehtojen noudattamisessa on ollut puutteita tasaisesti vuodesta 2007, kun erilliset tarkastukset otettiin käyttöön. Tuottajien lisäksi myös valvonnassa on ollut komission mukaan puutteita ja Suomi saikin rahoitusoikaisun vuodelta 2015. Tuottajien koulutuksissa esille tuomissa asioissa ongelmana on tiedon puute. Täydentävät ehdot ei anna yksiselitteisiä ohjeita eläinten hoitoon ja navetan hygieniaan ja yksityiskohdat sekä vaatimusten tulkinnanvaraisuus puhuttavat tuottajia. Täydentäviä ehtojen valvontaan Evira on kuitenkin tehnyt ohjeita tarkastajille, jotka eivät kuitenkaan ole ehdottomia vaan suuntaa antavia. Yksityiskohtia tuottajat kuitenkin kaipaavat toimintansa avuksi. Koulutukset ovat olleet suosittuja ja niille on selvästi tarvetta.

Sähköpostikyselyyn saatiin vain yksi vastaus, mutta siitäkin kävi ilmi, että sanktioiden perusteita ei ymmärretä tai tiedetä. Eviran mukaan lopullisesta tarkastusraportista ei tuottaja välttämättä erota, että sanktiot ovat koko vuoden tarkastusten yhteissumma, jolloin siinä saattaa olla sanktioita useasta eri tarkastuksesta. Vähäiseen vastausmäärään saattaa vaikuttaa se, että ne joilla täydentävien ehtojen tarkastajaa ei ole käynyt, eivät tiedä ongelmakohtista, joita kyselyssä tiedusteltiin.

Maidon hinnan lasku on aiheuttanut sen, että tuottajat ovat joutuneet vähentämään työntekijöiden määrää ja sen seurauksena kuormittaneet itseään työllä enemmän. Näin ollen tuottajat ovat uupuneet, joka voi osittain selittää sen, että Suomessa vakavampien laiminlyöntien määrä on lisääntynyt.

Eviran ohjeissa tarkastajille vaatimuksiin on annettu esimerkkejä miten arvioida tapauksia. Näistä esimerkeistä voisi olla apua myös tuottajille. Valvojien ohjeet ovat kaikkien luettavissa internetissä, mutta ne ovat hankalasti löydettävissä eikä Evira ole tarkoittanut niitä tuottajien ohjeeksi. Ohjeet ja esimerkit tarkastajien ohjeissa eivät päde kaikkiin tiloihin, koska jokainen tila on erilainen. Tämän takia vaatimukset ovat tulkinnanvaraisia ja jokaisen tilan on löydettävä omat keinonsa niiden noudattamiseen. Vaatimusten tulkinnanvaraisuus on täten myös tuottajan oikeusturvaa.

Tarkastuksessa tärkeintä on eläinten tarkkailu. Tarkastaja katsoo eläimestä millaisissa olosuhteissa eläin on elänyt. Tämän vuoksi täydentävien ehtojen tarkastukset tekevät läänineläinlääkärit, jotka tuntevat eläimen. Eviran mukaan tarkastajalla ei kuitenkaan yleensä ole aikaa jäädä seuraamaan eläinten käyttäytymistä, joten virheiden todennäköisyys kasvaa. Tarkastajilla on kuitenkin vaatimuksia, joita hänen on noudatettava eikä sanktioita ole mahdollista antaa mielivaltaisesti. Tuottaja voi valittaa päätöksestä, jos tuntee, että sanktioita on annettu väärin perustein. Asia päätetään lopulta hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, jossa valvontaeläinlääkäriin päätöksiä on kumottu puutteellisten todisteiden tai riittävien perusteluiden takia.

Valvontaeläinlääkäreillä on suuri vastuu päätöksistään, joiden tekeminen ei ole helppoa. Laki ei esimerkiksi kerro miten toimia, jos tilan olosuhteet vaihtelevat tarkastusten välillä. Läänineläinlääkärit eivät halunneet haastateltaviksi, mutta keskusteluista selvisi, että lisää koulutusta tarvitsevat myös tarkastajat. Vastuu päätöksen teossa on suuri, eikä päätöstä pitäisi tehdä ilman kunnollista perehdytystä, kun tukimenetykset kohdistuvat kaikkiin tukiin. Haastatteluista ei saatu selkeitä vastauksia siitä, tuleeko jostain asiasta sanktio vai ei. Päätös on kuitenkin tehtävä viimeistään tarkastuksessa. Tästä esimerkkinä toimii kysymys maitohuoneessa säilytettävistä tavaroista (kuva 15). Tämä kertoo, että vaatimuksissa riittäisi tulkittavaa. Tapaukset, joihin ei ole etukäteen sovittu miten niissä toimitaan, asettavat tuottajat eriarvoiseen asemaan. Tulkinnanvaraisuus heikentää tarkastusten tasa-arvoisuutta, kun selkeitä vastauksia vaatimuksiin ei ole, kuten vaahtosammuttimen sijoittamiseen tai kissankuppiin maitohuoneessa. Selkeiden vastausten puutteeseen vaikutti maitohuoneen osalta myös alkutuotantoasetuksen uudistuminen, eikä tässä vaiheessa ei tiedetä tarkalleen mitä maitohuoneessa on sallittua säilyttää ja mitä ei.

Tarkastuksia tekevät useat eri eläinlääkärit. Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointi ja hygieniatarkastukset tekee läänineläinlääkäri. Kunnaneläinlääkärit tekevät navettahygieniatarkastuksia sekä eläinsuojelutarkastuksia. Hallinto-oikeuden päätösten perusteella huomattiin, että kunnaneläinlääkärit tarvitsevat lisää koulutusta, koska päätöksiä oli kumottu pääasiassa muutoseikkojen vuoksi. Keskusteluista tuottajien kanssa huomattiin, että navettahygieniatarkastuksen perusteella ei voida olettaa, että täydentävät ehdot täyttyisivät. Säännöllisesti tehdyssä navettahygieniatarkastuksessa saatetaan todeta, että kaikki on kunnossa, vaikka täydentävien ehtojen vaatimukset eivät täyty.

Tämä tarkoittaa, että tuottajat eivät erota tarkastuksia toisistaan, vaan luottavat, että kaikilla tarkastajilla on samat säännöt.

Sähköpostikyselyn vastauksen perusteella sekä tuottajien muiden esille tuomien asioiden perusteella voidaan päätellä, että täydentävien ehtojen tarkastuksessa annetut sanktiot tulevat yllätyksenä. Yllätys voi johtua siitä, että tilalle on aiemmin tehty muita tarkastuksia, joissa on todettu kaiken olevan kunnossa. Tarkastuksia tulisi siis yhtenäistää ja tarkastajia kouluttaa samoilla perusteilla. Tuottajat tarvitsevat lisää tietoa hallinnosta, jotta eri tarkastukset erotettaisiin toisistaan. Läpinäkyvyyden tulisi ulottua ruokaketjussa myös hallintoon ja tarkastuksiin. Siksi tässä opinnäytetyössä on tuotu esille tarkastajien ohjeita ja esimerkkitalanteita, jotka eivät muutoin julki tulisi, mutta voivat kuitenkin selkeyttää vaatimuksia ja helpottaa niiden noudattamista. Haastatteluista kävi ilmi, että myös neuvontaan tarvitaan lisää koulutusta, jotta se on varmasti ajan tasalla ja yhteneväinen valvonnan kanssa.

9.2 Kehitysideoita

ProAgrian neuvoja totesi haastattelussa, että Neuvo2020 -palvelua käyttävät eniten ne tilat, joilla kaikki on jo kunnossa, mutta he haluavat varmistua asiasta. Nämä tuottajat ovat luultavasti muutenkin selvillä olevista tukiehdoista, käyvät koulutuksissa ja lukevat oppaita. Tietoa pitäisi saada juuri niille tiloille, jotka eivät sitä aktiivisesti itse etsi. Apua voi olla vaikea hakea, jos epäilee, että kaikki ei ole juuri niin kuin pitäisi. Tuottajan pitäisi voida kysyä apua mieltä askarruttaviin asioihin anonyymisti. Tämä voitaisiin toteuttaa sähköisen palvelun avulla, jonne voisi lähettää kysymyksiä ja laittaa vaikkapa valokuvia eläinlääkäreiden arvioitavaksi nimettömästi. Vaatimuksia voitaisiin näin selvittää tuottajalle hänen omalle tilalleen sopiviksi.

Täydentävien ehtojen neuvontaa tekeville olisi hyvä järjestää yhteistä koulutusta, jotta kaikki osapuolet olisivat asioista mahdollisimman yhtä mieltä. Tällöin neuvonta palvelisi tuottajia parhaalla mahdollisella tavalla. Myös eläinlääkäreitä tulee yhä kouluttaa neuvontaan sekä yhtenäistää tarkastuksia yhteisillä koulutuksilla. Tällä hetkellä navettahygieniatarkastus ja täydentävien ehtojen tarkastus ovat kaukana toisistaan vaatimusten suhteen.

Sähköpostikyselyn vastauksessa kaivattiin yhtenäistä kirjanpitomallia sähköiseen muotoon. Valmis kirjanpito pohja kaikille vaadittaville tiedoille helpottaisi kirjanpito vaatimusten noudattamista ja tarkastuksissa tarvittavat lomakkeet löytyisivät helposti tarvittaessa.

Meijeriltä saatavista maitonäytteistä seurataan maidon rasvaa ja valkuaista, mutta näytteissä näkyy myös maidon urea. Maidon urean ollessa alle 15 milligrammaa 100 millilitrassa voidaan epäillä jo merkittävää aliruokkimista. Tällöin meijerin olisi helppoa puuttua tilanteeseen, ja saataisiin näitä erittäin räikeitä laiminlyöntejä kiinni, eläimiä suojeltaisiin nälkiintymiseltä ja se palvelisi parhaiten eläinsoojelulakiakin. Samalla toimenpiteellä pystyttäisiin saamaan tuottajille heidän tarvitsemaa apua ja neuvontaa silloin, kun maidonpitoisuudet lähtevät huomattavaan laskuun. Maidon urean valvomisella voitaisiin siis palvella sekä eläimiä että tuottajia.

Maitotilojen neuvontakäynnit kestävät yleensä useita tunteja. Jos tilallinen haluaisi varmistua kaikesta, pitäisi käyntejä olla vuodessa useita. Esimerkiksi täydentävien ehtojen neuvontaa tehdään eri käynnillä kuin eläinten hyvinvointikorvauksen neuvontaa. Tuottajien töiden vuoksi voi olla välillä mahdotontakin järjestää aikaa tällaiselle neuvontakäynnille, vaikka sellaisen haluaisin.

Täydentävien ehtojen tunnistamisessa on ollut ongelmia, ja tuottajat eivät edes välttämättä ole tietoisia, että tilalla vaatimukset eivät täyty. Sen takia olisikin hyvä kehittää jokin sellainen järjestelmä, joka ei veisi niin paljon arvokasta aikaa. Esimerkiksi sovellus matkapuhelimeen, johon viljelijä voisi lähettää kuvia kohdista, joista ei ole aivan varma. Sovelluksesta tulisi vastaus täyttääkö tiedusteltu asia täydentävien ehtojen vaatimukset. Vastauksien lähettäjät olisivat tietenkin asiantuntijoita. Näin pystyttäisiin vähentämään tukimenetyksiä tietämättömyyden johdosta. Suurin osa maanviljelijäistä on nykyään todella hyviä tietotekniikan kanssa, minkä vuoksi sovelluksen käyttäminen ei varmasti tuottaisi ongelmia. Neuvojan haastattelusta saatiin hyviä vinkkejä esimerkiksi petokärpäsistä ja geelistä, jota linnut karttavat. Tällaista tietoa pitäisi myös saada suuremmalle yleisölle helpommin saataville.

Tulevaisuudessa hallintoa helpottaa maitotilamäärän jatkuva väheneminen. Mitä vähemmän tiloja on, sen pienemmillä resursseilla ne voidaan valvoa. Tällöin myös maidontuotantoeläinten hyvinvointi on helpompi varmistaa. Tarkastuksia voidaan tehdä säännöllisesti jokaiselle tilalle, jolloin pahimmat eläinten hyvinvoinnin laiminlyönnit vältetään.

10 PÄÄTÄNTÖ

Opinnäytetyön aihe valittiin kiinnostuksesta maatalouspolitiikkaan sekä huolesta tuottajien tulomenetyksiin. Syynä aiheen valitsemiselle oli pelko laiminlyöntien määrän lisääntymisestä valvontakoh- tien lisäämisen takia. Maidontuotannon hygienian valvontakohdat eivät kuitenkaan laajentuneet vaan pysyivät ennallaan. Lisäksi alustavan tiedon mukaan vuonna 2016 täydentävien ehtojen eläin- ten hyvinvointiin liittyviä laiminlyöntejä havaittiin ainakin Itä-Suomen alueella entistä vähemmän. Koko vuoden ja Suomen tiedot eivät ehtineet mukaan opinnäytetyöhön, vaan julkistetaan vasta tou- kokuussa. Eviralta ei saatu tietoa tässä vaiheessa mistä laiminlyöntien vähentyminen johtuu.

Opinnäytetyössä käytiin läpi kaikki täydentävien ehtojen vaatimukset maidontuotannon eläinten hy- vinoinnista ja hygieniasta rajaten kuitenkin pois eläinten rekisteröinti. Tavoitteena oli selventää eh- toja tuottajille ja vähentää näin mahdollisia sanktioita. Euroopan Unionin ja Suomen lainsäädäntö sekä niihin pohjautuvat täydentävät ehdot muuttuvat jatkuvasti, joka vaikeuttaa ohjeiden tekemistä. Lakeja ja asetuksia ei voida välttämättä suoraan soveltaa käytäntöön vaan ne on ensin tulkittava, jonka vuoksi prosessit ovat pitkiä ja aikaa vieviä.

Tietoa täydentävien ehtojen ongelmakohtista on haastavaa kerätä. Tähän voi vaikuttaa se, että on- gelmakohdat tulevat esille vasta tarkastuksessa. Monimutkainen tukibyrokraatia ei muiden töiden li- säksi houkuttele tarttumaan täydentävien ehtojen oppaaseen ja miettimään sen epäselviä kohtia vaan ne tulevat ilmi vasta tarkastuksessa. Tulkinnanvaraisiin ehtoihin ei pystytty antamaan tarkkoja raja-arvoja, vaan ne on yhä jokaisen itse sovellettava.

Kyselyn vähäisen vastausmäärän takia työn tavoitteisiin pääseminen toteutettiin keräämällä tietoa asiantuntijoilta. Opinnäytetyöhön saatiin haasteista huolimatta koottua ohjeita ja vinkkejä, joita ei aiemmin ole ollut tuottajien saatavilla. Lisäksi voitiin kertoa suoraan Eviralle terveisiä tuottajilta asi- oita, jotka heitä eniten mietityttävät tukiehdossa. Saatiin myös selville haasteita, joita valvonnassa on ja mitä siinä pitäisi kehittää. Tukiehdot sekä hallinnon eri asteet selkiytyivät myös opinnäytetyön tekijöille ja tietoa on helppo hyödyntää työelämässä.

Opinnäytetyön tuloksista tehdään opas, johon vinkit kootaan. Oppaan tekevät tämän opinnäytetyön- tekijät yhdessä ohjaavien opettavien kanssa, mutta sen tekeminen ei ole osa opinnäytetyötä. Näin tuottajat pääsevät hyötymään tuloksista ja toimeksiantajan tavoite täyttyy. Opas on toistaiseksi ai- nut laatuaan. Näin yksityiskohtaisesti tukiehtoja ei ole aiemmin selvitetty. Täydentävien ehtojen tun- nistamisessa on ollut vaikeuksia ja siksi tämä opinnäytetyö tehtiin. Raportista haluttiin tehdä sellai- nen, että asioista tietämätönkin lukija ymmärtää mitä vaatimuksilla tarkoitetaan, ja siinä tavoitteessa onnistuttiin. Haasteita työn tekemiselle toi myös erittäin hajallaan oleva tieto. Nyt monen viraston tieto löytyy tästä yhdestä raportista, joka auttaa viljelijää toimimaan täydentävien ehtojen vaatimus- ten mukaisilla toimintatavoilla käsitellyillä aihe-alueilla.

11 LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- ESA 7.6.1996/396. Eläinsuojeluasetus. L 7.6.1996/396. Finlex. Lainsäädäntö [Viitattu: 2016-09-30]. Saatavissa:
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960396?search\[type\]=pika&search\[pika\]=el%C3%A4insuojeluasetus#L3P11](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960396?search[type]=pika&search[pika]=el%C3%A4insuojeluasetus#L3P11).
- ESL 4.4.1996/247. Eläinsuojelulaki. L 4.4.1996/247. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu:2016-09-30]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960247>.
- ELÄINTEN HYVINVOINTIKESKUS 2016. Eläinten hyvinvointi Suomessa. Kansallinen eläinten hyvinvointiraportti II. Helsinki : Eläinten hyvinvointikeskus. 2016. s. 76-77. 978-951-51-1928-5. Saatavissa: http://www.elaintieto.fi/wp-content/uploads/2016/06/El%C3%A4inten_hyvinvointi_Suomessa.pdf
- ELÄINTEN TERVEYS ETT ry. 2006. Kansalliset ohjeet nautojen hyvinvointiin. [Verkkajulkaisu]. 12.4 2006. [Viitattu: 2016-10-11.] Saatavissa:
http://www.ett.fi/sites/default/files/user_files/terveydenhuolto/ETU_hyvinvointiohjeet09042006.pdf
- ELINKEINO-, LIIKENNE- ja YMPÄRISTÖKESKUS. 2015. Ely-keskukset. 31. 3 2015 [Verkkajulkaisu]. [Viitattu: 2016-04-07.] Saatavissa: https://www.ely-keskus.fi/web/ely/hame/mita-ja-miksi-ely-keskus-valvoo-maailoilla;jsessionid=83637A17A77F844C487FC7FAF8C23B75?p_p_id=122_INSTANCE_aluevalinta&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_r_p_564233524_resetCur=true&p_r_p_564233524_cat.
- ETL 13.1.2006/23. Elintarvikelaki. L 13.1.2006/23. Finlex. [Viitattu: 2016-09-09]. Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060023#L2P12>.
- EUROOPAN KOMISSIO 2014. Elintarviketurvallisuus. Terveellistä ja turvallista ruokaa pellolta pöytään. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu: 2016-04-04.] Saatavissa: http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/fi/food_fi.pdf.
- (EU) N:o 1306/2013. EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EU) N:o 1306/2013. EUR-Lex. Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1306>.
- (EY) N:o 852/2004 liite 1. EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EY) N:o 852/2004, elintarvikehygieniasta. Eur-Lex. liite 1. [Viitattu: 2017-01-09]. Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:226:0003:0021:FI:PDF>.
- (EY) 853/2004. EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EY) N:o 853/2004, eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä. eur-lex. 4. 29 (EY) 853/2004. [Viitattu: 2016-12-02]. Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:226:0022:0082:FI:PDF>.
- (EY) N:o 882/2004. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 882/2004 Elintarvikkeita ja rehua koskevien asianmukaisten tarkastusten varmistaminen. EUR-lex. 29. 4 (EY) N:o 882/2004. [Viitattu: 2016-07-12]. Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2004R0882:20090807:FI:PDF>.
- (EU) N:o 1306/2013. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus yhteisen rahoituksesta, hallinnoinnista ja seurannasta. (EU) N:o 1306/2013. [Viitattu: 2016-10-06]. Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1306>.

EUROOPAN PARLAMENTTI 2016. Euroopan parlamentti palveluksessasi. 6 2016. [Viitattu: 2016-09-30]. Saatavissa:

http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/fi/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.5.5.html.

EUROOPAN TILINTARKASTUSTUOMIOISTUIN 2016. Eryiskertomus. Täydentävien ehtojen vaikuttavuuden lisääminen ja yksinkertaistaminen on yhä haasteellista. 2016. 1977-5792.

EUROOPAN UNIONI 2015. EUROPA. [Verkkojulkaisu] 21.10.2015. [Viitattu: 2016-04-07.]

Saatavissa: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/court-auditors/index_fi.htm.

EUROPEAN COMMISSION, DIRECTIRATE-GENERAL FOR HEALTH AND FOOD SAFETY 2016. Final Report of an Audit carried out in Ireland from 15 February 2016 to 22 February in order to evaluate the measures to ensure the welfare of cattle on dairy farms. s.l. : European Commission, 2016.

EVIRA 2010. Elänsuojelu pitopaikoissa. [Verkkojulkaisu]. 10.5.2010. [Viitattu: 2016-04-09.]

Saatavissa:

<http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/elainsuojelu+ja+elainten+pito/elainsuojelu+pitopaikoissa/>.

EVIRA 2011. Eläinten hyvinvoinnin valvonta 2011. Evira, 2011. s. 11-12.

EVIRA 2014. Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2015-2019.

[Verkkojulkaisu]. 2014. [Viitattu: 2016-09-30.] Saatavissa: [https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-
evirasta/esittely/toiminnan-suunnittelu-ja-seuranta/vasu_2015-
2019_osat_i_ii_pavitetty_2015.pdf](https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-evirasta/esittely/toiminnan-suunnittelu-ja-seuranta/vasu_2015-2019_osat_i_ii_pavitetty_2015.pdf).

EVIRA 2015. Elänsuojelu ja eläinten pito. [Verkkojulkaisu]. 2.7.2015. [Viitattu: 2016-04-12.]

Saatavissa:

<http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/elainsuojelu+ja+elainten+pito/elainsuojelun+valvonta/>

EVIRA 2015. Maidontuotantotilan hygieniatarkastuskertomus. [Verkkojulkaisu]. 24. 9 2015. [Viitattu: 2016-04-11.] Saatavissa:

http://www.evira.fi/files/attachments/fi/evira/lomakkeet_ja_ohjeet/elintarvikkeet/alkutuotanto/maidontuotantotilan_hygieniatarkastuskertomus.pdf

EVIRA 2016a. Otantaan perustuvat elänsuojelutarkastukset ja täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonta. [Verkkojulkaisu]. 2016 [Viitattu: 2016-05-01.] Saatavissa:

[https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-
evirasta/lomakkeet-ja-ohjeet/elaimet/elsu-ja-
elku/taydentavien-ehtojen-ja-otantaelainsuojelun-ohje_2016_nettiin.pdf](https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-evirasta/lomakkeet-ja-ohjeet/elaimet/elsu-ja-elku/taydentavien-ehtojen-ja-otantaelainsuojelun-ohje_2016_nettiin.pdf)

EVIRA 2016b. Yleistä täydentävien ehtojen valvonnasta ja laiminlyöntien arvioinnista vuonna 2016. [Verkkojulkaisu]. 2016. [Viitattu: 2016-10-05.] Saatavissa:

[https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/taydentavat-
ehdot/valvontaohjeet/eviran_yleisohje_15703_09.pdf](https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/taydentavat-ehdot/valvontaohjeet/eviran_yleisohje_15703_09.pdf)

EVIRA 2016c. Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma (Vasu).

[Verkkojulkaisu]. [Viitattu: 2016-09-30.] Saatavissa: [https://www.evira.fi/tietoa-
evirasta/esittely/toiminta/valvonta/suunnitelmat-ja-ohjelmat/elintarvikeketjun-monivuotinen-
kansallinen-valvontasuunnitelma/](https://www.evira.fi/tietoa-
evirasta/esittely/toiminta/valvonta/suunnitelmat-ja-ohjelmat/elintarvikeketjun-monivuotinen-
kansallinen-valvontasuunnitelma/).

EVIRA 2016d. Eläinten hyvinvoinnin valvonta 2015. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu: 2016-09-30.]

Saatavissa: [https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-
evirasta/esittely/toiminta/valvonta/2015/elainten-hyvinvoinnin-valvonta-2015.pdf](https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-
evirasta/esittely/toiminta/valvonta/2015/elainten-hyvinvoinnin-valvonta-2015.pdf)

[evirasta/esittely/toiminta/valvonta/2015/elainten-hyvinvoinnin-valvonta-2015.pdf](https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-
evirasta/esittely/toiminta/valvonta/2015/elainten-hyvinvoinnin-valvonta-2015.pdf)

- EVIRA 2016e. Perusta aikuisen naudan hyvinvoinnille luodaan jo pikkuvassikkana. [Verkkajulkaisu]. 27. 4 2016. [Viitattu: 2016-10-05.] Saatavissa: <https://www.evira.fi/elaimet/elainsuojelu-ja-elainten-pito/elainsuojelu-pitopaikoissa/tuotantoelaimet/naudat/vasikoiden-hyvinvoinnin-toimenpideohjelma>.
- EVIRA 2016f. Elintarvikkeiden tuotantoa koskeva täydentävien ehtojen valvonta - Eläintilat 2016. LIITE 3. [Viitattu: 2016-09-15.] Saatavissa: https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/taydentavat-ehdot/valvontaohjeet/1.te-ohje-elintarvikkeet---elaintilat--eviran_ohje_10003_9.pdf
- EVIRA 2016g. Elintarvikkeiden alkutuotanto. [Verkkajulkaisu]. 8. 3 2016g. [Viitattu: 2016-03-31.] Saatavissa: <http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/alkutuotanto/>.
- EVIRA 2016h. Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonnan laiminlyöntien arviointi. [Verkkajulkaisu]. 2016. [Viitattu: 2016-10-05.] Saatavissa: https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/taydentavat-ehdot/taydentavien-ehdojen-elainten-hyvinvoinnin-arviointi-2016_nettiin.pdf
- EVIRA 2016j. Eläinsuojelu pitopaikoissa. [Verkkajulkaisu]. 18. 5 2016. [Viitattu: 2016-10-1010.] Saatavissa: <https://www.evira.fi/elaimet/elainsuojelu-ja-elainten-pito/elainsuojelu-pitopaikoissa>.
- EVIRA 2016k. Tietoa evirasta-esitely. [Verkkajulkaisu]. 14.07.2016. [Viitattu: 2017-01-17.] Saatavissa: <https://www.evira.fi/tietoa-evirasta/esittely/>.
- EVIRA 2016l. kysyttyä maidontuotantotiloista. [Verkkajulkaisu]. 10. 10 2016e. [Viitattu: 2017-01-17.] Saatavissa: <https://www.evira.fi/elintarvikkeet/alkutuotanto/elaimista-saatavat-elintarvikkeet/maito/usein-kysyttya-maidontuotantotiloista/>.
- EVIRA 2016m. Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu: 2017-03-02.] Saatavissa: https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-evirasta/lomakkeet-ja-ohjeet/elintarvikkeet/laitokset/liha/eviran_ohje_16050_1_fi.pdf
- (EY) 2002/178. EY Yleinen elintarvikeasetus. Euroopan yhteisöjen virallinen lehti (EY) 28.01.2002. [Viitattu: 2016-10-11]. Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:031:0001:0024:FI:PDF>.
- FARMIT.NET. s.a. [digikuva]. s.a. farmit.net. Saatavissa: <http://www.farmit.net/>
- MMM ALKUTUOTANTOASETUS 83/2017. Finlex. Maa ja metsätalousministeriön asetus raakamaidon tuotannon ja luovutuksen elintarvikehygieniasta annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen muuttamisesta. 31.01.2017. [Viitattu: 2017-03-06.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170083>.
- MMM ALKUTUOTANTOASETUS 699/2013. Finlex. Maa- ja metsätalousministeriön asetus raakamaidon tuotannon ja luovutuksen elintarvikehygieniasta. 26.09.2013. [Viitattu: 2017-03-06.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130699>.
- 765/2009. Finlex. Eläinlääkintähuoltolaki 765/2009. 16.09.2009. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090765>.
- GOV.UK 2014. Gov.uk. Cross compliance: 2013 inspection results. 05.04.2014. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu: 2016-02-15.] Saatavissa: <https://www.gov.uk/government/statistics/cross-compliance-2013-inspection-results>.
- HIRSIJÄRVI, Sirkka ja HURME, Helena 2014. Tutkimushaastattelu, teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Tallinna : Gaudeamus Helsinki University Press, 2014. 978-952-495-073-2.
- HIRSIJÄRVI, Sirkka, REMES, Pirkko ja SAIJAVAARA, Paula 2014. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä : Kustannusosakeyhtiö Tammi, 2014.

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO 2016-10-24. [Digikuva]. [Verkkajulkaisu]. Saatavissa: https://www.mtk.fi/liitot/pohjoissavo/hankkeet/kohtitulevaa/fi_FI/syksynmuistettavat2016/_files/96878371322863774/default/MTK-luento-25.10.2016-JM.pdf

JULKUNEN, Henna. 2016-08-01. [Digikuva]. Sijainti: Vieremä: Tekijän sähköiset kokoelmat.

KOIVISTO, Petri. 2016-05-09. [Digikuva]. Sijainti: Iisalmi: Tekijän sähköiset kokoelmat.

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ 2016. Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointivalvonta muuttuu vuonna 2016. Maa- ja metsätalousministeriö. 19.1.2016 [Verkkajulkaisu]. [Viitattu: 2016-03-31.] Saatavissa: http://mmm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/taydentavien-ehdojen-elainten-hyvinvointivalvonta-muuttuu-vuonna-2016.

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ s.a. Tuet ja avustukset. s.a. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu: 2016-04-10.] Saatavissa: <http://mmm.fi/ruoka-ja-maatalous/tuet-ja-avustukset>.

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ. Eläinsuojelulakia ollaan uudistamassa. Maa- ja metsätalousministeriö. [Verkkajulkaisu] [Viitattu: 2016-03-31.] Saatavissa: <http://mmm.fi/elainsuojelulaki>.

MMM ALKUTUOTANTOASETUS 1368/2011. Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikkeiden alkutuotannon elintarvikehygieniasta. Finlex. [Viitattu: 2016-12-12]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111368#Pidp3916000>.

MAASEUDUN TULEVAISUUS 2015. Nautatilalle tulossa 100 000 euron tukimenetys. 16.12.2015. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu: 2016-03-31]. Saatavissa: <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka-ja-talous/nautatilalle-tulossa-100-000-euron-tukimenetys-1.135045>.

MAASEUTUVIRASTO 2015a. Täydentävät ehdot. 2015. [Verkkajulkaisu] [Viitattu: 2016-02-17]. Saatavissa: <http://www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomakkeet/viljelijä/Documents/T%C3%A4ydent%C3%A4vt%20ehdot%202015%20ja%20taulukot.pdf>.

MAASEUTUVIRASTO 2015b. Nyt eivät hyvät neuvotkaan maksa liika. 31.03.2015. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu: 2016-03-01]. Saatavissa: <http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/viljelijä/Documents/neuvonta2020-esite.pdf>.

MAASEUTUVIRASTO 2016a. Täydentävien ehtojen opas 5.3.1. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 2016-01-04]. Saatavissa: <http://www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomakkeet/Documents/t%C3%A4ydent%C3%A4vien%20ehtojen%20opas%202016.pdf>.

MAASEUTUVIRASTO 2016b. Maaseutuvirasto. Maataloustuotannon kirjaamisvaatimukset. 11.10.2016. [Verkkajulkaisu] [Viitattu: 2016-09-12]. Saatavissa: <http://www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomakkeet/viljelijä/Sivut/Maatalouden-kirjaamisvaatimukset.aspx>.

MAASEUTUVIRASTO 2017. Täydentävät ehdot, muistilista 2017. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu: 2017-03-09]. Saatavissa: http://www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomakkeet/viljelijä/Documents/T%C3%A4ydent%C3%A4v%C3%A4t_ehdot_muistilista_2017.pdf.

MAASEUTUVIRASTO s.a. Maksut ja valvonta. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu: 2016-04-11]. Saatavissa: <http://www.mavi.fi/fi/maksut-ja-valvonta/Sivut/default.aspx>.

MATTILA, Jan. 2016. Täydentävien ehtojen valvonta itä-Suomessa 2016. 2016-10-24. [Digikuva]. [Verkkajulkaisu] [Viitattu: 2017-01-30]. Saatavissa: https://www.mtk.fi/liitot/pohjoissavo/hankkeet/kohtitulevaa/fi_FI/syksynmuistettavat2016/_files/96878371322863774/default/MTK-luento-25.10.2016-JM.pdf.

- MIKKONEN, Taina. 2016-12-13. Eviran ylitarkastaja. 2016-12-13. [Haastattelu.] Helsinki: Elintarviketurvallisuusvirasto EVIRA
- MMM 1367/2011. MMM asetus ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta 1367/2011. Finlex. 20.12.2011. [Verkkajulkaisu] [Viitattu: 2017-01-05]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111367#Pidp3908768>.
- MTK 2016. Organisaatio. Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu: 2016-04-11]. Saatavissa: https://www.mtk.fi/mtk/organisaatio/fi_FI/organisaatio/.
- MURTOLA, Terttu 2017-01-18. ProAgria Neuvo2020 -neuvoja 2017-01-18. [Haastattelu.] Iisalmi: ProAgrian toimisto.
- NEUVOSTON ASETUS (EY) N:o 1099/2009. 2009. Neuvoston asetus eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä. 24.9.2009. [Viitattu: 2017-01-01]. Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:303:0001:0030:FI:PDF.2008//119/EY>. NEUVOSTON DIREKTIIVI 2008/119/EY vasikoiden suojelun vähimmäisvaatimuksista. Eur-lex. 2008//119/EY. 18.12.2008. [Viitattu: 2017-02-15]. Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32008L0119>.
- PROAGRIA 2014. ProAgria toimialat. 2014. [Verkkajulkaisu.] [Viitattu: 17.1.2017.] Saatavissa: <https://www.proagria.fi/toimialat>.
- REKU, Juhani 2016. Ministeriö toivoo: Valmistaudu täydentävien ehtojen valvontaan. Maaseudun tulevaisuus. 19.01.2016. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu: 2016-02-07]. Saatavissa: <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maatalous/ministeri%C3%B6-toivoo-valmistaudu-t%C3%A4ydent%C3%A4vien-ehtojen-valvontaan-1.136836>.
- 1889/39. Rikoslaki. Finlex. 1889/39. [Viitattu: 2016-10-11]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1889/18890039001>.
- RUUSUVUORI, Johanna ja TIITTULA, Liisa 2005. Johdanto. [kirjantekijä] Liisa Tiittula;ym. Haastattelu. Tampere : VASTAPAINO, 2005.
- SIPONEN, Jonna 2017-01-20. [Digikuva]. Sijainti: Vieremä: Tekijän sähköiset albumit. maitotilalla. 18.6.2012. [Verkkajulkaisu]. Saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=tySwvRFwz8U&feature=youtu.be>.
- TOLIN, Noora 2016. Eviran ylitarkastaja. 2016-12-13. [Haastattelu]. Helsinki: Elintarviketurvallisuusvirasto EVIRA.
- 98/58/EY. Tuotantoeläinten suojelu. Eur-lex. 20. 7 98/58/EY. [Viitattu: 2017-02-15]. Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=URISERV%3A12100#amendingact>.
- VAINIO, Aimo 2016. Byrokratian purku ei ulotu täydentäviin ehtoihin. [Verkkajulkaisu]. Maaseudun tulevaisuus, 25.01.2016. [Viitattu: 2016-02-17]. Saatavissa: <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka-ja-talous/byrokratian-purku-ei-ulotu-t%C3%A4ydent%C3%A4viin-ehtoihin-1.137046>.
- VNA 420/2011. Valtioneuvoston asetus elintarvikevalvonnasta. Finlex. 05.05.2011. [Viitattu 2017-03-13]. Saatavilla: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110420>
- VNA 1258/2011. Valtioneuvoston asetus eräistä elintarviketurvallisuusriskeiltään vähäisistä toiminnoista. Finlex. 08.12.2011. [Viitattu: 2016-04-12]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111258>.

VNA 1452/2006. Valtioneuvoston asetus kansanterveyttä sekä eläinten ja kasvien terveyttä, taudeista ilmoittamista, eläinten hyvinvointia sekä eläinten tunnistusta ja rekisteröintiä koskevien täydentävien ehtojen valvonnasta. Finlex. [Viitattu: 2016-03-12]. Saatavilla:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20061452#Pidp4131696>.

VNA nautojen suojelusta 592/2010. Valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta. Finlex. 10.07.2010.

[Viitattu: 2016-10-10]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100592>.

VNA 7/2015. Valtioneuvoston asetus täydentävien ehtojen lakisääteisistä hoitovaatimuksista sekä niiden ja hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimusten noudattamisen valvonnasta. Finlex.

08.01.2015. [Viitattu: 2016-09-09]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150007>.

Veterinary Medicine Extension 2010. Tail Docking in Dairy Cattle. s.l. : Washinton State University, 2010.

VILKKA, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä : PS-kustannus, 2015.

VILKKA, Hanna 2007. Tutki ja mittaa, Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä :

Kustannusosakeyhtiö Tammi, 2007. 978-951-26-5641-7.

VIRTUAALIKYLÄ. MAATALOUDEN TUKIJÄRJESTELMÄ. [Verkkójulkaisu]. [Viitattu: 2016-03-31].

Saatavissa: [Shttp://www.virtuaali.info/UserFiles/Maatalouden%20tuet.php](http://www.virtuaali.info/UserFiles/Maatalouden%20tuet.php).

VUORELA, Heikki 2016. MTK perää järkeä täydentäviin ehtoihin. [Verkkójulkaisu]. Maaseudun tulevaisuus, 11.02.2016. [Viitattu: 2016-02-17]. Saatavissa:

<http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka-ja-talous/mtk-per%C3%A4%C3%A4-j%C3%A4rke%C3%A4-t%C3%A4ydent%C3%A4viin-ehtoihin-1.138306>.

LIITTEET

LIITE 1. Otantaan perustuvat eläinsuojelutarkastukset ja täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointivalvonta.
Eviran ohje tarkastajille.

Sivuluvut 1 / 119
Ohje / versio 15650/1
Käyttöönotto 14.4.2016

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö
OTANTAAN PERUSTUVAT ELÄINSUOJELUTARKASTUKSET JA TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN
HYVINVOINTIVALVONTA

EVIRAN OHJE

OTANTAAN PERUSTUVAT ELÄINSUOJELUTARKASTUKSET JA TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN HYVINVOINTIVALVONTA

Naudat, siat, munivat kanat, lampaat, vuoheet, broilerit, ankat, hanhet,
turkiseläimet sekä muut tuotantoeläimet

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö
 OTANTAAN PERUSTUVAT ELÄINSUOJELUTARKASTUKSET JA TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN
 HYVINVOINTIVALVONTA

LIITE A NAUTOJEN HYVINVOINNIN VALVONTA

Täydentävien ehtojen vaatimusryhmä 4.1 ja 4.2.

NAUDAT YLI 6 KK

(Täydentävien ehtojen vaatimusryhmä 4.1.)

1. Pitopaikan yleiset vaatimukset

- 1.1. Pitopaikan rakennukset ja laitteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Eläinten pitopaikan rakenteet ja laitteet on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että se on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 3 §
- 1.2. Materiaalit, joiden kanssa naudat pääsevät kosketuksiin (mm. rakenteet, karsinat ja laitteet), ovat turvallisia, puhdistettavissa perusteellisesti ja desinfioitavissa. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 3 §
- 1.3. Tilojen ja laitteiden puhtaudesta ja desinfiointista huolehditaan riittävästi. Eläinsuojat, karsinat, varusteet ja laitteet on pidettävä puhtaina ja tarvittaessa desinfioitava. ESL 4 §; ESA 4 §; Vna 592/2010 3 §.
- 1.4. Eläinsuojan lattioiden on oltava sellaiset, että niistä ei aiheudu eläimelle vahingoittumisen vaaraa. ESL 4§; ESA 3§; Vna 592/2010 4§
- 1.5. Eläinsuojan lattian on oltava sellainen, että nestemäiset eritteet poistuvat asianmukaisesti tai imeytyvät hyvin kuivikkeisiin. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 592/2010 4 §
  - *Esimerkiksi pihaton lantakäytävällä voi olla jonkun verran nestemäistä eritettä, mutta sorkat eivät saa upota kokonaan lantaan. Poikkeustilanteet, kuten lantakoneen äkillinen hajoaminen, voidaan ottaa huomioon tilannetta arvioitaessa.*
- 1.6. * Haittaeläinten torjunnasta on huolehdittava. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 3 §
- 1.7. *Eläinsuojassa olevat naudat on voitava hätätilanteessa poistaa nopeasti eläintiloista. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 3 §

2. Tilavaatimukset

- 2.1. Nautojen käytettävissä on asianmukainen, puhdas ja kuiva makuupaikka. Samassa pitopaikassa pidettävien eläinten tulee voida asettua pitopaikassaan yhtä aikaa makuulle. Naudalla on oltava käytettävissä sopiva makuupaikka. ESL 4§; ESA 1 §, 3 §, 4 §; Vna 592/2010 4 §
    - *Jokaiselle lypsylehmälle tulisi olla pihatossa makuuparsi, lantakäytävää ei voi pitää sopivana makuupaikkana. Poikkeuksena parsilehmä periaatteesta voisi olla tilanne, jossa tilalla on osoitettavissa lehmille parsien lisäksi tai parsien tilalle muu sopiva makuupaikka kuten esimerkiksi erillinen kuivitettu makuualue. Tällöin on ensikseen harkittava makuualueen sopivuus.*
-

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

OTANTAAN PERUSTUVAT ELÄINSUOJELUTARKASTUKSET JA TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN ELÄINTEN HYVINVOINTIVALVONTA

- *Makuupaikan puhtautta ja kuivuutta arvioitaessa tulee huomioida eläinten likaisuus/märkyys*

2.2. Paralle asetetut vaatimukset täyttyvät.

Parsinavetassa parren on oltava riittävän pitkä ja leveä siten, että nauta voi seistä ja maata tasaisella alueella. Parsinavetassa kytkettynä pidettävän lehmän, hiehon ja sonnin parren etummaisen puoliskon on oltava kiinteäpohjainen. Kytkeä pidettävän hiehon tai lehmän takana oleva lantakouru on katettava ennen poikimista. ESL 4 §; ESA 1 §, 3 §; Vna 592/2010 8 §, 14 §

2.3. Naudan kytkemiseen käytetty laite tai väline on asianmukainen. Kytkemiseen käytettävän laitteen tai välineen on oltava säädetty sellaiseksi, että eläin voi asettua makuulle, nousta makuulta, syödä, juoda ja hoitaa kehoaan.

Kytkemiseen käytettävä laite tai väline on sovitettava niin, että eläin ei kuristu tai muutoin vahingoitu. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 12 §

2.4. Ulkotarha on turvallinen ja pysyy sopivan kuivana. Ulkotarhan maapohjan sekä ulkotarhaan ja laitumelle johtavien kulkuteiden on oltava turvallisia ja sellaiset, että naudat eivät tarpeettomasti likaannu minään vuodenaikana. ESL 4 §; ESA 1 §, 6 §; Vna 592/2010 10 §

2.5. Ulkotarhan ja laitumen aitojen on oltava naudoille sopivasta materiaalista ja niille turvallisia sekä hyvässä kunnossa. Aidat on pidettävä hyvässä kunnossa siten, että estetään nautojen vahingoittuminen ja karkaaminen. Sähköistetyt aidat on rakennettava ja pidettävä kunnossa siten, että niistä ei aiheudu naudoille tarpeetonta kärsimystä. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §, 6 §; Vna 592/2010 10 §

2.6. Ulkotarhassa ja laitumella olevilla naudoilla on oltava mahdollisuus päästä riittävään suojaan epäsuotuisia sääolosuhteita vastaan. Jos naudat eivät pääse vapaasti siirtymään suojaan, nautojen omistajan tai haltijan on huolehdittava siitä, että naudat pääsevät suojaan epäsuotuisilta sääolosuhteilta. Säätösuoja on oltava sopivat makuupaikat kaikille eläimille. ESL 4 §; ESA 1 §, 6 §, 7 §; Vna 592/2010 10 §

Ympärivuotisesti ulkona kasvatettavilla naudoilla on oltava pitopaikassaan kyseessä olevan nautarodun tarpeet ja ympäristöolosuhteet huomioon ottaen asianmukainen suoja epäsuotuisia sääolosuhteita vastaan. Suojassa on oltava kuivitettu makuualue, johon kaikki eläimet mahtuvat ja pääsevät yhtä aikaa makuulle. Kuivikkeita on vaihdettava tai lisättävä tarpeeksi usein ja huolehdittava siitä, että makuualue pysyy riittävän kuivana eikä pääse jäätymään. ESL 4 §; ESA 1 §, 5 §, 6 §, 7 §; Vna 592/2010 10 §

- *Sopivana säänsuojana voidaan pitää esimerkiksi kolmisenäistä rakennusta tai katosta. Myös luonnonympäristö kuten riittävän tiheä puusto tai maasto voi antaa joissakin tapauksissa riittävän suojan.*
- *Mikäli eläimet voidaan siirtää tarvittaessa esimerkiksi navettaan, ei erillistä säänsuojaa vaadita.*
- *Säänsuojan riittävyttä ja asianmukaisuutta arvioitaessa tulee huomioida esimerkiksi vuodenaika ja sääolosuhteet sekä eläimen ikä, rotu ja fysiologinen tila, kuten tiineys ja poikimisten ajoittuminen, jotka vaikuttavat eläimen suojan tarpeeseen.*
- *Apuna tulkinnassa voi myös käyttää Eviran kirjettä Nautojen ympärivuotinen ulkokasvatus (Dno 8462/0559/2009)*

2.7. Ulkona pidettävien eläinten eristämistä ja hoitoa varten on asianmukaiset tilat. ESL 5 §; ESA 7 §, 11 §

- *Asianmukaisina tiloina voitaisiin pitää esimerkiksi navetassa olevia erillisiä sairaskarsinoita, jonne eläimet voidaan tarvittaessa siirtää saamaan hoitoa.*

2.8. *Kytettyinä pidettävät lehmät ja hiehot pääsevät laitumelle tai jaloittelutarhaan. Lypsylehmät ja pääasiassa maidontuotantoa varten kasvatettavat hiehot, jotka pidetään kytkettyinä, tulee päästää vähintään 60 päivänä laitumelle tai muuhun tarkoituksenmukaiseen jaloittelutilaan ajanjaksona, joka alkaa 1 päivänä toukokuuta ja päättyy 30 päivänä syyskuuta. Jaloittelutilan pinta-alan on oltava vähintään 6 m² siellä pidettävää nautaa kohden. Pinta-alan on oltava kuitenkin aina vähintään 50 m². Hieholla tarkoitetaan vähintään 8 kuukauden ikäistä poikimatonta naaraspuolista nautaa. ESL 3 §, 4 §, Vna 502/2010 2 §, 17 §

Aluehallintovirasto voi myöntää vapautuksen laitumelle tai jaloittelutilaan pääsyä koskevasta vaatimuksesta, jos tuotantotilalla ei ole käytettävissään sopivaa laidunta tai jos muuta jaloitteluun soveltuvaa tilaa ei ole mahdollista kohtuudella järjestää tai jos vaatimuksen noudattaminen on kohtuutonta liikenteeseen, maastoon tai etäisyyteen liittyvistä syistä. Vapautus myönnetään enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan ja se peruutetaan, jos vapautuksen myöntämisen edellytykset lakkaavat. ESL 3 §, 4 §; Vna 502/2010 17 §

2.9. *Naudat on totuttava kylmäkasvatukseen vähitellen, eikä kylmään totuttamattomia eläimiä saa siirtää lämpimästä pitopaikasta suoraan kylmäkasvatukseen kylmänä vuodenaikana. ESL 3 §; ESA 8 §; Vna 502/2010 11 §

3. Eläinsuojan olosuhteet

3.1. Lämpötilan on oltava naudoille sopiva. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §; Vna 502/2010 5 §

3.2. Valaistuksen on oltava naudoille sopiva ja riittävä eläinten asianmukaiseen tarkastamiseen ja hoitamiseen. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §

3.3. Ilmanlaatu ja ilmankosteus ovat naudoille sopivat. Eläimen pitopaikassa on huolehdittava riittävästä ilmanvaihdosta siten, etteivät haitalliset kaasut, pöly, veto tai liiallinen kosteus vaaranna eläimen terveyttä tai hyvinvointia. ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §; Vna 502/2010 5 §

- *Aistinvaraisen arvion lisäksi ilman laadun arvioinnin tukena olisi hyvä käyttää siihen soveltuvia mittauslaitteita.*

3.4. Jos eläinten terveys ja hyvinvointi on riippuvainen koneellisesta ilmanvaihtojärjestelmästä, eläinsuojassa on oltava mahdollisuus eläinten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta riittävän ilmanvaihdon järjestämiseen myös koneellisen ilmanvaihtojärjestelmän häiriöiden aikana. Koneellisessa ilmanvaihtojärjestelmässä on tällöin oltava hälytysjärjestelmä, joka antaa hälytyksen toimintahäiriön sattuessa. Hälytysjärjestelmän toimivuus on testattava säännöllisesti. ESL 4 §; ESA 2 §; Vna 502/2010 5 §

Koneellisia ilmanvaihtojärjestelmiä ovat:

- *Alipaine, jossa poistoilma poistuu navetasta koneellisesti*

- Ylipaine, jossa tuloilma tulee navettaan koneellisesti
- Tasapaine, jossa sekä poisto- että korvausilma siirtyy koneellisesti

Hälytysjärjestelmän tarve

Navetoissa, joissa on koneellinen ilmanvaihto, on yleensä alipaineilmanvaihto. Sähkökatkon tai koneen rikkoutumisen yhteydessä painovoimainen ilmanvaihto voi olla riittävä, mikäli ilmanvaihtokanavissa on tarpeeksi vetoa.

Hälytyslaitteistoa ei siis tarvita, jos rinnalla on toimiva painovoimainen (luonnollinen) varailmanvaihto.

Silloin kun ilmanvaihdon hälytysjärjestelmä tarvitaan, se on oltava, vaikka varavoima käynnistyisi automaattisesti sähkökatkoksen aikana.

Toimintahäiriön sattuessa tapahtuva hälytys voi olla esimerkiksi syttyvä valo- tai äänimerkki tai puhelimeen tuleva ilmoitus.

Varajärjestelmä

Koneellisen ilmanvaihdon häiriötilanteessa riittävä ilmanvaihto voidaan järjestää esimerkiksi ovia, ikkunoita tai tuuletusaukkoja avaamalla. Ilmanvaihdon toimivuutta voi testata tarkastuksen yhteydessä esimerkiksi katkaisemalla ilmanvaihto vähäksi aikaa. Tällöin tarkastaja voi arvioida ilmanvaihdon riittävyttä aistinvaraisesti sekä selvittää esim. "talouspaperitestin" avulla ilman tulo- tai poistaukkojen riittävyttä ja toimivuutta.

Hälytysjärjestelmän toimivuuden testaamisesta ei vaadita kirjanpitoa.

- 3.5. *Naudat eivät saa olla jatkuvasti alttiina melulle, joka ylittää 65 desibeliä. ESL 4 §; ESA 2 §; Vna 592/2010 5 §

4. Hyvinvoinnista huolehtiminen

- 4.1. *Hoidossa olevan eläimen terveydestä ja yleisestä hyvinvoinnista sekä eläimen puhtaudesta ja sen tarvitsemasta muusta keuhkohoidosta on huolehdittava. Tarvittaessa makuualue on kuivitettava. Tilalla on riittävästi pätevää henkilökuntaa huolehtimassa eläimistä. ESL 4 §, 5 §; ESA 4 §, 8 §; Vna 592/2010 4 §

Arvioitaessa eläimiä niiden puhtauden perusteella eläimet voidaan luokitella kolmeen luokkaan: puhdas tai hieman likainen, likainen tai erittäin likainen.

1. Eläin on puhdas, kun se on kinnerten ja etupolvien yläpuolelta lähtien kuiva tai lähes kuiva eikä siinä esiinny lantaisuutta tai likaa. Eläin on hieman likainen, kun siinä on hieman lantaisuutta tai likaa pienellä alueella. (Liitteen kuvat 1 ja 2).
  2. Eläin on likainen, kun sillä on laajahkolla alueella (vatsaan/kylkiin asti ulottuva) lantaisuutta, likaa tai kosteutta tai siinä on useita pienempiä likaantuneita alueita. Lantapanssaria voi esiintyä käämmentä suuremmalla alueella tai usealla pienemmällä alueella. Ihossa voi olla näkyvissä lantapanssarin aiheuttamia ihovaurioita. (Liitteen kuvat 3 ja 4)
  3. Eläin on erittäin likainen, kun eläin on kokonaan tai lähes kokonaan nestemäisen lian peitossa tai eläimellä on laaja lantaisuus- tai likaisuusalue.
-

Lantapanssaria esiintyy laajalla alueella tai useammalla pienellä alueella. Lantapanssari voi olla paksua. (Liitteen kuvat 5 ja 6)

Karjan puhtautta arvioitaessa tulee huomioida kokonaisuus ja käyttää tapauskohtaista harkintaa. Esimerkiksi 2-3 yksittäistä likaista eläintä keskikokoisessa muuten puhtaassa karjassa ei välttämättä edellytä toimenpiteitä, mutta neuvon antaminen tilalle on suositeltavaa. Myös jos lähes kaikki tilan eläimet ovat hieman likaisia, olisi tilalle suositeltavaa antaa neuvoja. Sen sijaan yksikin erittäin likainen eläin edellyttää eläinsuojelulain mukaisiin toimenpiteisiin ryhtymistä.

Eläimen puhtauden arvioinnissa tarkastaja voi soveltuvin osin käyttää apuna myös Eviran tarkastuseläinlääkäreille tarkoitettua ohjetta Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa (2016).

Tarkastajan olisi hyvä valokuvata likaiseksi tai erittäin likaiseksi arvioidut eläimet. Lisäksi tarkastajan tulisi kirjata, kuinka montaa eläintä lantaisuus koski sekä mihin lantaisuusluokkaan ne kuuluvat.

- *"Pätevällä" tarkoitetaan tässä henkilökuntaa, joka osaa hoitaa eläimet asianmukaisesti (tiedot ja taidot)*
- *Mikäli eläinten hoito ei vaikuta asianmukaiselta, voitaisiin kiinnittää huomiota ihmisen hoidettavana olevaan eläinmäärään. Tällöin voitaisiin esimerkiksi tiedustella päivittäiseen eläinten hoitoon kuluva aikaa.*

4.2. Naudat tarkastetaan vähintään kerran päivässä. Kytkeytyneenä pidettävät naudat tarkastetaan vähintään kaksi kertaa päivässä. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin tarkastukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota tiineyden loppuvaiheessa, poikimisen aikana tai kun hoito-olosuhteissa tapahtuu merkittäviä muutoksia. ESL 5 §; ESA 8 §, 10 §; Vna 592/2010 11 §

- *Päivittäinen tarkastusvelvollisuus koskee ihmisen välittömässä valvonnassa ja tavoitettavissa olevia eläimiä. Pidettäessä nautoja esimerkiksi saarilaitumilla tai muilla laajahkoilla alueilla tulisi niiden tarkastustiheyttä arvioitaessa huomioida eläinten fysiologinen tila sekä olosuhteet laitumilla kuten esimerkiksi alueen turvallisuus ja se, miten eläinten juotto on järjestetty. Tällaiset alueet tulisi kuitenkin tarkastaa useamman kerran viikossa tapauskohtaista harkintaa käyttäen, jotta voitaisiin varmistaa, että eläin esimerkiksi sairastuessaan saisi asianmukaista hoitoa mahdollisimman pian.*

4.3. Naudan häntää ei pidetä jatkuvasti sidottuna ESL 3 §; ESA 12 §; Vna 592/2010 12 §

4.4. Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. Sairastuneista ja vahingoittuneista nautoista huolehditaan asianmukaisesti. Eläimen sairastuessa tai vahingoittuessa sille on viipymättä annettava tai hankittava asianmukaista hoitoa. Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava tai teurastettava. Sairas tai vahingoittunut eläin on tarvittaessa sijoitettava erilleen muista eläimistä. ESL 5 §; ESA 11 §

- *Tällöin tilan on oltava asianmukainen ja esimerkiksi eläimen sairaudesta tai vahingoittumisesta aiheutunut lisääntynyt lämmön- tai makuualueen pehmentämisen tarve tulee huomioida.*

- 4.5. *Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinneisestä hoidosta. Kirjanpitoa elintarviketuotantoa varten pidettävien tuotantoeläinten lääkinneisestä hoidosta on säilytettävä vähintään viiden vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §
- Kirjanpitoa edellytetään kaikesta lääkityksestä, myös ennaltaehkäisevästä lääkinneisestä hoidosta, jollaiseksi katsotaan esimerkiksi matolääkitys ja rokotukset.
  - Kirjanpidosta olisi lääkityksen osalta käytävä ilmi ainakin eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen syy, lääkkeen antopäivämäärä sekä lääkkeen nimi ja määrä.
  - Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa. Kirjanpito voi myös olla osalla tilalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää.
  - *Täydentävien ehtojen osalta lääkinneisestä hoidosta pidettävä kirjanpito valvotaan elintarvikehygieniatarkastuksen yhteydessä
- 4.6. Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tilalla kuolleiden tuotantoeläinten lukumääristä. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §
- Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa (esim. eläintunnistustilain mukainen luettelo).
- 4.7. *Nautojen sorkat on tarkastettava riittävän usein ja hoidettava tarvittaessa. ESL 5 §; ESA 8 §; Vna 592/2010 11 §
- 4.8. *Runsaassa maidossa olevat lypsylehmät on lypsettävä vähintään kaksi kertaa päivässä. ESL 5 §; ESA 8 §; Vna 592/2010 15 §
- 4.9. *Pihatossa nautojen kulkukäytävien ja jaloittelualueiden on oltava sellaisia, että ehkäistään sosiaalisesta arvojärjestyksestä aiheutuvien käyttäytymisongelmien syntymistä. Nautaryhmiä yhdistettäessä tai tuotaessa uusia eläimiä karjaan on erityistä huomiota kiinnitettävä sosiaalisten suhteiden uudelleenmuodostumisesta mahdollisesti aiheutuviin käyttäytymisongelmiin. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 9 §, 11 §
- 4.10. *Nautojen pitopaikassa ei saa käyttää sähköistettyä parsivahtia. ESL 3 §; ESA 12 §; Vna 592/2010 8 §
- 4.11. *Eläimen lopettaminen on suoritettava mahdollisimman nopeasti ja kivuttomasti. Eläimen saa lopettaa vain lopettamisen osaava henkilö. Nauta saadaan lopettaa Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1099/2009 liitteessä I mainituilla menetelmillä niihin liittyvien vaatimusten mukaisesti. ESL 32 §; (EY) N:o 1099/2009 liite I
- Käytetty lopetusmenetelmä kirjataan lomakkeelle. Eläinlääkäri tulee tarkastaa, että lopetukseen käytettävä laite on asianmukainen.
- 4.12. *Eläimen haltijan hallussa olevan naudan saa keinosiementää eläimen haltija ja tämän palveluksessa oleva, jos siementäjä on suorittanut kyseisen eläinlajin keinosiementämisen ammattitaitovaatimukset sisältävän tutkinnon osan. ESL 29 §

- *Keinosiemennämisen ammattitaitovaatimukset sisältävä tutkinnon osa sisältyy esimerkiksi tuotantoeläinten hoidon ja hyvinvoinnin ammattitutkinnon perusteisiin.*

5. Ruokinta ja juotto

- 5.1. Jokaisen eläimen on saatava ravintoa riittävästi. Ruokinnassa on otettava huomioon kunkin eläimen tarpeet. Naudalle annettavan rehun on oltava ravintoainekoostumukseltaan sille sopivaa. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 13 §
- 5.2. Heinä- ja muut ruokintatelineet on sijoitettava siten, että ne ovat kaikkien eläinten ulottuvilla. Pihatossa olevien kaikkien nautojen on voitava ruokinta-aikana syödä samanaikaisesti, jos rehua ei ole jatkuvasti tarjolla. Pihatossa ruokintapöydän reunan pituuden on oltava täysikasvuista nautaa kohden vähintään 70 cm ja nuorkarjaan kuuluvaa nautaa kohden vähintään 40 cm. Jos rehua on naudoille jatkuvasti tarjolla, ruokintapöydän reunan pituuden on oltava vähintään 40 cm täysikasvuista nautaa kohden ja vähintään 30 cm nuorkarjaan kuuluvaa nautaa kohden. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 6 §, 9 §
- 5.3. Nautojen saatavilla on päivittäin riittävästi vettä. Nautojen pitopaikassa on oltava riittävä määrä juomapaikkoja. Juoma-astiat, kaukalot ja juottolaitteet on sijoitettava nautojen pitopaikkaan siten, että ne ovat kaikkien eläinten ulottuvilla eivätkä ole niille vaarallisia. Juoma-astioiden, kaukaloiden ja juottolaitteiden on oltava helposti puhtaana pidettäviä. Pihatossa on jokaista alkavaa 10 lypsylehmän ryhmää kohden oltava vähintään yksi juoma-astia tai juottolaite. Muilla kuin lypsylehmillä on jokaista alkavaa 20 naudan ryhmää kohden oltava vähintään yksi juoma-astia tai juottolaite kuitenkin siten, että juoma-astioita tai juottolaitteita on yli 10 naudan ryhmälle oltava vähintään kaksi. Mikäli pihatossa käytetään sellaisia juoma-astioita tai juottolaitteita, joista useampi nauta voi juoda samanaikaisesti, on juomapaikkojen määrän vastattava edellä mainittua juoma-astioiden tai juottolaitteiden määrää. Kylmäpihatossa juoma-astioiden tai juottolaitteiden on oltava lämmitettäviä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 6 §

Esimerkki:

<i>Lypsylehmiä</i>	<i>Juoma-astioita/juottolaitteita vähintään</i>
1-10	1
11-20	2
21-30	3
31-40	4
<i>Jne.</i>	

<i>Muita kuin lypsylehmiä</i>	<i>Juoma-astioita/juottolaitteita vähintään</i>
10	1
11	2
20	2
21	2
30	2
40	2
41	3

- Pihatolla tarkoitetaan tässä ohjeessa rakennusta, jossa naudat voivat liikkua sekä käydä syömään ja makuulle vapaasti. Pihatossa on yleensä myös erilliset kulkukäytävät paitsi esimerkiksi kuivikepohjapihatossa. Pihatton sisällä voi olla kuitenkin ryhmäkarsinoita, joita koskevat ryhmäkarsinoiden tilavaatimukset, mutta ei esimerkiksi pihattoja koskevat vaatimukset juomapaikkojen määrästä. Tällainen tilanne on monissa lihanautakasvattamoissa.
- Kun nautoja pidetään ryhmäkarsinoissa, riittävä juomapaikkojen määrä on arvioitava tapauskohtaisesti. Juomapaikkojen riittävyyden arviointiin vaikuttaa esimerkiksi nautojen määrä silloin, kun kahdessa karsinassa olevat naudat jakavat yhteisen kupin. Heikoimpien ja hierarkiassa alimpana olevien nautojen on päästävä myös juomaan. Arviointiin vaikuttaa myös se, millä virtauksella juomakuppiin tulee vettä. Ryhmäkarsinoiden riittävän juomapaikkojen määrän arvioinnissa voisi käyttää apuna yllä olevaa pihatoiden juoma-astioiden määrän vaatimusta.
- Käytettäessä usealle eläimelle tarkoitettua juomavesiallasta, altaan reunan riittävyys on arvioitava tapauskohtaisesti ja varmistaen, että eläimet saavat riittävästi vettä. Arvioitaessa juomavesialtaan reunan riittävyyttä apuna voisi käyttää esimerkiksi tuettavaa lypsykarjarakentamista koskevassa MMM:n asetuksessa esitettyä minimivaatimusta 10 cm/lehmä.
- Emiensä kanssa olevia vieroittamattomia vasikoita ei tarvitse laskea mukaan, kun arvioidaan riittävää pihatton juomapaikkojen määrää emolehmille ja vasikoille.

5.4. Mikäli nautojen ruokinta ja juotto tapahtuu pääasiassa koneellisesti, laitteiston toimivuus tarkastetaan päivittäin. Sellaiset laitteet, joista eläimen terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi, ja jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka. ESL 5 §; ESA 4 §

- Laitteiden tarkastamisesta ei edellytetä kirjanpitoa

5.5. Ruokinta- ja juomalaitteistojen häiriöiden varalta on käytettävissä varajärjestelmä

- Varajärjestelmä voi olla esimerkiksi käsin tapahtuva ruokinta tai juotto

5.6. Rehu ja juomavesi pysyvät puhtaina. Juoma-astiat ja juottolaitteet on pidettävä puhtaina. Virtsa ja ulosteet eivät saa liata rehua tai juomavettä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 6 §, 13 §

5.7. Jos käytetään automaattisia juotto- tai ruokintalaitteita, naudat on totutettava niiden käyttämiseen. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 6 §

VASIKAT (NAUTA ALLE 6 KK)

Täydentävien ehtojen vaatimusryhmä 4.2.

Vasikalla tarkoitetaan alle kuuden kuukauden ikäistä nautaa sukupuolesta riippumatta.
 Vna 592/2010 2 §

1. Pitopaikan yleiset vaatimukset

- 1.1. Pitopaikan rakennukset ja laitteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Eläinten pitopaikan rakenteet ja laitteet on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että se on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 3 §
- 1.2. Materiaalit, joiden kanssa naudat pääsevät kosketuksiin (mm. rakenteet, karsinat ja laitteet), ovat turvallisia, puhdistettavissa perusteellisesti ja desinfioitavissa. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 3 §
- 1.3. Tilojen ja laitteiden puhtaudesta ja desinfioinnista huolehditaan riittävästi. Eläinsuojat, karsinat, varusteet ja laitteet on pidettävä puhtaina ja tarvittaessa desinfioitava. ESL 4 §; ESA 4 §; Vna 592/2010 3 §
- 1.4. Eläinsuojan lattioiden on oltava sellaiset, että niistä ei aiheudu eläimelle vahingoittumisen vaaraa. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 592/2010 4 §
- 1.5. Eläinsuojan lattian on oltava sellainen, että nestemäiset eritteet poistuvat asianmukaisesti tai imeytyvät hyvin kuivikkeisiin. ESL 4 §; ESA 3 §; Vna 592/2010 4 §
  - *Esimerkiksi pihaton lantakäytävällä voi olla jonkun verran nestemäistä eritettä, mutta sorkat eivät saa upota kokonaan lantaan. Poikkeustilanteet, kuten lantakoneen äkillinen hajoaminen, voidaan ottaa huomioon tilannetta arvioitaessa.*
- 1.6. Haittaeläinten torjunnasta on huolehdittava. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 3 §
- 1.7. Eläinsuojassa olevat vasikat on voitava hätätilanteessa poistaa nopeasti eläintiloista. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 3 §

2. Tilavaatimukset

- 2.1. Vasikkaa ei saa pitää parteen, karsinaan tai muuhun rakenteeseen kytkettynä muutoin kuin tilapäisesti eläimen ruokkimisen tai hoitamisen ajan. Tällöin kytkeminen saa kestää enintään tunnin. Vasikalla ei saa käyttää turpasidettä. ESL 4 §; Vna 592/2010 12 §
  - 2.2. Vasikalla on asianmukainen, puhdas ja kuiva makuualue. Samassa pitopaikassa pidettävien eläinten tulee voida asettua yhtä aikaa makuulle. Eläimellä on oltava käytettävissä sopiva makuupaikka. ESL 4 §; ESA 1 §, 3 §, 4 §; Vna 592/2010 4 §
    - Vaatimus koskee kaiken ikäisiä vasikoita.
-

- 2.3. Alle 2 viikon ikäisillä vasikoilla on hyvin kuivitettu makuupaikka. ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 7 §
- *Asianmukaisena kuivikkeena voidaan pitää esim. olkea, turvetta tai kutterinpurua. Hiekkaa ei voida pitää soveliaana alusmateriaalina pikkivasikoille (<2 vk) kylmyytensä vuoksi.*
  - *Makuualustaa voitaisiin pitää kuivana, mikäli esimerkiksi alustalla noin 10 sek. polvillaan olevan henkilön polvet eivät kastu.*
- 2.4. Vasikan yksittäiskarsinan on oltava vähintään vasikan säkäkorkeuden levyinen ja karsinan pituuden vähintään vasikan pituus mitattuna turvasta lantioluun istuinkyhmään kerrottuna 1,1:llä. ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 7 §
- 2.5. Yksittäiskarsinan seinien on oltava sellaiset, että vasikka voi nähdä ja kosketella lajitovereitaan. Eläinlääketieteellisestä syystä vasikkaa voidaan kuitenkin pitää sellaisessa karsinassa, jossa on umpinaiset seinät. ESL 3 §, 4 §; Vna 592/2010 7 §
- *Mikäli vasikkaa pidetään umpiseinäisessä karsinassa vedoten eläinlääkinnälliseen syyhyn, tarkempi selvitys syystä kirjoitetaan kohtaan lisätietoja.*
  - *Yhteys vasikkakarsinan etuseinän aukon kautta voi olla riittävä koskettelu- ja näköyhteyden toteutumiseksi, mikäli vasikoiden turvat ylittävät koskettamaan toisiaan.*
- 2.6. Yli 8 viikon ikäisiä vasikoita pidetään ryhmäkarsinassa. ESL 3 §, 4 §; Vna 592/2010 7 §
- 2.7. Yli 8 viikon ikäisten vasikoiden pitämiselle yksittäiskarsinoissa on eläinlääketieteellinen syy. Yli 8 viikon ikäistä vasikkaa ei saa pitää yksittäiskarsinassa, jollei siihen ole eläinlääketieteellistä syytä. ESL 3 §, 4 §; Vna 592/2010 7 §
- *Mikäli yli 8 viikon ikäistä vasikkaa pidetään yksittäiskarsinassa vedoten eläinlääkinnälliseen syyhyn, tarkempi selvitys syystä kirjoitetaan kohtaan lisätietoja. Tällainen syy voi olla esimerkiksi vasikan sairaus tai sen huomattava alkehittyneisyys.*
- 2.8. Ryhmäkarsinoissa on riittävästi vapaata lattiatilaa. Pitopaikan tulee olla kunkin eläinlajin erityistarpeet huomioon ottaen riittävän tilava. Jos vasikoita pidetään ryhmässä, vasikoiden käytettävissä olevan tilan on oltava sellainen, että eläimet voivat kääntyä ympäri ja asettua vaivatta makuulle. Karsinassa on oltava tilaa jokaista alle 150 kg:n painoista vasikkaa kohden vähintään 1,5 m², yli 150 kg:n mutta kuitenkin alle 220 kg:n painoista vasikkaa kohden vähintään 1,7 m² ja yli 220 kg:n painoista vasikkaa kohden vähintään 1,8 m². ESL 4 §; ESA 1 §; Vna 592/2010 7 §
- *Mikäli ns. vasikkaigluissa eläinten käytettävissä on iglun yhteydessä oleva jaloitteluväyryys, käytettävissä olevaan alaan mitataan sekä iglun että jaloitteluväyryyden pinta-ala. Kuitenkin, jos eläin suljetaan esim. kylmän sään tai muun syyn vuoksi iglun sisään, lasketaan pinta-alaksi vain iglun lattiapinta-ala.*

2.9. Ulkotarhan maapohja ja kulkureitit pysyvät sopivan kuivina.

Ulkotarhan maapohjan sekä ulkotarhaan ja laitumelle johtavien kulkuteiden on oltava turvallisia ja sellaiset, että vasikat eivät tarpeettomasti likaannu minään vuodenaikana. ESL 4 §; ESA 1 §, 6 §; Vna 592/2010 10 §

2.10. Ulkotarhan ja laitumen aitojen on oltava vasikoille sopivasta materiaalista ja niille turvallisia sekä hyvässä kunnossa. Aidat on pidettävä hyvässä kunnossa siten, että estetään vasikoiden vahingoittuminen ja karkaaminen. Sähköistetyt aidat on rakennettava ja pidettävä kunnossa siten, että niistä ei aiheudu vasikoille tarpeetonta kärsimystä.

ESL 3 §, 4 §; ESA 1 §, 6 §; Vna 592/2010 10 §

2.11. Vasikoilla on ulkotarhassa ja laitumella riittävä säänsuoja.

Ulkotarhassa ja laitumella olevilla vasikoilla on oltava mahdollisuus päästä riittävään suojaan epäsuotuisia sääolosuhteita vastaan. Jos vasikat eivät pääse vapaasti siirtymään suojaan, vasikoiden omistajan tai haltijan on huolehdittava siitä, että vasikat pääsevät suojaan epäsuotuisilta sääolosuhteilta. Säänsuojassa on oltava sopivat makuupaikat kaikille eläimille. ESL 4 §; ESA 1 §, 6 §, 7 §; Vna 592/2010 10

Ympärivuotisesti ulkona kasvatettavilla nautoilla on oltava pitopaikassaan kyseessä olevan nautarodun tarpeet ja ympäristöolosuhteet huomioon ottaen asianmukainen suoja epäsuotuisia sääolosuhteita vastaan. Suojassa on oltava kuivitettu makuualue, johon kaikki eläimet mahtuvat ja pääsevät yhtä aikaa makuulle. Kuivikkeita on vaihdettava tai lisättävä tarpeeksi usein ja huolehdittava siitä, että makuualue pysyy riittävän kuivana eikä pääse jäätymään. ESL 4 §; ESA 1 §, 5 §, 6 §, 7 §; Vna 592/2010 10 § (Tulkintaa varten → Naudat 2.6.)

2.12. Ulkona pidettävien eläinten eristämistä ja hoitoa varten on asianmukaiset tilat.

ESL 5 §; ESA 7 §, 11 §

2.13. Vasikat on totutettava kylmäkasvatukseen vähitellen, eikä kylmään tottumattomia eläimiä saa siirtää lämpimästä pitopaikasta suoraan kylmäkasvatukseen kylmänä vuodenaikana.

ESL 3 §; ESA 8 §; Vna 592/2010 11 §

3. Eläinsuojan olosuhteet
3.1. Lämpötilan on oltava vasikoille sopiva.

- *Lämpötilan sopivuutta voi arvioida esimerkiksi eläinten käyttäytymisen avulla (makuuasento, tärinä).*

3.2. Valaistuksen on oltava vasikoille sopiva ja riittävä eläinten asianmukaiseen tarkastamiseen ja hoitamiseen.

ESL 3 §, 4 §; ESA 2 §

3.3. Ilmanlaatu ja ilmankosteus ovat vasikoille sopivat. Eläimen pitopaikassa on huolehdittava riittävästä ilmanvaihdosta siten, etteivät haitalliset kaasut, pöly, veto tai liiallinen kosteus vaaranna eläimen terveyttä tai hyvinvointia.

- *Aistinvaraisen arvion lisäksi ilman laadun arvioinnin tukena olisi tarvittaessa hyvä käyttää siihen soveltuvia mittauslaitteita*
-

3.4. Jos eläinten terveys ja hyvinvointi on riippuvainen koneellisesta ilmanvaihtojärjestelmästä, eläinsuojassa on oltava mahdollisuus eläinten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta riittävän ilmanvaihdon järjestämiseen myös koneellisen ilmanvaihtojärjestelmän häiriöiden aikana. Koneellisessa ilmanvaihtojärjestelmässä on tällöin oltava hälytysjärjestelmä, joka antaa hälytyksen toimintahäiriön sattuessa. Hälytysjärjestelmän toimivuus on testattava säännöllisesti. ESL 4 §; ESA 2§; Vna 592/2010 5 §.

Koneellisia ilmanvaihtojärjestelmiä ovat:

- Alipaine, jossa poistoilma poistuu navetasta koneellisesti
- Ylipaine, jossa tuloilma tulee navettaan koneellisesti
- Tasapaine, jossa sekä poisto- että korvausilma siirtyy koneellisesti

Hälytysjärjestelmän tarve

Navetoissa, joissa on koneellinen ilmanvaihto, on yleensä alipaineilmanvaihto. Sähkökatkon tai koneen rikkoutumisen yhteydessä painovoimainen ilmanvaihto voi olla riittävä, mikäli ilmanvaihtokanavissa on tarpeeksi vetoa. Hälytyslaitteistoa ei siis tarvita, jos rinnalla on toimiva painovoimainen (luonnollinen) varailmanvaihto.

Silloin kun ilmanvaihdon hälytysjärjestelmä tarvitaan, se on oltava, vaikka varavoima käynnistyisi automaattisesti sähkökatkoksen aikana.

Toimintahäiriön sattuessa tapahtuva hälytys voi olla esimerkiksi syttyvä valo- tai äänimerkki tai puhelimeen tuleva ilmoitus.

Varajärjestelmä

Koneellisen ilmanvaihdon häiriötilanteessa riittävä ilmanvaihto voidaan järjestää esimerkiksi ovia, ikkunoita tai tuuletusaukkoja avaamalla. Ilmanvaihdon toimivuutta voi testata tarkastuksen yhteydessä esimerkiksi katkaisemalla ilmanvaihto vähäksi aikaa. Tällöin tarkastaja voi arvioida ilmanvaihdon riittävyttä aistinvaraisesti sekä selvittää esim. "taluspaperitestin" avulla ilman tulo- tai poistoaukkojen riittävyttä ja toimivuutta.

Hälytysjärjestelmän toimivuuden testaamisesta ei vaadita kirjanpitoa.

3.5. * Naudat eivät saa olla jatkuvasti alttiina melulle, joka ylittää 65 desibeliä. ESL 4 §; ESA 2 §; Vna 592/2010 5 §

4. Hyvinvoinnista huolehtiminen

4.1. *Hoidossa olevan eläimen terveydestä ja yleisestä hyvinvoinnista sekä eläimen puhtaudesta ja sen tarvitsemasta muusta keuhonhoidosta on huolehdittava. Tarvittaessa makuualue on kuivitettava. Tilalla on riittävästi pätevää henkilökuntaa huolehtimassa eläimistä. ESL 4 §, 5 §; ESA 4 §, 8 §; Vna 592/2010 4 §

Arvioitaessa eläimiä niiden puhtauden perusteella eläimet voidaan luokitella kolmeen luokkaan: puhtas tai hieman likainen, likainen tai erittäin likainen.

1. *Eläin on puhdas, kun se on kinnerten ja etupolvien yläpuolelta lähtien kuiva tai lähes kuiva eikä siinä esiinny lantaisuutta tai likaa. Eläin on hieman likainen, kun siinä on hieman lantaisuutta tai likaa pienellä alueella. (Litteen kuvat 1 ja 2).*
2. *Eläin on likainen, kun sillä on laajahkolla alueella (vatsaan/kylkiin asti ulottuva) lantaisuutta, likaa tai kosteutta tai siinä on useita pienempiä likaantuneita alueita. Lantapanssaria voi esiintyä kämmettä suuremmalla alueella tai usealla pienemmällä alueella. Ihossa voi olla näkyvissä lantapanssarin aiheuttamia ihovaurioita. (Litteen kuvat 3 ja 4)*
3. *Eläin on erittäin likainen, kun eläin on kokonaan tai lähes kokonaan nestemäisen lian peitossa tai eläimellä on laaja lantaisuus- tai likaisuusalue. Lantapanssaria esiintyy laajalla alueella tai useammalla pienellä alueella. Lantapanssari voi olla paksua. (Litteen kuvat 5 ja 6)*

Karjan puhtautta arvioitaessa tulee huomioida kokonaisuus ja käyttää tapauskohtaista harkintaa. Esimerkiksi 2-3 yksittäistä hieman likaista vasikkaa keskikokoisessa muuten puhtaassa karjassa ei välttämättä edellytä toimenpiteitä, mutta neuvon antaminen tilalle on suositeltavaa. Jos lähes kaikki tilan eläimet ovat hieman likaisia, tilalle tulisi antaa neuvoja tai harkita eläinsuojelulain mukaisiin toimenpiteisiin ryhtymistä. Sen sijaan yksikin erittäin likainen vasikka edellyttää eläinsuojelulain mukaisiin toimenpiteisiin ryhtymistä.

Eläimen puhtauden arvioinnissa tarkastaja voi käyttää apuna myös Eviran tarkastuseläinlääkäreille tarkoitettua ohjetta Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa (2016).

Tarkastajan olisi hyvä valokuvata likaiseksi tai erittäin likaiseksi arvioidut eläimet. Lisäksi tarkastajan tulisi kirjata, kuinka montaa eläintä lantaisuus koski sekä mihin lantaisuusluokkaan ne kuuluvat.

- *”Pätevällä” tarkoitetaan tässä henkilökuntaa, joka osaa hoitaa eläimet asianmukaisesti (tiedot ja taidot)*
- *Mikäli eläinten hoito ei vaikuta asianmukaisesti, voitaisiin kiinnittää huomiota ihmisen hoidettavana olevaan eläinmäärään. Tällöin voitaisiin esimerkiksi tiedustella päivittäiseen eläinten hoitoon kuluva aikaa.*

- 4.2. *Vasikat on tarkastettava vähintään kaksi kertaa päivässä. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin tarkastukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota kun hoito-olosuhteissa tapahtuu merkittäviä muutoksia. Nautaryhmiä yhdistettäessä tai tuotaessa uusia eläimiä karjaan on erityistä huomiota kiinnitettävä sosiaalisten suhteiden uudelleenmuodostumisesta mahdollisesti aiheutuviin käyttäytymisongelmiin. ESL 5 §; ESA 8 §, 10 §; Vna 502/2010 11 §*
  - *Tarkastustiheys laajahkoilla alueilla → kts. naudat yli 6 kk 4.2.*
- 4.3. *Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. Eläimen sairastuessa tai vahingoituessa sille on viipymättä annettava tai hankittava asianmukaista hoitoa. Sairauden tai vamman laadun niin edellyttäessä eläin on lopetettava tai teurastettava. Sairas tai vahingoittunut eläin on tarvittaessa sijoitettava erilleen muista eläimistä. ESL 5 §; ESA 11 §*

- Tällöin tilan on oltava asianmukainen ja esimerkiksi eläimen sairaudesta tai vahingoittumisesta aiheutunut lisääntynyt lämmön- tai makuualustan pehmentämisen tarve tulee huomioida.

4.4. *Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinnällisestä hoidosta

Kirjanpitoa elintarviketuotantoa varten pidettävien tuotantoeläinten lääkinnällisestä hoidosta on säilytettävä vähintään viiden vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- Kirjanpitoa edellytetään kaikesta lääkityksestä, myös ennaltaehkäisevästä lääkinnällisestä hoidosta, jollaiseksi katsotaan esimerkiksi matolääkitys ja rokotukset.
- Kirjanpidosta olisi lääkityksen osalta käytävä ilmi ainakin eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen antopäivämäärä, lääkkeen nimi ja määrä, lääkityksen syy, lääkkeen antopäivämäärä sekä lääkkeen nimi ja määrä.
- Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa. Kirjanpito voi myös olla osalla tilalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää.
- *Täydentävien ehtojen osalta lääkinnällisestä hoidosta pidettävä kirjanpito valvotaan elintarvikehygieniatarkastuksen yhteydessä

4.5. Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tilalla kuolleiden tuotantoeläinten lukumääristä. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. ESL 26a §

- Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa (esim. eläintunnistustilain mukainen luettelo).

4.6. *Eläimen lopettaminen on suoritettava mahdollisimman nopeasti ja kivuttomasti. Eläimen saa lopettaa vain lopettamisen osaava henkilö. Nauta saadaan lopettaa Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1099/2009 liitteessä I mainituilla menetelmillä niihin liittyvien vaatimusten mukaisesti. ESL 32 §; (EY) N:o 1099/2009 liite I

- Käytetty lopetusmenetelmä kirjataan lomakkeelle. Eläinlääkärin tulee tarkastaa, että lopetukseen käytettävä laite on asianmukainen.

4.7. *Naudan sarven aiheen tuhoaminen alle neljän viikon ikäiseltä vasikalta on sallittu ainoastaan käyttämällä kylmä- tai kuumapolttoa. Polttamiseen käytettävä väline tai laite on pidettävä puhtaana ja toimintakuntoisena. Kuumapolttoa käytettäessä polttoraudan on oltava punahehkuun kuumennettu koko polttamisen ajan ja sillä saa polttaa sarvenaihetta enintään 20 sekunnin ajan. Kutakin sarvenaihetta saa polttaa vain kerran. Polton aikana on huolehdittava siitä, ettei vasikka pääse liikkuttamaan päätään. ESL 3 §; ESA 23 §; Vna 502/2010 16 §

5. Ruokinta ja juotto

5.1. (→ 5.6.) Vasikat on ruokittava vähintään kaksi kertaa päivässä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 502/2010 13 §

5.2. Jokaisen eläimen on saatava ravintoa riittävästi. Ruokinnassa on otettava huomioon kunkin eläimen tarpeet. Rehun on oltava hyvälaatuisia ja vasikoille sopivaa. Vasikan on saatava temimaitoa tai sitä korvaavaa valmistetta mahdollisimman pian syntymän jälkeen, kuitenkin viimeistään kuuden tunnin kuluessa syntymästä. Yli kahden viikon ikäisten vasikoiden on saatava päivittäin korsirehua. Korsirehun määrää on lisättävä siten, että kahdeksan viikon ikäiselle vasikalle annetaan vähintään 50 g ja 20 viikon ikäiselle vasikalle vähintään 250 g korsirehua päivittäin. Rehussa on myös oltava riittävästi rautaa. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 13 §.

Heinä- ja muut ruokintatelineet on sijoitettava siten, että ne ovat kaikkien eläinten ulottuvilla. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 6 §

- Ryhmässä pidettävillä vasikoilla olisi oltava mahdollisuus syödä yhtä aikaa, jollei niillä ole jatkuvasti tarjolla rehua eikä käytössä ole automaattista ruokintalaitetta.

5.3. Vasikat juotetaan vähintään kaksi kertaa päivässä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 13 §

5.4. Vasikoiden saatavilla on oltava riittävästi puhdasta vettä. Sairaan tai vahingoittuneen vasikan saatavilla on oltava jatkuvasti puhdasta vettä. Kuitenkin kaikkien vasikoiden saatavilla on kuumalla säällä oltava jatkuvasti puhdasta vettä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 13 §

- Juotolla olevien vasikoiden saatavilla on oltava vettä tai niiden on voitava tyydyttää nesteen tarpeensa muulla juomalla
- Säätä voitaisiin pitää kuumana esimerkiksi lämpötilan ylittäessä hellerajan (25 °C).

5.5. Vasikoiden pitopaikassa on oltava riittävä määrä juomapaikkoja. Juoma-astiat, kaukalot ja juottolaitteet on sijoitettava vasikoiden pitopaikkaan siten, että ne ovat kaikkien eläinten ulottuvilla. Pihatossa muilla kuin lypsylehmillä on jokaista alkavaa 20 naudan ryhmää kohden oltava vähintään yksi juoma-astia tai juottolaitte kuitenkin siten, että juoma-astioita tai juottolaitteita on yli 10 naudan ryhmälle oltava vähintään kaksi. Mikäli pihatossa käytetään sellaisia juoma-astioita tai juottolaitteita, joista useampi nauta voi juoda samanaikaisesti, on juomapaikkojen määrän vastattava edellä mainittua juoma-astioiden tai juottolaitteiden määrää. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 592/2010 6 §

Esimerkki:

Nautoja	Juoma-astioita/juottolaitteita vähintään
10	1
11	2
20	2
21	2
30	2
40	2
41	3

Kun vasikoita pidetään ryhmäkarsinoissa, riittävä juomapaikkojen määrä on arvioitava tapauskohtaisesti. Juomapaikkojen riittävyyden arviointiin vaikuttaa esimerkiksi vasikoiden määrä silloin, kun kahdessa karsinassa olevat vasikat

jakavat yhteisen kupin. Heikoimpien ja hierarkiassa alimpana olevien vasikoiden on päästävä myös juomaan. Arviointiin vaikuttaa myös se, millä virtauksella juomakuppiin tulee vettä. Ryhmäkarsinoiden riittävän juomapaikkojen määrän arvioinnissa voisi käyttää apuna yllä olevaa pihatoiden juoma-astioiden määrän vaatimusta. Kts. myös Naudat yli 6 kk, kohta 5.4.

- *Emiensä kanssa olevia vieroittamattomia vasikoita ei tarvitse laskea mukaan, kun arvioidaan riittävää pihaton juomapaikkojen määrää emolehmille ja vasikoille.*

5.6. Mikäli nautojen ruokinta tai juotto toimii pääasiassa koneellisesti, laitteiston toimivuus tarkastetaan päivittäin.

Sellaiset laitteet, joista eläimen terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi, ja jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka. ESL 5 §; ESA 4 §

- *Laitteiden tarkastamisesta ei edellytetä kirjanpitoa*

5.7. Ruokinta- ja juottolaitteistojen häiriöiden varalta käytettävissä on varajärjestelmä

5.8. Rehu ja juomavesi pysyvät puhtaina. Juoma-astiat ja juottolaitteet on pidettävä puhtaina. Virtsa ja ulosteet eivät saa liata rehua tai juomavettä. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 502/2010 13 §

5.9. Jos käytetään automaattisia juotto- tai ruokintalaitteita, vasikat on totutettava niiden käyttämiseen. ESL 5 §; ESA 9 §; Vna 502/2010 6 §

LIITE 2. Maidontuotantotilan hygienia tarkastuskertomukseen liittyvä tarkastuslista vuodelle 2015.

3 (9)

LIITE 1

Maidontuotantotilan hygienia tarkastuskertomukseen liittyvä tarkastuslista vuodelle 2015

Tarkastuksella käydään läpi seuraavissa säädöksissä mainitut asiat:

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 852/2004 elintarvikehygieniasista (*yleinen elintarvikehygieniasetus*): liite I
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 853/2004 eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä (*eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygienia-asetus*) (muutos (EY) N:o 1662/2006): liite III jakso IX luku I
- Elintarvikelaki 23/2006 (muutos 352/2011) 22 §
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikkeiden alkutuotannon elintarvikehygieniasista 1368/2011 (*alkutuotantoasetus*): pykälät sekä liite 1, liite 2 luku 4 ja liite 3
- Valtioneuvoston asetus 1258/2011 eräistä elintarviketurvallisuusriskeiltään vähäisistä toiminnoista (*asetus vähärisistä toiminnoista*): 2 § ja 3 §.
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus 699/2013 raakamaidon tuotannon ja luovutuksen elintarvikehygieniasista (*raakamaitoasetus*).

Säädöskohtien jälkeen merkitty IND tarkoittaa sitä, että kyseinen kohta liittyy täydentävien ehtojen tarkastuskohteen, nk. indikaattorin arviointiin. Tarkastuskohteista on säädetty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1306/2013. Tähän lomakkeeseen on merkitty ainoastaan maitohygieniaa koskevat tarkastuskohteet. Kuitenkin myös muuta lainsäädäntöä, kuten rehu-, eläinten hyvinvointi- ja eläinlääkintälainsäädäntöä, tulee noudattaa ja niille on säädetty omat tarkastuskohteensa.

Tiettyjen vaatimuskohtien soveltamisesta on tietoa Eviran internetsivuilla maidontuotantoa koskevassa osiossa ([linkki](#)).

Evira.fi > Elintarvikkeet > Alkutuotanto > Eläimistä saatavat elintarvikkeet > Maito

1 YLEISET EDELLYTYKSET**1.1 Alkutuotantopaikasta ilmoittaminen**

Elintarvikelaki 23/2006 (muutos 352/2011) 22 §
--

Maidontuottaja on tehnyt ilmoituksen alkutuotantopaikasta tai kunta on ilmoittanut saaneensa tiedot toiselta viranomaiselta **IND**

1.2 Toiminnalliset vaatimukset

(EY) N:o 852/2004, art 4 ja liite I, A osa, kohta II, alakohta 4 a-j ja alakohta 6
--

- 1) tilat (ml. rehujen varastointi ja käsittelytilat) pidetään puhtaina ja desinfioidaan tarpeen mukaan
- 2) laitteet, säiliöt ja ajoneuvot pidetään puhtaina ja desinfioidaan tarpeen mukaan
- 3) tuotantoeläinten puhtaus varmistetaan
- 4) käytetään puhdasta vettä tai talousvettä aina kun se on tarpeen saastumisen estämiseksi
- 5) varmistetaan, että henkilöstön terveydentila on hyvä ja että henkilöstö saa terveysriskejä koskevaa koulutusta
- 6) eläinten ja tuhoeläinten aiheuttama saastuminen estetään
- 7) jätteitä ja vaarallisia aineita (mm. biosidit, kasvinsuojeluaineet, lannoitteet) varastoidaan ja käsitellään asianmukaisesti **IND**

4 (9)

8) tartuntatautien kulkeutuminen ja leviäminen estetään, mm. uusia eläimiä tuotaessa, ja ilmoitetaan tautiepäilyistä **IND**

9) otetaan huomioon eläimistä otettujen ja muiden, ihmisten terveyden kannalta merkityksellisten, näytteiden tulokset

10) käytetään oikein rehun lisäaineita ja eläinlääkkeitä ko. lainsäädännön mukaisesti **IND**

11) tuottaja ryhtyy korjaaviin toimenpiteisiin virallisen valvonnan yhteydessä havaittujen ongelmien johdosta.

1.3 Oma valvonnan kuvaus

MMMas 1368/2011, 4 §

Kirjallisessa kuvauksessa, toiminnan luonne ja laajuus huomioiden, kuvataan yllä kohdan 1.2 mukaiset toimenpiteet

1.4 Kirjanpito ja kirjanpidon säilyttäminen

MMMas 1368/2011, 5 §

MMMas 1368/2011, 5 § 1 mom (säilytys 5 § 3 mom.)

Kirjanpito maidon jäljitettävyyteen liittyen (säilytys 1 v.) **IND**

1) tiedot vastaanotetuista maidontuotantoeläimistä

2) tiedot elintarvikkeeksi toimitetusta maidosta (vastaanottaja (ei kuluttaja), määrä ja toimitusajankohta)

(EY) N:o 852/2004, Liite I, A osa, kohta III, alakohta 8, (säilytys MMsas 1368/2011, 5 § 3 mom.)

Erityisesti eläinperäisten tuotteiden, kuten maidon, tuottajia koskeva kirjanpito (säilytys 5 v.)

3) eläimille syötetyn rehun luonne ja alkuperä **IND**

4) eläinlääkkeet tai muut eläimille annetut hoidot, päivämäärät, varoajat **IND**

5) maidon turvallisuuteen vaikuttavien tautien esiintyvyys

6) näytteiden analyysien tulokset (eläimistä ja maidosta otettujen diagnostisten ja ihmisen terveydelle merkityksellisten näytteiden ja analyysien tulosten osalta **IND**)

7) selvitykset eläinten tai maidon tarkastuksista (elintarvikesäädösten nojalla tehtyjen tarkastusten osalta **IND**)

MMMas 1368/2011, liite 2, luku 4, kohta 4.3, alakohta 6 (säilytys 5 § 3 mom.)

8) Kirjanpito maidon säilytyksen ja siirtämisen lämpötiloista (säilytys 1v.) **IND**

1.5 Tietojen toimittaminen ja mahdollinen markkinoilta veto

MMMas 1368/2011, 6 § ja (EY) N:o 178/2002, art 19

1) Tuottaja ilmoittaa maidon vastaanottajalle seikasta, joka voi vaikuttaa haitallisesti lähetettävän tai jo lähetetyn maidon turvallisuuteen.

2) Maidontuottaja on toteuttanut tarvittaessa markkinoilta vedon ja ilmoittanut elintarvikevalvontaviranomaiselle, jos hänen toimestaan kulutukseen on päässyt määräysten vastaisia elintarvikkeita **IND**

1.6 Veden laatuvaatimukset

MMMas 1368/2011, 7 §

Yleisesti

(EY) N:o 852/2004, Liite I, A osa, kohta II, alakohta 4 d (vesien määritelmät art 2)

1) käytetään talousvettä (dir 98/83/EY) tai puhdasta vettä aina kun se on tarpeen saastumisen estämiseksi

MMMas 1368/2011, Liite 1 (muutos 449/2013)

2) todistusta kaivon tai muun oman vesilähteen käyttöönottotutkimuksesta säilytetään pysyvästi, muista tutkimuksista vähintään 5 v. **IND**

3) tutkimukset tehdään vähintään hyväksytyssä omavalvontalaboratoriossa (EL 39 § 2 mom)

Jäähdyttämiseen ja puhdistamiseen käytettävä vesi

MMMas 1368/2011, Liite 1, luku 2, alakohta 2.2.

4) maidon kanssa kosketuksiin joutuvien pintojen, laitteiden ja välineiden puhdistamiseen ja huuhteluun käytettävästä vedestä on tutkittu *E. coli* ja suolistoperäiset enterokokit sekä arvioitu väri ja haju **IND**

5) tutkittu myös muut tekijät jos on syytä epäillä niiden voivan vaarantaa maidon turvallisuuden **IND**

6) tutkimukset on tehty ennen kaivon tai muun oman vesilähteen käyttöönottoa, tulosten arvostelussa noudatetaan STMas 401/2001, 1 § kohta 3 **IND**

7) vesi tutkitaan vähintään kolmen vuoden välein **IND**

8) jos vesi ei täytä laatuvaatimuksia, tuottaja ryhtyy toimenpiteisiin veden laadun parantamiseksi **IND**

2 ELÄIMIÄ, RAAKAMAITOA JA TERNIMAITOA KOSKEVAT VAATIMUKSET

2.1 Eläimiä koskevat terveysvaatimukset

(EY) N:o 853/2004, liite III, jakso IX, luku I, kohta I, alakohtat 1-3

1) ei oireita tartuntataudeista, jotka voisivat tarttua ihmisiin maidon välityksellä

2) eläinten yleinen terveydentila on hyvä; ei merkkejä taudista, joka saattaa johtaa maidon saastumiseen; ei sukuelinten alueella esiintyvää tulehdusta, johon liittyy vuotoa; ei suolistotulehdusta, johon liittyy ripuli ja kuumetta; ei tunnistettavaa utaretulehdusta **IND**

3) ei utarehaavoja, jotka voisivat muuttaa maidon laatua **IND**

4) ei annettu kiellettyjä aineita tai tuotteita; ei käsitelty vierasainedirektiivissä dir 96/23/EY tarkoitetulla lainvastaisella tavalla **IND**

5) annettujen sallittujen lääkeaineiden varoaikaa on noudatettu **IND**

6) erityiset terveysvaatimukset (ei luomistautia; ei tuberkuloosia) **IND**

(EY) N:o 853/2004, liite III, jakso IX, luku I, kohta I, alakohtat 4 ja 5

7) Eläimistä, jotka eivät täytä em. vaatimuksia, saatua raakamaitoa ei käytetä ihmisravinnoksi **IND**

8) Sairas tai sairaaksi epäilty eläin eristetään ja eristäminen estää tehokkaasti haitalliset vaikutukset toisten eläinten maitoon **IND**

2.2 Raakamaitoa ja ternimaitoa koskevat vaatimukset (säilytys 5 v.)

(EY) N:o 853/2004, liite III, jakso IX, luku I, kohta III, alakohtat 3 ja 4
(säilytys MMMas 1368/2011, 5 § 3 mom.)

- 1) lehmän raakamaito: ≤ 100 000 pmy/ml (2 näytettä/kk), solut ≤ 400 000 kpl/ml (1 näyte/kk) **IND**
- 2) muiden lajien maito: ≤ 1 500 000 pmy/ml / ≤ 500 000 pmy/ml (2 näytettä/kk) **IND**
- 3) ei antibioottijäämiä

(EY) N:o 853/2004, liite III, jakso IX, luku I, kohta III, alakohta 5

4) Tuottaja / maitoalan laitos ilmoittaa viranomaiselle ja toteuttaa korjaavat toimenpiteet, jos maito ei täytä em. vaatimuksia

MMMAs 1368/2011, liite 2, luku 4, kohta 4.3, alakohta 7

5) Jos maidontuottaja toimittaa raakamaitoa tuotantotilansa yhteydessä toimivaan vähittäismyyntipaikkaan, sovelletaan mikrobilääkejäämien testaukseen MMMas 1369/2011 (laitosasetus), liitteen 2, luvun 12, kohdan 1 vaatimuksia

3 MAIDONTUOTANTORAKENNUS

Maidontuotantotilalla on tilat:

MMMAs 1368/2011, liite 2, luku 4, kohta 4.1

- 1) eläintenpidolle, lypsämiselle, maidon jäähdyttämiseksi ja säilyttämiseksi
- 2) siivousvälineiden, pesu- ja desinfiomisaineiden, torjunta-aineiden, eläinlääkkeiden ja muiden eläinten käsittelyyn käytettävien aineiden asianmukaista säilytystä varten
- 3) lypsämiseen, maidon jäähdyttämiseen ja säilytykseen sekä muuhun maidon käsittelyyn tarvittavien laitteiden ja välineiden puhdistamiseen
- 4) henkilökunnan ja vierailijoiden käsien ja jalkineiden pesua sekä suojavaatteiden säilytystä varten

4 LYPSYPAIKKA

MMMAs 1368/2011, liite 2, luku 4, kohta 4.2

Lypsypaikka on riittävän tilava, helposti puhtaana pidettävä, siellä on riittävä valaistus ja riittävä ilmanvaihto

5 MAIDON JÄÄHDYTYKSEN JA SÄILYTYSKÄYTTÖTILAT

(EY) N:o 853/2004, liite III, jakso IX, luku I, kohta II, alakohtat A1 ja A2

- 1) Lypsylaitteiston ja maidon säilytykseen, käsittelyyn tai jäähdytykseen käytettävien tilojen sijainnin ja rakenteiden on oltava sellaiset, että maidon saastumisvaara on rajoitettu.
- 2) Maidon säilytystilat on suojattu tuhoeläimiltä **IND**

MMMAs 1368/2011, liite 2, luku 4, kohta 4.3, alakohtat 1 ja 2

- 3) Maituhuone ei ole suorassa yhteydessä eläintenpito- tai muihin tiloihin, joista voi siirtyä likaa maitoalustaan (välitila ja ovet tai yksi ovi ja ilmavirta kulkee puhtaasta likaiseen tilaan) **IND**
- 4) Maitoalustaa käytetään vain maidon ja lypsyvälineiden käsittelyyn liittyvään toimintaan (**IND**), laitokseen menevä maito säilytetään luovutukseen asti näissä tiloissa

(EY) N:o 853/2004, liite III, jakso IX, luku I, kohta II, alakohta A2

- 5) Säilytystiloissa on asianmukaiset jäähdytyslaitteet (maidon jäähdyttämiseksi) **IND**

7 (9)

6 MAIDON KÄSITTELYLAITTEET JA –VÄLINEET

(EY) N:o 853/2004, liite III, jakso IX, luku I, kohta II, alakohta A3 ja A4

1) Maidon kanssa kosketuksissa olevat pinnat ovat helposti puhdistettavia, desinfioitavia ja hyvässä kunnossa: sileitä, pestäviä ja myrkyttömiä **IND**

2) Kyseiset pinnat on puhdistettava ja tarpeen mukaan desinfioitava käytön jälkeen. Kuljetusastiat ja –säiliöt kuljetuksen jälkeen, vähintään kerran päivässä **IND**

MMMas 1368/2011, liite 2, luku 4, kohta 4.3, alakohta 3

3) Maidon käsittelylaitteet ja –välineet huuhdellaan pesun ja mahdollisen desinfioinnin jälkeen em. vaatimusten mukaisella vedellä, huuhteluviedet valutetaan pois

MMMas 1368/2011, liite 2, luku 4, kohta 4.2

4) Lypsykoneen hyvä kunto varmistetaan huoltamalla ja testaamalla kone tarpeen mukaan ja säännöllisesti. Todistukset tai toimijan laatimat asiakirjat säilytetään alku-tuotantopaikalla **IND**

7 LYP SYN JA MAIDON KÄSITTELYN HYGIENIA

MMMas 1368/2011, liite 2, luku 4, kohta 4.2, alakohta 4

1) Maitosuodattimet vaihdetaan ennen lypsyn aloittamista ja tarvittaessa lypsyn kulu-essa **IND**

(EY) N:o 853/2004, liite III, jakso IX, luku I, kohta II, alakohta B1a

2) Ennen lypsämistä varmistetaan, että vetimet, utareet ja lähialueet ovat puhtaat **IND**

(EY) N:o 853/2004, liite III, jakso IX, luku I, kohta II, alakohtat C1 ja C2

3) Lypsäjät ja/tai raakamaidon käsittelijät käyttävät soveltuvia puhtaita vaatteita

4) Lypsäjien henkilökohtaisen puhtauden taso on korkea, lypsypaikan lähellä on asianmukaiset laitteet käsien ja käsivarsien pesua varten

7.1 Maidon erottelu

(EY) N:o 853/2004, liite III, jakso IX, luku I, kohta II, alakohtat B1b ja B1c

1) Lypsäjä tarkastaa jokaisen eläimen maidon aistinvaraisten tai fysikaalisten ja kemiallisten poikkeavuuksien varalta tai muulla vastaavalla menetelmällä, eikä maitoa, jossa on poikkeavuuksia, käytetä ihmisravinnoksi

2) Maitoa, joka on peräisin eläimistä, joissa on havaittu utaresairauden klinisiä oireita, ei käytetä ihmisravinnoksi muutoin kuin eläinlääkärin ohjeiden mukaisesti

MMMas 1368/2011, liite 2, luku 4, kohta 4.2, alakohta 5

3) Sairaiden eläinten maito ja jäämiä sisältävä maito lypsetään viimeiseksi/erillisellä lypsykoneella/käsin/välittömästi näiden eläinten jälkeen puhdistettavalla laitteistolla **IND**

(EY) N:o 853/2004, liite III, jakso IX, luku I, kohta II, alakohtat B1d ja B1f

4) Eläimet, joita hoidetaan lääkkeillä, joista voi jäädä jäämiä maitoon, tunnistetaan, eikä niistä ennen varoajan loppua saatua maitoa käytetä ihmisravinnoksi **IND**

5) Ternimaito lypsetään erikseen eikä sitä sekoiteta raakamaitoon.

7.2 Vedinkastoaineet

(EY) N:o 853/2004, liite III, jakso IX, luku I, kohta II, alakohta B1e

1) Käytetään vain hyväksytyjä tai rekisteröityjä vedinkastoliuoksia ja –suihkeita

MMMas 1368/2011, liite 2, luku 4, kohta 4.2, alakohta 2

2) Vedinkastoon tarkoitettuja tuotteita käytetään vain välittömästi lypsyn jälkeen **IND**

7.3 Maidon säilytys ja jäähdytys

(EY) N:o 853/2004, liite III, jakso IX, luku I, kohta II, alakohtat B2, B2a, B2b ja B4

- 1) Maito säilytetään välittömästi lypsyn jälkeen puhtaassa paikassa ja suojassa saastumiselta. **IND**
- 2) Maito jäähdytetään välittömästi enintään 8°C:n lämpötilaan jos keräys tapahtuu päivittäin, enintään 6°C:n lämpötilaan jos keräys ei tapahdu päivittäin.
- 3) Ternimaito säilytetään erillään ja jäähdytetään välittömästi enintään 8°C / 6°C / jäädytetään.
- 4) Em. lämpötilavaatimuksia ei tarvitse täyttää jos maito täyttää III osassa säädetyt (maidon hygieenisen laadun) vaatimukset ja maito jalostetaan kahden tunnin kuluessa lypsämisestä, tai korkeampi lämpötila on tarpeen maitotuotteiden valmistukseen liittyen ja viranomainen sallii sen.

MMMas 1368/2011, liite 2, luku 4, kohta 4.3, alakohtat 4 ja 5

- 5) Maito ei saa jäätä; ternimaito jäädytetään mahdollisimman nopeasti, jäädytetty ternimaito säilytetään ja kuljetetaan luovutukseen asti väh. -12°C.
- 6) Kuljetussäiliöön siirrettävän maidon lämpötila saa olla korkeintaan 6°C, yksittäisissä poikkeustapauksissa korkeintaan 10°C. **IND**

8 AUTOMAATTILYPSYÄ KOSKEVAT LISÄVAATIMUKSET

8.1 Laitteisto

MMMas 1368/2011, liite 2, luku 4, kohta 4.4, alakohtat 1 a-c ja alakohta 2

- 1) Laitteistossa on erottelujärjestelmä, joka itsenäisesti havaitsee ja ohjaa muuttuneen maidon erilleen (erottelu perustuu 1.1.2008 jälkeen käyttöön otetuilla lypsylaitteistoilla kansainvälisissä standardeissa kuvattuun tai vastaavaan menetelmään) **IND**
- 2) Laitteiston järjestelmään voidaan etukäteen ohjelmoida tiedot eläimistä, joiden maito ohjataan erilleen (esimerkiksi lääkityt ja vastapoikineet)
- 3) Laitteisto tallentaa seurantaan varten tiedon lypsylaitteiston ja jäähdytys- ja varastointilaitteiden puhdistamisen teknisestä epäonnistumisesta, eläinkohtaisesti kaikesta erilleen ohjatusta maidosta ja siitä onko erottelujärjestelmä käytössä vai ei (erottelujärjestelmän käytön ja eläinkohtaisesti erotellun maidon osalta **IND**).

8.2 Seuranta ja kirjanpito

MMMas 1368/2011, liite 2, luku 4, kohta 4.4, alakohtat 3 ja 4 (säilytys 5 § 3 mom.)

- 1) Tuottajan on vedinten riittävän puhdistamisen varmistamiseksi seurattava puhdistustapahtumaa säännöllisesti. **IND**
- 2) Tuottajan on säilytettävä edellä mainitut laitteiston tallentamat tiedot ja pidettävä kirjaa em. seurannasta ja sen havainnoista (tiedot on säilytettävä 1 v.). **IND**

8.3 Tutkimukset

MMMas 1368/2011, liite 2, luku 4, kohta 4.4, alakohta 5 (säilytys 5 § 3 mom.)

(EY) N:o 853/2004 liitteen III jakson IX luvun I kohdan III vaatimusten lisäksi raakamaidosta on tutkittu väh. 1/kk kokonaispesäkeluku ja somaattisten solujen määrä 6 kk:n ajan ensimmäisen automaattisen lypsylaitteiston käyttöönoton jälkeen, tulosten arvostelussa noudatettava (EY) N:o 853/2004 vaatimuksia (säilytys 5 v.).

9 RAAKAMAIDON JA TERNIMAIDON LUOVUTUS SUORAAN KULUTTAJALLE JA TOIMITTAMINEN VÄHITTÄISMYNTIIN

Alkutuotannoksi katsotaan:

VNAS 1258/2011, 2 §, kohdat 4 ja 5 sekä 3 § kohta 3

- Ternimaidon luovuttaminen alkutuotantopaikalla suoraan lopulliselle kuluttajalle, enintään 2500 kg/vuosi
- Raakamaidon luovuttaminen alkutuotantopaikalla suoraan lopulliselle kuluttajalle, enintään 2500 kg/vuosi
- Jäädetytyn ternimaidon toimittaminen paikalliseen vähittäismyyntiin, enintään 2500 kg/vuosi.

MMMas 1368/2011, liite 3, kohdat 1 ja 2

- 1) Raakamaidon käsittelyssä ja luovutuksessa käytettävät tilat, kalusteet ja välineet on sijoitettava ja hoidettava niin, että maidon saastuminen estetään.
- 2) Talousvettä tai puhdasta vettä on riittävästi saatavilla hygienian ylläpitämiseksi.
- 3) Raakamaito on säilytettävä oikeassa lämpötilassa ja suojattava saastumiselta. Maitoa on käsiteltävä, luovutettava ja toimitettava niin että maidon saastuminen estetään.

MMMas 1368/2011, liite 3, luku 4, kohdat 1-6

- 4) Raakamaitoa ei muutoin käsitellä kuin jäähdytetään ja annostellaan kuluttajan astiaan, ternimaitoa saa pakata ja jäädättää.
- 5) Vähittäismyyntiin ei toimiteta muuta raakamaitoa kuin maitotilalla jäädetyttä ternimaitoa, pakkausmerkinnät (EY) N:o 853/2004, liitteen III, jakson IX, luvun IV mukaan.
- 6) Asiakas pääsee mahdolliseen myyntitilaan kulkematta eläintenpitotilojen tai maito-huoneen kautta, maito-huonetta ei käytetä myyntitilana.
- 7) Jos maitotila ei toimita maitoa laitokseen, tuottaja on laatinut näytteenottosuunnitelman raakamaidon somaattisten solujen lukumäärän, kokonaispesäkemäärän ja mikrobilääkejäämien säännölliseksi tutkimiseksi.
- 8) Toimijan on annettava kuluttajalle asetuksen 699/2013 4 § mukaiset tiedot, ei koske ternimaitoa
- 9) Lehmän ja vuohen raakamaito: $\leq 50\ 000$ pmy/ml (2 näytettä/kk), lehmän raakamaito, solut $\leq 250\ 000$ kpl/ml (1 näyte/kk), ei koske ternimaitoa

Elintarvikelaki 23/2006 (muutos 352/2011) 25 §, (EY) N:o 852/2004, Liite I, A osa, II, kohta 3b ja 4i

- 10) Maidontuottaja estää zoonoottisten tai muiden patogeenisten mikrobin leviämisen elintarvikkeiden välityksellä ihmisiin: jos tilan karjan todetaan kantavan kyseisiä mikrobeja, tila lopettaa raakamaidon luovuttamisen suoraan lopulliselle kuluttajalle sekä raakamaidosta valmistettujen tuotteiden myyntiin valmistamisen kunnes karjan todetaan päässeen eroon kyseisistä mikrobeista. **IND**

10 RAAKAMAIDON JA TERNIMAIDON TUOTANTO MYYTÄVÄKSI RAAKAMAITONA ELINTARVIKEHUONEISTOSTA TAI PAKATTAVAKSI LAITOKSESSA

MMMas 699/2013, 5 §, liite 1

- 1) Lannan kulkeutuminen eläinten rehuun, juomaveteen, ruokintapöydille ja – laitteisiin, maito-huoneeseen sekä elintarvikehuoneistoihin estetään mahdollisimman pitkälle.

10 (9)

2) Muista eläimistä ei saa aiheutua haittaa rehu- ja maitohygienialle, maitohuoneeseen ei saa päästää eläimiä, rehuvarastot ja ruokintalaitteet suojattava haittaeläimiltä, säännöllinen torjunta.

3) Eläinten juomakupit, ruokintapöydät, -laitteet puhdistetaan ja tarvittaessa desinfioidaan riittävän usein ja aina jos niihin todetaan joutuneen ulostetta.

4) Eläimet, erityisesti niiden utareet lähialueineen pidetään mahdollisimman puhtaina, makuualusta on puhdas ja kuiva, Automaattilypsytiloilla toimija varmistuu omavalvonnassa vedinten ja utareiden puhtaudesta.

5) Tilalla vierailevia varten on asianmukaiset suojavaatteet ja -jalkineet, käsien, jalkineiden ja välineiden pesu- ja tarvittaessa desinfiointimahdollisuus, Tilalle ei tehdä tarpeettomia vierailuja.

MMMas 699/2013, 6 §, MMMas 1030/2013, 9 §

6) Karjasta on tehty STEC O157- ja salmonella -tutkimukset ennen toiminnan aloittamista ja sen jälkeen vähintään kerran vuodessa. Jos on syytä epäillä muuta STEC -bakteeria, on myös se tutkittava.

MMMas 699/2013, 7 §

7) Lehmän ja vuohen raakamaito: $\leq 50\ 000$ pmy/ml (2 näytettä/kk), lehmän raakamaito, solut $\leq 250\ 000$ kpl/ml (1 näyte/kk), ei koske ternimaitoa.

MMMas 699/2013, 8 §

8) Omavalvonnan kuvauksessa on näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma, jossa kuvataan näytteiden ottaminen ja toimittaminen (karjan STEC- ja salmonella-tutkimuksiin sekä raakamaidon pesäkemäärän ja soluluvun tutkimiseksi).

LIITE 3. Elintarvikkeiden tuotantoa koskeva täydentävien ehtojen valvonta – Eläintilat 2016. Täydentävien ehtojen hygieniataarkastuksen ohje.

Eviran ohje 10003/09

**Elintarvikkeiden tuotantoa
koskeva täydentävien ehtojen valvonta -
Eläintilat 2016**

Kiellettyjä aineita, eläinlääkejäämiä ja lääkekirjanpitoa koskevat vaatimukset

1.1 Tuotantoeläimiltä kiellettyjä aineita koskevien säädösten noudattaminen¹

Tässä kuvataan, miten täydentävien ehtojen valvonnassa valvotaan kiellettyjen aineiden käyttöä tuotantoeläimille. Täydentävien ehtojen valvonta noudattaa osittain eläviin eläimiin ja eläimistä saataviin elintarvikkeisiin kohdistuvaa vierasainevalvontaohjelmia.

Mitä valvotaan

Valvonnan tarkoituksena on varmistaa, ettei tilalla ole käytetty tuotantoeläimille kiellettyjä aineita tai tiettyjä muita aineita määräysten vastaisesti

Asetuksen 7/2015 liitteessä 2 hoitovaatimuksen 5 säädökset koskevat ns. hormoni-kieltodirektiivin (96/22/EY) noudattamista ja valvottavat asiat muodostavat koko SMR 5:n. Säädökset koskevat:

- eläimen tunnistamista ja merkitsemistä lääkitsemisen ja lääkehoidon ajan
- tuotantoeläinten lääkityksestä pidettävää kirjanpitoa
- eläinten kasvua ja tuotantoa edistävien lääkeainesten käyttökieltoa
- beeta-agonistien käyttöä tuotantoeläimille ja
- hevoseläimiä koskevia poikkeuksia

Asetuksen 7/2015 liitteen 2 hoitovaatimuksen 4 säädökset koskevat ns. muiden kiellettyjen aineiden (esim. kloramfenikoli) käyttämistä tuotantoeläimille ja se on osa SMR 4:ta (Elintarvikkeiden turvallisuus). Säädökset koskevat:

- eläimen tunnistamista ja merkitsemistä lääkitsemisen ja lääkehoidon ajan
- varoaikojen noudattamista
- eläimen teurastuskieltoa ja eläimestä saatavien tuotteiden luovutuskieltoa
- tiettyjen lääkeainesten käytön kieltämistä tai rajoittamista tuotantoeläinten lääkityksessä
- tuotantoeläinten lääkityksestä pidettävää kirjanpitoa

Miten valvotaan

Kiellettyjä aineita valvotaan maa- ja metsätalousministeriön eläimistä saatavia elintarvikkeita koskevan vierasaineasetuksen perusteella (Vierasaineasetus, 1/EEO/2007) osana kansallista eläviä eläimiä ja eläimistä saatavia elintarvikkeita koskevaa vierasainevalvontaohjelmia, joka perustuu neuvoston direktiiviin 96/23/EY.

Eviran elintarvikehygieniayksikkö lähettää ennen valvontojen aloittamista läänineläinlääkäreille täydentävien ehtojen valvontaotokseen kuuluvia tiloja koskevan näytteenottoaikataulun. Tarkastajat toimivat vierasainenäytteitä ottaessaan Eviran elintarvikehygieniayksikön antaman näytteenottoaikataulun ja -ohjeiden mukaisesti.

¹ (Neuvoston direktiivi 96/22/EY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o178/2002)

Vierasainenäytteen ottaa AVIn läänineläinlääkäri. Vierasainenäytteenottolomakkeessa näytteenottajan on allekirjoituksellaan varmistettava, ettei hänellä ole hoitosuhdetta kyseessä olevaan tuotantotilaan.

Tarkastajalle toimitetaan Eviran laboratoriosta näytteenottoa edeltävän kuukauden aikana näytteenottolomakkeet, -ohjeet ja -välineet vierasainenäytteenottoa sekä näytteen lähettämistä varten. Näytteenottopyyntöön on eritelty otettavat näytteet sekä se, kuuluuko kyseinen näyte ryhmään SMR 5 (ns. hormoninäyte) vai SMR 4 (näyte muiden kiellettyjen aineiden varalta). Ennen mahdollisen rehunäytteen ottoa on näytteenottajalla oltava myös valtuutus viralliseen näytteenottoon Eviran rehu- ja lannotevalvontayksikön rehujaostosta (Elintarvikehygienian yksikkö toimittaa erillisen läänineläinlääkärien yhteisen ryhmävaltuutuksen).

Tarkastaja ottaa näytteet täydentävien ehtojen otantaan kuuluvien tilavalvontojen yhteydessä. Osa vierasainevalvontaohjelman näytteistä otetaan muun vierasainevalvontaohjelman toteuttamisen yhteydessä ja jos näissä näytteissä todetaan jäämiä kielletyistä aineista, valvonta laajenee täydentävien ehtojen valvonnaksi ja mahdollinen laiminlyönti arvioidaan tämän ohjeen mukaisesti.

Valvontakäynti

Vierasainevalvontanäyte otetaan kaikilta niiltä täydentävien ehtojen valvonnan otantaan osuneilta tiloilta, joilla on nautoja, sikoja tai siipikarjaa (broilereita/kalkkunoita). Joissakin tapauksissa tiloilta voidaan ottaa myös elintarvikenäyte (esim. kananmunia) tai rehunäyte. Havaintopöytäkirjaan on merkitty valmiiksi ne eläinlajit, joista on saatu tieto eläintenpitäjärekisteristä tai Tukisovelluksesta (maatilalomakkeella 101A ilmoitettu tieto).

Tarkastaja menee ennalla ilmoittamatta tilalle ja ottaa annettujen ohjeiden mukaisesti vierasainevalvontanäytteet eläimestä (esim. veri, uloste, virtsa) ja/tai eläimen ympäristöstä eli eläinten rehuista tai juomavedestä. Tilalta voidaan ottaa näytteet useammasta eläimestä ja/tai eläimen käyttämästä rehusta tai juomavedestä (korkeintaan 4 näytettä/tila) ja näistä näytteistä tutkitaan kiellettyjä aineita.

K kaikki pyydetty näytteet tulee ottaa. Jos jokin näyte jää puuttumaan, on syy puuttumiseen selvitettävä täydentävien ehtojen pöytäkirjalla. Jos tilakäynnillä ei oteta SMR 5:n edellyttämää näytettä, jää kyseiseen tilaan kohdistuva täydentävien ehtojen valvonta puutteelliseksi.

Jos tilalla on näytteenottopyynnössä mainittujen eläinlajien lisäksi muitakin sellaisia eläimiä, jotka kuuluvat vierasainevalvonnan elävä eläin-ohjelmaan (nautoja, sikoja, broilereita tai kalkkunoita), otetaan näiden eläinten juomavedestä näyte (SMR 5) ohjeiden mukaisesti.

Vierasainenäytteet otetaan ainoastaan sellaisilta tiloilta, joilla on tilan maataloustoimintaan liittyviä eläimiä tarkastushetkellä. Jos tilalla ei ole tarkastushetkellä otannan mukaiseen vierasainenäytteenottoon soveltuvia eläimiä, esim. tuotantokatkoksesta johtuen, merkitään asia havaintopöytäkirjaan joko "ei koske tilaa", jos tilalla voidaan tehdä muita täydentävien ehtojen valvontoja, tai "tilaa ei valvota", jos tilalla ei voida tehdä muitakaan valvontoja. Asia kirjataan tarkemmin kohtaan "valvojan antamat lisätiedot".

Lomakkeiden täyttäminen

- Jokaisesta näytteestä täytetään itseäiljentävä neliosainen elävien eläimien vierasainevalvontaa varten tarkoitettu näytteenottolomake. Asiakirjaan pyydetään mahdollisuuksien mukaan myös tuotantotilan eläinten omistajan tai haltijan allekirjoitus.
- Asiakirjasta jää yksi kappale tarkastajalle havaintopöytäkirjan liitteeksi, yksi kappale tuotantotilalle (pääliimäinen kappale) ja kaksi kappaletta lähetetään näytteiden mukana Eviraan.

Tarkastaja toimittaa ottamansa näytteet vierasainevalvontaa koskevien ohjeiden mukaisesti Eviran laboratorioon.

Valvonnan tulos

Eviran laboratorio analysoi näytteen neljän viikon kuluessa sen saapumisesta ja toimittaa näytettä koskevan tutkimusselosteen Eviran elintarvikehygieniayksikköön, joka antaa lausunnon tuloksesta. Elintarvikehygieniayksikkö toimittaa laboratorion antaman tutkimusselosteen sekä siitä antamansa lausunnon AVIn jatkotoimenpiteitä varten.

- Jos tulos on määräysten mukainen, eli näyte ei sisällä tutkittuja kiellettyjä aineita, elintarvikehygieniayksikkö toteaa, että näyte on asianmukainen. AVI täyttää havaintopöytäkirjan loppuun tämän vaatimuksen osalta. Eviran elintarvikehygieniayksikkö toimittaa vastauksen tiedoksi myös tilalle.

Havaintopöytäkirjan kohtaan 1.1 merkitään hormoninäytteistä (SMR5) saadut tulokset ja kohtaan 2.10 muiden kiellettyjen aineiden (SMR4) tutkimuksista saadut tulokset. Se, onko kyseessä SMR4 vai SMR5 ryhmään kuuluva aine, selvää myös Eviran vastauksesta.

- Jos näyte on määräysten vastainen eli siitä löytyy viitteitä kiellettyjen aineiden käytöstä, laboratorio ilmoittaa asiasta välittömästi elintarvikehygieniayksikköön ja tapauksen selvittelyt aloitetaan vierasainelainsäädännön mukaisesti. Määräystenvastaisesta löydöstä ei saa ilmoittaa tilalle, ennen kuin siellä on tehty asiaa koskeva, AVIn määräämä uusintakäynti vierasaineasetuksen mukaisesti.

Vierasainevalvonnan määräyksen vastaiseen näytteeseen liittyvä selvitys

AVIn tai AVIn määräämän eläinlääkärin on tehtävä tuotantotilalle tarkastus lääkejäämien esiintymisen syyn selvittämiseksi vierasaineasetuksen mukaisesti. Koska selvitykset ovat osa täydentävien ehtojen valvontaa, AVIn määräämän eläinlääkärin tulee olla virkaeläinlääkäri.

Lainsäädännössä on erikseen mainittu ne poikkeustilanteet, jolloin tiettyjen kiellettyjen aineiden käyttö on sallittu yksittäisille eläimille eläinlääkärin valvonnassa ja tämä on huomioitava vierasainevalvonnan selvitysten yhteydessä. Jos luontaisestikin esiintyvää hormonia on käytetty kasvunestäjänä, teko on todennäköisesti harkittu ja siten rangaistava. Jos taas selvitysten perusteella todetaan, ettei kyseessä ole hormonien väärinkäyttö, vaan eläimen oma luontaisesti kohonnut hormonitaso, tapausta ei

pidetä rikkomuksena. Joissakin tapauksessa eläin on saattanut syödä esimerkiksi homeista rehua, mistä voi aiheutua epäily kiellettyjen aineiden käytöstä.

Jos vierasainevalvonnassa löytyy määräysten vastainen näyte, pyritään myös aineen alkuperä, jakelukanavat ja aineen muut mahdolliset käyttäjät selvittämään vierasaineasetuksen mukaisesti.

AVI toimittaa tutkimusten ja selvitysten tulokset Eviraan elintarvikehygieniayksikölle. Kun asia on vierasainelainsäädännön mukaisesti loppuun käsitelty, elintarvikehygieniayksikkö kokoaa tapausta koskevat asiakirjat ja toimittaa ne AVIn täydentäviin ehtoihin liittyviä jatkotoimenpiteitä varten.

Täydentävien ehtojen valvonta

AVI täyttää tapaukseen liittyvien asiakirjojen perusteella havaintopöytäkirjan sekä sen liitteenä oleva arviointilomakkeen loppuun ja arvioi laiminlyönnin seuraamukset.

Tarkastuskertomus on saatettava päätökseen kuukauden kuluessa tilakäynnistä. Joissakin tapauksissa vierasainenäytteestä saatavaa tulosta voidaan joutua odottelamaan kauemmin ja tämän ajan tilakäyntiä koskeva asia on keskeneräinen. Näissä asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa tarkastuskertomus on saatava päätökseen kolmen kuukauden kuluessa.

Laiminlyönnin arvioiminen - kielletyt aineet

Vaatimuksen "kielletyt aineet" arviointi perustuu laboratorion toimittamaan tutkittua näytettä koskevaan tutkimuselosteeseen ja siitä annettuun elintarvikehygieniayksikön arvioon sekä erityisesti määräyksenvastaisuuden johdosta tehtävään viralliseen selvitykseen tilalla.

Laiminlyönnin laajuus, vakavuus, kesto ja toistuvuus

Laiminlyönnin laajuus

- Kiellettyjen aineiden käyttö rajoittuu todennäköisesti yhden tilan eläimiin, mutta kiellettyjen aineiden esiintyminen käsitellyistä eläimistä saatavissa/saaduissa elintarvikkeissa on elintarvikeeturvallisuusriski, joka voi aiheuttaa laajan ja vakavan ongelman.

Laiminlyönnin vakavuus

- Kiellettyjen aineiden käyttöön liittyvä rikkomus on aina vakava ja mahdollinen elintarvikeeturvallisuusriski.
- Kiellettyjen aineiden käyttöön liittyvä rikkomus voi heikentää eläinten hyvinvointia.
- Kiellettyjen aineiden käyttö tuotantoeläimille on kielletty lainsäädännössä ja myös rangaistuksista ja tapausten selvitysten kustannuksista on säädetty.
- Kiellettyjen aineiden antaminen tuotantoeläimille on todennäköisesti harkittu teko.
- Kielletyt aineet hankitaan tavallisesti laittomilta markkinoilta tai tuodaan maahan laittomasti.

Laiminlyönnin kesto

- Jos vierasainerikkomus on tapahtunut, sitä pidetään palautumattomana tekona kyseisen eläimen / tuotantoerän osalta, vaikka kielletyn aineen pitoisuudet käsitellyn eläimen kudoksissa vähenevät ajan kuluessa.
- Vierasaineasetuksen perusteella Avin on määrättävä sellaiset tuotantoeläimet, joille tehtyjen tutkimusten perusteella on todettu käytetyn lääkettä laittomalla tavalla, lopetettaviksi ja niiden ruhot ja muut niistä saadut tuotteet hävitettäväksi.

Laiminlyönnin toistuvuus

- Laiminlyönnin toistuvuus arvioidaan noudattaen Eviran yleisohjetta (kohta 8.3)

Tahallisuus

Jos tuotantoeläimestä otetussa näytteessä osoitetaan olevan kiellettyä ainetta ja selvitysten perusteella on ilmeistä, että eläimen lääkityksestä annettuja säännöksiä on rikottu, on laiminlyönnin mahdollinen **tahallisuus** arvioitava täydentävien ehtojen vaatimusten mukaan.

Tarkastajan on laadittava aina tahallisuudesta rikkomuksesta *lisäksi erillinen vapaa-muotoinen muistio*. Eviran yleisohjeessa * (kohta 8.4) on käsitelty laiminlyönnin tahallisuutta ja sen arviointia.

1.2 Eläinlääkejäämiä koskevien säädösten noudattaminen²

(Havaintopöytäkirjan kohta nro 2.9)

Tässä osiossa kuvataan, miten vuoden 2016 täydentävien ehtojen valvonnassa valvotaan sitä, jos elintarvikkeesta sallittujen eläinlääkkeiden jäämiä raja-arvojen ylittäviä pitoisuuksia tai jos osoitetaan tuotantoeläimille kiellettyjä aineita. Täydentävien ehtojen valvonta noudattaa osittain elävin eläimiin ja eläimistä saataviin elintarvikkeisiin kohdistuvaa vierasainevalvontaohjelmaa ja eläinlääkejäämiä koskevat määräysten vastaisuudet tulevat valvonnan piiriin laajentamisen kautta.

Mitä valvotaan

Vierasainevalvontaohjelmassa valvotaan, etteivät eläimistä saatavat elintarvikkeet sisällä eläinten lääkintään sallittujen aineiden jäämiä yli lainsäädännössä asetettujen raja-arvojen ja ettei elintarvikkeiden tuotannossa käytetä tuotantoeläimille kiellettyjä aineita säädösten vastaisesti. Valvonnasta on säädetty täydentävien ehtojen osalta VN:n asetuksessa (7/2015) liitteessä 2 hoitovaatimuksen 4 (Elintarvikeeturvallisuus) yhteydessä.

Miten valvotaan

Tuotantoeläimille sallittuja lääkkeitä sekä kiellettyjä aineita valvotaan maa- ja metsätalousministeriön eläimistä saatavia elintarvikkeita koskevan vierasaineasetuksen

² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 178/2002

Elintarvikkeiden tuotantoa koskeva täydentävien ehtojen valvonta - Eläintilat 2016

perusteella (Vierasaineasetus, 1/EEQ/2007) osana kansallista eläviä eläimiä ja eläimistä saatavia elintarvikkeita koskevaa vierasainevalvontaohjelmaa, joka perustuu Neuvoston direktiiviin 96/23/EY.

Määräyksenvastaisia elintarvikkeita voidaan todeta myös vierasainevalvontaohjelman lisäksi. Jos eläimestä saatavasta elintarvikkeesta on todettu viranomaisen tekemässä tutkimuksessa (esim. lihantarkastuksen yhteydessä) tai laitoksen omavalvontaan kuuluvassa tutkimuksessa eläinlääkkeiden jäämiä, kunnan valvontaviranomaisen, Eviran tai aluehallintoviranomaisen on tarvittaessa selvítettävä eläinlääkkejäämien esiintymisen syytä valvomassaan laitoksessa tai valvomallaan tuotantotilalla.

Valvontakäynti

Eviran elintarvikehygieniayksikkö laati vierasainevalvontaohjelman suunnitelman ohjeineen ja ohjelma toteutetaan yhteistyössä kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen, teurastamoiden tarkastuseläinlääkärien ja aluehallintoviranomaisten kanssa. Näytteet otetaan kohdennetusti ja ennalta ilmoittamatta eläimistä saatavista elintarvikkeista eli lihasta (nauta, sika, lammas, hevonen, siipikarja (kana, broileri, kalkkuna) sekä tarrattu riista (poro, villisika)), maidosta, kananmunista ja hunajasta. Tarkastaja toimittaa ottamansa näytteet ohjeiden mukaisesti Eviran laboratorioon, jossa ne analysoidaan pääsääntöisesti neljän viikon kuluessa näytteen saapumisesta.

Valvonnan tulos

Eviran laboratorio toimittaa kaikki vierasainevalvontaohjelman näytteiden tutkimustulokset Eviran elintarvikehygieniayksikölle.

- Jos tulos on määräysten mukainen, eli näyte ei sisällä eläinlääkkejäämiä tai tutkittuja kiellettyjä aineita, tulos ei aiheuta toimenpiteitä.
- Jos näyte on määräysten vastainen eli siitä löytyy sallittujen eläinlääkkeiden jäämiä raja-arvoja ylittäviä määriä tai viitteitä kiellettyjen aineiden käytöstä, laboratorio ilmoittaa asiasta välittömästi Eviran elintarvikehygieniayksikköön ja tapauksen selvittelyt aloitetaan vierasainesäädösten mukaisesti. Määräystenvastaisesta löydöstä ei saa ilmoittaa tilalle, ennen kuin siellä on tehty asiaa koskeva selvitys.

Vierasainevalvonnan määräyksen vastaiseen näytteeseen liittyvä selvitys

AVIn tai AVIn määräämän eläinlääkäriä on tehtävä tuotantotilalle tarkastus lääkkejäämien esiintymisen syyn selvittämiseksi vierasaineasetuksen mukaisesti. Koska selvitykset ovat osa täydentävien ehtojen valvontaa, AVIn määräämän eläinlääkäriä tulee olla virkaeläinlääkäri. AVI toimittaa tutkimusten ja selvitysten tulokset Eviran elintarvikehygieniayksikölle. Kun asia on vierasainelainsäädännön mukaisesti loppuun käsitelty, elintarvikehygieniayksikkö kokoaa tapausta koskevat asiakirjat ja toimittaa ne AVille täydentäviin ehtoihin liittyvän valvonnan jatkotoimenpiteitä varten.

Valvonnan laajentaminen täydentävien ehtojen valvonnaksi

AVI tekee saamiensa asiakirjojen perusteella hallinnollisesti valvonnan laajentamisen ja täyttää tilaa koskevan havaintopöytäkirjan ja merkitsee pöytäkirjan kohtaan 2.9 * Sallitun eläinlääkkeen jäämien toteaminen* sen, että kyseessä on laiminlyönti. AVI täyttää lisäksi havaintopöytäkirjan liitteeksi arviointilomakkeen ja arvioi laiminlyönnin.

- Jos eläimestä saatavasta elintarvikkeesta todetaan sallittujen eläinlääkkeiden jäämiä raja-arvon ylittäviä pitoisuuksia, täydentävien ehtojen valvonnan laajentaminen ja laiminlyöntien arviointi toteutetaan kohdan "Laiminlyönnin arviointi - Eläinlääkejäämät" mukaisesti.
- Jos eläimestä saatavasta elintarvikkeesta todetaan kiellettyjä aineita, täydentävien ehtojen valvonta sekä laiminlyöntien arviointi toteutetaan kohdan "tuotantoeläimiltä kiellettyjä aineita koskevien säädösten noudattaminen" mukaan.

Tarkastuskertomus on saatettava päätökseen kuukauden kuluessa siitä, kun AVI on saanut viljelijää koskevat asiakirjat Evirasta.

Laiminlyönnin arviointi - Eläinlääkejäämät

Laiminlyönti on arvioitava, jos eläimestä saatavasta elintarvikkeesta otetusta näytteestä osoitettu lääkejäämäpitoisuus kyseiselle aineelle ja kyseiselle eläinlajille ylittää asetetun enimmäismäärän. Eläinlääkejäämien suurimmat sallitut pitoisuudet (ns. MRL-arvot) on koottu komission asetukseen farmakologisesti vaikuttavista aineista ja niiden eläinperäisissä elintarvikkeissa esiintyvien jäämien enimmäismääriä koskevasta luokituksesta (EU/37/2010). Jos MRL-arvo ylittyy, eläintä tai eläimestä saatavaa elintarviketta ei saa toimittaa kulutukseen.

Vaatimuksen"eläinlääkejäämät" arviointi perustuu laboratorion toimittamaan tutkimuselosteeseen elintarvikenäytteestä tehdystä analyysistä ja siitä annettuun elintarvikehygieniäläyksikön arvioon sekä erityisesti määräysten vastaisuuden johdosta tehtävään viralliseen selvitykseen kyseisellä tuotantotilalla.

Laiminlyönnin arvioinnin ja kuulemisen tekee aluehallintoviraston läänineläinlääkäri.

Jos tehtyjen selvitysten perusteella todetaan, ettei kyseessä ole viljelijän toiminnasta aiheutunut laiminlyönti tai sitä ei voida osoittaa varmasti, on tämä huomioitava mahdollista laiminlyöntien arviointia tehtäessä. Esimerkiksi säädöstenmukaisen rehujen käyttöä koskevan kirjanpidon avulla voi löytyä syy kokki-ostaattijäämän esiintymiseen elintarvikkeessa.

Laiminlyönnin laajuus, vakavuus, kesto, toistuvuus ja tahallisuus

Laiminlyönnin laajuus

Sallitun eläinlääkkeen käyttö rajoittuu usein miten yhden tilan eläimiin, mutta lääkejäämien esiintyminen eläimistä saatavissa elintarvikkeissa on elintarvikeeturvallisuusriski, joka voi aiheuttaa laajan ja vakavankin ongelman.

Tavanomaisessa tapauksessa ehdotus laiminlyönnin seuraamusprosentiksi on 3 %. Laiminlyönnin laajuuteen voi vaikuttaa se, onko kyseessä yksittäisen eläimen lääkitys vai onko kyseessä ryhmälääkitys. Jos laiminlyöntiä on tapahtunut esimerkiksi use-

ammassa pitopaikassa, kyseessä voi olla tavanomaista vakavampi laiminlyönti ja tällöin ehdotus seuraamusprosentiksi voi olla 5 %.

Laiminlyönnin vakavuus

Laiminlyönnin vakavuuteen vaikuttaa erityisesti se, miten viljelijä on toiminut estääkseen sen, ettei hänen tuottamassaan elintarvikkeessa ole eläinlääkejäämiä yli raja-arvojen. Elintarviketta ei saa luovuttaa kulutukseen, jos siinä todetaan lääkeaineen jäämiä yli suurimman sallitun jäämäpitoisuuksien. Se, kuinka paljon jäämiä tuotteesta löytyy, ei ole ratkaisevaa.

Tilanteissa, joissa tapauksen selvityksen perusteella voidaan todeta, että määräystenvastainen tulos on aiheutunut viljelijän huolimattomasta toiminnasta, laiminlyöntiä voidaan pitää tavanomaisena. Tavanomaisessa tapauksessa ehdotus vakavuuden seuraamusprosentiksi on 3 %.

Tavanomaisia laiminlyöntejä viljelijän toiminnassa voivat olla esimerkiksi:

- pitkäaikainen eläinlääkärin määräämää varoaikaa kohtaan,
- lääkittyä eläintä ei ole merkitty selvästi ja pysyvästi, ellei eläin muuten ole tunnistettavissa,
- tilalla ei ole huolehdittu siitä, että kaikilla eläinten hoitoon osallistuvilla henkilöillä (esim. lomittajat) on asianmukaiset tiedot lääkityistä eläimistä,
- eläinlääkäriltä saatuja ohjeita ei ole noudatettu esimerkiksi jatkolääkitysten osalta,
- eläintä koskevia lääkitystietoja ei ole toimitettu eläimen mukana teurastamolle,
- tilalla ei ole selvää toimintatapaa sen varalle, miten esimerkiksi lääkitystä eläimestä saatua maitoa tulee käsitellä. Tässä yhteydessä on huomioitava myös maidontuotannon hygieniä koskeva vaatimus 2.19.
- tilalla ei ole noudatettu lääkityskirjanpitoa koskevia säädöksiä, joiden perusteella voidaan mm. arvioida sitä, onko varoaikaa noudatettu. Tässä yhteydessä on huomioitava myös lääkityskirjanpidon noudattamista koskeva täydentävien ehtojen vaatimus 2.8.
- tilalla ei ole noudatettu huolellisuutta esimerkiksi puhdistettaessa astioita, säiliöitä yms., joissa on ollut lääkeainetta sisältävää rehua tai tuotetta (kontaminaation estäminen).

Tilanteissa, joissa selvityksen perusteella voidaan todeta viljelijän toimineen selvästi lainsäädännön vastaisesti, on kyseessä tavanomaista vakavampi laiminlyönti. Ehdotus vakavuuden seuraamusprosentiksi on 5 %. Näissä tilanteissa on arvioitava tarkoin myös se, onko kyseessä tarkoituksellinen säädösten noudattamatta jättäminen ja siten tahallinen laiminlyönti.

Tavanomaista vakavampi laiminlyönti viljelijän toiminnassa voi olla esimerkiksi se, että:

- tilalta on toimitettu eläin teuraaksi (häätäteurastettuja eläimiä lukuunottamatta) tai sieltä on toimitettu maitoa meijeriin tietoisesti ennen varoajan loppumista,
- tila ei ole ilmoittanut valvojalle / eläimen tai elintarvikkeen vastaanottavalle laitokselle tilalla tapahtuneesta vahingosta, vaikka se on ollut tiedossa,
- viljelijä on tehnyt itse diagnoosin eläimen sairaudesta tai lääkinnyt eläintä omin päin aikaisemmista hoidoista jäljelle jääneillä lääkkeillä tai itse (esim. internetistä) hankkimillaan lääkkeillä.

- eläimelle on käytetty sellaisia lääkkeitä, joilla ei ole myynti- tai muuta kulu-
tukseen luovuttamista koskevaa lupaa tuotantoeläimelle hyväksyttynä eläin-
lääkkeenä Suomessa.

Laiminlyönnin kesto

Jos vierasainerikkomus on tapahtunut, sitä pidetään palautumattomana tekona ky-
seisen elintarvike-erän (maito, eläimestä saatu elintarvike) osalta. Jos elintarvikkees-
sa on lääkettä raja-arvojen ylittäviä määriä, sitä ei saa toimittaa kulutukseen. Ta-
vanomaisessa tapauksessa vierasainerikkomus on aina luonteeltaan pysyvä, joten
ehdotus laiminlyönniksi on 3 %.

Laiminlyönnin toistuvuus

Laiminlyönnin toistuvuus arvioidaan Eviran yleisohjetta noudattaen (kohta 8.3)

Laiminlyönnin tahallisuus

Vierasainesaadosten mukaisesti tehtyjen selvitysten perusteella arvioidaan laimin-
lyönnin tahallisuus osana täydentävien ehtojen valvontaa.

Erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa selvityksen perusteella voidaan todeta viljeli-
jän toimineen tietoisesti lainsäädännön vastaisesti, kyseessä on tavanomaista vaka-
vampi laiminlyönti (katso esimerkit kohdasta "vakavuus"). Näissä tilanteissa on arvioi-
tava tarkoin myös se, onko kyseessä viljelijän tietoisesti tekemä laiminlyönti ja onko
toiminta ollut tahallista.

Tahallisista tapauksista tarkastajan on laadittava *lisäksi erillinen vapaamuotoinen
muistio*. Asiaa käsitellään tarkemmin Eviran yleisohjeessa (kohta 8.4)

1.3 Lääkityskirjanpitoa koskevien säädösten noudattaminen^{*)}

(Havaintopöytäkirjan kohta nro 2.8)

Mitä valvotaan

Valvonnalla varmistetaan, että tilalla pidetään säännösten mukaista kirjanpitoa tu-
otantoeläinten lääkitsemisestä (MMMa tuotantoeläinten lääkityksestä pidettävästä kir-
janpidosta 21/2014). Euroopan parlamentin ja neuvoston elintarvikehygieniä-
asetuksessa (EY) N:o 853/2004 edellytetään, että eläinlääkkeitä käytetään oikein ja
että tilalla pidetään kirjaa eläinlääkkeistä ja muista eläimille annetuista hoidoista, hoi-
don päivämääristä ja varoajoista (4 artiklan 1-kohta ja liitteessä I olevan A osan III
jakson 8-kohdassa).

Kirjanpitoa edellytetään kaikesta lääkityksestä, myös ennaltaehkäisevästä lääkinnälli-
sestä hoidosta, joita ovat esimerkiksi loislääkitykset ja rokotukset. Kirjanpidosta pitää
löytyä eläinlääkärin antamat lääkkeet sekä omistajan itsensä tai muun henkilön an-
tamit lääkkeet. Myös lääkerihut on oltava kirjanpidossa.

^{*)} Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 1761/2002

Kirjanpidosta on käytävä ilmi eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen antopäivämäärät, lääkityksen aloittaja (eläinlääkäri, eläimen omistaja tai haltija tai näiden valtuuttama henkilö), lääkkeen tai lääkerehun käyttöaihe, lääkkeen tai lääkerehun nimi ja määrä, lääkkeelle tai lääkerehulle määrätty varoaika sekä lääkkeen myyjän nimi. Näistä kohdat lääkityksen aloittaja sekä lääkkeen tai lääkerehun käyttöaihe ovat olleet vaatimuksena 1.12.2014 lähtien. Lisäksi kirjanpidon yhteydessä on säilytettävä eläinlääkärin reseptit ja kirjalliset selvitykset lääkkeen tai lääkerehun luovutuksesta. Lisäksi on säilytettävä eläinlääkäriltä, apteekista tai lääkerehun luovuttajalta saadut muut tositteet lääkkeiden tai lääkerehujen myynnistä tai muusta luovutuksesta. Näitä ovat esimerkiksi apteekista ostettujen reseptivapaiden lääkkeiden kuitit (esim. pistettävä porsasrauta ja suun kautta annettavat nesteytysvalmisteet). Lääkekirjanpitoa on säilytettävä vähintään viiden (5) vuoden ajan, vaikka eläin teurastettaisiin sitä ennen.

Miten valvotaan

Tuotantotilan lääkekirjanpito tarkastetaan kaikilla niillä tiloilla, jotka kuuluvat Eviran täydentävien ehtojen säädösryhmäotokseen ja joilla eläimiä pidetään maataloustarhoituksissa. Asiasta on lisää ohjeistusta yleisohjeen kohdassa 3. Kirjanpitoa tarkastetaan erityisesti elintarvikeeturvallisuuden kannalta. Siksi pääpaino on puutteissa, jotka osaltaan nostavat riskiä siitä, että lääkejäämiä sisältäviä elintarvikkeita päätyy kuluttajalle. Tarkastuksessa tulisi erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että kirjanpidosta löytyvät eläimen tunnistetiedot sekä lääkkeen nimi, antopäivämäärä ja varoaika, jos lääkkeellä sellainen on.

Tuotantoeläinten lääkitystä koskevaan kirjanpitoon liittyviä laiminlyöntejä voi tulla viranomaisen tietoon myös esimerkiksi tavanomaisen tuotantotilan lääkekirjanpidontarkastuksen yhteydessä tai esimerkiksi selvittäessä vierasainevalvontanäytteestä osoitetun jäämän alkuperää tilalla. Aluehallintoviraston läänineläinlääkäri laajentaa tarvittaessa lääkekirjanpidon valvonnan asiakirjojen perusteella lääkekirjanpitoa koskevien säädösten täydentävien ehtojen valvonnaksi.

Valvontakäynti

Valvottavassa kohteessa tarkastaja arvioi, onko tuotantotilojen lääkekirjanpitoa koskevia säädöksiä noudatettu. Kirjanpito tarkastetaan kaikilla sellaisilla tiloilla, joilla on valvontahetkellä tuotantoeläimiä.

Valvonnan tulos ja laiminlyönnin arvioiminen

Valvonnan tulos merkitään havaintopöytäkirjan kohtaan 2.8 Lääkityskirjanpitoa on pidetty säädösten edellyttämällä tavalla.

Laiminlyönnin laajuus

Lääkekirjanpidon laiminlyönnit rajoittuvat useimmiten yhden tilan eläimiin. Lääkejäämien joutuminen elintarvikeketjuun voi kuitenkin olla kauaskantoisia vaikutuksia. Laajuuden arvioinnissa keskeistä on se, missä määrin laiminlyönti lisää riskiä lääkejäämien päätyemisestä elintarvikkeisiin. Arvioinnissa vaikuttavia asioita ovat esimerkiksi tuotannon laajuus ja se, kuinka lähellä loppukuluttajaa tila sijaitsee tuotantoketjussa.

Laiminlyönnin vakavuus

Lääkekirjanpidon laiminlyönti voi joissain tapauksissa olla merkittävä elintarviketurvallisuusriski.

Laiminlyönnin jatkuvuus

Jos lääkityt eläimet eivät ole jäljitettävissä, riski lääkejäämien joutumisesta elintarviketehtäviin jatkuu niin kauan, kunnes jäämät ovat poistuneet eläimistä. Lääkekirjanpidon laiminlyönnit saattavat olla korjattavissa jälkikäteen. Jos laiminlyönti johtaa siihen, että lääkejäämiä päätyy elintarvikkeisiin, tuottaja ei enää pysty toimimaan korjaamaan tapahtunutta.

Laiminlyönnin toistuvuus

Lääkekirjanpidon laiminlyönnin toistuvuus arvioidaan yleisohjeen ohjeiden mukaisesti.

Kun laiminlyönti todetaan, tarkastajan on arvioitava myös se, onko kyseessä mahdollisesti tahallinen laiminlyönti

Laiminlyönnin arviointi

Seuraavassa on esimerkkejä laiminlyönnin arvioimiseksi:

- Jos kirjanpidosta puuttuu joitakin tietoja, jotka ovat olemassa, mutta joita ei tarkastushetkellä löydy, tuottaja voi toimittaa (halutessaan sähköisesti) puuttuvat tiedot tarkastajalle jälkikäteen. Määräaika tietojen toimittamiselle voi olla esimerkiksi 2 viikkoa tarkastuksen suorittamisesta. Tällöin asiaa ei katsota laiminlyönniksi.
- Jos lääkekirjanpidossa on pieniä puutteita, jotka koskevat yksittäisiä lääkkeitä, joiden varoaika on 0 vrk (laajuus 0, vakavuus 0, kesto 0). Jos laiminlyöntiä voidaan pitää vähäisenä, siitä voidaan antaa varhaisvaroitussjärjestelmän mukainen ilmoitus. Samalla viljelijää kehoitetaan korjaamaan laiminlyönnit 2 viikon kuluessa.
- Jos kirjanpito on puutteellinen eläinlääkärin antamista virheellisistä tai puutteellisista tiedoista johtuen ja jos tarkastaja voi tarkastushetkellä varmentaa virheellisyyden ja virhe korjataan, asia on kunnossa, eikä laiminlyöntiä tule. Jos vähäisiä puutteita ei voida korjata saman tien, mutta voidaan varmistua siitä, että asiasta ei ole aiheutunut elintarviketurvallisuusriskiä, laiminlyöntiä voidaan pitää vähäisenä. Tällöin siitä voidaan antaa varhaisvaroitussjärjestelmän mukainen ilmoitus ja samalla viljelijää kehoitetaan korjaamaan laiminlyönnit 2 viikon kuluessa.
- Jos kirjanpidossa on yksittäisiä puutteita, jotka eivät merkittävästi vaaranna lääkekirjanpidon luotettavuutta ja siten elintarviketurvallisuutta, ehdotus seuraamusprosentiksi voi olla 1 (laajuus 0, vakavuus 1, kesto 0). Tällaisia saattavat olla esimerkiksi yksittäistä eläin- tai ikäryhmää koskevat laiminlyönnit, jos nämä muodostavat selvästi hyvin pienen osan tilan kokonaiseläinmäärästä, eikä laiminlyönti muodosta riskiä elintarviketurvallisuudelle.
- Tavanomaisesta laiminlyönnistä ehdotus seuraamusprosentiksi on 3. Esimerkiksi lääkekirjanpidossa on useita puutteita, ja tämän vuoksi lääkekirjanpidon luotettavuus kokonaisuudessaan vaarantuu tai lääkekirjanpidon puutteet ovat sellaisia, jotka ovat omiaan vaarantamaan elintarviketurvallisuutta (esimerkiksi

- eläinten hoitaja ei pysty lääkekirjanpidon puutteiden takia tunnistamaan hoidettuja eläimiä tai eläinryhmiä).
- Tavallista vakavampi laiminlyönti on kyseessä silloin, kun selvityksen perusteella todetaan viljelijän toimineen selvästi lainsäädännön vastaisesti. Ehdotus vakavuuden seuraamusprosentiksi on tällöin 5 %. Tällaisia ovat esimerkiksi tapaukset, joissa eläimiä on lääkitty toistuvasti ja tilalla on käytetty muita kuin O-varoajallisia lääkkeitä, mutta kirjanpito puuttuu suurelta osin tai kokonaan (laajuus 3/5, vakavuus 5, kesto 5). Täissä tilanteissa on arvioitava tarkoin myös se, onko kyseessä tarkoituksellinen säästösten noudattamatta jättäminen ja siten tahallinen laiminlyönti.

Elintarvikehygieniä koskevat vaatimukset eläintuotantotiloilla

Eläintuotantotiloilla täydentävien ehtojen valvonnassa valvottavat säännöskohdat ja niiltä vastaavat tarkastettavat vaatimukset tässä ohjeessa ovat:

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 178/2002 elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä

- 14 artikla: vaatimukset 2.1 - 2.7
- 17 artikla: vaatimukset 2.4 - 2.7
- 18 artikla: vaatimukset 2.1 ja 2.2
- 19 artikla: vaatimus 2.3

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 853/2004 elintarvikehygieniasta

- 4 artiklan 1-kohta ja liitteessä I olevan A osan II jakson
  - o 4-kohdan g: vaatimus 2.4
  - o 4-kohdan h: vaatimus 2.5
  - o 4-kohdan j: vaatimukset valvotaan osana rehuhygienian valvontaa ja tämän ohjeen kohtien 1.1. ja 2.8 yhteydessä
- Liitteessä I olevan A osan II jakson 6-kohta: vaatimus 2.4
- Liitteessä I olevan A osan III jakson
  - o 8-kohdan a: valvotaan rehuhygienian valvonnan yhteydessä
  - o 8-kohdan b: valvotaan tämän ohjeen kohtien 2.8 ja 2.9 yhteydessä
  - o 8-kohdan d: vaatimus 2.6
  - o 8-kohdan e: vaatimus 2.7

Valtioneuvoston asetus 7/2015 täydentävien ehtojen lakisääteisistä hoitovaatimuksista sekä niiden ja hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimusten noudattamisen valvonnasta

- Liite 2 hoitovaatimus 4:
  - o Elintarvikelaki 23/2006 22 §: vaatimus 2.1
  - o Maa- ja metsätalousministeriön asetus 1368/2011 elintarvikkeiden alkutuotannon elintarvikehygieniasta 5 §:n 2. ja 3. momentti: vaatimukset 2.2, 2.6 ja 2.7

Keltä valvotaan

Eläintuotantotilojen hygieniä valvotaan kaikilla täydentävien ehtojen otantaan kuuluvilla tiloilla, jotka pitävät tuotantoeläimiä maataloustarkoituksessa. Asiaa on käsitelty tarkemmin yleisohjeen kohdassa 3.

Laiminlyönnin arviointi

Laiminlyönnin laajuus, vakavuus, toistuvuus, kesto ja tahallisuus tulee arvioida. Seuraavassa on laadittu esimerkkejä, joiden avulla tarkastaja voi arvioida laiminlyönnin ja ehdottaa laiminlyönnille seuraamusprosenttia. Perustellusta syyistä tarkastaja voi poiketa tavanomaisesta seuraamusprosentista

(3 %). Tarkastajan tulee myös arvioida, onko kyseessä tahallinen toiminta. Laiminlyöntien arviointia on käsitelty yksityiskohtaisemmin yleisohjeessa.

2.1 Elintarvikkeiden alkutuotantopaikasta on tehty ilmoitus kunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle

Elintarvikelain 22 §:n mukaan tuottajan on ilmoitettava alkutuotantopaikasta ja siellä harjoitettavasta alkutuotannosta kunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle. Ilmoitus tehdään siihen kuntaan, jossa alkutuotantopaikka sijaitsee. Ilmoittaminen ei kuitenkaan ole tarpeen, jos kunnan elintarvikevalvontaviranomainen saa tiedon tuottajasta ja tuottajan harjoittamasta toiminnasta toiselta viranomaiselta. Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tulee ilmoittaa tuottajalle saaneensa tätä koskevat tiedot.

Tuottajan, joka ei ole saanut elintarvikelain 22 §:n mukaista tietoa kunnan valvontaviranomaiselta, on tehtävä elintarvikelain 22 §:n mukainen ilmoitus alkutuotantopaikasta ja siellä harjoitettavasta toiminnasta.

Tuottajan on elintarvikevalvonnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 420/2011 2 §:n mukaan annettava seuraavat tiedot alkutuotantopaikkaa koskevassa ilmoituksessaan:

1. tuottajan nimi ja osoite sekä muut tarvittavat yhteystiedot;
2. yritys- ja yhteisötunnus, tilatunnus tai asiakastunnus, tai näiden puuttuessa henkilötunnus;
3. alkutuotantopaikan osoite ja tarvittaessa nimi; sekä
4. tieto toiminnan luonteesta ja laajuudesta.

Ilmoitus uudesta toiminnasta on tehtävä hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista. Tuottajan on myös ilmoitettava edellä luetelluissa tiedoissa tapahtuneista olennaisista muutoksista, toiminnan keskeyttämisestä yli vuodeksi sekä toiminnan lopettamisesta. Ilmoitus on tehtävä viimeistään muutosten tullessa voimaan. Ilmoitukset voi tehdä kirjallisesti tai sähköisesti.

Alkutuotantopaikkojen vienti keskitettyyn valvontatietorekisteriin (KUTiin) on vielä kesken. Tästä johtuen kaikilla kuntien elintarvikevalvontaviranomaisilla ei välttämättä ole ajantasaista rekisteriä elintarvikkeiden alkutuotantopaikkojen toiminnasta. Kun tila on mukana täydentävien ehtojen otannassa, tilan ilmoitusvelvollisuus on todennäköisesti hoidettu. Jos tila tulee mukaan valvontaan laajentamisen kautta, ilmoittaminen tarkastetaan, mutta ilmoittamisen puuttumista ei toistaiseksi katsota laiminlyönniksi. Täydentävien ehtojen valvonnan yhteydessä tarkastajan tulee neuvoa tilaa ilmoitusvelvoitteesta ja kehottaa toimijaa tekemään tarvittaessa alkutuotantopaikkailmoitus. Jatkossa, kun kuntatietojärjestelmä saadaan alkutuotannon osalta kuntoon, tarkastetaan alkutuotannon rekisteröityminen ja muutoksista ilmoittaminen täydentävien ehtojen valvonnassa.

2.2 Jäljitettävyyden varmistamiseksi pidetään kirjaa

Tämän vaatimuskohdan valvonnassa tarkastetaan, että tuottajalla on riittävä kirjanpito eläimistä saatavien elintarvikkeiden jäljitettävyyden varmistamiseksi. Nautaeläinten, sikojen, lampaiden ja vuohien osalta eläinten jäljitettävyyden tarkastetaan osana eläinten merkinnän ja rekisteröimisen täydentävien ehtojen valvontaa (ID-valvonta)

eikä sitä tarkasteta tässä yhteydessä. Muiden eläinten, kuten siipikarjan, jäljitettävyyttä tarkastetaan tässä.

Tuottajan on pidettävä kirjaa eläimistä saatavien elintarvikkeiden jäljitettävyyden varmistamiseksi. Kirjanpidossa on oltava muiden paitsi ID-valvonnan piiriin kuuluvien eläinten osalta tiedot alkutuotantopaikalle vastaanotetuista ja alkutuotantopaikalta elintarvikkeiksi toimitetuista eläimistä, sekä tiedot elintarvikkeiksi toimitetuista eläimistä saatavista alkutuotannon tuotteista, kuten raakamaidosta ja munista. Kirjanpidosta on käytävä ilmi, mistä eläimet ovat alkutuotantopaikalle tulleet ja minne elintarvikkeiksi kasvatetut eläimet ja muut alkutuotannon tuotteet on toimitettu. Suoraan kuluttajille luovutettujen alkutuotannon tuotteiden kirjanpidon osalta ei kuitenkaan vaadita tietoa elintarvikkeen vastaanottajasta. Esimerkiksi teuraaksi toimitettavan siipikarjan osalta kirjanpidossa voi hyödyntää lähetettyjen elintarvikkeetutietoilmoitusten kappioita tai tallenteita. Tarkastajan on kuitenkin huomioitava, että elintarvikkeetutiedot sinällään eivät ole täydentävien ehtojen vaatimuksina.

Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen helposti tarkastettavissa. Kirjanpito voi koostua yhdestä tai useammasta tiedostosta ja olla osa tilalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää. Jäljitettävyysskirjanpitoa on säilytettävä vähintään yhden vuoden ajan.

Laiminlyönnin arviointi

Arvioinnissa huomioidaan puutteiden määrä jäljitettävyyden varmistamiseksi pidetyssä kirjanpidossa sekä puutteiden vaikutus eläimistä saatavien elintarvikkeiden jäljitettävyyteen.

Seuraavassa esimerkkejä laiminlyöntien arvioinnista:

- Tuottajan kirjanpidossa alkutuotantopaikalle vastaanotetuista ID-valvontaan kuulumattomista eläimistä sekä alkutuotantopaikalta elintarvikkeiksi toimitetuista eläimistä* ja muista alkutuotannon tuotteista on pieniä puutteita, mutta pääsääntöisesti kirjanpito täyttää vaatimukset. Kirjanpidosta puuttuu joitakin tietoja. Laiminlyönti voidaan katsoa vähäiseksi ja antaa siitä varhaisvaroitustarjelmän mukainen ilmoitus.

Jos kirjanpidosta puuttuu joitain tietoja, jotka ovat olemassa, mutta niitä ei tarkastushetkellä löydy, tuottaja voi toimittaa (halutessaan sähköisesti) kopiot puuttuvista tiedoista tarkastajalle jälkikäteen. Määräaika tietojen toimittamiselle voi olla esimerkiksi kaksi viikkoa tarkastuksen suorittamisesta. Tällöin asiaa ei katsota laiminlyöntiksi.

- Tuottajalla on epätäydellinen kirjanpito. Kirjanpidosta puuttuu tieto useista toimituksista ja/tai joistain toimituksista puuttuu olennaisia tietoja. Esimerkiksi useita kirjauksia meljerin tai osuuskunnan vastaanottamasta maidosta tai pakkaamoon toimitetuista munista, tai useita kirjauksia vastaanotetuista tai lähetetyistä eläimistä viimeisen vuoden ajalta ei löydy. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaista vähäisemmästä laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 1).

* ID-valvontaan kuulumattomat eläimet

- Tuottajalla ei ole lainkaan kirjanpitoa alkutuotantopaikalle vastaanotetuista ID-valvontaan kuulumattomista eläimistä tai alkutuotantopaikalta elintarvikkeiksi toimitetuista ID-valvontaan kuulumattomista eläimistä tai alkutuotannon tuotteista. Tarkastaja voi artaa ehdotuksen tavanomaisesta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 3).

2.3 Alkutuottaja on toteuttanut tarvittaessa markkinoilta vedon ja ilmoittanut elintarvikevalvontaviranomaiselle, jos hänen toimestaan kulutukseen on päässyt määräysten vastaisia elintarvikkeita

Tämän vaatimuskohdan valvonnassa huomioidaan tuottajan tekemät toimenpiteet hänen havaitessaan tai epäillessään eläimistä saatavien elintarvikkeiden olevan määräysten vastaisia. Tuottajan toimenpiteet arvioidaan edeltäneen vuoden ajalta.

Mikäli tuottaja havaitsee tai epäilee, että hänen tuottamansa tai kasvattamansa eläin tai elintarvike ei ole elintarvikkeiden turvallisuusvaatimusten mukainen, hänen on välittömästi käynnistettävä menettelyt estääkseen kyseisestä eläimestä saatavien elintarvikkeiden pääsyn markkinoille. Mikäli elintarvikkeet ovat jo markkinoilla, tuottajan on välittömästi käynnistettävä menettelyt niiden poistamiseksi markkinoilta. Tuottajan on ilmoitettava asiasta myös elintarvikevalvontaviranomaiselle. Kuitenkin, jos alkutuotannon tuote on mennyt raaka-aineeksi jatkojalostusta varten, riittää että ilmoitus menee kyseiselle toimijalle. Esimerkiksi, jos tuottaja huomaa, että maidontuotantotilalla on tapahtunut pesuainevahinko, hänen on ilmoitettava asiasta välittömästi osuuskunnalle tai meijerille, jotka tarvittaessa tiedottavat asiasta elintarvikevalvontaviranomaiselle. Vastaavasti tuottajan on ilmoitettava lihan turvallisuuteen vaikuttavista asioista teurastamoon.

Vaatimuksen tarkoituksena on suojata kuluttajia elintarvikkeilta, jotka joko ovat riski terveydelle tai elintarvikkeeksi kelpaamattomia. Elintarvike on terveydelle haitallinen esimerkiksi jos se on pilaantunut mikrobiologisesti, saastunut vaarallisella kemikaalilla tai siinä havaitaan olevan fyysikaalinen vaara, kuten metallia tai lasia. Markkinoille saatettujen elintarvikkeiden osalta tuottajan on ilmoitettava valvovalle viranomaiselle riskistä, arvioitava miten vakava riski kuluttajan terveydelle on kyseessä ja sen mukaisesti tehtävä päätös tarvittavista toimista yhdessä valvojan viranomaisen kanssa.

Täydentävien ehtojen valvonnassa tulee huomioida myös tapaukset, joissa alkutuotantopaikan elintarvikkeeksi toimittamien alkutuotannon tuotteiden on todettu olleen syynä ruokamyrkytys-epidemioiden, mutta tuottaja ei tästä huolimatta ole ryhtynyt poistamaan tuotteita markkinoilta. Ruokamyrkytysten liittyminen tilan tuotteisiin ei sinällään ole laiminlyönti. Laiminlyönniksi katsotaan korjaavien toimien riittämättömyys tai puuttuminen kokonaan.

Elintarvikkeiden takaisinvehto-ohje:

<http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/valmistus+ja+myynti/takaisinvedot/>

Laiminlyönnin arviointi

Arvioinnissa huomioidaan, onko tuottaja tarvittaessa tehnyt ilmoituksen määräysten vastaisista elintarvikkeista ja tuottajan mahdollisesti tekemät toimenpiteet määräysten vastaisien elintarvikkeiden poistamiseksi markkinoilta. Mikäli ilmoittamisessa tai markkinoilta poistossa havaitaan puutteita, huomioidaan myös se, kuinka vakava elintarvikkeiden määräysten vastaisuus on ollut.

Seuraavassa esimerkkejä laiminlyöntien arvioinnista:

- Tuottaja on havainnut, että hänen tuottamansa alkutuotannon tuote tai hänen kasvattamansa eläin ei ole ollut vaatimusten mukainen, mutta hän ei ole ryhtynyt toimenpiteisiin. Esimerkiksi maidontuottaja epäilee raakamaitoon päätyneen pesuainetta, mutta hän ei ole lopettanut kyseisen maltoerän myyntiä, eikä hän ole ilmoittanut asiasta elintarvikevalvontaviranomaiselle. Tai vaihtoehtoisesti, pesuainetta sisältänyt maito on toimitettu meljeriin, eikä tuottaja ei ole ilmoittanut asiasta meljerille. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 3).
- Tutkimustulokset osoittavat tuottajan tuottamien elintarvikkeiden olleen määrysten vastaisia tai tilan tuotteiden on todettu olleen syynä ruokamyrkytys-epidemiolihin, mutta tuottaja ei ole ryhtynyt toimenpiteisiin eikä hän ole ilmoittanut asiasta elintarvikevalvontaviranomaiselle. Esimerkiksi raakamaitoa myyvän tilan karjassa on todettu STEC-tartunta, mutta tuottaja ei ole lopettanut raakamaidon myyntiä kuluttajille eikä hän ole ilmoittanut asiasta elintarvikevalvontaviranomaiselle. Vastaavasti, kanoissa on todettu salmonella, mutta tuottaja ei ole lopettanut munien myymistä suoraan kuluttajille eikä hän ole ilmoittanut asiasta elintarvikevalvontaviranomaiselle. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta vakavammasta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 5).

2.4 Jätteitä ja vaarallisia aineita varastoidaan ja käsitellään siten, että estetään eläimistä saatavien elintarvikkeiden saastuminen

Tämän vaatimuskohdan valvonnassa tarkastetaan jätteiden ja vaarallisten aineiden asianmukainen varastointi ja käsittely eläintuotantotiloilla, erityisesti eläintenpitotiloissa, elintarvikkeiden säilytys- tai käsittelytiloissa, laitumilla ja ulkotarhoissa.

Jätteitä ja vaarallisia aineita on varastoitava ja käsiteltävä eläintuotantotiloilla siten, että estetään maidon, lihan, munien tai muiden elintarvikkeiden tai niitä tuottavien eläinten saastuminen. Vaarallisia aineita ovat esimerkiksi rehun lisäaineet, eläinlääkkeet, kasvinsuojeluaineet, lannoitevalmisteet, biosidit (desinfiointiaineet, jyrssiämyrkyt ym.) ja vaaralliset kemikaalit. Vaarallisia aineita tulee säilyttää niille tarkoitetuissa paikoissa eläinten ulottumattomissa, mieluiten omissa alkuperäispakkauksissaan. Jätteiden säilytysastiat ja -tilat tulee pitää puhtaina ja jätesäilytys tulee järjestää siten, ettei se houkuttele haittaeläimiä paikalle. Ongelmajätteet tulee säilyttää huolellisesti ja tilalla tulee olla asianmukaiset toimintatavat kuolleiden eläinten käsittelyyn ja hävittämiseen. Kuolleiden eläinten käsittely ja hävittäminen huomioidaan siltä osin kuin se voi vaikuttaa elintarvikkeiden turvallisuuteen.

Esimerkiksi laitumilla ei ole akkuja tai muuta romujätettä ja peittäusaineet sekä peitattut siemenet säilytetään siten, etteivät eläimet pääse syömään niitä. Rehun tähteitä sisältävät tyhjät rehupussit säilytetään haittaeläinten saavuttamattomissa. Jäteastioiden yllätyttöä vältetään ja jätteet kuljetetaan pois riittävän usein, jotta estetään haittaeläinten houkuttelu paikalle. Jätteiden ja vaarallisten aineiden säilytys ja käsittely tarkastetaan tässä kohdassa myös maituhuoneen osalta, mutta muu maituhuoneeseen kuulumaton toiminta tarkastetaan kohdassa 2.13. ELY-keskuksen tarkastaja tarkastaa jätteiden ja vaarallisten aineiden käsittelyn ja varastoinnin erillään rehuista täydentävien ehtojen rehuvalvonnan yhteydessä.

Laiminlyönnin arviointi

Arviointiin vaikuttavat puutteiden määrä jätteiden ja vaarallisten aineiden varastoinnissa ja käsittelyssä sekä puutteiden vaikutus lihan, maidon, munien tai muiden elintarvikkeiden elintarvikehygieeniseen laatuun.

Seuraavassa esimerkkejä laiminlyöntien arvioinnista:

- Jätteiden säilytystilat ovat niin epäsiistit, että se voi houkuttaa paikalle haitta-eläimiä. Tai elintarvikkeiden käsittelytiloissa, eläintenpitotiloissa, ulkotarhoissa tai laitumilla on jonkin verran turhaa, sinne kuulumatonta tavaraa, joka voidaan luokitella romuksi tai muuksi jätteeksi. Ne eivät kuitenkaan sisällä vaarallisia aineita tai vaarallisia jätteitä. Jos laiminlyönti voidaan katsoa vähäiseksi, asiasta voidaan antaa varhaisvaroitusjärjestelmän mukainen ilmoitus. Määräaika jätteiden käsittelytilojen ja jäteastioiden kuntoon laittamiselle voi olla esimerkiksi kaksi viikkoa tarkastuksen suorittamisesta.
- Elintarvikkeiden käsittelytiloissa, eläintenpitotiloissa, ulkotarhoissa tai laitumilla säilytetään runsaasti turhaa, sinne kuulumatonta tavaraa, joka voidaan luokitella romuksi tai muuksi jätteeksi. Tai roskia on kerääntynyt em. pakkoihin. Väärin säilytetty jäte, romu tai roskat eivät kuitenkaan sisällä vaarallisia aineita tai vaarallisia jätteitä. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta vähäisemmästä laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 1).
- Vaarallisia aineita tai vaarallisia jätteitä varastoidaan tai käsitellään elintarvikkeiden käsittelytiloissa, eläinten pitotiloissa, ulkotarhoissa tai laitumilla. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 3).
- Vaarallisia aineita tai vaarallisia jätteitä varastoidaan tai käsitellään hoitotomasti elintarvikkeiden käsittelytiloissa, eläinten pitotiloissa, ulkotarhoissa tai laitumilla. Tai kuolleiden eläinten säilytys on hoitotonta ja voi vaarantaa elintarviketurvallisuuden. Tai jätteiden ja vaarallisten aineiden varastoinnista ja käsittelystä on aiemmin tehdyssä virallisessa valvonnassa annettu huomautus, mutta tilannetta ei ole korjattu. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta vakavammasta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 5).

2.5 Elintarvikkeista ihmisiin siirtyvien tartuntatautien kulkeutuminen ja leviäminen estetään

Tämän vaatimuskohdan valvonnassa huomioidaan tuottajan toimenpiteet elintarvikkeiden välityksellä ihmisiin tarttuvien tautien kulkeutumisen ja leviämisen estämiseksi.

Yleisen elintarvikehygieniä-asetuksen (EY) N:o 853/2004 mukaan eläintuotantotiloilla tulee toimia siten, että estetään elintarvikkeista ihmisiin siirtyvien tartuntatautien kulkeutuminen ja leviäminen muun muassa toteuttamalla varotoimenpiteitä tuotaessa uusia eläimiä pitopaikkaan ja ilmoittamalla viranomaiselle epäilyistä tautitapauksista.

Tautien kulkeutuminen eläinten pitopaikkaan, tautien leviäminen pitopaikassa ja pitopaikan eläinten tai eläimistä saatavien elintarvikkeiden kautta toisiin pitopaikkoihin ja ihmisiin tulee estää. Mikäli pitopaikassa epäillään tai todetaan tartuntatauti, tuottajan on tiedostettava vastuunsa taudin leviämisen estämisessä. Pitopaikassa epäilyistä tai todetusta vastustettavasta eläintaudista, esimerkiksi nautojen, sikojen, kanojen tai kalkkunoiden salmonellatartunnasta, bruselloosista, pernanutosta tai nautatuberkuloosista tulee ilmoittaa viipymättä kunnaneläinlääkärille tai aluehallintovirastolle. TSE-sairauksien ilmoittaminen tarkastetaan täydentävien ehtojen TSE-ohjeen* mukaisesti.

Jos maidontuotantotilalle on tehty salmonellatartunnan, tai bruselloosi-, pernarutto- tai nautatuberkuloosiepäilyn tai -tartunnan vuoksi eläintautilain mukainen päätös taudin leviämisen estämiseksi, valvonnassa tulee huomioida, onko tuottaja noudattanut päätökseen sisältyvää kieltoa luovuttaa maitoa muualle kuin hyväksytyyn laitokseen pastöroitavaksi tai kuumennettäväksi vähintään pastörointia vastaavalla tavalla. Vastaavasti jos kananmunien tuotantotilalle on tehty salmonellatartunnan vuoksi eläintautilain mukainen päätös taudin leviämisen estämiseksi, valvonnassa tulee huomioida, onko tuottaja noudattanut päätökseen sisältyvää kieltoa luovuttaa kananmunia muualle kuin hyväksytyyn laitokseen tai hävitettäväksi. Myös muusta pitopaikassa todetusta zoonoottisesta elintarvikevälikteisestä taudinaiheuttajasta tuottajan tulee ilmoittaa eläimiä tai eläimistä saatavia elintarvikkeita vastaanottaville tahoille.

Tautien kulkeutuminen pitopaikkaan estetään esimerkiksi ostamalla eläimiä vain sellaisista pitopaikoista, joiden terveystilanne tunnetaan, pitämällä ostoeläimet erillään pitopaikan muista eläimistä, järjestämällä suojavaatetus pitopaikassa vierailleville ja haettaeläintorjunnalla. Tautien leviämistä pitopaikassa estetään esimerkiksi eristämällä sairaat eläimet terveistä, osastoimalla eläimet ikäryhmittäin ja puhdistamalla ja tarvittaessa desinfioimalla karsinat ryhmien välillä. Tautien leviämistä pitopaikasta eteenpäin estetään ilmoittamalla taudista eläimiä tai eläimistä saatavia elintarvikkeita vastaanottaville tahoille mm. elintarvikeketjutietojen avulla. Tarkastajan on kuitenkin huomioitava, että elintarvikeketjutiedot sinällään eivät ole täydentävien ehtojen vaatimuksina. Aina kun tuottaja toimittaa eläimiä teurastamoon, hänen tulee ilmoittaa muiden elintarvikeketjutietojen mukana seuraavat tiedot:

- eläintautitilanne eläimen tai eläinerän alkutuotantopaikalla tai alueen eläinten terveystilanne (esimerkiksi eläintautilain 441/2013 nojalla tehty päätös taudin leviämisen estämiseksi) sekä tieto siitä, onko sikojen pitopaikan virallisesti tunnustettu noudattavan valvottuja pito-olosuhteita trikinin osalta,
- eläimen tai eläinerän terveydentila (esimerkiksi alkutuotantopaikalla havaitut poikkeamat eläimen tai eläinerän terveydessä),
- sellaisten tautien esiintyminen, jotka voivat vaikuttaa lihan turvallisuuteen (esimerkiksi EHEC, sikauusu)

Tuottajan toimintatavat tautien leviämisen estämiseksi käydään keskustellen läpi. Keskustelun tueksi tarkastaja voi esimerkiksi todeta, onko pitopaikassa saatavilla suojavaatteita vierailijoille.

Laiminlyönnin arviointi

Arviointiin vaikuttavat puutteiden määrä toimintatavoissa, joilla pyritään estämään eläimistä saatavista elintarvikkeista ihmisiin siirtyvien taudinaiheuttajien kulkeutuminen ja leviäminen sekä puutteiden vaikutus eläimistä saatavien elintarvikkeiden turvallisuuteen.

Seuraavassa esimerkkejä laiminlyöntien arvioinnista:

- Tuottajalla ei ole toimintatapoja tautien leviämisen estämiseksi. Esimerkiksi tuottaja ei toteuta lainkaan varotoimenpiteitä tuodessaan uusia eläimiä pitopaikkaan. Tällöin tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 3).

- Tuottaja laiminlyö ilmoittamisen viranomaisille pitopaikassa epäilystä tai todetusta zoonoottisesta tartuntataudista tai elintarviketurvallisuuteen vaikuttavasta vastustettavasta eläintaudista. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaista vakavammasta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 5).

2.6 Eläimistä saatavien elintarvikkeiden tuotantoon liittyvistä ihmisten terveydelle merkityksellisten tutkimusten tuloksista pidetään kirjaa

Tämän vaatimuskohdan valvonnassa tarkastetaan, että tuottajalla on kirjanpito ihmisten terveydelle merkityksellisten eläimistä otettujen näytteiden sekä muiden ihmisten terveydelle merkityksellisten näytteiden tutkimustuloksista. Tuottajan tulee säilyttää saamansa tutkimustulokset esimerkiksi salmonellavalvontaohjelmasta, nautojen EHEC-tutkimuksista, teurastamon toteuttamasta broilereiden kampylobakteerivalvonnasta, raakamaidon patogeenitutkimuksista ja utaretulehdustutkimuksista. Tarkastajan on huomioitava, että tuottajalle ilmoitetaan vain positiiviset tutkimustulokset teurastamoissa toteutettavista zoonoosivalvontaohjelmista. Maidon- ja munantuotantotiloilta vaadittavien vesinäytteiden tuloksista pidettävä kirjanpito tarkastetaan maidon ja munien tuotantohygienian täydentävien ehtojen valvonnan yhteydessä. Munantuotantotilojen kirjanpito salmonellavalvontaohjelmassa otettujen näytteiden tuloksista tarkastetaan kohdassa 2.22.

Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen helposti tarkastettavissa. Kirjanpito voi koostua yhdestä tai useammasta tiedostosta ja olla osa tilalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää. Kirjanpitoa tulee säilyttää vähintään kolmen vuoden ajan. Tarkastuksella katsotaan kirjanpitoa yksityiskohtaisemmin viimeisen vuoden ajalta.

Laiminlyönnin arviointi

Arviointiin vaikuttaa puutteiden määrä kirjanpitovaatimuksissa.

Seuraavassa esimerkkejä laiminlyöntien arvioinnista:

- Tilan eläimistä otettujen näytteiden sekä muiden ihmisen terveydelle merkityksellisten näytteiden tutkimustuloksista pidetyssä kirjanpidossa on pieniä puutteita. Esimerkiksi kirjanpidosta puuttuu joitakin tietoja. Laiminlyönti voidaan katsoa vähäiseksi ja antaa siitä varhaisvaroitussjärjestelmän mukainen ilmoitus.
Jos kirjanpidosta puuttuu joitakin tietoja, jotka ovat olemassa, mutta niitä ei tarkastushetkellä löydy, tuottaja voi toimittaa (halutessaan sähköisesti) puuttuvat tiedot tarkastajalle jälkikäteen. Määräaika tietojen toimittamiselle voi olla esimerkiksi kaksi viikkoa tarkastuksen suorittamisesta. Tällöin asiaa ei katsota laiminlyönniksi.
- Eläintuotantotilalla on epätäydellinen kirjanpito. Kirjanpidosta puuttuu useita tutkimustuloksia, vaikka on selvää, että näytteitä on otettu. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaista vähäisemmästä laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 1).
- Eläintuotantotilalla ei ole lainkaan kirjanpitoa eläimistä otettujen näytteiden sekä muiden ihmisen terveydelle merkityksellisten näytteiden tutkimustuloksista. Esimerkiksi salmonellavalvontaohjelman tulokset puuttuvat kokonaan

sellaiselta eläintuotantotilalta*, joita näytteitä on pitänyt ottaa. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 3).

2.7 Eläintuotantotilalla on kirjanpito eläinten tai eläimistä saatavien tuotteiden tarkastuksista ja niiden tuloksista

Tämän vaatimuskohdan valvonnassa tarkastetaan, että tuottaja on säilyttänyt saamansa eläinten tai eläimistä saatavien tuotteiden tarkastusten tarkastuskertomukset, -pöytäkirjat, -yhteenvedot tai -päätökset.

Kirjanpidossa tulee olla esimerkiksi eläinten teurastustiedot (kuten lihantarkastuspäätökset, sikojen sairastuvuustiedot, tarkastuseläinlääkärin alkutuotannon toimijalle ilmoittamat tiedot), mahdolliset salmonellavalvontaohjelmaan liittyvät tarkastuskäynnit sekä maidontuotantotilojen navettahygieniatarkastukset ja muut alkutuotantopaikalla elintarvikelainsäädännön nojalla tehdyt tarkastukset. Munantuotantotilojen kirjanpito salmonellavalvontaohjelmassa tehdyistä tarkastuksista tarkastetaan kohdassa 2.22.

Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen helposti tarkastettavissa. Kirjanpito voi koostua yhdestä tai useammasta tiedostosta ja olla osa tilalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää. Kirjanpitoa tulee säilyttää vähintään kolmen vuoden ajan. Tarkastuksella katsotaan kirjanpitoa yksityiskohtaisemmin viimeisen vuoden ajalta.

Laiminlyönnin arviointi

Arviointiin vaikuttaa puutteiden määrä kirjanpito vaatimuksissa.

Seuraavassa esimerkkejä laiminlyöntien arvioinnista:

- Tuottajan kirjanpidossa eläinten tai eläimistä saatavien tuotteiden tarkastusten tuloksista on pieniä puutteita. Esimerkiksi kirjanpidosta puuttuu joitakin tietoja. Laiminlyönti voidaan katsoa vähäiseksi ja antaa siitä varhaisvaroitussjärjestelmän mukainen ilmoitus.
Jos kirjanpidosta puuttuu joitakin tietoja, jotka ovat olemassa, mutta niitä ei tarkastushetkellä löydy, tuottaja voi toimittaa (halutessaan sähköisesti) puuttuvat tiedot tarkastajalle jälkikäteen. Määräaika tietojen toimittamiselle voi olla esimerkiksi kaksi viikkoa tarkastuksen suorittamisesta. Tällöin asiaa ei katsota laiminlyönniksi.
- Eläintuotantotilalla on epätäydellinen kirjanpito. Kirjanpidosta puuttuu useita tietoja, vaikka on selvää, että tarkastuksia on tehty. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaista vähäisemmästä laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 1).

* Munantuotantotilojen osalla kirjanpito salmonellavalvontaohjelmassa otettujen näytteiden tuloksista tarkastetaan kohdassa 2.22.

- Eläintuotantotilalla ei ole lainkaan kirjanpitoa eläinten tai eläimistä saatavien tuotteiden tarkastusten tuloksista, vaikka on selvää, että tarkastuksia on tehty. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 3).

Maidontuotantoa koskevat vaatimukset

Maidontuotantotiloja tarkastettaessa tulee valvoa sekä maidontuotantotiloja koskevien erityisvaatimusten noudattaminen että kaikkia eläintuotantotiloja koskevien vaatimusten noudattaminen (Tämän ohjeen kohdat 2.1-2.8). Täydentävien ehtojen valvonta ei korvaa lakisääteisiä maidontuotantotilojen hygieniatarkastuksia.

Maidontuotantotiloilla täydentävien ehtojen valvonnassa valvottavat säännöskohdat ja niitä vastaavat tarkastettavat vaatimukset

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 852/2004 elintarvikehygieniasta

- Liitteessä I olevan A osan II jakson 6-kohta: vaatimukset 2.13, 2.14, 2.15, 2.16, 2.18, 2.19, 2.20

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 853/2004 eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä

- 3 artikla ja liitteessä III olevan IX jakson I luvun:
  - o kohdat 1-5: vaatimus 2.11
  - o osa A kohdat 1 ja 2: vaatimukset 2.12, 2.13, 2.14 ja 2.15
  - o osa A kohdat 3 ja 4: vaatimukset 2.16, 2.17 ja 2.20
  - o osa B kohta 1 a: vaatimus 2.18
  - o osa B kohta 1 d: vaatimukset 2.19 ja 2.21
  - o osa B kohta 2 ja kohdat 4 a ja b: vaatimukset 2.14 ja 2.17

Valtioneuvoston asetuksen 7/2015 täydentävien ehtojen lakisääteisistä hoitovaatimuksista sekä niiden ja hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimusten noudattamisen valvonnasta, liite 2 hoitovaatimus 4:

- Maa- ja metsätalousministeriön asetus 1368/2011 elintarvikkeiden alkutuotannon elintarvikehygieniasta
  - o 5 §:n 2. ja 3. momentti: vaatimukset 2.14 ja 2.21
  - o 7 § ja liitteen 1 johdanto-osa: vaatimus 2.20
  - o liitteen 2 4 luvun
    - 4.2 kohdan 2 ja 4 alakohta: vaatimus 2.18
    - 4.2 kohdan 3 alakohta: vaatimus 2.16
    - 4.2 kohdan 5 alakohta: vaatimus 2.19
    - 4.3 kohdan 1 alakohta: vaatimus 2.12
    - 4.3 kohdan 2 alakohta: vaatimus 2.13
    - 4.3 kohdan 6 alakohta: vaatimus 2.14
    - 4.4 kohdan 4 alakohta: vaatimus 2.21

Keitä valvotaan

Maidontuotantotilojen hygieniää valvotaan kaikilla täydentävien ehtojen otantaan kuuluvilla tiloilla, jotka pitävät maidontuotantoeläimiä maataloustarkoituksessa. Täydentävien ehtojen valvonnan piiriin kuuluvat eläimet on määritelty tarkemmin yleisohjeen kohdassa 2.

2.11 Maidontuotantoeläinten terveydentila on hyvä

Raakamaidon ja ternimaidon on oltava peräisin eläimistä, joiden yleinen terveydentila on hyvä. Eläinten tulee täyttää asetuksen (EU) N:o 853/2004 liitteessä III maidontuotantoeläimille asetetut terveysvaatimukset. Eläimillä ei saa olla merkkejä taudista, joka saattaa johtaa maidon tai ternimaidon saastumiseen, kuten sukuelinten alueella esiintyvää tulehdusta, johon liittyy vuotoa tai suolitulehdusta, johon liittyy ripuli ja kuumetta, tai tunnistettavaa utaretulehdusta. Eläimillä ei saa olla utarehaavoja, jotka voisivat muuttaa maidon laatua. Tuottajalla on oltava menettelyt sairaiden eläinten eristämiseksi siten, että tehokkaasti estetään haitalliset vaikutukset toisten eläinten maitoon.

Tarkastuksella todetaan silmämääräisesti eläinten terveys. Maidontuottajaa voidaan haastatella eläinten terveydentilan seurannasta (mm. utaretulehdusmaidon ja vedinhaavojen havaitseminen) ja käytännöstä sairaiden eläinten erottamiseksi. Myös raakamaidon laatututkimusten tulokset on hyvä tarkastaa, koska maidon somaattisten solujen määrän kohoaminen kertoo heikentyneestä utareterveydestä. Lehmien utareterveyttä voidaan pitää hyväksyttävänä, jos raakamaidon somaattisten solujen määrä/ml on $\leq 400\,000$ (lukuva geometrinen keskiarvo kolmen kuukauden aikana, vähintään yksi näyte kuukaudessa). Eläinten terveyden arvioinnissa somaattisten solujen määrää voidaan käyttää yhtenä arviointiperusteena, mutta solujen määrä ei sellaisenaan ole täydentävien ehtojen vaatimus.

Maidon laatututkimuksista Suomessa yleensä vastaavat maidonhankintaosuuskunnat tai meijeriteollisuus. Jos tila toimittaa lehmänmaitoa säännöllisesti maitoalan laitokseen, tulee tuottajalla olla tulokset raakamaidon bakteeri- ja solupitoisuuksien mitauksista.

Laiminlyönnin arviointi

Laiminlyönnin arviointiin vaikuttaa kuinka monen eläimen kohdalla karjan kokoon suhteutettuna terveysvaatimukset eivät ole täyttyneet sekä se, jos menettelyt sairaan eläimen eristämiseksi ovat puutteellisia. Myös laiminlyönnin vaikutus maidon elintarvikeeturvallisuuteen arvioidaan.

Seuraavassa esimerkkejä laiminlyöntien arvioinnista:

- Usealla maidontuotannossa olevista eläimistä havaitaan hoitamattomia vedinhaavoja tai -vaurioita lypsyssä olevissa neljänneksissä tai tuottajalla ei ole osoittanut lainkaan menettelyä sairaiden eläinten eristämiseksi siten, että estetäisiin vaikutukset toisten eläinten maidon elintarvikeeturvallisuuteen. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 3).
- Maidontuotannossa olevalla eläimellä havaitaan oireita maidon elintarvikeeturvallisuutta vaarantavasta taudista (esim. kuumeinen ripuli, muuhun kuin pölkimiseen liittyvä kohtu vuoto) eikä eläintä ole eristetty ja eristämättä jättäminen voi vaikuttaa haitallisesti toisten eläinten maidon elintarvikeeturvallisuuteen. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta vakavammasta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 5).

2.12 Maito huone on erotettu tiloista, joista voi siirtyä likaa maito huoneeseen

Maito huoneen tulee täyttää asetuksen (EU) N:o 853/2004 liitteessä III sekä alkutuotantoasetuksen liitteessä 2 sille asetetut vaatimukset.

Maito huone on erotettava tiloista, joista voi siirtyä likaa maito huoneeseen, välitilan ja kahden suljettavan oven avulla, taikka yhden oven avulla, jolloin ilmavirta ei saa olla likaisista tiloista maito huoneeseen päin.

Laiminlyönnin arviointi

Laiminlyönnin arviointiin vaikuttaa erillisestä maito huoneesta eläintenpitotiloihin ja muihin likaisiin tiloihin olevien vääränlaisten yhteyksien määrä sekä ilmavirran suunta ja voimakkuus. Tässä arvioidaan olosuhteen vaikutusta maidon elintarvikehygieeniin laatuun.

Seuraavassa esimerkkejä laiminlyöntien arvioinnista:

- Yhteys maito huoneesta eläintenpitotiloihin tai muihin likaisiin tiloihin on erotettu vain yhdellä ovelta ja ilmavirta on selvästi eläintenpitotiloista tai muista likaisista tiloista maito huoneeseen päin. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaista vähäisemmästä laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 1).
- Yhteys maito huoneesta on suoraan (ei ovea) eläintenpitotiloihin tai muihin likaisiin tiloihin ja ilmavirta näistä tiloista on vain lievästi maito huoneeseen päin. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 3).
- Yhteys maito huoneesta on suoraan (ei ovea) eläintenpitotiloihin tai muihin likaisiin tiloihin ja lisäksi ilmavirta on selvästi eläintenpitotiloista tai muista likaisista tiloista maito huoneeseen päin. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaista vakavammasta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 5).

2.13 Maito huoneessa käsitellään vain maitoa ja maidon käsittelyssä tarvittavia välineitä ja laitteita

Maito huoneen toimintojen tulee täyttää asetuksen (EU) N:o 853/2004 liitteessä III sekä alkutuotantoasetuksen liitteessä 2 asetetut vaatimukset.

Maito huoneessa saa käsitellä maitoa ja maidon käsittelyssä tarvittavia välineitä ja laitteita, joita ovat esimerkiksi maidon lypsämisessä ja maidon laadun arvioimisessa tarvittavat laitteet ja välineet sekä lypsylinät. Maidon elintarvikehygieeninen laatu voi vaarantua, jos maito huoneessa on muuta kuin maidon käsittelyyn liittyvää toimintaa, ja tällöin on kyseessä laiminlyönti. Laiminlyönniksi katsotaan esimerkiksi maidon käsittelyyn kuulumattomien tavaroiden, välineiden ja rehujen säilytys ja käsittely sekä muun likapyykin kuin lypsylinöiden ja lypsyhaalareiden peseminen maito huoneessa. Käytössä olevia sästeihin pakkauksiin pakattuja lypsyvälineiden pesuun käytettäviä aineita saa säilyttää maito huoneessa kohtuullisia määriä kerrallaan.

Kuitenkin, jos maito huoneessa on asiaankuulumattomia tavaroita, jotka eivät ole vaikeuttaneet maito huoneen puhtaanapitoa, eikä niistä ole aiheutunut haittaa maidon laadulle, ja ne voidaan poistaa tarkastuksen aikana, asiaa ei katsota laiminlyönniksi. Esimerkiksi pöydällä tai avohyllyillä säilytetään mappeja.

Jätteiden ja vaarallisten aineiden säilytystä tilalla arvioidaan kohdassa 2.4.

Laiminlyönnin arviointi

Laiminlyönnin laajuuteen vaikuttaa se, miten monia maitohuoneeseen kuulumattomia toimintoja maitohuoneessa tehdään. Laiminlyönnin vakavuuden arvioinnissa arvioidaan kyseisen laiminlyönnin vaikutusta maidon elintarvikehygieeniselle laadulle.

Seuraavassa esimerkkejä laiminlyöntien arvioinnista:

- Maitohuoneessa käsitellään muuta kuin maitoa ja maidon käsittelyssä tarvittavia välineitä ja laitteita, esimerkiksi utarellivejä pestään maitohuoneen pesukoneessa tai maitohuoneessa käsitellään pölyämätöntä rehujauhetta. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaista vähäisemmästä laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 1).
- Maitohuoneessa pestään likapyykkiä tai käsitellään muuta kuin maitoa ja maidon käsittelyssä tarvittavia välineitä ja laitteita ja näistä saattaa olla vaaraa maidon elintarvikehygieeniselle laadulle (syyinä voi olla likapyykin luonne tai esimerkiksi rehujauhon tai rehujauheen pölyäminen), tai maitohuoneessa on sinne kuulumatonta tavaraa, joka on selkeästi estänyt maitohuoneen puhtaanapitoa. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 3).
- Maitohuoneessa tehdään sellaista toimintoa, josta on selvästi vaaraa maidon elintarvikehygieeniselle laadulle, esimerkiksi käsitellään rehuja, jotka voivat aiheuttaa maku- tai hajuvirheitä tai vakavaa mikrobiologista haittaa maidolle (esim. säilörehu). Tai tuottajalle on aiemmin tehdyssä virallisessa valvonnassa annettu asiasta toimenpidekehoitus, mutta tilannetta ei ole korjattu. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaista vakavammasta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 5).

2.14 Maitohuoneessa on riittävät jäähdytyslaitteet (ml. lämpötilakirjanpito)

Maidontuottajan on pidettävä kirjanpitoa, josta selviää, että tilalla noudatetaan lainsäädännön edellyttämiä lämpötiloja maidon säilytyksessä ja siirtämisessä. Siirrettäessä maitoa kuljetussäiliöön laitokseen tapahtuvaa kuljetusta varten saa siirrettävän maidon lämpötila olla korkeintaan + 6 °C. Yksittäisissä tapauksissa voidaan kuljetussäiliöön siirtää maitoa, jonka lämpötila on korkeintaan + 10 °C edellyttäen, että kuljetussäiliössä olevan maidon lämpötila ei tämän takia ylitä + 6 °C. Lämpötilan seuranta-tietoja on säilytettävä yksi vuosi (alkutuotantoasetuksen liitteen 2 luvun 4 kohdan 4.3. alakohta 6).

Maidon ei tarvitse täyttää edellä mainittuja lämpötilavaatimuksia, jos raakamaito täyttää bakteer- ja solupitoisuusvaatimukset (katso kohdat 2.11 ja 2.17) ja maito jalostetaan kahden tunnin kuluessa lypsämisestä, tai korkeampi lämpötila on tarpeen tiettyjen maitotuotteiden valmistukseen liittyvistä syistä ja toimivaltainen viranomaisen sallii sen ((EU) N:o 853/2004 liitteen III IX jakson II luvun osan B 4 kohdan a ja b).

Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava alkutuotantopaikalla valvontaviranomaisen helposti tarkastettavissa. Kirjanpito voi koostua yhdestä tai useammasta tiedostosta ja olla osa tilalla noudatettavaa laatu- tai

Elintarvikkeiden tuotantoa koskeva täydentävien ehtojen valvonta - Eläintilat 2016

muuta järjestelmää. Jos kirjanpidosta puuttuu joitakin tietoja, jotka ovat olemassa, mutta niitä ei tarkastushetkellä löydy, tuottaja voi toimittaa (halutessaan sähköisesti) puuttuvat tiedot tarkastajalle jälkikäteen. Määräaika tietojen toimittamiselle voi olla esimerkiksi kaksi viikkoa tarkastuksen suorittamisesta. Tällöin tietojen puuttumista ei katsota laiminlyönniksi.

Tarkastuksella käydään läpi lämpötilakirjauksia. Kirjauksiksi riittää keräilyhetkellä mitattu maidon lämpötila, josta tuottajalle jää tieto paperilla tai sähköisesti. Lisäksi voidaan tarkastaa tilasäiliössä sillä hetkellä olevan maidon lämpötila, jos lypsystä on kulunut riittävästi aikaa tai tilalla on käytössä maidon esijäähdytys.

Laiminlyönnin arviointi

Arviointiin vaikuttaa puutteiden määrä lämpötilakirjanpidossa sekä tuottajan toiminta todettujen puutteiden korjaamiseksi.

Seuraavassa esimerkkejä laiminlyöntien arvioinnista:

- Lämpötilakirjanpito on epätäydellinen. Tuottaja on tehnyt lämpötilakirjauksia vain hyvin satunnaisesti eikä maidon voida muulla tavoin osoittaa täyttäneen lainsäädännön edellyttämiä lämpötilavaatimuksia. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaista vähäisemmästä laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 1).
- Kirjanpitoa maidon säilytyksen ja siirtämisen lämpötiloista ei ole lainkaan. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 3).
- Kirjanpidosta näkee, että maidon jäähdytys on epäonnistunut eikä tilannetta ole korjattu. Tai tuottajalle on annettu lämpötilakirjanpidon laiminlyönnistä toimenpidekehoitus aiemmin tehdyssä virallisessa valvonnassa, mutta tuottaja ei ole ryhtynyt korjaaviin toimenpiteisiin. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaista vakavammasta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 5).

2.15 Maitohuone on suojattu tuhoeläimiltä

Maidon ja termimaidon säilytystilat on suojattava tuhoeläimiltä ((EU) N:o 853/2004 liitteen III IX jakson II luvun osan A 2 kohta). Tuhoeläimiä ovat jyrsijät (erityisesti rotat), linnut ja hyönteiset. Tuhoeläinten pääsyä maitohuoneeseen tulee torjua aktiivisesti loukuin, pyydyksin, syöttilaitteiden ja karpäspapereiden, tarpeen mukaan. Maitohuoneessa ei esimerkiksi saa olla lintujen pesiä tai runsaasti karpäsiä. Tuhoeläinten torjunnassa auttavat myös tiivit rakenteet, verkot tuuletukseen käytettävissä ikkunoissa ja tuuletusaukoissa sekä tiivit ovet, joita pidetään pääsääntöisesti kiinni.

Tuhoeläintorjunta on toteutettava siten, ettei se vaaranna elintarvikeeturvallisuutta. Jyrsijämyrkköjen epäasianmukainen käyttö maitohuoneessa arvioidaan kohdassa 2.4.

Tarkastaja voi haastatella maidontuottajaa tuhoeläintorjunnan toteuttamisesta, tarkkailla merkkejä tuhoeläinten esiintymisestä sekä todeta maitohuoneen suojauksen riittävyyden.

Laiminlyönnin arviointi

Arviointiin vaikuttavat puutteiden määrä tuhoeläintorjunnassa sekä niiden vaikutus maidon elintarvikehygieeniseen laatuun.

Seuraavassa esimerkkejä laiminlyöntien arvioinnista:

- Maitohuonetta ei ole riittävästi suojattu tuhoeläimiltä (esim. verkkoja puuttuu tuuletusaukoista), ja maitohuoneessa on runsaasti karpäsiä. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta vähäisemmästä laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 1).
- Tuhoeläintorjunta ja maitohuoneen suojaus on selvästi riittämätöntä ja maitohuoneessa on merkkejä tuhoeläimistä (esim. jyrsijöiden ulostetta). Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 3).
- Tuhoeläintorjunta ja maitohuoneen suojaus on laiminlyöty täysin ja sinne on esimerkiksi pesinyt lintu tai hiiri. Tai tuottajalle on aiemmin tehdyssä virallisessa valvonnassa annettu asiasta toimenpidekehoitus, mutta tilannetta ei ole korjattu. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaista vakavammasta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 5).

2.16 Lypsykone on huollettu ja testattu tarpeen mukaan ja säännöllisesti

Lypsykoneen hyvä kunto ja toiminta on varmistettava huoltamalla ja testaamalla kone tarpeen mukaan ja säännöllisesti ((EU) N:o 853/2004 liitteen III IX jakson II luvun osan A 3 kohta ja alkutuotantoasetus liite 2 luku 4 kohta 4.3. alakohta 3). Maidontuottaja voi ostaa lypsykoneen kunnan ja toiminnan huollon ja testauksen tai voi toteuttaa itse sekä huollon että testauksen dokumentoidun kuvauksen mukaisesti. Lypsykoneen säännöllinen huolto on tärkeä osa hygieenistä maidon tuotantoa ja hyvää karjan utareterveyttä. Tästä johtuen, vaikka säädökset eivät määrää tarkemmin huollon ja testauksen vähimmäisaikavälistä, suositellaan säännölliseksi huolloksi ja testaukseksi vähintään kolmen vuoden välein toteutettuja toimenpiteitä. Tuottajalla voi olla perusteita syy harvemmin tapahtuvaan huoltoon ja testaukseen. Todistuksia huollosta ja testauksesta tai dokumenttia huollon ja testauksen toteutuksesta on säilytettävä vähintään yhden vuoden ajan (alkutuotantoasetus 5 §). Todistukset on pyydettäessä esitettävä valvontaviranomaiselle. Jos maidontuottajan kanssa käydyn keskustelun perusteella on todettavissa, että tuottaja on tilannut lypsykoneen huollon ja testauksen, mutta huolto- ja testauskäynti ei ole vielä toteutunut, ei tästä johtuvaa viivästyistä katsota välttämättä laiminlyönniksi.

Tarkastuksella katsotaan viimeisimmät todistukset huollosta ja testauksesta tai haastatellaan tuottajaa viimeisimmän huollon ja testauksen ajankohdasta. Jos todistusta tehdystä huollosta tai testauksesta ei löydy tarkastushetkellä, tuottaja voi toimittaa (halutessaan sähköisesti) kopiot todistuksista tarkastajalle jälkikäteen. Määräaika todistusten toimittamiselle voi olla esimerkiksi kaksi viikkoa tarkastuksen suorittamisesta. Tällöin asiaa ei katsota laiminlyönniksi. Tarkastajan on kuitenkin huomioitava, että lainsäädäntö edellyttää todistusten säilyttämistä vain vuoden ajan.

Laiminlyönnin arviointi

Arvioinnissa tarkastellaan lypsykoneen huoltojen ja testausten säännöllisyyttä.

Seuraavassa esimerkkejä laiminlyöntien arvioinnista:

- Lypsykoneita ei huolleta eikä testata säännöllisesti. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 3).
- Tuottajalle on annettu lypsykoneen huollon ja testausten laiminlyönnistä toimenpidekehoitus virallisessa valvonnassa jo aiemmin, mutta tuottaja ei ole ryhtynyt korjaaviin toimenpiteisiin. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaista vakavammasta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 5).

2.17 Maidon kanssa kosketuksiin joutuvat pinnat on pidetty puhtaina

Maidon ja ternimaidon kanssa kosketuksiin joutuvien pintojen tulee olla helposti puhdistettavia, sileää, pestävää ja myrkytöntä materiaalia ((EU) N:o 853/2004 liitteen III IX jakson II luvun osan A 3 kohta). Tämä edellyttää elintarvikekäyttöön soveltuvien materiaalien käyttöä. Pintojen tulee olla ehjiä. Kuluneisuus ei saa hankaloittaa puhdistusta.

Maidon ja ternimaidon kanssa kosketuksiin joutuvat pinnat, kuten lypsämisessä käytettävät apuvälineet, säiliöt ja astiat, on puhdistettava ja tarpeen mukaan desinfioitava käytön jälkeen. Maitoa ja ternimaitoa on välittömästi lypsyn jälkeen säilytettävä puhtaassa paikassa, joka on suunniteltu ja varustettu estämään saastuminen ((EU) N:o 853/2004 liitteen III IX jakson II luvun osan A 4 kohta sekä osan B 2 kohta).

Tarkastuksella arvioidaan laitteistojen kuluneisuutta ja puhdistuvuutta sekä tarkastetaan maidon laatu tutkimusten bakteeripitoisuustulokset edeltävän kahden kuukauden ajalta.

Maidon laatu tutkimuksista Suomessa yleensä vastaavat maidonhankintaosuuskunnat tai meijeriteollisuus. Jos tila toimittaa lehmänmaitoa säännöllisesti maitotalon laitokseen, tulee tuottajalla olla tulokset raakamaidon bakteeri- ja solupitoisuuksien mittausta, muiden eläinlajien osalta bakteeripitoisuuksien mittausta. Tässä vaatimuskohdassa huomioidaan ainoastaan bakteeripitoisuustulokset.

- Lehmän raakamaidon pesäkemäärän/ml (30 °C) tulee olla $\leq 100\,000$ (liukuva geometrinen keskiarvo kahden kuukauden aikana, vähintään 2 näytettä kuukaudessa).
- Muiden eläinlajien raakamaidon pesäkemäärän/ml (30 °C) tulee olla $\leq 1500\,000$ (liukuva geometrinen keskiarvo kahden kuukauden aikana, vähintään 2 näytettä kuukaudessa). Jos muiden eläinlajien maitoa käytetään raakamaitotuotteiden valmistukseen, on pesäkemäärän/ml (30 °C) oltava $\leq 500\,000$ (liukuva geometrinen keskiarvo kahden kuukauden aikana, vähintään 2 näytettä kuukaudessa).

Laiminlyönnin arviointi

Arviointiin vaikuttaa maidon kanssa kosketuksiin joutuvien pintojen puhdistuvuuden ja puhtauden vaikutus maidon elintarvikehygieeniseen laatuun sekä korjaavien toimien laiminlyönti.

Seuraavassa esimerkkejä laiminlyöntien arvioinnista:

- Laitteistojen maidon kanssa kosketuksiin joutuvat pinnat ovat siinä määrin kulu-neita, että se tekee puhdistamisen vaikeaksi ja maidon pesäkemäärä on lä-hellä lainsäädännön sallimaa ylärajaa. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen ta-vanomaista vähäisemmästä laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 1).
- Maidon laatu-tietojen perusteella on todettavissa, että maidon laatu ei täytä la-kisääteisiä vaatimuksia (kahden kuukauden geometrinen keskiarvo on ylitty-nyt). Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta laiminlyönnistä (seu-raamusprosentti 3).
- Tilan maidon laatu ei täytä lakisääteisiä vaatimuksia eikä tuottaja ole selvittä-nyt syytä maidon huonoon laatuun eikä ole tehnyt tarvittavia muutoksia mai-don laadun parantamiseksi; tai jos laitteiston maidon kanssa kosketuksiin jou-tuvat pinnat ovat silminnähdnäkäisiä. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen ta-vanomaista vakavammasta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 5).

2.18 Lypsyssä noudatetaan hyvää hygieniää

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieniä-asetuksen (EU) N:o 853/2004 liitteen III jakson IX II luvun osan B sekä alkutuotantoasetuksen liitteen 2 luvun 4 mukaan lyp-sämisessä on noudatettava mm. seuraavia hygieniavaatimuksia:

- a) Ennen kuin lypsäminen alkaa, vetimet, utareet ja niiden lähialueet ovat puhta-at (*Automaattilypsytiloilla maidontuottajan on seurattava puhdistustapahtu-maa säännöllisesti vedinten riittävän puhdistamisen varmistamiseksi. Asia tarkastetaan kohdassa 2.21.*).
- b) Vedinkastoon tarkoitettuja tuotteita käytetään vain välittömästi lypsämisen jäl-keen.
- c) Lypsylaitteiston maitosuodattimet vaihdetaan ennen lypsyn aloittamista ja tar-vittaessa lypsyn kuluessa.

Maidon käsittelyn hygienian vaatimukset ovat osittain toiminnallisia. Jos valvontaa ei toteuteta lypsyn aikana, tulee vaatimukset käydä keskustellen läpi. Keskustelun tueksi tarkastaja voi todeta esimerkiksi onko tilalla lypsyliinoja ja maitosuodattimia saata-villa.

Automaattilypsytiloilla voidaan tulkita riittäväksi, että maitosuodatin vaihdetaan kaksi kertaa vuorokaudessa.

Laiminlyönnin arviointi

Arviointiin vaikuttaa puutteiden määrä kolmessa lypsyhygieniää koskevassa vaati-muksessa sekä korjaavien toimenpiteiden toteuttamatta jättäminen.

Seuraavassa esimerkkejä laiminlyöntien arvioinnista:

- Tilalla on joko lypsyn seurannan tai toimintaa koskevan keskustelun perus-teella todettavissa, että joku kolmesta lypsyn ja maidon käsittelyn hygie-niavaatimuksesta (a) puhdistus, b) vedinkasto, c) maitosuodattimet] ei toteudu lainsäädännön vaatimusten mukaisesti. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen ta-vanomaista vähäisemmästä laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 1).

- Tilalla on joko lypsyn seurannan, toimintaa koskevan keskustelun tai maidon laatutietojen perusteella todettavissa, että kaksi kolmesta (a, b, c) edellä esitetystä maidon käsittelyn hygieniavaatimuksesta ei toteudu lainsäädännön vaatimusten mukaan. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 3).
- Tilalla on joko lypsyn seurannan tai toimintaa koskevan keskustelun perusteella todettavissa, että yksikään edellä esitetystä maidon käsittelyn hygieniavaatimuksista ei toteudu lainsäädännön vaatimusten mukaan, tai tuottajalle on annettu a, b tai c -kohdan laiminlyönnistä toimenpidekehoitus aiemmin tehdyssä virallisessa valvonnassa, mutta tuottaja ei ole ryhtynyt korjaaviin toimenpiteisiin. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaista vakavammasta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 5).

2.19 Sairaiden eläinten maito ja jäämiä sisältävä maito lypsetään siten, ettei se sekoitu muiden eläinten maitoon

Eläimet, joissa havaitaan utaretulehduksen tai muiden utaresairauksien oireita taikka maidon välityksellä ihmiseen tarttuvaa tautia tai joiden maito voi lääkityksen johdosta sisältää jäämiä, on lypsettävä viimeiseksi tai erillisellä lypsykoneella tai käsin taikka välittömästi näiden eläinten lypsyn jälkeen puhdistettavalla laitteistolla (alkutuotantoasetuksen liitteen 2 luvun 4 kohdan 4.2 alakohta 5).

Vaatimusten täytyminen tilalla voidaan todeta joko seuraamalla lypsytystä tai keskustelemalla tuottajan kanssa kuinka hän toteuttaa erilleen lypsytystä.

Laiminlyönnin arviointi

Arviointiin vaikuttaa se, onko tuottajalla esittää toimintatapa poikkeavan maidon erilleen lypsämiseksi sekä korjaavien toimien laiminlyönti.

Seuraavassa esimerkkejä laiminlyöntien arvioinnista:

- Tuottajalla ei ole esittää riittävää toimintatapaa sairaiden tai lääkittyjen eläinten maidon erilleen lypsämiseksi. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 3).
- Tuottajalla ei ole esittää toimintatapaa sairaiden tai lääkittyjen eläinten maidon erilleen lypsämiseksi. Tuottajalle on annettu tästä laiminlyönnistä toimenpidekehoitus aiemmin tehdyssä virallisessa valvonnassa, mutta tuottaja ei ole ryhtynyt korjaaviin toimenpiteisiin. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaista vakavammasta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 5).

2.20 Maidon kanssa kosketuksiin joutuvien pintojen puhdistamiseen ja huuhteluun käytettävä veden laatu on varmistettu

Suomessa on maidontuotantotiloilla käytettävälle vedelle ollut jo reilun 10 vuoden ajan vaatimuksia veden tutkimisesta. Lypsämisessä ja maidon käsittelyssä käytettävien laitteiden ja välineiden puhdistamiseen ja huuhteluun saa käyttää vain sellaista vettä, joka on tutkittu ennen vesilähteenkaivon käyttöönottoa. Käyttöönoton jälkeen on veden laatu tutkittava uudelleen säännöllisesti, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Todistus käyttöönottotutkimuksista on säilytettävä pysyvästi ja kolmen

vuoden välein tehtävistä seurantatutkimuksista vähintään viisi vuotta. Tarkastuksella katsotaan vain uusin, kolmen vuoden sisällä tehty seurantatutkimus.

Aikutuotantoasetuksen (1368/2011) mukaan lypsyvälineiden pesuun käytettävästä vedestä on tutkittava vähintään *Escherichia coli* ja suolistoperäiset enterokokit sekä aistinvaraisesti väri ja haju. Jos on syytä epäillä vedessä esiintyvän muita tekijöitä, jotka voivat vaarantaa maidon elintarvikehygieenisen laadun, maidontuottajan on huolehdittava, että vedestä tehdään myös näitä tekijöitä koskevat tutkimukset.

Maidontuotantotilojen vesitutkimukset ovat lakisääteisiä omavalvontatutkimuksia, ja tutkimukset on tehtävä elintarvikelain 39 §:n 2 momentin mukaisessa laboratoriossa eli vähintään hyväksytyssä omavalvontalaboratoriossa. Tutkimukset voi teettää myös viranomaisnäytteitä tutkimaan hyväksytyssä laboratoriossa tai kansallisessa vertailulaboratoriossa. Täydentävien ehtojen valvontaa tekevän tarkastajan tulee neuvoa maidontuottajaa laboratoriolle asetetuista vaatimuksista, vaikka asiaa ei tarvitsekaan huomioida seuraamusprosentin arvioimisessa.

Tutkimuksia ei vaadita, jos käytössä on terveydensuojelulain mukaisesti valvotun talousveden toimittavan laitoksen vesi, esimerkiksi kunnallinen vesilaitos tai vesiosuuskunta. Tuottajan on osoitettava olevansa liittynyt vesilaitoksen tai -osuuskunnan verkostoon esimerkiksi veden hankinnasta tehdyllä sopimuksella tai tuottajalle veden käytöstä osoitetulla laskulla. Maidontuottajan on varmistuttava, että tällaisessa tapauksessa vaaditut tutkimukset sisältyvät veden toimittajan viranomais- tai omavalvontatutkimuksiin.

Laiminlyönnin arviointi

Arviointiin vaikuttavat puutteet käytettävästä vedestä tehtävissä tutkimuksissa ja veden tutkimustiheyksissä, käytettävän veden laatu sekä puutteiden vaikutus maidon elintarvikehygieeniseen laatuun.

Seuraavassa esimerkkejä laiminlyöntien arvioinnista:

- Edellisestä vedestä tehdystä tutkimuksesta on huomattavasti yli kolme vuotta. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaista vähäisemmästä laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 1).
Jos näyte, joka on otettu kolmen vuoden sisällä edellisestä, on toimitettu laboratorioon, mutta todistusta tehdyistä tutkimuksista ei vielä ole käytettävissä TAI jos vesitutkimustodistus tai muu asiakirja on olemassa, mutta sitä ei löydy tarkastushetkellä, tuottaja voi toimittaa (halutessaan sähköisesti) kopion puuttuvasta asiakirjasta tarkastajalle jälkikäteen. Määräaika asiakirjan toimittamiselle voi olla esimerkiksi kaksi viikkoa tarkastuksen suorittamisesta. Tällöin asiaa ei katsota laiminlyönniksi.
- Käytettävää vettä ei ole tutkittu lainkaan. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 3).
- Maidontuottaja on saanut tiedon, että käytetty vesi ei täytä laatuvaatimuksia, mutta ei ole ryhtynyt toimenpiteisiin veden laadun parantamiseksi. Tai tuottajalle on aiemmin tehdyssä virallisessa valvonnassa annettu toimenpidekehous veden tutkimisesta lainsäädännön vaatimalla tiheydellä, mutta tuottaja ei ole ryhtynyt korjaaviin toimenpiteisiin. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaista vakavammasta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 5).

- Arvioitaessa sitä, onko toimenpiteisin veden laadun parantamiseksi ryhdytty, voidaan tarkastaa, onko tuottaja toiminut terveydensuojeluviranomaisen kehottamalla tavalla.

2.21 Automaattisen lypsylaitteiston toiminnasta ja sen seurannasta pidetään kirjaa

Tämän vaatimuskohdan valvonnassa tarkastetaan, että tuottajalla on vaadittu kirjanpito automaattisen lypsylaitteiston toiminnasta sekä lypsylaitteiston tekemän vedinpesun seurannasta.

Automaattisessa lypsylaitteistossa on oltava järjestelmä, joka tallentaa seurantaan varten tiedot eläinkohtaisesti kaikesta erilleen ohjatusta maidosta. Lisäksi automaattisessa lypsylaitteistossa on oltava järjestelmä, joka tallentaa seurantaan varten tiedon siitä, onko muuttuneen maidon erottelujärjestelmä käytössä vai ei (alkutuotantoasetuksen liitteen 2 luvun 4 kohdan 4.4 alakohta 4). Tuottajan on säilytettävä nämä tiedot ja niiden on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa vähintään yhden vuoden ajalta.

Tarkastaja arvioi automaattisen lypsylaitteiston toimintaa vertaamalla eläinkohtaisesti erilleen ohjatun maidon tietoja esimerkiksi lääkityskirjanpitoon ja arvioi tallennetuista tiedoista, onko muuttuneen maidon erottelujärjestelmä ollut pääsääntöisesti käytössä vai ei. Tarkastuksessa on huomioitava, että tuottajalla voi olla käytössä myös korvaava lypsylaitteisto erityisesti lääkittyjen ja vastapokineiden lehmien lypsämiseksi.

Tuottajan on vedinten riittävän puhdistamisen varmistamiseksi seurattava automaattisen lypsylaitteiston tekemää vedinten puhdistusta säännöllisesti. Seurannasta ja sen aikana tehdyistä havainnoista on pidettävä kirjaa (alkutuotantoasetuksen liitteen 2 luvun 4 kohdan 4.4 alakohta 4).

Tuottaja määrittelee itse seuranta-tiheyden aiempien seurantatulosten perusteella. Jos esimerkiksi viikoittain tehdyssä seurannassa pesutuloksen on todettu olevan hyvällä tasolla, voi tuottaja harventaa seuranta-tiheyttä. Jos taas pesutulos on ollut vaihteleva, seuranta-tiheyttä tulisi tehdä tiheämmin ja tehdä korjaavia toimenpiteitä pesutuloksen parantamiseksi.

Vedinten puhdistamisen seurannan osalta tarkastetaan kirjanpidosta seurannassa tehdyt havainnot ja mahdolliset korjaavat toimenpiteet.

Laiminlyönnin arviointi

Arviointiin vaikuttaa se, missä laajuudessa automaattisen lypsylaitteiston muuttuneen maidon erottelujärjestelmä on ollut käytössä ja onko tuottajalla kirjanpito eläinkohtaisesti erilleen ohjatusta maidosta sekä se, kuinka hyvin muuttunut maito on ohjattu erilleen elintarvikkeeksi tarkoitettuun maidosta. Arviointiin vaikuttaa lisäksi onko vedinten puhdistamisen seuranta tehty ja onko seurannassa havaittuihin puutteisiin reagoitu.

Seuraavassa esimerkkejä laiminlyöntien arvioinnista:

- Kirjanpito ei sisällä eläinkohtaisesti muuttuneen maidon erottelutietoja, mutta tuottaja pystyy osoittamaan, että ainakin lääkittyjen ja vastapokineiden lehmien maito on ohjattu erilleen elintarvikkeeksi tarkoitettuun maidosta ja että

erottelujärjestelmä on vain satunnaisesti ollut poissa käytöstä. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaista vähäisemmästä laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 1).

- Jos kirjanpito ei sisällä eläinkohtaisesti muuttuneen maidon erottelutietoja, mutta tuottaja pystyy osoittamaan, että ainakin lääkittyjen ja vastapokineiden lehmien maito on ohjattu erilleen elintarvikkeeksi tarkoitettusta maidosta, vaikka erottelujärjestelmä on pääsääntöisesti ollut poissa käytöstä. Tai tuottaja ei ole pitänyt kirjaa vedinten puhdistamisen seurannasta ja tarkastuksella tarkastaja toteaa lypsytapahtumaa seuraamalla, että usean eläimen vetimet jäävät puhdistumatta. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaisesta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 3).
- Erottelujärjestelmä ei ole ollut käytössä eikä tuottaja pysty osoittamaan, että lääkittyjen ja vastapokineiden lehmien maito on ohjattu erilleen elintarvikkeeksi tarkoitettusta maidosta. Tarkastaja voi antaa ehdotuksen tavanomaista vakavammasta laiminlyönnistä (seuraamusprosentti 5).

LIITE 4. Ote Eviran ohjeesta Nautojen puhtauden arviointi teurastamossa. Likaisuuden arviointi.

Yksikön nimi (Arial 8)
Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa
LUOKITTELUOHJE

Luokitteluohje

Eläimet luokitellaan niiden puhtauden perusteella kolmeen luokkaan:

- Luokka 1: puhdas tai hieman likainen
- Luokka 2: likainen
- Luokka 3: erittäin likainen

Luokan 1 eläin

Luokkaan 1 kuuluva eläin on puhdas tai vain hieman likainen. Hieman likaisella eläimellä likaa on vain pienellä alueella. Likaantunut alue voi olla laajempi, jos likaa on vain ohuella, kevyesti karvoihin tarttuneena. Eläin voidaan teurastaa hygieenisesti noudattaen teurastamossa normaalisti käytettäviä työtapoja. Esimerkkikuvia luokkaan 1 kuuluvista eläimistä:

Kuva 1-1 Puhdas eläin

Yksikön nimi (Aral B)
Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa
LUOKITTELUOHJE

Kuva 1-2 Hieman likainen eläin. Eläimellä on likaa vain pienellä alueella.

Yksikön nimi (Aviat 8)
Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa
LUOKITTELUOHJE

Kuva 1-3 Puhdas eläin

Yksikön nimi (Aval B)
Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa
LUOKITTELUOHJE

Kuva 1-4 Hieman likaisia eläimiä. Eläimillä on likaa pientä aluetta laajemmalla alueella, mutta likaa on ohuella, vain kevyesti karvoihin tarttuneena.

Luokan 2 eläin

Luokkaan 2 kuuluva eläin on selvästi likainen. Eläin on likainen, kun sillä on likaa vatsaan tai kyliin asti ulottuvalla alueella, tai eläimessä on useita pienempiä likaisia alueita. Eläimen hygieeninen teurastaminen vaatii teurastamolta ylimääräisiä toimenpiteitä, jotta voidaan välttää lihan saastuminen. Esimerkkikuvia luokkaan 2 kuuluvista eläimistä:

Kuva 2-1 Likainen eläin. Eläimen likaisuusalue ulottuu vatsaan ja kyliin asti.

Yksikön nimi (Aral 5)
Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa
LUOKITTELUOHJE

Kuva 2-2 Likainen eläin. Eläimellä on lähes yhtenäinen likaisuusalue vatsassa.

Yksikön nimi (Aral B)
Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa
LUOKITTELUOHJE

Kuva 2-3 Likainen eläin. Eläimellä on yhtenäinen vatsaan ja kyliin asti ulottuva likaisuusalue.

Yksikön nimi (Avial B)
Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa
LUOKITTELUOHJE

Kuva 2-4 Likainen eläin. Eläimellä on yhtenäinen vatsaan ja kyliin asti ulottuva likaisuusalue.

Yksikön nimi (Atrial B)
Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa
LUOKITTELUOHJE

Kuva 2-5 Likainen eläin. Eläimen likaisuusalue ulottuu vatsaan ja kylkiin asti.

Yksikön nimi (Aralä 5)
Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa
LUOKITTELUOHJE

Luokan 3 eläin

Luokkaan 3 kuuluva eläin on erittäin likainen. Likaisuusalue ulottuu vatsaan tai kyliin asti, ja eläimellä on lantapanssaria laajalla alueella tai useammalla pienellä alueella. Luokkaan 3 kuuluvia eläimiä ei saa ottaa vastaan teurastamoon. Luokan 3 eläimet hylätään ante mortem -tarkastuksessa. Esimerkkikuvia luokkaan 3 kuuluvista eläimistä:

Kuva 3-1 Erittäin likainen eläin. Eläimen likaisuusalue ulottuu vatsaan ja kyliin asti, ja eläimellä on lantapanssaria laajalla alueella.

Yksikön nimi (Atrial B)
Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa
LUOKITTELUOHJE

Kuva 3-2 Erittäin likainen eläin. Eläimellä on lantapanssaria laajalla alueella.

Yksikön nimi (Arafat S)
Nautojen puhtauden valvonta teurastamossa
LUOKITTELUOHJE

Kuva 3-3 Erittäin likainen eläin. Eläimellä on lantapanssaria laajalla alueella.

Liite I Tarkastuseläinlääkäriin ilmoitus aluehallintovirastoon